

Hallituksen vuosikertomus 2022

Liite 3 Toimenpiteet eduskunnan lausumien ja
kannanottojen johdosta

VALTIONEUVOSTON JULKAISUJA 2023:39

vn.fi

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

Hallituksen vuosikertomus 2022

Liite 3

Toimenpiteet eduskunnan lausumien
ja kannanottojen johdosta

Julkaisujen jakelu

Distribution av publikationer

**Valtioneuvoston
julkaisuarkisto Valto**

Publikations-
arkivet Valto

julkaisut.valtioneuvosto.fi

Julkaisumyynti

Beställningar av publikationer

**Valtioneuvoston
verkkokirjakauppa**

Statsrådets
nätbokhandel

vnjulkaisumyynti.fi

Valtioneuvosto

Valtioneuvoston kanslia

Tekijänoikeuslaki (404/1961) 9 § Tekijänoikeussuojaa vailla olevat teokset

ISBN pdf: 978-952-383-719-5

ISSN pdf: 2490-0966

ISBN painettu: 978-952-383-703-4

ISSN painettu: 2490-0613

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Helsinki 2023

Paino: PunaMusta Oy, 2023

Painotuotteet
4041-0619

PEFC-sertifioitu

Tähän painopaperiin
käytetty puu on peräisin
kestävästi hoidetuista
metsistä ja valvotuista
kohteista

www.pefc.fi

Hallituksen vuosikertomus 2022 Liite 3

Toimenpiteet eduskunnan lausumien ja kannanottojen johdosta

Valtioneuvoston julkaisu ja 2023:39

Julkaisija Valtioneuvosto

Yhteisötekijä Valtioneuvoston kanslia

Kieli suomi

Sivumäärä

335

Tiivistelmä

Valtioneuvosto antaa eduskunnalle hallituksen vuosikertomuksen perustuslain 46 §:ssä säädettyä kertomuksena hallituksen toiminnasta, valtiontalouden hoidosta ja talousarvion noudattamisesta sekä niistä toimista, joihin hallitus on eduskunnan päätösten johdosta ryhtynyt. Hallituksen vuosikertomuksesta säädetään tarkemmin valtioneuvostosta annetun lain (175/2003) 9 a §:ssä sekä valtion talousarviosta annetun lain (423/1988) 17 ja 18 §:ssä.

Talousarviolain 18 §:ssä edellytetään, että hallituksen vuosikertomukseen otettavien valtiontalouden ja valtion taloudenhoidon sekä toiminnan tuloksellisuuden kuvausten tulee antaa oikeat ja riittävät tiedot talousarvion noudattamisesta, valtion tuotoista ja kuluista, valtion taloudellisesta asemasta sekä tuloksellisuudesta (oikea ja riittävä kuva). Säädösten kertomuksen sisältöä määrittävät erityisesti myös valtion talousarviosta annetun asetuksen (1243/1992) vaatimukset. Hallituksen vuosikertomus vuodelta 2022 muodostuu viidestä osasta:

- Hallituksen vuosikertomus
- liite 1 Ministeriöiden tuloksellisuuden kuvaukset
- liite 2 Tilinpäätöslaskelmat
- liite 3 Toimenpiteet eduskunnan lausumien ja kannanottojen johdosta
- liite 4 Valtion yhtiöomistus

Asiasanat

hallituksen vuosikertomukset, eduskunta, tiedonsaanti, valtioneuvosto, hallituksen kertomukset, tilinpäätös, omistajaohjaus

ISBN PDF 978-952-383-719-5

ISBN painettu 978-952-383-703-4

Asianumero VN/23578/2022

ISSN PDF 2490-0966

ISSN painettu 2490-0613

Julkaisun osoite <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-719-5>

Regeringens årsberättelse 2022 Bilaga 3

Åtgärder med anledning av riksdagens uttalanden och ställningstaganden

Statsrådets publikationer 2023:39**Utgivare** Statsrådet**Utarbetad av** Statsrådets kansli**Språk** finska**Sidantal**

335

Referat

Enligt 46 § i grundlagen ska statsrådet lämna en berättelse till riksdagen om regeringens verksamhet, skötseln av statsfinanserna och om hur budgeten har följts samt om regeringens åtgärder med anledning av riksdagens beslut. Närmare bestämmelser om regeringens årsberättelse finns i 9 a § i lagen om statsrådet (175/2003) och i 17 och 18 § i lagen om statsbudgeten (423/1988).

I 18 § i lagen om statsbudgeten förutsätts det att de redogörelser för statsfinanserna och skötseln av statsfinanserna samt resultat av statens verksamhet som tas in i regeringens årsberättelse ska ge riktiga och tillräckliga uppgifter om hur budgeten följts och om statens intäkter och kostnader, om statens ekonomiska ställning och resultat (rättvisande bild). På författningsnivå fastställs årsberättelsens innehåll i synnerhet i förordningen om statsbudgeten (1243/1992). Regeringens årsberättelse för 2022 består av fem delar:

- Regeringens årsberättelse
- Bilaga 1 Ministeriernas resultatöversikter
- Bilaga 2 Bokslutskalkyler
- Bilaga 3 Åtgärder med anledning av riksdagens uttalanden och ställningstaganden
- Bilaga 4 Statens bolagsinnehav

Nyckelord

regeringens årsberättelser, riksdagen, tillgång till information, statsrådet, regeringens berättelser, bokslut, ägarstyrning

ISBN PDF 978-952-383-719-5**ISBN tryckt** 978-952-383-703-4**Ärendenummer** VN/23578/2022**ISSN PDF** 2490-0966**ISSN tryckt** 2490-0613**URN-adress** <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-719-5>

Sisältö

1 Suuri valiokunta	12
Valtioneuvoston selonteko EU-politiikasta	12
2 Perustuslakivaliokunta	13
Viittomakieltä käyttävien oikeudet	13
Ahvenanmaan itsehallintolain muuttaminen	14
3 Ulkoasiainvaliokunta	16
Valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko	16
Kehityspolitiikan ylivaalikautinen selonteko	16
Valtioneuvoston selonteot turvallisuusympäristön muutoksesta ja Suomen liittymisestä Pohjois-Atlantin liittoon	17
Valtioneuvoston ihmisoikeuspoliittinen selonteko	18
4 Valtiovarainvaliokunta	19
Eduskunnan finanssivallan huomioon ottaminen EU-lainsäädäntöuudistuksissa	19
Korkovähennysrajoitusta koskeva sääntely	20
Hallintarekisteröidyistä osakkeista saatujen osinkojen lähdeverotuksen muutos	21
Virvoitusjuomaveron veropohja	21
Raportoitavia rajat ylittäviä järjestelyjä verotuksen alalla koskeva lainsäädäntö	23
Oma-aloitteisten verojen myöhästymismaksuja koskeva sääntely ja automaattinen päätöksenteko	23
Energiaintensiivisten yritysten veronpalautuksen poistaminen	24
Eduskunnan vastaus hallituksen esitykseen eduskunnalle Euroopan unionin omien varojen järjestelmästä annetun neuvoston päätöksen (EU, Euratom) 2020/2053 hyväksymisestä	25
Verojen maksujärjestelyjen ehtojen helpottaminen	28
Polttoon perustumattoman lämmöntuotannon edistäminen	29
Eduskunnan vastaus hallituksen esitykseen laiksi Ahvenanmaan maakuntaa koskevista poikkeuksista arvonnäisävero- ja valmisteverolainsäädäntöön annetun lain muuttamisesta	29
Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2023–2026	30
Hallituksen vastaukset eduskunnan talousarviolausumiin	34
Hallituksen esitys vuoden 2017 lisätalousarvioksi	34
Hallituksen esitys eduskunnalle vuoden 2020 talousarvioesityksen täydentämisestä	35
Hallituksen esitys eduskunnalle vuoden 2022 talousarvioesityksen (HE 146/2021 vp) täydentämisestä	38
Hallituksen esitys eduskunnalle vuoden 2023 talousarvioesityksen täydentämisestä	41
Laajemman terveystaloudellisen veron valmistelu	45

5 Tarkastusvaliokunta	46
Harmaa talous	46
Ohjaus, valvonta ja raportointi	49
ICT-hankkeiden tuottavuushyödyt	50
Nuorten syrjäytyminen	51
Valtiontalouden tarkastusviraston erilliskertomus eduskunnalle valtion vuoden 2015 tilinpäätöksen ja hallituksen vuosikertomuksen tarkastuksesta	56
Finavia ja valtionyhtiöiden riskienhallinta	57
Eduskunnan kirjelmä hallituksen vuosikertomuksesta 2016 ja Valtiontalouden tarkastusviraston erilliskertomuksesta eduskunnalle valtion vuoden 2016 tilinpäätöksen ja hallituksen vuosikertomuksen tarkastuksesta	58
Kokemukset nykyisestä toimeentulotukijärjestelmästä	58
Eduskunnan kirjelmä asuntopolitiikan kehittämiskohteista	59
Kotouttamisen toimivuus	61
Hallituksen vuosikertomus 2017	70
Valtiontalouden tarkastusviraston vuosikertomus eduskunnalle 2018	71
Hallituksen vuosikertomus 2018	72
Valtiontalouden tarkastusviraston taloudenhoito	78
Säädösehdotusten vaikutusarviointien toteutuminen	80
Nuorten syrjäytymisen ehkäisyn palvelujärjestelmän toimivuus ja palveluiden vaikuttavuus	84
Valtiontalouden tarkastusviraston erilliskertomus eduskunnalle: Finanssipolitiikan valvonnan ja tarkastuksen vaalikausiraportti 2019–2022	86
Aktiivisen työvoimapolitiikan palveluiden kustannusvaikuttavuus	86
6 Hallintovaliokunta	88
Tietosuojan valvontaviranomaisen organisointi	88
Nuohousta koskevan lainsäädännön muuttaminen	88
Laki henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa	89
Digi- ja väestötietoviraston toimialaa koskevien lakien muuttaminen	90
Asetietojärjestelmän kehittäminen	91
Seksuaalirikoksesta Suomessa tuomitun oleskeluluvan peruuttaminen ja karkoitus	92
Passirekisterin ja henkilökorttirekisterin biometristen tietojen käyttäminen rikostorjunnassa	92
Maltillista pelaamista edistävät kulutusrajoitukset ja ongelmapelaajien tuki- ja hoitopalvelut	93
Valtioneuvoston selonteko sisäisestä turvallisuudesta	96
Valtioneuvoston selonteko kotoutumisen edistämisen uudistamistarpeista	98
Biometristen tietojen käsittelyä koskeva sääntely	99
Opiskelun perusteella myönnettävien oleskelulupien jälkivalvonta	100
Sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen uudistukseen liittyvän rahoituslainsäädännön muuttaminen	101
Valtioneuvoston selonteko tiedustelulainsäädännöstä	102

7 Lakivaliokunta	104
Vaikutusvallan väärinkäyttö	104
Esitutkintaviranomaisten toiminnan valvonta ja salaisista tiedonhankintakeinoista päättäminen	104
Vakuutusoikeuden yksimielisten asioiden ratkaiseminen	105
Identiteettivarkaudet	105
Oikeudenhoidon uudistamisohjelma	106
Rattijuopumuksen rangaistukset	107
Sakon muuntorangaistusmenettelyn keventäminen ja yksinkertaistaminen	107
Tuomarien koulutusta koskeva uudistus	108
Käräjäoikeusverkoston kehittämishankkeen vaikutusten seuranta	108
Summaaristen riita-asioiden keskittäminen	109
Oikeusprosessien keventämishankkeen vaikutusten seuranta	109
Ulosoton rakenneuudistuksen toimivuus ja vaikutukset	110
Lapsenhuoltolain uudistus	110
Tuomioistuinviraston perustaminen	112
Sakon muuntorangaistuksen määräämistä koskevan sääntelyn muuttaminen	113
Avioliittolain muuttaminen	113
Rikoslain 20 luvun uudistaminen	114
Ympäristövastuut konkurssissa	115
Tyttöjen sukuelinten silpomisen kieltäminen	115
Maalittaminen	116
Maksuhäiriötietojen säilytysaikojen lyhentämistä koskeva uudistus	116
Vanhemmuslain muutoksen seuranta	118
Suullisen todistelun tallentaminen ja vastaanottaminen yleisissä tuomioistuimissa	118
Avioliittoon pakottamista koskeva lainsäädäntö	119
Valtioneuvoston selonteko oikeudenhoidosta	119
Seksuaalirikoksia koskevan lainsäädännön seuranta	120
Avoimuusrekisterilain toimivuus	123
Lähestymiskiellon valvonnan toimivuus	123
Lapsiin kohdistuvien rikosten kiireellistä käsittelyä koskevat lait	124
Oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 8 ja 8 b pykälän muuttaminen	124
Vankien tupakointiin liittyvä lainsäädäntö	125
8 Liikenne- ja viestintävaliokunta	126
Uudet liikkumisvälineet	126
Luvanvaraista liikennettä koskevan sääntelyn noudattamisen viranomaisvalvonta	127
Ajokorttilain kokonaisuudistus	130
Uusi tieliikennelaki	131
Moottorikelkkailureittien avaaminen raskaille moottorikelkoille	132
Liikenne- ja potilasvahinkolautakuntaa koskeva sääntely	132
Oikaisuvaatimus väliaikaiseen ajokieltopäätökseen	133
Tieliikenteen ammattipätevyysdirektiivin ja ajokorttidirektiivin muutosten täytäntöönpano	133
Taksipalveluiden saatavuuden parantaminen ja julkisesti tuettujen kuljetusten kehittäminen	134
Laajakaistarakentamisen tuki	136

Vahvan sähköisen tunnistamisen markkinat ja hintasääntelyn tarpeellisuus	137
Ajoneuvo- ja liikennepalveluhankintojen ympäristö- ja energiatehokkuusvaatimusten vaikutukset	138
Valtioneuvoston selonteko valtakunnallisesta liikennejärjestelmäsuunnitelmasta vuosille 2021–2032	139
Liikennepalvelulain hyvämaineisuus ja kuljettajan ajolupaa koskeva sääntely.....	142
Postilain muuttaminen	143
Vaihtoehtoisella käyttövoimalla toimivan ajoneuvon hankinnan sekä ajoneuvon vaihtoehtoisella käyttövoimalla toimivaksi muuntamisen määräaikainen tuki.....	144
Tiealueella työskentelyn ja liikenneonnettomuustilanteiden hoitamisen turvallisuuden parantaminen	145
9 Maa- ja metsätalousvaliokunta.....	146
Kaupallisen kalastuksen vakuutustuki	146
Viljelylohkojen hyväksytty pinta-ala	146
Metsäpoliittisen selonteon toimeenpano	147
Yhteisäluelain muutostarpeiden arviointi	149
Tenojoen kalastussääntöä koskeva sopimus	150
Valtioneuvoston selonteko ruokapolitiikasta: Ruoka 2030, Suomi-ruokaa meille ja maailmalle.....	151
Huoneistotietojärjestelmän uudistuksen siirtymäjärjestelyjen toimivuus.....	154
Metsityksen määräaikainen tukeminen	154
Poronhoitolain muuttaminen	155
Elintarvikelain ja sakon täytäntöönpanosta annetun lain 1 pykälän muuttaminen	155
Lemmikkieläinten tunnistamista ja rekisteröintiä koskeva lainsäädäntö.....	157
Lakialoite avohakkuiden lopettamiseksi valtion maillo	157
Vesi on meidän – kansalaisaloite vesihuollon yksityistämisen estämiseksi.....	158
Luonnonmukaisesta tuotannosta sekä sakon täytäntöönpanosta annetun lain 1 pykälän muuttaminen.....	159
Verkkokalastus kiellettävä saimaannorpan levinneisyysalueella	160
Valkoposkihanhen metsästyksen salliminen	160
Suden kannanhoidollisen metsästyksen aloittaminen ja susivahinkojen estäminen	162
Uhanalaisten lajien metsästäminen kiellettävä metsästyksessä	164
Eläinlääkintähuoltolain vaikutukset.....	165
Elintarvikemarkkinalain muuttaminen	165
10 Puolustusvaliokunta.....	166
Asevelvollisten taloudelliset etuudet.....	166
Selonteko Senaatti-kiinteistöistä ja Puolustuskiinteistöistä.....	167
Selvitys Suomen ampumaratojen tilanteesta.....	168
11 Sivistysvaliokunta.....	170
Esittävien taiteilijoiden oikeudet av-teoksissa	170
Opintotukilain uudistaminen.....	171
Ruotsin kieli valinnaiseksi oppiaineeksi kaikilla kouluasteilla	172
Ammatillisen koulutuksen reformi, toimeenpano ja vaikutusten seuranta	174
Varhaiskasvatustalain uudistus	175
Valtioneuvoston selonteko liikuntapolitiikasta.....	182

Valtioneuvoston selonteko tietopolitiikasta ja tekoälystä	184
Ylioppilastutkinnon kokeiden rajoituksettomien uusimisien vaikutuksien seuraaminen.....	185
Opintolain nostaminen osana opintotukea.....	186
Museolaiksi ja laiksi opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttaminen.....	187
Ylioppilastutkinnon uusi tutkintorakenne	188
Paperittomien ja turvapaikkaa hakevien lasten oikeus varhaiskasvatukseen sekä varhaiskasvatusikäisten oikeus vuorohoitoon.....	189
Esittävän taiteen edistäminen.....	190
Oppivelvollisuuden laajentaminen.....	191
Lapsen tuen toteutuminen varhaiskasvatuksessa	212
Valtioneuvoston koulutuspoliittinen selonteko	214
Psykoterapian puolesta – Kansalaisaloite psykoterapiakoulutuksen muuttamisesta maksuttomaksi	223
Kurinpitosääntelyn muutosten vaikutukset opetuksen ja koulutuksen järjestäjien toimintaan ja oppilashuollon palvelujen toimintaan.....	224
Oppivelvollisuuslain muuttaminen	225
Nuorisolain muuttaminen	226
Perusopetuslain 26 pykälän muuttaminen	227
Tekijänoikeuslain muutostarpeet.....	227
12 Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunta	228
Lääkkeiden annosjakelun korvaaminen.....	228
Palveluseteli.....	228
Biopankkilainsäädännön kokonaisuudistus	229
Laki kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain muuttamisesta	230
EU- ja ETA-maiden ammattihenkilöiden kielitaidon osoittamisvelvollisuus	231
Maatalousyrittäjien ja turkistuottajien lomituspalvelut	231
Tartuntatautilain vaikutukset hoitoon hakeutumiseen	231
Diabeteslääkkeiden erityiskorvausluokan muutoksen vaikutukset	232
Alkoholijuomien nauttimisen yleisillä paikoilla ja alkoholin etämyynnin rajoittaminen.	232
Kansalaisaloite; Eutanasia – aloite hyvän kuoleman puolesta	233
Vakuutuslääkärijärjestelmän epäkohtien korjaaminen Tapaturmavakuutuslain 41 d pykälän muuttaminen siten, että tuo mielivaltaisuus poistuu.....	234
Laki ihmisen elimien, kudoksien ja solujen lääketieteellisestä käytöstä, lain kokonaisuudistus	234
Lastensuojelulainsäädännön uudistaminen.....	235
Lastensuojelun päätöksenteko- ja muutoksenhakujärjestelmän uudistamistarpeen arviointi.....	236
Sosiaaliturva- ja vakuutuslainsäädännön muuttaminen EU:n yleisen tietosuoja- asetuksen johdosta	236
Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain, sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusetelistä annetun lain 3 pykälän ja tuomioistuinmaksulain 5 pykälän muuttaminen	237
Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköinen käsittely.....	238

Hyvinvointialueiden perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen uudistusta koskeva lainsäädäntö sekä Euroopan paikallisen itsehallinnon peruskirjan 12 ja 13 artiklan mukaisen ilmoituksen antaminen	238
Lastensuojelun henkilömitoituksen vaikutukset	253
Maahantulon yhteydessä myönnettävä koronapassiin rinnastuva todistus	253
Välttämättömän terveydenhuollon ja kotihoidon turvaaminen työtaistelun aikana	254
Lapsiperheiden kotipalvelun toteutuminen ja ikäihmisten kotihoidon ja ympärivuorokautisen hoivan saatavuus	254
55 vuotta täyttäneiden työllisyyden kehittäminen	255
Oppilas- ja opiskelijahuoltolain muuttaminen	256
OmaTahto2020 – Päivitetään Suomen aborttilaki 2020-luvulle!	259
Omalääkäri- ja omahoitajamalli avosairaanhoidossa sekä psykososiaaliset menetelmät hoitomuotoina	259
Yrittäjän eläke- ja sosiaaliturvajärjestelmän muutostarpeet	260
Toimeentulotukilain uudistuksen arviointi	261
Monikanavarahoituksen jatkokehittäminen	261
Lääkehuollon kustannustehokkuuden parantaminen	261
Terveydenhuoltolain, sosiaalihuoltolain ja sosiaalihuoltolain 52 pykälän muuttaminen	262
Sukupuolen vahvistaminen ja siihen liittyvät säädösmuutokset	262
Läkelain ja sairausvakuutuslain muutokset	263
13 Talousvaliokunta	264
Hankintamenettelyä koskeva lainsäädäntö	264
Ylivelkaantumisen ja siitä aiheutuvien ongelmien vähentäminen	266
Vammaisten henkilöiden välttämättömän avun ja tuen kilpailuttamisen lopettaminen	268
Kaivoslaki Nyt – Lakialoite kaivoslain muuttamiseksi	270
Valtion erityisrahoitusyhtiön luotto-, takaus- ja pääomasijoitustoiminnasta annetun lain 4 pykälän muuttaminen ja 8 pykälän väliaikainen muuttaminen	274
Kuluttajansuojalain 7 luvun väliaikainen muuttaminen	275
Sähkömarkkinalain ja sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain 14 pykälän muuttaminen	276
Kirjallinen vahvistusmenettely muun muassa puhelinmyynnissä ja sen vaikutukset	276
Kuljetusyritysten määräaikainen polttoainetuki	277
Tilannehuoneen/ Datahuoneen toiminnan jatkuminen	277
Yritysten määräaikaisesta kustannustuesta annetun lain 5 d pykälän muuttaminen	278
Lakialoite F2 ja F3 luokkiin kuuluvien pyroteknisten tuotteiden käytön rajoittamiseksi	279
Sähköhyvityksen ja muiden tukimuotojen toimivuus	280
Kaivoslain muuttaminen	280
Kuluttajaluottoja koskeva sääntely	281
14 Tulevaisuusvaliokunta	282
Valtioneuvoston tulevaisuusselonteon 2. osa Ratkaisuja työn murroksessa	282
Valtioneuvoston selonteko kestävän kehityksen globaalista toimintaohjelmasta Agenda2030:sta Kohti hiilineutraalia hyvinvointiyhteiskuntaa	284
Valtioneuvoston tulevaisuusselonteon 1. ja 2. osa	
Näkymiä seuraavien sukupolvien Suomeen	297

15 Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta	299
Tasa-arvolainsäädäntö, työelämä ja vanhemmuus	299
Tasa-arvoselonteko	300
Ihmiskaupan kaltainen pakkotyö	301
Yhdenvertaisuusvaltuutetun kertomus eduskunnalle 2018	302
Tasa-arvovaltuutetun kertomus eduskunnalle 2018	304
Työntekijöiden edustusjärjestelmät työaikaissa	308
Työsopimuslain 3 luvun 5 pykälän ja merityösopimuslain 4 luvun 5 pykälän muuttaminen	308
Ulkomaalaislakiin tehtyjen muutosten vaikutusten seuraaminen	309
Lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä annetun lain uudistamistarpeet	310
Kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä kausityöntekijöinä työskentelyä varten annetun lain muuttaminen	311
Luonnontuotteita keräävien ulkomaalaisten oikeudellisesta asemasta sekä Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 6 pykälän muuttaminen	312
Työnhakijan palveluprosessin ja eräiden työttömyysetuuden saamisen edellytysten uudistamista koskeva lainsäädäntö	313
Tasa-arvovaltuutetun kertomus eduskunnalle 2022	315
Yhdenvertaisuusvaltuutetun kertomus eduskunnalle 2022	317
Valtioneuvoston tasa-arvopoliittinen selonteko	321
Yhdenvertaisuuslain noudattaminen työelämää koskevissa asioissa	323
16 Ympäristövaliokunta	324
Vesilainsäädännön tarkistaminen ja ympäristöhallinnon resurssit	324
Jätelain muuttaminen	324
Jätelain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttaminen	325
Rauhoitettujen eläinten aiheuttamien vahinkojen ennalta ehkäiseminen ja korvaaminen	326
Ilmastolain täydentäminen	327
Laki yhteishallinnosta valtion tukemissa vuokrataloissa	329
Vesilain luontotyyppisuojelelun tarkistaminen	329
Ympäristönsuojelu- ja vesiasioiden käsittelystä aluehallintovirastossa annetun lain muuttaminen	332
Laki ympäristövahinkorahastosta	333
Ilmastovuosikertomus 2022	335
Korkotukimallin kehittämistarpeet	335

1 Suuri valiokunta

Valtioneuvoston selonteko EU-politiikasta

VNS 7/2020 vp – EK 36/2021 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvostolla on valmiudet ennakkollisesti vaikuttaa erityisesti komission tulevien lainsäädäntöaloitteiden sisältöön ja tähän työhön on ohjattava riittävät resurssit.

Valtioneuvostossa otettiin vuonna 2022 käyttöön uusi systemaattinen EU-ennakkovaikuttamisen prosessi. Tässä prosessissa vuosittaisesta komission työohjelmasta identifioidaan 3–5 koko valtioneuvoston tason kärkiprioriteettia, joiden katsotaan olevan vaikutusiltaan laajoja ja poikkisektoraalisia ja joiden suhteen on tehtävä erityisen aktiivista ennakkovaikuttamista, sitoen myös eduskunta sekä keskeiset sidosryhmät mukaan ennakkovaikuttamislinjausten laatimiseen. Oikea-aikaisen vaikuttamisen ja eduskunnan osallistumisen mahdollistamiseksi valtioneuvoston pääprioriteettialoitteista laaditaan aina ennakkovaikuttamislinjaukset sisältävät E-kirjeet.

Näiden pääprioriteettien lisäksi kukin ministeriö identifioi omalta hallinnonalaltaan keskeiset komission työohjelmassa mainitut tulevat aloitteet, joiden suhteen on tarpeen tehdä aktiivista ennakkovaikuttamista. Näihin aloitteisiin nimetään vastuuvirkahenkilöt, ennakkovaikuttamislinjauksia näiden aloitteiden osalta käsitellään kunkin sektorin EU-valmistelujaostossa, joissa myös keskeiset sidosryhmät ovat edustettuina, ja aloitteista laaditaan vaikuttamissuunnitelmat sekä englanninkieliset vaikuttamispaperit.

Komission työohjelmassa mainittujen konkreettisten aloitteiden rinnalla valtioneuvosto edistää aktiivisesti myös Suomen näkemyksiä laajempiin politiikkakokonaisuuksiin sekä tulevan komission ohjelmaan.

Ville Korhonen, johtava asiantuntija, valtioneuvoston kanslia

2 Perustuslakivaliokunta

Viittomakieltä käyttävien oikeudet

HE 294/2014 vp – EV 346/2014 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin sen turvaamiseksi, että viittomakieltä käyttävien oikeudet toteutuvat koko maassa siten kuin heidän kielellisiä oikeuksiaan koskevaa lainsäädäntöä laadittaessa on tarkoitettu.

Valtioneuvosto asetti vuonna 2020 viittomakieliasioiden neuvottelukunnan toimikaudeksi 11.2.2021–10.2.2025. Neuvottelukunta kokoontui vuonna 2022 yhden kerran.

Viittomakielilain arviointia koskeva selvitystyö on jatkunut oikeusministeriössä vuonna 2022.

Valtioneuvosto hyväksyi kielipoliittisen ohjelman periaatepäätöksensä 16.6.2022. Kielipoliittinen ohjelma perustuu hallitusohjelman kirjaukseen. Kielipoliittinen ohjelma sisältää valtioneuvoston tahtotilan vähemmistökielten tulevaisuudesta sekä toimenpidekokonaisuuksia, joiden avulla pyritään suojaamaan ja tukemaan kieliä. Kielipoliittisen ohjelman viittomakieltä koskevan toimenpidekokonaisuuden mukaan:

- Lisätään tietoisuutta viittomakielisistä lapsista ja nuorista kieli- ja kulttuuriryhmänä.
- Lisätään viranomaisten tietoisuutta viittomakielisiä koskevien kieli- ja vammaisnäkökulmien rinnakkaisuudesta sekä viittomakielen merkityksestä lapsen kielenkehityksen ja perheiden sisäisen kommunikaation kannalta.

Kielipoliittisen ohjelman mukaan tehdään selvitys siitä, mitä perustuslain 17 pykälän 3 momentin säännös oikeudesta ylläpitää ja kehittää omaa kieltä ja kulttuuria käytännössä tarkoittaa eri kieliryhmien osalta. Samassa yhteydessä tarkastellaan lainsäädäntöä ja sen mahdollisia muutostarpeita kokonaisuutena. Oikeusministeriö aloitti selvityksen hankkimistyön syksyllä 2022.

Hallitusohjelman mukaan valtioneuvosto käynnistää valtiollisen sovintoprosessin kuuroihin kohdistuneista oikeudenloukkauksista Suomen historiassa. Oikeusministeriö järjesti huhtikuussa 2022 kuurojen totuus- ja sovintoprosessista pyöreän pöydän keskustelun, jossa käytiin läpi yhteisön toiveita ja odotuksia VN TEAS -selvityksen valmistumisen jälkeen (Viitotut muistot, 15.12.2021). Valtioneuvoston kanslia asetti työryhmän (26.10.–23.6.2023) valmistelemaan valtiollisen totuus- ja sovintoprosessin käynnistämistä. Työryhmä kokoontui kerran vuonna 2022.

Pamela Sarasmo, hallitussihteeri, oikeusministeriö

Ahvenanmaan itsehallintolain muuttaminen

HE 320/2018 vp – EV 259/2018 vp – EK 26/2019 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy pikaisiin toimiin Ahvenanmaan itsehallintolain kokonaisuudistuksen toteuttamiseksi.

Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelman mukaan: ”Ahvenanmaan itsehallintoa kehitetään ja vaalitaan hyvässä yhteistyössä Ahvenanmaan kanssa. Ahvenanmaan itsehallinnon uudistaminen jatkuu.”

Ahvenanmaan itsehallintolain kokonaisuudistusta on valmisteltu syksystä 2013 alkaen. Presidentti Tarja Halosen johtama parlamentaarinen komitea, jossa oli myös maakuntapäivien edustajia, antoi vuonna 2017 loppumietinnön [Oikeusministeriön mietintöjä ja lausuntoja 33/2017](#)). Komiteamietinnön lausuntokierroksen jälkeen oikeusministeriö asetti oikeusneuvos Niilo Jääskisen johtaman työryhmän, joka antoi linjausehdotuksensa kokonaisuudistuksen jatkovalmistelulle [Oikeusministeriön mietintöjä ja lausuntoja 14/2018](#).

Itsehallintolain kokonaisuudistusta on yhteistyössä Ahvenanmaan maakunnan hallituksen ja muiden viranomaistahojen kanssa jatkettu virkavalmisteluna. Uusi laki korvasi vuoden 1991 itsehallintolain ja tulisi olemaan järjestyksessä neljäs itsehallintolaki. Tavoitteena on ajantasaistaa säännöksiä, kehittää Ahvenanmaan itsehallintoa ja luoda edellytykset tulevaisuudessa edelleen laajentaa itsehallinnolle kuuluvaa toimivaltaa. Pyrkimyksenä on myös selkeyttää itsehallintolain suhdetta perustuslakiin, kehittää valtion ja itsehallintoviranomaisten yhteistyötä, tarkistaa itsehallintolailla säädettyjen viranomaisten tehtävänjakoa sekä vahvistaa Ahvenanmaan asema kansainvälisten velvoitteiden neuvottelemisessa ja voimaan saattamisessa. Nykyisen itsehallintolain vuoden 2021 alusta voimaantulleet taloussäännökset (lait 98/2020 ja 911/2020) sisällytetäisiin lakiehdotukseen.

Uuden itsehallintolain voimaantulo edellyttää eduskunnan ja Ahvenanmaan maakuntapäivien yhtäpitävää päätöstä. Itsehallintolaki on perustuslain tasoinen laki.

Esitysluonnoksesta syksyllä 2021 päättyneen lausuntokierroksen palaute ja Lainsäädännön arviointineuvoston keväällä 2022 antama lausunto olivat osittain kriittisiä. Muun muassa lausuntopalautteesta johtuen osapuolet eivät asetetun esittelyaikataulun puitteissa päässeet yhteisymmärrykseen lakiehdotuksesta. Siten hallituksen esityksen antaminen siirtyy seuraaville vaalikausille. Oikeusministeriö ja Ahvenanmaan maakunnan hallitus neuvottelevat uuden työryhmän asettamisesta eräiden lisäselvitysten tekemiseksi ja kokonaisuudistuksen jatkovalmistelun saattamiseksi loppuun.

Janina Groop-Bonde, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa viivytyksettä esityksen Ahvenanmaan itsehallintolain 47 pykälän 1 momentissa säädetyn tasoitusperusteen muuttamisesta 0,47 prosenttiin vuoden 2021 alusta lukien.

Tasoitusperusteen muutos (911/2020) on tullut voimaan vuoden 2021 alusta.

Janina Groop-Bondestam, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

3 Ulkoasiainvaliokunta

Valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko

VNS 4/2020 vp – EK 19/2021 vp

Eduskunta edellyttää, että kaikki eduskuntapuolueet kattava parlamentaarinen seuranta järjestetään myös tulevien turvallisuutta koskevien selontekojen valmistelun yhteydessä.

Valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko annettiin eduskunnalle 29.10.2020. Valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko on Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan tärkein ohjausasiakirja. Se tarkentaa hallitusohjelman ulko- ja turvallisuuspoliittisia linjauksia. Selontekoa valmisteltiin laajassa yhteistyössä valtionhallinnon eri toimijoiden ja asiantuntijoiden kanssa ulkoministeriön koordinoimana. Selonteon valmistelussa hyödynnettiin myös kansalaiskeskusteluja eri puolella Suomea. Eduskunta osallistui ulko- ja turvallisuuspoliittisen selonteon laadintaan erikseen asetetun parlamentaarisen seurantaryhmän kautta. Kaikki eduskuntapuolueet kattava parlamentaarinen seuranta on tärkeää selonteon valmistelussa myös tulevaisuudessa.

Valtioneuvoston ajankohtaiselonteko annettiin eduskunnalle 13.4.2022. Suomen ja Euroopan turvallisuus- ja toimintaympäristössä tapahtui perustavanlaatuinen muutos Venäjän hyökättyä Ukrainaan 24.2.2022. Turvallisuusympäristön muututtua perustavanlaatuisesti valtioneuvosto antoi täydentävän turvallisuuspoliittikkaa käsittelevän esityksen eduskunnan käsiteltäväksi. Selonteko täydentää valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittista selontekoa, selontekoa sisäisestä turvallisuudesta sekä valtioneuvoston selontekoa EU-politiikasta. Täydennyksen käsittely selonteon muodossa oli tärkeää kattavan eduskuntakäsittelyn mahdollistamiseksi sekä sen varmistamiseksi, että Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan linjasta, mukaan lukien mahdollinen Nato-jäsenyys, saatiin muodostettua yhteinen ajantasainen ja ylivaalikautinen kansallinen kokonaisnäkemys.

Kai Sauer, alivaltiosihteeri, ulkoministeriö

Kehityspolitiikan ylivaalikautinen selonteko

VNS 5/2021 vp – EK 8/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto kehityspolitiikkaa ja kehitysyhteistyötä toimeenpannessaan ottaa huomioon tässä mietinnössä esitetyt havainnot ja raportoi niistä osana vuonna 2022 valmistettavaa kehityspolitiikan tulospöytäkirjaa.

Kehityspolitiikan ylivaalikautinen selonteko annettiin eduskunnalle 27.5.2021. Selonteko ohjaa Suomen kehityspolitiikkaa ja se valmisteltiin laajassa yhteistyössä. Eduskunta osallistui selonteon laadintaan erikseen asetetun parlamentaarisen seurantaryhmän kautta. Kaikki eduskuntaryhmät kattava parlamentaarinen seuranta oli tärkeä elementti selonteon laadinnassa. Ulkoministeriö on ottanut huomioon ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä esitetyt havainnot. Kehityspolitiikan tuloraportti annettiin eduskunnalle pääministerin tiedonantona 10.11.2022.

Pasi Hellman, alivaltiosihteeri, ulkoministeriö

Valtioneuvoston selonteot turvallisuusympäristön muutoksesta ja Suomen liittymisestä Pohjois-Atlantin liittoon

VNS 1/2022 vp, VNS 3/2022 vp – EK 23/2022 vp

Eduskunta on kirjelmässään EK 23/2022 vp hyväksynyt selontekojen VNS 1/2002 vp ja VNS 3/2022 vp johdosta ulkoasiainvaliokunnan mietinnön (UaVM 5/2022 vp) mukaisen kannanoton, jonka mukaan eduskunta yhtyy valtioneuvoston kantaan, jonka mukaisesti Suomi hakee Pohjois-Atlantin liiton (North Atlantic Treaty Organisation, Nato) jäsenyyttä. Lisäksi kannanotossa edellytetään, että eduskunta saa ajantasaisesti tietoa jäsenyyshakemuksen käsittelyn etenemisestä.

Hallitus antoi eduskunnalle esityksensä Suomen liittymisestä Pohjois-Atlantin liittoon (Nato) maanantaina 5.12.2022. Hallituksen esityksessä todetaan, että eduskunnan tietojen-saanti- ja osallistumisoikeus Nato-asioissa turvataan perustuslain ja muun lainsäädännön nojalla. Valtiosäännön perusta on perustuslaissa säädetty kansanvallan periaate 39 (2 pykälä 1 momentti), jonka mukaan eduskunta on ylin valtioelin myös kansainvälisissä asioissa. Eduskunnan vaikutusmahdollisuudet tulee turvata myös ennakoivalla tavalla. Valtioneuvosto on kokonaisvastuussa eduskunnan tiedonsaannista sekä osallistumismahdollisuuksien turvaamisesta. Parlamentaarisen hallitustavan periaatteen ja perustuslain 58 pykälän ja 93 pykälän säännösten perusteella valtioneuvosto on myös kokonaisvas-tuussa asioiden valmistelusta. Eduskunnalla on perustuslain 47 pykälän mukaan oikeus saada valtioneuvostolta asioiden käsittelyssä tarvitsemansa tiedot. Valtioneuvosto on toi-mittanut eduskunnalle UTP-selvityksiä Nato-jäsenyysprosessin etenemisestä.

Piritta Asunmaa, osastopäällikkö, ulkoministeriö

Valtioneuvoston ihmisoikeuspoliittinen selonteko

VNS 10/2021 vp – EK 26/2022 vp

Eduskunta on kirjelmässään EK 26/2022 vp hyväksynyt selonteon VNS 10/2021 vp johdosta ulkoasiainvaliokunnan mietinnön (UaVM 6/2022 vp) mukaisen kannanoton, jonka mukaan eduskunnalla ei ole huomautettavaa selonteon johdosta, mutta eduskunta edellyttää valtioneuvoston ottavan uutta ihmisoikeuspoliittista selontekoa laatiessaan huomioon tässä mietinnössä esitetyt havainnot.

Valtioneuvoston ihmisoikeuspoliittinen selonteko annettiin eduskunnalle 9.12.2021. Selonteko linjaa valtioneuvoston perus- ja ihmisoikeustoimintaa kansallisesti sekä ohjaa Suomen toimintaa kansainvälisesti ja Euroopan unionissa. Selonteko painottaa ihmisoikeuksien yleismaailmallisuutta, haavoittuvimmassa asemassa olevien väestöryhmien ja yksilöiden oikeuksia, sukupuolten tasa-arvon vahvistamista sekä Suomen sitoutumista kansainväliseen sääntöpohjaiseen järjestelmään ja sitä toimeenpaneviin eurooppalaisiin ja kansainvälisiin järjestöihin. Selonteossa käsitellään laajemmin perus- ja ihmisoikeuksien vahvistamista kestävä kehityksessä, ilmastonmuutoksen hillinnässä, luontokadon torjunnassa, digitalisaatiokehityksessä ja tiedonvälityksessä sekä oikeusvaltioperiaatteen vahvistamista. Selontekoa valmisteltiin ulkoministeriön koordinoimana laajassa yhteistyössä ministeriöiden, laillisuusvalvojien, kansalaisjärjestöjen sekä tutkijoiden kanssa. Eduskuntaryhmien edustajat osallistuivat käsittelyyn Kansainvälisten ihmisoikeusasioiden neuvottelukunnan kautta. Monipuolinen yhteistyö sekä eduskunnan informointi ovat osa myös selonteon toimeenpanon seurantaa.

Rauno Merisaari, ulkoasiainneuvos, ulkoministeriö

4 Valtiovarainvaliokunta

Eduskunnan finanssivallan huomioon ottaminen EU-lainsäädäntöuudistuksissa

HE 155/2012 vp – EV 174/2012 vp

Eduskunta edellytti 18.12.2012, että vaiheittaisten muutosten kumulatiivinen vaikutus eduskunnan budjettivaltaan sekä kansalliseen suvereniteettiin on otettava korostetun huolellisesti huomioon, jos EU-sääntelyä jatkossa aiotaan edelleen vahvistaa kansallista päätöksentekoa rajoittavalla tavalla.

Komissio julkaisi 5.2.2020 tiedonannon, joka käynnisti säännönmukaisen arvion talouspolitiikan koordinaatiokehikon toiminnasta, mutta keskustelut keskeytyivät keväällä 2020 koronakriisiin. Komissio käynnisti keskustelut uudelleen 19.10.2021 julkaisemalla tiedonannon, jossa vedetään yhteen koronakriisin taloudellisia vaikutuksia ja kriisin opetuksia sekä tämän vaikutuksia talouspolitiikan koordinaatioon.

Tiedonanto käynnisti jäsenvaltioiden väliset keskustelut ECOFIN-neuvostossa, euroryhmässä ja niiden alaisissa komiteoissa, minkä lisäksi komissiolla oli asiasta julkinen konsultaatio vuoden 2021 loppuun saakka.

Komissio julkaisi 9.11.2022 tiedonannon kaavailemistaan uudistuksista talouspolitiikan EU-koordinaatioon, josta on sen jälkeen keskusteltu ECOFIN-neuvostossa, euroryhmässä ja niiden alaisissa komiteoissa. Komission odotetaan antavan lainsäädäntöehdotuksia keväällä 2023.

Komission 6.12.2017 julkaisemasta ehdotuksesta neuvoston direktiiviksi jäsenvaltioiden finanssipolitiikan vastuullisuutta ja julkisen talouden keskipitkän aikavälin linjausta vahvistaviksi säännöksiksi (COM (2017) 824 final) ei ole keskusteltu vuoden 2018 jälkeen.

Valtioneuvosto on kiinnittänyt erityistä huomiota eduskunnan budjettivaltaan keskusteluissa EU:n finanssipoliittisista säännöistä ja kiinnittää tähän erityisesti huomiota asiaa koskevien EU-lainsäädäntöehdotusten valmistelussa.

Marketta Henriksson, finanssineuvos, valtiovarainministeriö
Niko Ijäs, budjettineuvos, valtiovarainministeriö

Korkovähennysrajoitusta koskeva sääntely

HE 150/2018 vp – EV 146/2018 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus jatkaa välittömästi komission kanssa selvitystä ns. Mankala-yhtiöiden toteuttamien, ydinvoiman rakentamista ja käyttämistä koskevien voimalaitoshankkeiden rajaamiseksi korkovähennysrajoitusten ulkopuolelle direktiivissä tarkoitettuna pitkän aikavälin julkisena infrastruktuurihankkeena.

1. Yhteisöjen korkovähennysoikeuden rajoitusta koskevaa sääntelyä on sovellettu ensimmäisen kerran verovuoden 2014 verotuksessa. Säännöstä on 1.1.2019 alkaen muutettu veron kiertämisen estämistä koskevan EU:n direktiivin (EU) 2016/1164 johdosta lailla elinkeinotulon verottamisesta annetun lain muuttamisesta (1237/2018). Muutoksilla on laajennettu sääntelyn soveltamisalaa. Muutoksia koskevan hallituksen esityksen valmistelussa tarkasteltiin sääntelyn soveltamista yhteiskunnallisia infrastruktuurihankkeita toteuttavien yritysten sekä niin sanottujen Mankala-yhtiöiden verotuksessa. Hallitus on jatkanut sen selvittämistä, voitaisiinko Mankala-yhtiöiden ydinvoimalaitoshankkeet säätää säännökseen sisältyvän pitkän aikavälin julkisia infrastruktuurihankkeita koskevan poikkeuksen piiriin. Selvityksiä tehtäessä on oltu useaan otteeseen yhteydessä Euroopan komissioon. Korkomenojen vähentämisrajoituksista poikkeamisesta komission edellyttämällä tavalla ei ole löytynyt ratkaisua. Neuvottelut komission kanssa ovat edelleen kesken ja niitä jatketaan pyrkien löytämään kaikkien osapuolten kannalta toimiva ratkaisu.

Antti Sinkman, erityisasiantuntija, valtiovarainministeriö

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus jatkaa lisäksi välittömästi komission kanssa selvitystä muiden rajattujen, yhteiskunnalle tärkeiden infrastruktuurihankkeiden rajaamiseksi korkovähennysrajoitusten ulkopuolelle.

2. Julkisyhteisöomisteisia infrastruktuurihankkeita koskeva poikkeus tuli voimaan 1.1.2022. Osittain tai kokonaan julkisyhteisöomisteisia infrastruktuurihankkeita, joissa tilaajana on julkisyhteisö, koskeva rajattu poikkeus tuli voimaan 1.1.2023. Poikkeukset on toteutettu niin laajasti kuin EU:n valtiontukisääntelyn näkökulmasta on ollut mahdollista. Asia on varmistettu komission kanssa käydyin neuvotteluin, joissa kesti useita vuosia. Tältä osin eduskunnan edellyttämät lainsäädäntötoimet on saatettu loppuun.

Antti Sinkman, erityisasiantuntija, valtiovarainministeriö

Hallintarekisteröidyistä osakkeista saatujen osinkojen lähdeverotuksen muutos

HE 282/2018 vp – EV 301/2018 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus tarkastelee vielä muutosten vaikutuksia ja arvioi niiden pohjalta mahdollisia muutostarpeita ennen soveltamisajan alkua.

Laeilla muutettiin hallintarekisteröidyistä osakkeista saatujen osinkojen verotusmenettelyä. Ennakkoperintälain (1118/1996) uuden 4 a pykälän mukaan Suomessa asuvan verovelvollisen hallintarekisteröidyistä osakkeista saamasta osingosta toimitettaisiin 50 prosentin ennakonpidätys, jos verovelvollisen loppusaajatietoja ei anneta. Lainmuutoksen soveltaminen alkoi 1.1.2020. Eduskunnan lausuman ensisijaisesti tarkoittamia rajoitetusti verovelvollisen tulon verottamisesta annetun lain (627/1978) muutoksia hallintarekisteröidyistä osakkeista saaduista osingoista sovelletaan 1.1.2021 tai sen jälkeen jaettuihin osinkoihin. Ensimmäiset uuden järjestelmän mukaiset vuosi-ilmoitukset oli annettava 31.1.2022 mennessä.

Valtiovarainministeriön vuonna 2020 tekemässä selvityksessä [Tilannekuva hallintarekisteröidyille osakkeille maksettujen osinkojen verotusmenettelyn muutoksesta](#) ei tullut esiin kielteisiä seurauksia, jotka edellyttäisivät muutoksia lainsäädäntöön tai annettuun ohjeistukseen.

Harri Joiniemi, neuvotteleva virkamies, valtiovarainministeriö

Virvoitusjuomaveron veropohja

HE 27/2019 vp – EV 35/2019 vp

Eduskunta edellyttää, että valtiovarainministeriö tekee hallitusohjelmassa tarkoitetun selvityksen siitä, voidaanko virvoitusjuomaveron rakennetta muuttaa siten, että marja- ja hedelmämehut rajataan pois veron piiristä. Selvitys tulee toimittaa eduskunnalle kevätistuntokauden 2020 aikana.

Valtiovarainministeriö selvitti vuonna 2020 mahdollisuutta muuttaa virvoitusjuomaveron rakennetta siten, että marja- ja hedelmämehut rajataan pois veron piiristä. Selvityksen mukaan nykyisen ensisijaisesti fiskaalisen virvoitusjuomaveron veropohjan rajaaminen olisi ongelmallista EU:n valtiontukisäännösten kannalta.

Hallitus päätti syksyn 2021 budjettiriihessä käynnistää valmistelun, joka tähtää terveysperusteisen veron vaiheittaiseen käyttöönottoon. Hallitus linjasi, että ensi vaiheessa nykyistä virvoitusjuomaveroa muutetaan terveysperusteiseen suuntaan ja että samassa yhteydessä arvioidaan, voidaanko marja- ja hedelmämeheit rajata pois veron piiristä.

Virvoitusjuomaveron uudistamista valmisteltiin valtiovarainministeriössä vuoden 2022 aikana, jolloin käynnistettiin myös Euroopan komission kanssa keskustelu mahdollisen veromallin toteuttamiskelpoisuudesta valtiontukisäännösten kannalta. Hallituksen esitys virvoitusjuomaverosta annetun lain muuttamiseksi (HE 280/2022 vp) annettiin eduskunnalle marraskuussa 2022.

Esityksessä ehdotettiin virvoitusjuomaveroon sisältyvän terveysohjauksen vahvistamista tavoitteena ohjata kulutusta ja tuotantoa korkean sokeripitoisuuden juomista vähemmän sokeria sisältäviin juomiin. Samalla tavoitteena olin kuitenkin myös ylläpitää verotuottoja, mistä syystä veron ehdotettiin pysyvän veropohjaltaan nykyistä vastaavasti fiskaalisena eli laajana. Esityksessä ehdotettiin, että vero porrastettaisiin useampaan veroluokkaan juoman sokeripitoisuuden mukaan. Marja- ja hedelmämeheiden vero määräytyisi sokeripitoisuuden perusteella vastaavasti kuin muilla virvoitusjuomaveron piiriin kuuluvilla juomilla. Suuri osa marja- ja hedelmämeheiden pienvalmistuksesta rajautuu veron ulkopuolelle myös jatkossa, koska juomat on vapautettu tietyin edellytyksin verosta jo nykyisin, jos valmistajan vuosituotannon määrä on enintään 70 000 litraa.

Eduskunta hyväksyi virvoitusjuomaveron muuttamista koskevan lakiehdotuksen eräältä osin muutettuna helmikuussa 2023. Eduskunta päätti muuttaa virvoitusjuomaveron veropohjaa siten, että veron piiristä poistetaan sellaiset elintarvikelainsäädännössä tarkoitettut pakkaamattomat juomat, jotka on valmistettu välittömään myyntiin elintarvikkeen luovutuspaikassa. Eduskunta hyväksyi myös lausuman, jonka mukaan se edellyttää, että hallitus jatkaa laajemman terveysperusteisen veron valmistelua, joka ottaisi laajemmin huomioon tuotteiden terveysvaikutukset.

Virvoitusjuomaveron muutokset tulevat voimaan valtioneuvoston asetuksella myöhemmin säädettävänä ajankohtana sen jälkeen, kun niille on saatu Euroopan komission valtiontukihyväksyntä.

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Pia Kivimies, neuvotteleva virkamies, valtiovarainministeriö

Raportoitavia rajat ylittäviä järjestelyjä verotuksen alalla koskeva lainsäädäntö

HE 69/2019 vp – EV 78/2019 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto teettää viimeistään keväällä 2022 julkaistavan seurantaraportin raportoinnin kokemuksista sekä raporteista ilmenneistä verojärjestelyjä koskevista tiedoista ja niiden perusteella tehdyistä toimenpiteistä.

Raportoitavia rajat ylittäviä järjestelyjä koskeva ilmoitusvelvollisuus on alkanut Suomessa 1.7.2020. Suomi vaihtaa ilmoitettavia tietoja muiden EU-jäsenvaltioiden kanssa direktiivin perusteella ja tietojenvaihto tehdään neljännesvuosittain.

Valtiovarainministeriö julkaisi elokuussa 2022 [Seurantaraportin rajat ylittävien järjestelyjen raportoinnin kokemuksista](#) Seurantaraportissa kuvataan sekä palvelun tarjoajien, että Verohallinnon kokemuksia raportoinnista. Seurantaraportti sisältää myös tietoja järjestelyjen lukumääristä ja luonteesta sekä saatujen tietojen perusteella tehdyistä verotustoimenpiteistä. Lisäksi seurantaraportissa on palvelun tarjoajien ja Verohallinnon arvioita siitä, minkä verran raportointivelvollisuuden laajentaminen kansallisiin järjestelyihin lisäisi raportoitavien järjestelyjen määrää.

Antti Kurikka, erityisasiantuntija, valtiovarainministeriö

Oma-aloitteisten verojen myöhästymismaksuja koskeva sääntely ja automaattinen päätöksenteko

HE 54/2020 vp – EV 112/2020 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus arvioi oma-aloitteisten verojen myöhästymismaksua koskevan sääntelyn uudistamistarpeet automaattiseen päätöksentekoon liittyvän säädösvalmistelun yhteydessä huomioiden perustuslakivaliokunnan lausunnossa esittämät näkökohdat.

Oikeusministeriössä valmisteltiin vuonna 2022 hallituksen esitys julkisen hallinnon automaattista päätöksentekoa koskevaksi lainsäädännöksi (HE 145/2022 vp). Esityksen tarkoituksena oli mahdollistaa automaattinen päätöksenteko julkisessa hallinnossa. Esitys annettiin eduskunnalle syyskuussa 2022, ja automaattista päätöksentekoa koskeva yleislainsäädäntö hyväksyttiin eduskunnassa helmikuussa 2023.

Samanaikaisesti yleislainsäädännön valmistelun kanssa valtiovarainministeriössä valmisteltiin automaattista päätöksentekoa verotus- ja tulliasioissa koskevaa erityislainsäädäntöä, jolla poikettaisiin eräiltä osin ehdotetusta yleissääntelystä. Oma-aloitteisten verojen myöhästymismaksun määrittämiseen kohdistuvia uudistustarpeita arvioitiin samassa yhteydessä.

Hallituksen esitys automaattista päätöksentekoa verotus- ja tulliasioissa koskevaksi lainsäädännöksi (HE 224/2022 vp) annettiin eduskunnalle lokakuussa 2022. Esityksessä ehdotettiin muutoksia myös oma-aloitteisten verojen myöhästymismaksun kuulemismenettelyyn ja määräämättä jättämisen perusteisiin. Muutosten ehdotettiin tulevan voimaan vuoden 2024 alusta, mutta kuitenkin aikaisintaan automaattista päätöksentekoa koskevan yleissääntelyn tultua voimaan. Perustuslakivaliokunta antoi esityksestä lausunnon valtiovarainvaliokunnalle (PeVL 88/2022 vp).

Eduskunta hyväksyi oma-aloitteisten verojen myöhästymismaksumenettelyyn ehdotetut muutokset osana lainsäädäntökokonaisuutta helmikuussa 2023. Myöhästymismaksun kuulemismenettelyä laajennetaan nykyisestä siten, että verovelvollista on kuultava ennen myöhästymismaksun määrittämistä, ellei kuuleminen ole ilmeisen tarpeetonta. Jos myöhästymismaksua määrätään enintään 200 euroa, verovelvollista on kuultava vain, jos se on erityisestä syystä tarpeen. Lisäksi myöhästymismaksun määräämättä jättämisen perusteita laajennetaan ja määräämättä jättämistä koskeva säännös muutetaan oikeusharkintaiseksi; myöhästymismaksu jätetään määräämättä, jos ilmoituksen antaminen on viivästynyt verovelvollisesta riippumattomasta syystä tai laiminlyönnille on pätevä syy tai muu erityinen syy.

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Pia Kivimies, neuvotteleva virkamies, valtiovarainministeriö

Energiaintensiivisten yritysten veronpalautuksen poistaminen

HE 167/2020 vp – EV 196/2020 vp

Eduskunta edellyttää että, hallitus seuraa tarkoin 2. lakiehdotuksen 8 a pykälän mukaisen veronpalautusten porrastetun leikkauksen vaikutuksia energiantensiivisten teollisuusyritysten kilpailukykyyn epävarmassa suhdannetilanteessa, ja työllisyyden ja tuotannon jatkuvuuden turvaamiseksi ryhtyy tarvittaviin toimiin päästövähennyssitoumusten puitteissa.

Asiassa ei ole eduskunnalle uutta ilmoitettavaa.

”Energiaintensiivisten yritysten veronpalautuksen vaiheittaista poistamista koskevat säännökset ovat tulleet voimaan 1.1.2021. Kyseessä on vuosittain jälkikäteen hakemuksesta tehtävä veronpalautus. Palautusta on haettava kuuden kuukauden kuluttua tilikauden päättymisestä, joka tyypillisesti yrityksillä on kalenterivuosi. Siten vuodelta 2021 valtaosan yrityksistä oli haettava veronpalautusta kesäkuun 2022 loppuun mennessä. Verohallinto on pääsääntöisesti käsitellyt hakemukset ja maksanut tuen yrityksille hakemusvuoden syksyn aikana. Käytännössä vuoden 2023 alkupuolella on mahdollista arvioida ensimmäisen kerran eduskunnan edellyttämällä tavalla energiantensiivisten yritysten veronpalautukseen tehtyjen muutoksen vaikutuksia.”

Leo Parkkonen, lainsäädäntöneuvos, valtiovarainministeriö

Eduskunnan vastaus hallituksen esitykseen eduskunnalle Euroopan unionin omien varojen järjestelmästä annetun neuvoston päätöksen (EU, Euratom) 2020/2053 hyväksymisestä

HE 260/2020 vp – EV 54/2021 vp

1. Eduskunta edellyttää että, elpymisväline pidetään poikkeuksellisen ja kertaluonteisena ratkaisuna, järjestely ei toimi ennakkotapauksena eikä Suomi hyväksy vastaavan järjestelyn toistamista tai muuttamista pysyväisluonteiseksi.
2. Eduskunta edellyttää, että Suomi edistää Euroopan yhteisen velkajärjestelymekanismin ja sen edellyttämien sääntöjen käyttöönottoa sekä perussopimuksen no bail out -periaatteen noudattamista. Suomi edellyttää jokaisen jäsenmaan vastuuta omista veloistaan siten, että luottomarkkinoilla määräytyvä riskilisa ylläpitää julkisen talouden kurinalaisuutta ja riskien vähentämistä.
3. Eduskunta edellyttää, että Suomi ei sitoudu toimiin, jotka muokkaavat Euroopan unionia epäsymmetrisen tulonsiirtounionin suuntaan. Suomi edellyttää järjestelyjä, joissa vastuu ja valta velan ottamisesta ja hoitamisesta ovat samoissa käsissä, eivätkä eriydy aiheuttaen moraalikatoa ja lisäten ylivelkaantumisen riskiä. Suomi ei hyväksy järjestelyjä, jotka heikentävät jäsenvaltioiden kannustimia julkistalouksiensa tervehdyttämiseen ja kasvattavat rahoitus- ja makrovakausriskejä Euroopassa.
4. Eduskunta edellyttää, että käsiteltäessä jäsenmaiden kansallisia elpymissuunnitelmia Suomi pitää kiinni ehdollisuudesta ja julkisen talouden tervehdyttämisestä kaikkien jäsenmaiden kohdalla, ei hyväksy varojen

myöntämistä ilman uskottavia julkisia talouksia tervehdyttäviä rakenteellisia uudistuksia ja edellyttää, että varojen maksatuksen ehtona on sitoutuminen oikeusvaltioperiaatteeseen.

5. Eduskunta edellyttää, että Suomen kestävän kasvun ohjelman mukaisesti saatavat varat keskitetään vaikuttaviksi kokonaisuuksiksi sekä elpymistä että pitkän aikavälin kasvua tukeviin tarkoituksiin, erityisesti tutkimus- ja kehitystoimintaan ja osaamistason nostamiseen.
6. Eduskunta edellyttää, että Suomi noudattaa vakiintuneita veropoliittisia kantojaan, eikä hyväksy Suomelle haitallisia ylikansallisia veroja.
7. Eduskunta edellyttää, että Euroopan unionin uusien varojen järjestelmän kehittäminen ei johda Suomen kokonaisveroasteen nousuun.
8. Eduskunta edellyttää, että Suomi vaikuttaa EU:n talouspolitiikan linjaan rakentamalla tehokasta yhteistyötä sellaisten jäsenvaltioiden kanssa, jotka jakavat eduskunnan EU:n talouspolitiikalle asettamat tavoitteet.

1.–8. Euroopan unionin omia varoja koskevalla neuvoston päätöksellä hyväksytään unionin talousarvion rahoitusjärjestelmä. Järjestelmä perustuu siihen, että jäsenvaltiot asettavat unionin käyttöön tuloja vuotuisen talousarvion rahoituksen varmistamiseksi. Kunkin jäsenvaltion rahoitusvastuu on yksilöllinen eikä yhteisvastuullinen. Päätöksessä säädetyt tulot kuuluvat unionille ilman kansallisten viranomaisten erillisiä päätöksiä.

Eurooppa-neuvostossa heinäkuussa 2020 sovitun ja myöhemmin EU:n toimielinten väliseen sopimukseen sisältyvän etenemissuunnitelman mukaisesti komissio antoi ehdotukset uusiksi omiksi varoiksi (ehdotuksen omia varoja koskevan päätöksen muuttamiseksi) 22.12.2021 yhdessä rahoituskehystä koskevan muutosehdotuksen kanssa. Uusilla omilla varoilla tulisi rahoittaa elpymisvälineen takia otettujen lainojen ennen aikaista takaisinmaksua.

Komission ehdottamat uudet omat varat muodostuisivat:

1. 25 prosenttia EU:n päästökauppajärjestelmästä kertyvistä huutokauppatuloista,
2. 75 prosenttia hiilirajamekanismista saatavista tuloista,
3. kansallisesta rahoitusosuudesta, joka olisi 15 prosenttia suurten monikansallisten yritysten markkinavaltioille allokoitavasta jäännösvoitosta. Tähän liittyen komissio antaisi myöhemmin erillisen direktiiviehdotuksen, joka perustui OECD:n piirissä neuvoteltuun yritysverotusta koskevaan ratkaisuun (Pilari 1).

Komission ehdotuksia on käsitelty tarkemmin ja Suomen kannat on esitelty U-kirjeessä (U 22/2022 vp, 10.3.2022). Maaliskuussa 2022 eduskunnalle annetun U-kirjeen kannoissa todetaan muun muassa, että EU:n rahoitusjärjestelmän jatkokehittämisen, mukaan lukien

uusien omien varojen lähtökohtana tulee olla, etteivät järjestelmään tehtävät muutokset suhteettomasti lisää Suomen maksutaakkaa tai nosta Suomen kokonaisveroastetta taikka aiheuta muuten kohtuuttomia lisäkustannuksia Suomen kansantaloudelle ja talouden toimijoille. Uusia omia varoja koskevien päätösten tulee kuulua jatkossakin jäsenvaltioille.

Lisäksi uusilla omilla varoilla voidaan pienentää tarvetta nostaa bruttokansantuloon perustuvia kansallisia rahoitusosuuksia elpymisvälineen lainojen takaisinmaksun takia. EU:n rahoitusta koskevien uudistusten tulisi liittyä unionin keskeisiin tavoitteisiin kuten ilmastomuutoksen torjuntaan ja EU:n sisämarkkinoiden toiminnan tehostamiseen.

Komission joulukuussa 2021 ehdottamien uusien omien varojen käsittely neuvoston työryhmässä on odottanut vuoden 2022 aikana taustalla olevien sektorilainsäädäntöjen (muun muassa Fit for 55 -paketin) valmistelujen etenemistä. Työ neuvoston työryhmässä pääsee todennäköisesti etenemään ainakin päästökauppaan ja hiilirajamekanismiin liittyvien omien varojen osalta Ruotsin puheenjohtajuuskaudella kevätkaudella 2023, kun Fit for 55 -paketti saadaan lopullisesti hyväksytyksi.

Uusia omia varoja koskevia kantoja tullaan tarkentamaan neuvottelujen edistyessä. Lisäksi komissio tulee antamaan uusia ehdotuksia omiksi varoiksi vuoden 2023 kolmannella neljänneksellä.

Euroopan komissio julkaisi 9.11.2022 tiedonannon kaavailemistaan uudistuksista talouspolitiikan EU-koordinaatioon. Valtiovarainministerit kävivät komission tiedonannosta ensimmäisen näkemystenvaihdon talous- ja rahoitusasioiden neuvostossa 6.12.2022. Suomen kantoja talouspolitiikan koordinaatiokehikon arviointiin on määritelty valtioneuvoston E-kirjeessä E 14/2020 vp. ja E-jatkokirjeessä EJ 12/2021 vp. Talouspolitiikan koordinaatiokehikosta on linjattu valtioneuvoston selonteossa EU politiikasta VNS 7/2021 vp.

Panu Kukkonen, budjettineuvos, valtiovarainministeriö

Verojen maksujärjestelyjen ehtojen helpottaminen

HE 75/2021 vp – EV 85/2021 vp

1. Eduskunta edellyttää, että valtiovarainministeriö seuraa lainmuutoksen toimeenpanoa ja varmistaa Verohallinnon riittävän neuvonnan lisäennakon vaikutuksesta jäännösveron määrään ja siitä, kuinka lisäennakkohakemuksen perusteella määrätty ennakkovero voidaan ottaa huojennettuun maksujärjestelyyn.

1. Verohallinto tiedotti internetsivuillaan mahdollisuudesta hakea lisäennakoita ja saada siten vuoden 2020 jäännösvero mukaan huojennettuun maksujärjestelyyn, vaikka verovelvollisen verotus ei olisikaan ollut vielä päättynyt 31.8.2021 mennessä.

Pertti Nieminen, neuvotteleva virkamies, valtiovarainministeriö

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa lainmuutoksen vaikutuksia yritystoiminnan edellytyksiin ja verotuottokertymiin ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin lain voimassaolon jatkamiseksi.

2. Verojen maksujärjestelyn ehtoja helpotettiin tilapäisesti yritysten tilanteen parantamiseksi koronapandemiasta ja tämän johdosta asetetuista rajoitustoimenpiteistä johtuen kesällä 2020 ja 2021. Huojennetussa maksujärjestelyssä olevien verojen viivästyskoron määrää alennettiin 2,5 prosenttiin. Samalla Verohallinto helpotti maksujärjestelyjen myöntämisedellytyksiä.

Verohallinto pidensi tammikuussa 2022 verojen maksuaikaa sellaisten yritysten ja henkilöasiakkaiden kohdalla, joilla oli verovelkojen maksujärjestely voimassa. Asiakkaille tarjottiin maksamattomille tammi-, helmi- ja maaliskuun maksujärjestelyn erille vapaakuukausia siten, että erät siirrettiin maksettavaksi maksujärjestelyn loppuun. Lisäkuukaudet myönnettiin automaattisesti kaikille, joilla oli maksujärjestely voimassa. Asiakkaan ei kuitenkaan ollut pakko hyödyntää vapaakuukausia, vaan maksamista pystyi jatkamaan myös alkuperäisen aikataulun mukaan.

Hallitus seuraa verojen kertymistä huojennetuista maksujärjestelyistä. Maksuohjelmia on yleisesti ottaen noudatettu hyvin. Tammikuun 2023 puolella välissä voimassa olevissa huojennetuissa maksujärjestelyissä olevan verovelan määrä oli 67 miljoonaa euroa. Viimeiset vuonna 2021 tehtyjen huojennettujen maksujärjestelyjen maksuohjelman mukaiset maksuerät tulevat maksettavaksi loppuvuodesta 2023. Maksuohjelmien enimmäiskesto on 24 kuukautta. Rauenneiden maksujärjestelyjen suhteellinen osuus ei ole kasvanut koronapandemiaa edeltäneestä ajasta.

Pertti Nieminen, neuvotteleva virkamies, valtiovarainministeriö

Polttoon perustumattoman lämmöntuotannon edistäminen

HE 212/2021 vp – EV 199/2021 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa polttoon perustumattoman lämmöntuotannon ja sähkön varastointiin liittyvien vähäpäästöisten teknologioiden kehittymistä. Lisäksi hallituksen tulee selvittää, miten teknologianeutraalisuus voidaan jatkossakin huomioida energiaverotuksessa tältä osin kattavasti.

Polttoon perustumattoman lämmöntuotannon edistämiseksi alemman veroluokan II veroa suoritetaan myös sähköstä, joka käytetään geotermisen lämmön kiertovesipumpussa tai sellaisessa lämpöpumpussa, jonka nimellislämpöteho on vähintään 0,5 megawattia taikka kaukolämpö- tai kaukokylmäverkkoon liitetyssä lämpöpumpussa tai sähkökattilassa. Muutokset tulivat voimaan 1.7.2022 valtioneuvoston asetuksella (468/2022), kun niitä koskeva EU-hyväksyntäprosessi oli saatu päätökseen. Nykyinen energiaverojärjestelmä perustuu teknologianeutraalisuuden lähtökohdalle, jota sovelletaan myös polttoon perustumattoman lämmöntuotannon sähköverotuksen kehittämisessä saattaessa tietoa nyt tehtyjen muutosten vaikutuksista ja kokonaan uusien tekniikoiden kehityksestä.

Leo Parkkonen, lainsäädäntöneuvos, valtiovarainministeriö

Eduskunnan vastaus hallituksen esitykseen laiksi Ahvenanmaan maakuntaa koskevista poikkeuksista arvonlisävero- ja valmisteverolainsäädäntöön annetun lain muuttamisesta

HE 137/2021 vp – EV 22/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että sääntelyn vaikutuksia sanoma- ja aikakauslehtien tuontiin Ahvenanmaalle seurataan.

Arvonlisäverotusta koskevat EU:n etämyyntidirektiivin ((EU) 2017/2455) edellyttämät muutokset (387/2021) tulivat voimaan heinäkuussa 2021. Yhtenä uudistuksena oli vähäarvoisten enintään 22 euron arvoisten tavaralähetysten maahantuonnin verovapauden poistaminen. Tästä johtuen esimerkiksi lehtien tuonti tuli verolliseksi.

Ahvenanmaalle muualta Suomesta tai muista jäsenvaltioista maahantuotavien fyysisellä alustalla olevien lehtien tuontimenettelyjen sujuvoittamiseksi Ahvenanmaan maakuntaa koskevista poikkeuksista arvonlisävero- ja valmisteverolainsäädäntöön annettuun lakiin

(1266/1996) lisättiin säännökset mahdollisuudesta soveltaa valinnaista kevennettyä ilmoitus- ja maksumenettelyä. Sen tavoitteena on ollut sujuvoittaa lehtien tuontimenettelyjä ja helpottaa lehtiä tilaavien henkilöiden hallinnollista taakkaa.

Tulli ei tilastoinut verottomasti maahantuotavia vähäarvoisia tavaralähetystyksiä. Tulli ei siten ennen kerännyt tietoja siitä eikä tilastoinut sitä, kuinka paljon lehtiä tuotiin Ahvenanmaalle. Tämän vuoksi käytettävissä ei ole sellaista vertailutietoa, johon sääntelyn vaikutuksia voitaisiin verrata. Tullin järjestelmistä ei ole myöskään nykyisin saatavissa tällaista tietoa. Tämä johtuu siitä, että lehtitilaukset ilmoitetaan eri järjestelmiin ja eri tietosisällöllä siitä riippuen, tulee lehti muualta Suomesta vai muista EU:n jäsenvaltioista, sekä eri tavalla riippuen siitä, toimiiko tuojana myyjä, tilaaja tai muu taho. Lehtiä voidaan tuoda muun muassa kilotavarana suurina määrinä taikka tilausjakso tai yksittäinen lehti kerrallaan.

Hallituksen esityksessä arvioitiin, että verovapauden poistuminen olisi saattanut vaikuttaa siten, että lehtiä ei enää tilattaisi entiseen tapaan. Kevennetyn menettelyn käyttöönoton arvioitiin kuitenkin saattavan kasvattaa lehtien tuontia jossain määrin. Arviointia vaikeuttaa yleinen muista seikoista johtuva lehtien levikkien laskeva kehitys. Esimerkiksi lehtien muuttuminen sähköisiksi ja erilaisten muiden sähköisten tietolähteiden kehitys vähentää painettujen lehtien tilaamista ja maahantuontia.

Tullilta saadun tiedon mukaan kevennetyn menettelyn käyttöönoton yhteydessä saatu palaute oli lähtökohtaisesti myönteistä. Tullin havaintojen mukaan menettely on toiminut käytännössä hyvin. Sääntelyn vaikutuksia lehtien tuontiin Ahvenanmaalle voi olla mahdollista arvioida pidemmällä aikavälillä levikkitietojen perusteella vertaamalla kehitystä Ahvenanmaan ja muun Suomen välillä.

Risto Sakki, neuvotteleva virkamies, valtiovarainministeriö

Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2023–2026

VNS 2/2022 vp – EK 28/2022 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus jatkaa määrätietoisia toimia julkisen talouden vakauttamiseksi poikkeuksellisten menopaineiden jäljiltä keskittyen erityisesti kestävä talouden kasvutekijöiden vahvistamiseen, työllisyysasteen nostamiseen sekä tuottavuuden ja vaikuttavuuden parantamiseen kaikilla sektoreilla.

1. Hallitus julkaisi 29.4.2021 hallituksen kestävyystiekartan. Kestävyystiekartan taloudellisen kestävyiden osalta hallitus tavoittelee 75 prosentin työllisyysastetta ja velkasuhteen kasvun taittumista vuosikymmenen puolivälissä. Kestävyystiekartassa julkisen talouden vahvistamisen potentiaalisia kokonaisuuksia olivat työllisyyden lisääminen, talouskasvun edellytysten vahvistaminen sekä julkisen hallinnon tuottavuuden kasvattaminen ja kustannustehokkuutta tukevat toimet. Lokakuussa 2022 kestävyystiekartta päivitettiin vastaamaan hallituksen viime vuoden kehys- ja budjettiriihen toimeksiantoihin kestävyystiekartan seurannan toteuttamisesta ja jatkovalmistelusta. Kestävyystiekartta sisältää analyysijä eri kestävyysulottuvuuksien yhdistämisestä.

Hallitus tavoittelee 75 prosentin työllisyysastetta ja velkasuhteen kasvun taittumista vuosikymmenen puolivälissä. Julkista taloutta vahvistetaan kasvun, työllisyyden ja maltillisen sopeutuksen kautta.

Atro Andersson, erityisasiantuntija, valtiovarainministeriö

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää ja valmistelee nopeutuneen inflaation johdosta tarvittavat toimet kansalaisten toimeentulon ja välttämättömien hyödykkeiden saannin turvaamiseksi.

2. Hallitus esitti vuoden 2023 talousarvioesityksessä useita toimia, joilla tuettiin kansalaisten ostovoimaa. Varhaiskasvatusmaksuja alennettiin pysyvästi 70 miljoonalla eurolla. Yksityisen hoidon tuen hoitolisään tehtiin 100 euron korotus. Ansiotuloverotukseen sekä erilaisiin indeksisidonnaisiin sosiaalietuuksiin tehtiin indeksitarkistus, mikä turvasi kansalaisten ostovoimaa. Vuoden 2022 aikana kansaneläkeindeksiin tehtiin myös ylimääräinen korotus, mikä nosti useimpien Kelan maksamien etuuksien tasoa.

Työttömyysturvan lapsikorotukseen tehtiin 20 prosentin sekä toimeentulotuen alle 18-vuotiaiden lasten perusosaan 10 prosentin korotus vuoden 2023 ajaksi. Lisäksi opintorahan huoltajakorotukseen tehtiin 10 euron ja lapsilisän yksinhuoltajakorotukseen 5 euron nosto kuukaudessa vuoden 2023 ajaksi. Hallitus päätti myös, että lääkekattoon ei vuonna 2023 tehdä indeksikorotusta. Joulukuussa 2022 maksettiin ylimääräinen lapsilisä.

Biopolttoaineiden jakeluvetoa alennettiin vuosille 2022 ja 2023 tavoitteena laskea polttoaineiden pumppuhintoja ja vähentää kustannusten nousupaineita. Henkilökuljetusten arvonlisävero laskettiin nolnaan prosenttiin tammi-huhtikuulle 2023. Lisäksi sähkön arvonlisävero on laskettu 14 prosenttiyksiköllä 10 prosenttiin joulukuuhin ajaksi. Talousarvioesityksen yhteydessä päätettiin myös erillisestä sähköenergialaskun perusteella myönnettävästä kotitalousvähennyksestä, jota voi hakea tammi-huhtikuun 2023 välisenä kulutetusta sähköenergiasta sekä väliaikaisesta sähkötuesta.

Hallitus on lisäksi esittänyt erillisen sähköhyvityksen käyttöönottoa, mikä ei vaikuttaisi edellä mainittuihin tukimuotoihin. Vähennystä maksettaisiin takautuvasti helpottamaan neljän talvikuukauden sähkölaskujen maksamista. Samassa yhteydessä esitettiin lainsäädäntöä maksuaikojen pidentämisestä.

Atro Andersson, erityisasiantuntija, valtiovarainministeriö

3. Eduskunta edellyttää, että hallitus varmistaa sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen tehokkaan toimeenpanon ja hyvinvointialueiden riittävän, mutta samalla tuottavuuteen ja vaikuttavuuteen kannustavan rahoituksen.

3. Valtiovarainministeriö seuraa hyvinvointialueiden taloudellisen tilanteen kehitystä ja valtion yleiskatteellisen rahoituksen riittävyyttä osana lakisääteisiä tehtäviään. Jatkuvalla ja oikea-aikaisella toiminnan ja talouden seurannalla valtioneuvosto luo osaltaan edellytyksiä hyvinvointialueiden tehokkaalle ja vaikuttavalle toiminnalle. Seuranta varmistaa myös mahdollisten rahoitusvajeiden ennakoinnin ja sen, että rahoitusperiaate toteutuu; kaikilla hyvinvointialueilla tulee olla riittävät taloudelliset resurssit lakisääteisten tehtävien hoitamiseen. Hyvinvointialueiden rahoituslain (612/2021) uudet ja laajentuvat tehtävät kompensoidaan täysimääräisesti. Rahoituksen riittävyys on avainasemassa perusoikeuksien toteutumisen näkökulmasta, mistä johtuen taloudellisten vaikutusten arviointiin tulisi kiinnittää aikaisempaa enemmän huomiota. Toisaalta rahankäyttö ja palvelutuotanto täytyy olla tehokasta julkisen talouden kokonaiskestävyyden näkökulmasta. Hyvinvointialueiden talous muodostaa ison osan julkisesta taloudesta.

Hyvinvointialueiden rahoitusmallin toimivuutta seurataan valtioneuvoston taholta aktiivisesti. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos tekee virkatyönä rahoitusmallin toimivuutta parantavaa tutkimustyötä. Rahoitusmallin taustalla oleva tilastotieteellinen analyysi mahdollistaa mahdollisimman objektiivisen ja oikean, sekä riittävän valtionrahoituksen kullekin hyvinvointialueelle. Alueittaista palvelutarvetta kuvaavan mallin parametreja päivitetään vähintään neljän vuoden välein. Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutarve arvioidaan vuosittain uusimman tilastollisen aineiston perusteella.

Voimassa oleva lainsäädäntö pitää sisällään jo nyt elementtejä, jotka ohjaavat osaltaan hyvinvointialueiden toimintaa tuottavampaan ja vaikuttavampaan palvelutuotantoon. Tällainen elementti on esimerkiksi rahoitusmallissa oleva hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen HYTE-tekijä, joka tulee käyttöön täysimääräisesti vuodesta 2026 alkaen. Valtiovarainministeriössä tehdään myös jatkuvaa arviointia rahoitusmallin toimivuutta koskien. Jos osoittautuu, että rahoitusmallia tulee kehittää merkittävästi, valtioneuvosto ryhtyy asiassa tarvittaviin toimenpiteisiin.

Jussi Lindgren, johtava erityisasiantuntija, valtiovarainministeriö

4. Eduskunta edellyttää, että hallitus huolehtii mielenterveyspalveluiden saatavuuden parantamisesta sekä hoitoon pääsyn nopeuttamisesta.

4. Hallitus antoi eduskunnalle esityksen laiksi terveydenhuoltolain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 74/2022 vp). Lait on vahvistettu 19.1.2023. Lailla tiukennetaan hoitoon pääsyä koskevia määräaikoja 1.9.2023 alkaen vaiheittain siten, että ensin perusterveydenhuollon kiireettömään sairaanhoitoon tulisi päästä 14 vuorokauden ja suun terveydenhuollossa neljän kuukauden sisällä hoidon tarpeen arvioinnin tekemisestä. Määräajat lyhenisivät seitsemään vuorokauteen ja kolmeen kuukauteen 1.11.2024 alkaen. Kyse on pääsystä lääkärin, hoitajan tai esimerkiksi psykologin vastaanotolle määräajassa, ja koskevat hoitoon pääsyä myös mielenterveyden ongelmissa. Vuoden 2023 talousarviossa uudistukseen on osoitettu rahoitusta 71 miljoonaa euroa. Lisäksi hallitus antoi esityksen laeiksi sosiaalihuoltolain ja terveydenhuoltolain muuttamisesta sekä niihin liittyviksi laeiksi (HE 197/2022 vp). Lait ovat tulleet voimaan 1.1.2023. Tavoitteena on parantaa mielen- terveys-, päihde- ja riippuvuuspalvelujen saatavuutta, laatua ja tarpeen mukaisuutta sekä vahvistaa asiakkaan oikeuksia saada yhdenvertaisesti tarvitsemiaan palveluja kaikissa ikäryhmissä. Vuoden 2023 talousarviossa uudistukseen on osoitettu rahoitusta 16,25 miljoonaa euroa. Vuoden 2022 neljännessä lisätalousarviossa on myös osoitettu Ylioppilaiden terveydenhuoltosäätiölle korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta annetun lain (695/2019) 18 pykälässä tarkoitettua lisärahoitusta 2,6 miljoonaa euroa mielenterveys- palveluiden jonojen purkuun.

Elpymis- ja palautumissuunnitelman rahoitusta on osoitettu vuosille 2023–2025 yhteensä 178 miljoonaa euroa sosiaali- ja terveydenhuollon hoito-, kuntoutus- ja palveluvelan purkuun sekä hoitoon pääsyn nopeuttamiseen. Työkyvyn tuen palveluihin sekä mielenterveyttä ja työkykyä vahvistaviin toimiin on osoitettu yhteensä 21 miljoonaa euroa. Lisäksi tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus -hankkeen rahoitusta on kohdennettu toimiin, joilla edistetään hoitoon pääsyä.

Virpi Vuorinen, budjettineuvos, valtiovarainministeriö

Hallituksen vastaukset eduskunnan talousarviolausumiin

Hallituksen esitys vuoden 2017 lisätalousarvioksi

EK 24/2017 vp – HE 60/2017 vp, VaVM 5/2017 vp

Kaivosten sulkemisiin liittyvät vastuut ja jälkihoito

Momentti 35.10.20

Eduskunta edellyttää, että hallitus varmistaa kaivosten jälkihoidosta huolehtimisen jo niiden toiminnan aikana, jotta kaivosten sulkemisiin liittyvät vastuut eivät jää valtion kannettavaksi, ja arvioi myös kaivostoiminnalle asetettavien vakuuksien optimaalista tasoa.

Kaivostoiminnalta edellytettävät vakuudet koostuvat ympäristönsuojelulain (YSL 527/2014) mukaisesta jätehuollon varmistamiseksi asetettavasta vakuudesta sekä kaivoslain (621/2011) mukaisesta kaivostoiminnan lopettamista varten asetettavasta vakuudesta. Näillä vakuuksilla rahoitetaan mainituissa säädöksissä erikseen määritellyt toiminnan päättymiseen liittyvät lopetus- ja jälkihoitotoimet tilanteissa, joissa toiminnanharjoittaja ei itse pysty esimerkiksi maksukyvyttömyyden vuoksi niitä hoitamaan. Vakuuksilla katetaan vain lupaharkinnassa ennakoitavissa olevia, asianmukaisesta toiminnan lopettamisesta seuraavia jälkihoitotoimia. Syksyllä 2022 tuli voimaan laki ympäristönsuojelulain muuttamisesta (490/2022), jolla täydennettiin ympäristönsuojelulain vakuussäätelyä. Lain toimeenpanon tukemiseksi on aloitettu vakuuksia koskevien ohjeistusten uudistamis- ja päivitystyö. Syksyllä 2022 valmistui myös valtioneuvoston tutkimus- ja selvitystoimintaan kuuluva loppuraportti hankkeesta ”Kaivosten jätevakuuden alan laajentamisen ympäristönsuojelullinen vaikuttavuus ja kustannukset”. Selvityksen pohjalta ympäristöministeriössä on aloitettu säädösmuutostarpeiden kartoittaminen, minkä lisäksi tarkastellaan myös kaivannaisjätesäätelyn täydentämistä vastaamaan paremmin kaivannaisjätedirektiivin (2006/21/EY) vaatimuksia. Kansallisten ohjeistusten laatimista kaivannaistoiminnan ympäristönsuojelun tason parantamiseksi on jatkettu eri viranomaisten toimesta.

Hallitus on antanut eduskunnalle esityksen laiksi kaivoslain muuttamisesta (HE 126/2022 vp), joka on hyväksytty 20.2.2023. Esityksessä ehdotetaan kaivoslain mukaisen vakuussäätelyn kehittämistä siten, että vakuuden piirissä olevat velvollisuudet ja toimenpiteet sekä vakuusharkinnassa huomioon otettavat seikat olisi nykyistä yksityiskohtaisemmin säännelty joko kaivoslain vakuuksia koskevissa säännöksissä tai kaivoslain nojalla annettavassa asetuksessa. Esityksessä ehdotetaan lisäksi kaivoslain mukaisen

vakuuden kattavuuden laajentamista poikkeavien tilanteiden turvallisuustoimenpiteisiin ja maanomistajakorvauksiin. Kaivosten vakuussääntelyn kokonaisuuden ja toimeenpanon tarkastelua jatketaan yhteistyössä työ- ja elinkeinoministeriön ja ympäristöministeriön välillä.

Eduskunta hyväksyi lain ympäristövahinkorahastosta (1262/2022) 7.12.2022 ja se tulee voimaan 1.1.2025. Ympäristövahinkorahasto on uusi valtion talousarvion ulkopuolinen rahasto. Lailla luotiin aiempaa kattavampi ympäristövahinkojen toissijainen vastuujärjestelmä, joka korvaa nykyisen öljysuojarahaston ja pakollisen ympäristövahinkovakuutuksen. Rahastosta maksetaan korvaus ympäristön pilaantumisen torjunnasta ja pilaantuneen ympäristön ennallistamisesta aiheutuneista kustannuksista sekä aiheutuneesta vahingosta, kun korvausta ei saada perittyä varsinaiselta vastuutaholta esimerkiksi maksukyvyttömyyden vuoksi tai siksi, että vastuutahoa ei saada selvitettyä. Lisäksi rahastosta myönnetään harkinnanvaraisia avustuksia pelastustoimen järjestämisestä vastaaville tahoille ympäristövahinkojen torjunnan hankintoihin.

Sini Pietilä, hallitussihteeri, ympäristöministeriö
Eeva-Maija Puheloinen, johtava asiantuntija, työ- ja elinkeinoministeriö

Hallituksen esitys eduskunnalle vuoden 2020 talousarvioesityksen täydentämisestä

EK 24/2019 vp – HE 29/2019 vp – HE 89/2019 vp – VaVM 20/2019 vp

Tutkimusrahoitus terveydenhuollon yksiköille ja rahoituksen riittävyys sote-ratkaisussa

Lausuma 7

Momentti 33.60.32

Eduskunta edellyttää, että valtion tutkimusrahoitusta terveydenhuollon yksiköille yliopistotasoiseen tutkimukseen vahvistetaan ja saatetaan takaisin kasvu-uralle väestön terveyttä ja hyvinvointia edistävän, korkeatasoisen ja vaikuttavan tutkimuksen varmistamiseksi. Lisäksi eduskunta edellyttää, että tutkimusrahoituksen riittävyys varmistetaan myös uudessa sote-rakenteessa.

Hyvinvointialueiden valtion rahoituksen koko maan taso vuonna 2023 perustuu kunnista siirtyvien sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden ja pelastustoimen vuoden 2022 yhteenlaskettuihin kustannuksiin. Näin ollen hyvinvointialueille siirtyy myös kuntien ja sairaanhoitopiirien nykyisin sosiaali- ja terveydenhuollon tutkimus-, koulutus- ja kehittämistoimintaan käyttämä rahoitus siltä osin kuin se on kirjautunut sosiaali- ja

terveydenhuollon kustannuksiin. Hyvinvointialueiden rahoitus on pääosin yleiskatteellista. Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen toimeenpanon tueksi tarvitaan nykyistä tutkimuksellisempaa ja pitkäjänteisempää otetta palvelujen kehittämiseen sekä tiiviimpää yhteistyötä tutkimuksen, käytäntöjen kehittämisen ja opetuksen välille. On välttämätöntä, että tulevaisuudessa kliinisen tutkimuksen tulokset siirtyvät palvelujärjestelmään nykyistä tehokkaammin, ja että käytänteet perustuvat tutkittuun tietoon ja ovat vaikuttavia.

Tutkimus- ja kehittämistoimintaa on rahoitettu yliopistosairaaloissa harkinnanvaraisen valtion erillusrahoituksen VTR:n lisäksi sairaanhoitopiireissä vaihtelevasti. VTR:n laskemista on kompensoitu joillakin erä-alueilla kuntien verorahalla. Osa rahoituksesta on tullut kuntien maksuosuuksilla suoraan sairaanhoitopiirin budjetista, kuntien verorahoista tai kustannuksiin jyvitettyinä sekä ulkopuolisella rahoituksella. Yliopistosairaaloiden tutkimukseen käytettävä kokonaisvolyymin on arvioitu olevan 5–11 prosenttia yliopistosairaalan kokonaisbudjetista.

Sosiaali- ja terveydenhuoltojärjestelmässä tehtävää tutkimusta voidaan jatkossakin korvata VTR:lla. Tämän hetkinen monikanavainen rahoitus ei anna yksiselitteistä kokonaiskuva palveijärjestelmässä tehtävästä tutkimuksesta, sillä valtion erilliskorvausjärjestelmä on vain pieni osa kliinisen ja terveystieteellisen tutkimuksen kokonaisrahoitusta.

Vuodelle 2023 valtion tutkimusrahoituksen suuruus yliopistotasoiseen terveyden tutkimukseen on talousarvion mukaan 21 miljoonaa euroa ja sosiaalityön tutkimuksen neljä miljoonaa euroa sekä viiden miljoonan euron lisäys, joka jaetaan sosiaalityön yliopistotasaisen tutkimuksen ja terveyden tutkimuksen kesken. Ensimmäistä kertaa VTR-rahoitusta lisätään. Valtion tutkimusrahoitukseen on suunniteltu myös väliaikainen korotus EU:n palautumis- ja elpymisvälineestä (RRF) Suomen kestävän kasvun ohjelman mukaisesti. Tällä vahvistetaan palvelujärjestelmässä tehtävää tutkimusta, jolla parannetaan laatua ja kustannusvaikuttavuutta. Molemmat on tarkoitettu yliopistotasaisen terveydenhuollon ja sosiaalityön tutkimukseen.

Sairaanhoitopiirit saavat nykyisin rahoitusta tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaan myös ulkoisista lähteistä sekä kehittämistoimintaan esimerkiksi valtionavustuksina sosiaali- ja terveysministeriön kehittämishankkeiden hankerahoituksen kautta. Hyvinvointialueen tutkimustoimintaan käyttämä omarahoitus yhdessä valtion tutkimusrahoituksen kanssa ovat hyvinvointialueen omista lähtökohdista ohjelmoitua rahoitusta. Tällä rahoituksella on nykytilaa vastaavalla tavoin erityinen merkitys perus- tai kynnysrahoituksena, joka mahdollistaa ulkoisen kilpaillun rahoituksen hakemisen ja ulkoisella rahoituksella toteutettujen hankkeiden tulosten edelleen kehittämisen ja juurruttamisen.

Edellä mainittujen lisäksi eduskunta on hyväksynyt lain (HE322/2022), jonka perusteella yliopistosairaalalisä kohdennettaisiin yliopistollista sairaalaa ylläpitäville hyvinvointialueille ja Helsingin kaupungille niiden asukasmäärän perusteella. Erillusrahoitus on noin

120 miljoonaa euroa. Yliopistosairaalalisä otetaan huomioon hyvinvointialueiden laskennallisessa rahoituksessa vuodesta 2024 lukien.

Kaisa Halinen, lääkintöneuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

Terveystieteiden yksiköt rahoittavat tutkimus- ja kehittämistoimintaa myös muulla ulkopuolisella ja kilpailullisella rahoituksella. Opetushallinnon tilastopalvelu Vipusen mukaan yliopistosairaaloiden määrällisesti merkittäviä tutkimuksen rahoittajia ovat myös esimerkiksi kotimaiset ja ulkomaiset yritykset, säätiöt, EU, Suomen Akatemia ja Business Finland (2020). Terveystieteiden yksiköiden, erityisesti yliopistosairaaloiden, tutkimustoiminnalle on tunnuksenomaista tiivis yhteistyö korkeakoulujen kanssa. Esimerkiksi kliinisen tutkimuksen määrän, laadun ja vaikuttavuuden turvaamiseksi tulee tarkastella kliinisen lääketieteen tutkimuksen rahoituksen kokonaisuutta. Kliinisen lääketieteen tutkimuksen menot olivat Opetushallinnon tilastopalvelun mukaan korkeakouluissa, tutkimuslaitoksissa ja yliopistosairaaloissa vuonna 2020 yhteensä noin 115 miljoonaa euroa, josta yliopistoissa käytettiin noin 50 miljoonaa euroa ja yliopistollisissa keskussairaaloissa noin 53 miljoonaa euroa. Tieteen tila 2021 -aineistojen mukaan 13,7 prosenttia Suomen tieteellisistä julkaisuista oli kliinisten lääketieteiden julkaisuja. Määrä on hieman alle maailman keskiarvon ja jää kaikista verrokkimaistamme Kiinaa lukuun ottamatta. TOP-10 indeksin perusteella kliinisten lääketieteiden julkaisujen vaikuttavuus on kuitenkin yli maailman keskiarvon.

Sote-ratkaisun toimeenpanon turvaamiseksi tarvitaan lääketieteiden tutkimuksen lisäksi myös muiden tieteen- ja tutkimusalojen tutkimusta. Parlamentaarisen tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan työryhmän syksyllä 2021 esittämän mukaisesti valtion tutkimus- ja kehittämisrahoituksen nostamiseksi on säädetty laki valtion tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoituksesta vuosina 2024–2030 (1092/2022). Lisäksi lain mukaisesti laaditaan kehyskautta pidempi T&K-rahoituksen suunnitelma. Hallituksen keväällä 2020 hyväksymä kansallinen tutkimuksen, kehittämisen ja innovaatioiden tiekartta muodostaa toimenpidekokonaisuuden TKI-toimintaympäristön kehittämiseksi. Tiekartta luo suuntaaviivat kestäväan kasvuun ja hyvinvointiin sekä T&K-toiminnan määrän ja kunnianhimon tason nostoon. Julkisen ja yksityisen T&K-panostusten nostamisen tavoite koskee myös kliinisten lääketieteiden, terveystieteiden ja sosiaalityön tutkimusta.

Riina Vuorento, opetusneuvos, opetus ja kulttuuriministeriö

Asuntorahaston korkotukivaltuuden nostaminen

Lausuma 8

Momentti 35.20.60

Eduskunta edellyttää, että Valtion asuntorahaston korkotukilainavaltuutta nostetaan siten, että hallitusohjelmassa asetettu tavoite valtion tukemasta asuntotuotannosta saadaan täytettyä.

Vuonna 2022 valtion tukeman asuntotuotannon määrä väheni suhdannetilanteen seurauksena. Viime vuonna aloitettiin noin 6 000 valtion tukeman asunnon rakentaminen. Korkotukilainojen hyväksymisvaltuus oli 1 950 miljoonaa euroa ja myös tämän vuoden talousarviossa säilytettiin sama ennätyksellisen korkea taso. Tämä mahdollistaa valtion tukeman kohtuuhintaisen asuntorakentamisen määrän lisäämisen ja kokonaisuudessaan noin 10 000 ARA-asunnon rakentamisen suhdannetilanteen parantuessa.

Mikko Friipyöli, erityisasiantuntija, ympäristöministeriö

Hallituksen esitys eduskunnalle vuoden 2022 talousarvioesityksen (HE 146/2021 vp) täydentämisestä

HE 216/2021 vp – EK 48/2021 vp

Lausuma 3

Momentti 29.80.41

Eduskunta edellyttää, että lainauskorvausmäärärahan tasoa korotetaan vastaamaan pohjoismaista korvaustasoa ja että e-kirjojen ja e-äänikirjojen lainaaminen saatetaan mahdollisimman pian lainauskorvauksen piiriin e-aineistojen kaupallisen markkinan toimintaa vaarantamatta.

Lausuma 3 on valtion vuoden 2022 talousarvion hyväksymisen jälkeen saatettu opetus- ja kulttuuriministeriön tietoon.

Vuoden 2023 talousarviossa on e-lainauskorvauksen maksamiseen varattu 1 miljoonan euron määräraha. Vuoden 2023 e-lainauskorvaus on tarkoitus jakaa opetus- ja kulttuuriministeriön päätöksellä selvityshenkilö Harengon selvitykseen sisältyneen ehdotuksen mukaisesti. Tekijänoikeuslain muutoksen valmistelu ajoitetaan niin, että muutos tulisi voimaan vuoden 2024 alussa.

Jorma Waldén, johtaja, opetus- ja kulttuuriministeriö

Lausuma 4

Pääluokka 30

Eduskunta edellyttää, että maatalouden kannattavuutta parantavia toimia vauhditetaan aktiivisesti vuonna 2022, jotta tuotannon jatkuvuus ja ravinnon tuotannon huoltovarmuus sekä taloudellinen investointikyky myös tarvittaviin ilmastotoimiin voidaan turvata.

Vuosiksi 2023–2027 uudistunut EU:n yhteinen maatalouspolitiikka muodostaa keskeisen välinekokonaisuuden ruuantuotannon ja sen kannattavuuden turvaamiselle. Suomen kansallinen CAP-suunnitelmaesitys 2023–2027 on valmisteltu pitkäaikaisen ja laajan sidosryhmä- ja asiantuntijatyön pohjalta, ja esitys toimitettiin Euroopan komissiolle joulukuussa 2021. Komissio hyväksyi ennakoidun neuvotteluvaiheen jälkeen Suomen tarkennetun suunnitelman 31.8.2022. Suomen esityksessä korostuu erityisesti ruuantuotannon turvaaminen pohjoisen maatalouden erityisolaisista siten, että kestävyys eri näkökulmat otetaan mahdollisimman johdonmukaisesti ja tasapainoisesti tulevana vuosina huomioon. Vuoden 2022 kriisitapahtumat ovat entisestään korostaneet tämän kansallisen lähtökohdan merkitystä.

Huoltovarmuuden turvaamiseksi keväällä 2022 varautumisen ministerityöryhmä päätti tukikokonaisuudesta, johon sisältyi nopeavaikutteisia keinoja sekä pidemmän aikavälin vihreän siirtymän toimenpiteitä, joilla pyritään vähentämään maatalouden riippuvuutta fossiilisista tuontipanoksista, kuten energia ja lannoitteet. Vuoden 2022 aikana on osoitettu eri pääluokissa yhteensä noin 225 miljoonan euron rahoitus toimenpiteille, joilla pyritään parantamaan tilojen kannattavuutta ja maksuvalmiutta sekä runsaan 60 miljoonan euron rahoitus pidemmän aikavälin toimiin. Vuoden 2023 talousarviossa pitkäaikaisille toimenpiteille on varattu rahoitusta eri pääluokissa runsaat 50 miljoonaa euroa. Määrärahoilla edistetään muun muassa biokaasutuotantoa, ravinteiden kierrätystä ja omavaraisuutta, lannankäsittelyinvestointeja sekä hiilensidontainvestointeja.

Maatalouden kannattavuuden edistämiseksi toimii hallitusohjelman mukaisesti myös Yhteinen Ruokapöytä -keskustelufoorumi, jonka jäseniä ovat ruokajärjestelmän kaikkien toimijoiden edustajat. Tässä yhteistyöfoorumissa on nostettu esiin koko ruokajärjestelmää koskevia haasteita ja etsitty niihin yhteisymmärryksessä ratkaisumalleja ja -vaihtoehtoja.

Maataloustuotannon kilpailukykyä voidaan parantaa monin tavoin ja myös ruuantuotannon perustan eli peltojen on oltava tuottokyvyltään ja viljelykelpoisuudeltaan nykyaikaiseen tuotantoon soveltuvia. Peltorakenteen kehittämisohjelman ("Isolohko on voimaa") avulla luotiin työvälineitä tilusjärjestelyjen toimeenpanoon, tukipolitiikan, neuvonnan sekä omistus- ja hallintaratkaisujen kehittämiseen ja viestittiin monipuolisesti eri tavoin peltorakenteen parantamisen hyödyistä ja mahdollisuuksista. Traktori- ja muuta konetyötä vähentämällä peltorakenteen parantaminen voi säästää maatilojen kustannuksia ja parantaa viljelyn kannattavuutta merkittäväällä tavalla.

Martti Patjas, neuvotteleva virkamies, maa- ja metsätalousministeriö

Lausuma 6

Momentti 31.01.02

Eduskunta edellyttää, että Kyberturvallisuuskeskuksen rahoituspohjaa vahvistetaan siten, että se pystyy huolehtimaan tehtävistään, kyberturvallisuuden kehittämisohjelman toteuttamisesta sekä varautumaan riittävästi kyberturvallisuusympäristöön liittyviin vaatimuksiin ja uhkiin.

Suomi on tunnettu korkeasta kyberturvallisuusosaamisestaan. Kaiken Suomesta löytyvän kyberturvallisuusosaamisen valjastaminen käyttöön on tärkeää, jotta nopeasti kehittyvässä digitaalisessa toimintaympäristössä tapahtuviin muutoksiin ja haasteisiin kyetään vastaamaan ja luomaan samalla edellytykset suomalaisyritysten pääsyle kyberturvallisuuden eurooppalaisille markkinoille.

Kyberturvallisuuskeskuksen tehtävien resursointia ja rahoitusta on tällä hallituskaudella vahvistettu pysyvästi yhteensä noin 3,6 miljoonalla eurolla. Vuosille 2021 ja 2022 liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalle osoitettiin Suomen kestävän kasvun ohjelman myötä yhteensä 3 miljoonaa euroa kyberturvallisuuden tutkimusinvestointiin ja 2 miljoonaa euroa kyberturvallisuuden harjoitustoimintaan sekä vuosille 2023–2025 yhteensä 5 miljoonaa euroa. Toimintojen rahoitus jatkuu myös vuosina 2023–2025 yhteensä 5 miljoonalla eurolla. Vuoden 2022 talousarviossa kansallisen koordinoitokeskuksen toiminnan myönnettiin 750 000 euroa.

Suomen kyberturvallisuusstrategian mukaisesti kyberturvallisuuden kehittämisohjelma ulottuu yli hallituskausien ja se sisältää kyberturvallisuuden kehittämisen lyhyen ja pitkän aikavälin tavoitteita ja painopistealueita. Yhteiskunnan kyberturvallisuuden kehittämiseen ja kansainväliseen yhteistyöhön on myönnetty liikenne- ja viestintäministeriölle 3 miljoonaa euroa vuodelle 2023. Julkisen talouden suunnitelmassa rahoitusta on jatkettu myös vuosille 2024–2025. Kyberturvallisuuden kehittämisohjelman ohella hallituskauden aikana on annettu valtioneuvoston periaatepäätös tietoturvan ja tietosuojan parantamiseksi yhteiskunnan kriittisillä toimialoilla (TITUKRI). TITUKRI-periaatepäätöksessä esitettyjen toimenpiteiden toimeenpanemiseksi osoitettiin Liikenne- ja viestintävirastolle 1,6 miljoonan euron lisärahoitus. Vuosille 2022–2023 Kyberturvallisuuskeskuksen uusia rahoitettavia tehtäviä ja teemoja ovat olleet TITUKRI-periaatepäätöksen tehtävien ohella kansallisen koordinaatiokeskuksen tehtävä, kansalaisten kyberturvallisuusneuvonta ja kyberturvallisuuden sertifiointiviranomaisen tehtävät. Yhteensä näihin tehtäviin myönnettiin vuoden 2022 aikana noin 2,8 miljoonaa euroa. Kyberturvallisuuskeskuksen nykyisistä tehtävistä kyberturvallisuuden tilannekuvatuotannon kehittämiseksi on myönnetty 350 000 euroa vuodelle 2023.

Vuoden 2023 talousarviossa momentin 31.01.02 selvitysosaan on lisätty taulukko määrärahan arvioidusta käytöstä liikenne- ja viestintäviraston ja kyberturvallisuuskeskuksen kesken, jolloin kyberturvallisuuskeskukselle osoitetut määrärahat ovat selkeämmin todennettavissa.

Nato-liitännäisten tietojärjestelmien tarkastustoimintaan on myönnetty yhteensä 890 000 euroa.

Veikko Vauhkonen, erityisasiantuntija, liikenne- ja viestintäministeriö

Lausuma 8

Momentti 35.20.31

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle syksyyn 2022 mennessä esityksen, jossa asumisneuvonta vakinaistetaan ja säädetään lakisääteiseksi toiminnaksi, ja muutos tulee voimaan vuonna 2023.

Laki (1036/2022) asumisneuvonnan tuesta kunnille vuosina 2023–2027 tuli voimaan 1 päivänä tammikuuta 2023. Lain tarkoituksena on kannustaa kuntia parantamaan asumisneuvonnan saatavuutta kaikille asukkaalleen asunnon hallintaperusteesta riippumatta. Asumisneuvonnalla ehkäistään asumisen ongelmia ja turvataan asumisen jatkuvuutta. Vuoden 2023 talousarvioon on varattu yhteensä 4,3 miljoonaa euroa asumisneuvonnan kehittämiseen ja laajentamiseen sekä tähän liittyviin käsittelytehtäviin Asumisen rahoitus ja kehittämiskeskukselle.

Mikko Friipyöli, erityisasiantuntija, ympäristöministeriö

Hallituksen esitys eduskunnalle vuoden 2023 talousarvioesityksen täydentämisestä

HE 154/2022 vp-HE 277/2022 vp – EK 60/2022 vp

Lausuma 1

Momentti 29.01.02 Eduskunta edellyttää, että Opetushallituksen perusrahoitus saatetaan seuraavassa kehyspäätöksessä pitkäjänteisesti kestäväälle pohjalle siten, että Opetushallitus selviytyy sille kuuluvista tehtävistä ja velvoitteista.

Opetushallituksen perustoimintamenojen määrärahatarve toteutui koronaepidemian aikana ennakoitua alhaisempana mm. pienemmistä matkustusmenoista johtuen. Vuoden 2022 ennakkotietojen ja pidemmän aikavälin ennusteen mukaisesti Opetushallituksen

menotaso on noin 3,3 miljoonaa euroa kehyksen mukaista määrärahatasoa korkeampi. Opetushallituksen henkilöstömäärä on kasvanut noin 15 henkilötyövuodella kahden vuoden aikana johtuen lakisääteisten tehtävien edellyttämistä välttämättömistä resursseista.

Osana koko opetus- ja kulttuuritoimen konsernipalveluiden kehittämistä ministeriö on käynnistänyt kaikkia virastoja koskevien yhteisten palveluiden kehittämishankkeen, jonka yhteydessä yhtenäistetään mm. määrärahojen mitoitusperusteita lakisääteisten tehtävien edellyttämien resurssien turvaamiseksi.

Pasi Rentola, talousjohtaja, opetus- ja kulttuuriministeriö

Lausuma 2

Momentti 29.01.02 Eduskunta edellyttää, että hallitus osoittaa riittävät resurssit lasten ja nuorten luku- ja kirjoitustaidon edistämiseen ja huolehtii mm. kansallisen lukutaitostrategian ja lukutaito-ohjelman toimeenpanosta.

Osana hallituksen käynnistämää varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen laatua ja tasa-arvoa parantavaa Oikeus oppia -kehittämishjelmaa on lukutaidon osalta vahvistettu lasten kielellistä kehitystä ja digitaitojen yhdenvertaista oppimista. Tavoitteena on ollut vahvistaa varhaiskasvatuksessa olevien lasten lukutaitoa, tukea lukemisen kulttuuria ja varmistaa, että jokainen lapsi saa tarvitsemansa tuen lukemaan oppimisessa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on vuonna 2020 myöntänyt lähes neljä miljoonaa euroa avustuksina lukemisen kulttuurin ja lukutaidon vahvistamiseen. Kolmivuotiset avustukset suunnattiin varhaiskasvatukseen sekä esi- ja alkuopetukseen. Erityisavustuksen tavoitteena on ollut edistää lasten ja nuorten lukutaitoa, lukuinnostusta ja lukuharrastusta monipuolistamalla oppimisympäristöjä päiväkodeissa ja alkuopetuksessa, edistämällä yhteistyötä kirjastojen ja kotien välillä sekä eriyttämällä opetusta. Tavoitteena on ollut saada lukeminen jo varhaisessa vaiheessa mahdollisimman monen lapsen elinikäiseksi harrastuneisuudeksi.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on vuonna 2021 myöntänyt 4,9 miljoonaa euroa valtion erityisavustusta lukutaitoa ja lukemisen kulttuuria vahvistaviin toimiin perusopetuksen yläkouluissa vuosille 2021–2022. Avustuksella tuetaan riittävän lukutaidon saavuttamista aktiiviseen toimimiseen yhteiskunnassa vieraskielisille ja lukutaidossa heikommin suoriutuville oppilaille.

Lasten ja nuorten yhdenvertaista digitaalisten taitojen kehittymistä tukemaan perustettiin vuonna 2020 Uudet lukutaidot -kehittämishjelma. Kehittämishjelma on osa Oikeus Oppia -ohjelmaa. Kehittämishjelmassa on laadittu varhaiskasvatukseen ja esiopetukseen hyvän pedagogisen toiminnan kuvaukset tieto- ja viestintäteknologisille taidoille

(tv-taidot), medialukutaidolle sekä ohjelmointiosaamiselle. Vastaavasti perusopetukseen on valmisteltu vuosiluokkakokonaisuuskohtaiset tv-taitojen, medialukutaidon ja ohjelmointiosaamisen osoittamisen kuvaukset. Ohjelman tavoitteina vuosille 2021–2022 on ollut tukea kuvausten hyödyntämistä varhaiskasvatuksessa ja opetustilanteissa, tuottaa ja koota sisältöjen opettamista tukevaa oppimismateriaalia sekä arvioida ohjelman toimenpiteiden vaikuttavuutta.

Opetus- ja kulttuuriministeriön vuonna 2017 käynnistämän Kansallisen lukutaitofoorumin työn tuloksena syntyi Lukuliike, jonka avulla mahdollistettiin mm. Lukeva kunta -verkostojen rahoittamista. Lukuliikkeen johdolla laadittiin vuonna 2021 lukutaitotyön tueksi Kansallinen lukutaitostrategia 2030, joka sisältää konkreettisia tavoitteita ja toimenpiteitä kaikenikäisten monipuolisen lukutaidon vahvistamiseksi. Lukutaidon kehittämiseksi tarvitaan monia toimia ja tukipalveluja, joita on kehitettävä niin kansallisesti kuin paikallisestikin. Eri tahojen tekemää lukutaitotyötä on edelleen tunnistettava ja yhteistyötä vahvistettava.

Strategian pohjalta on jo käynnistynyt kansallinen lukutaito-ohjelma vuoteen 2030, jossa tehdään näkyväksi tämänhetkistä lukutaitotyötä. Lukutaito-ohjelmaan kuuluvat ensi vaiheessa Lukeva koulu -mallin käyttöönotto ja koordinointi peruskouluissa sekä Lukeva varhaiskasvatus -pilotti.

Heli Nederström, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

Lausuma 3

Luku 29.20 Eduskunta edellyttää, että lukio-opiskelijoiden oikeutta tukiopetukseen vahvistetaan ja että tukiopetuksen riittävä rahoitus varmistetaan

Oppimisen tuesta on säädetty lukiolaissa (714/2018). Opiskelijalla, jolla on kielellisten erityisvaikeuksien tai muiden oppimisvaikeuksien vuoksi vaikeuksia suoriutua opinnoistaan, on oikeus saada erityisopetusta ja muuta oppimisen tukea yksilöllisten tarpeidensa mukaisesti. Tukitoimet toteutetaan opetushenkilöstön yhteistyönä. Tuen tarvetta tulee arvioida opintojen alussa sekä säännöllisesti opintojen edetessä. Tukitoimet kirjataan opiskelijan pyynnöstä opiskelijan henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaan. Tukiopetuksesta ei ole erikseen säädetty. Oppimisen tukeen voidaan sisällyttää myös tukiopetusta

Lukiokoulutuksen valtionosuusrahoitus on luonteeltaan yleiskatteellista. Sen kohdentamisesta päättävät koulutuksen järjestäjät. Lukiokoulutuksen lakisääteinen rahoitus turvataan eduskunnan lukiokoulutukseen osoittamien määrärahojen mukaisesti. Eduskunta on myöntänyt vuosina 2020–2022 lukiokoulutuksen järjestäjille yhteensä 49 miljoonaa euroa Koronaepidemiasta aiheutuneen oppimisvajeen korjaamiseen. Koulutuksen järjestäjät ovat voineet kohdentaa saamaansa avusta myös tukiopetukseen.

Heikki Blom, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

Lausuma 4

Momentti 29.40.02 Eduskunta edellyttää, että valtionarkiston sekä yksityisten keskusarkistojen rahoitus mitoitetaan jatkossa niin, että arkistojen pitkäjänteinen toiminta turvataan.

Rahapelituotoilla rahoitettavien toimintojen menot on siirretty yleiskatteelliseen kehykseen kuuluvaksi menoksi vuodesta 2024 lukien.

Opetus- ja kulttuuriministeriö vahvistaa Kansallisarkiston tilannekuvaseurantaan käynnistämällä säännöllisen ylijohtajatasen dialogin Kansallisarkiston pääjohtajan kanssa. Ministeriön edustaja nimitetään Kansallisarkiston neuvottelukuntaan vuosille 2023–2026.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on käynnistänyt yksityisarkistotoiminnan strategiatyön yhdessä yksityisarkistotoimijoiden kanssa. Keväällä 2023 valmistuva strategia, sen täytäntöönpano ja seuranta mahdollistavat yksityisarkistokentän tilannekuvaseurannan ja erityyppiset toimet yksityisarkistotoiminnan turvaamiseksi. Ministeriön edustaja nimitetään Yksityisarkistojen neuvottelukuntaan vuosille 2023–2026 kehittämään neuvottelukunnan toimintaa.

Katariina Simonen, hallitusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

Lausuma 5

Momentti 29.40.50 Eduskunta edellyttää, että vuoden 2023 talousarvioesitykseen sisältyvät varhaiskasvatuksen opettajakoulutuksen uudet aloituspaikat osoitetaan sinne, missä varhaiskasvatuksen opettajista on suurin puute.

Opetus- ja kulttuuriministeriö toteuttaa varhaiskasvatuksen koulutustilanteesta selvityksen ja päättää selvityksen valmistuttua vuoden 2023 lisätalousarviossa myönnetyin noin 6,3 miljoonan euron käytöstä varhaiskasvatuksen opettajakoulutuksen lisäaloituspaikkoihin.

Aija Töytäri, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

Lausuma 6

Momentti 29.80.06 Eduskunta edellyttää, että Kansallisen audiovisuaalisen instituutin rahoitus saadaan tasapainoon, ja että sen perusrahoitus saatetaan seuraavassa kehyspäätöksessä pysyvästi tehtäviä vastaavalle tasolle.

Lausuma 6 on valtion vuoden 2023 talousarvion hyväksymisen jälkeen saatettu opetus- ja kulttuuriministeriön tietoon.

Osana koko opetus- ja kulttuuritoimen konsernipalveluiden kehittämistä ministeriö on käynnistänyt kaikkia virastoja koskevien yhteisten palveluiden kehittämishankkeen, jonka yhteydessä yhtenäistetään mm. määrärahojen mitoitusperusteita lakisääteisten tehtävien edellyttämien resurssien turvaamiseksi.

Laura Mäkelä, kulttuuriasiainneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

Laajemman terveysperusteisen veron valmistelu

HE 280/2022 vp – EV 323/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus jatkaa laajemman terveysperusteisen veron valmistelua, joka ottaisi laajemmin huomioon tuotteiden terveysvaikutukset.

Valtioneuvosto päätti 13.4.2023 ryhtyä eduskunnan vastaukseen sisältyvästä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Pia Kivimies, neuvotteleva virkamies, valtiovarainministeriö

5 Tarkastusvaliokunta

Harmaa talous

EK 42/2010 vp – M 8/2010 vp – TrVM 9/2010 vp

4. Tilaajavastuulain kokonaisarviointi

Eduskunta edellyttää hallituksen ottavan tilaajavastuulain kokonaisarvioinnin ja uudistuksen kohteeksi. Lain kehittämistarpeita on eriteltävä käytännössä saatujen kokemusten pohjalta ja laille asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Työ- ja elinkeinoministeriö teetti keväällä 2022 tutkimuksen yritystietojen yleisöjulkisuuden lisäämisestä harmaan talouden torjunnan keinona. Tutkimus on osa harmaan talouden ja talousrikollisuuden strategian ja toimenpideohjelmassa (2020–2023) edellytetyjä toimia. Tutkimuksen kohteena olivat yleisöjulkiseksi saatettavat ja harmaan talouden torjunnan kannalta merkitykselliset yritystiedot, tilaajan selvitysvelvollisuudesta ja vastuusta ulkopuolista työvoimaa käytettäessä annetun lain 1233/2006 selvitysvelvollisuuden mahdollinen laajentaminen taikka osittainen keventäminen sekä selvitysvelvollisuuden piiriin kuuluvien tietojen saatavuus yritys- ja yhteisötietojärjestelmän kautta. Lisäksi selvitettiin rekisterinpitäjien valmiuksia tietojen saattamiseen yleisöjulkiseksi YTJ:n kautta ja rekisterinpitäjille aiheutuvia kustannuksia.

Tutkimus valmistui elokuun 2022 lopussa. Tutkimuksessa esitetään, että YTJ-rekisteriin toteutettaisiin selkeimmät, mahdollisimman riidattomat ja kustannuksiltaan sekä tietojärjestelmien osalta tarkoituksenmukaisimmat tietojen julkistamistavat. Kyselytutkimuksen perusteella selvityshenkilö ehdottaa, että YTJ-rekisteriin lisättäisiin eläke-, tapaturma- ja työttömyysvakuutuksen olemassaolotieto, ulosoton varattomuustieto sekä tieto liike-toimintakiellosta ja tullivelasta. Tutkimuksessa tilaajavastuulakia ei esitetä muutettavaksi. Hankkeen toteutus jatkuu työ- ja elinkeinoministeriön koordinoitavastuulla keväällä 2023 laatimalla arviomuistio tutkimuksen kehittämisehdotusten edellyttämistä lainsäädäntömuutoksista. Tilaajavastuulain muuttaminen tai tarkemman kokonaisarvion tekeminen ei ole tässä vaiheessa ajankohtaista ottaen huomioon tutkimuksessa yritysten, viranomaisen, työeläkelaitosten ja työmarkkinajärjestöjen edustajilta saadut näkemykset.

Päivi Kantanen, neuvotteleva virkamies, työ- ja elinkeinoministeriö

23. Veronkiertämisen luonteisen verosuunnittelun ehkäiseminen lainsäädännössä

Eduskunta edellyttää hallituksen huolehtivan lainsäädäntöä valmisteltaessa siitä, ettei lainsäädäntö mahdollista veronkiertämisen luonteista verosuunnittelua.

Vuonna 2016 Euroopan unionissa hyväksyttiin OECD:n osittain BEPS hankkeeseen (Base Erosion Profit Shifting, veropohjaa murentava voittojen siirtäminen osittain tai kokonaan verotuksen ulkopuolelle) perustunut veronkiertämisen estämistä koskeva direktiivi (EU) 2016/1164, jota laajennettiin vuonna 2017 hyväksytyllä muutosdirektiivillä (EU) 2017/952. Verolainsäädäntöä on muutettu ja täydennetty direktiivin perusteella. Vuonna 2021 saatettiin vuoden 2022 alusta lukien voimaan veronkiertodirektiivin edellyttämä niin sanottuja käänteisiä hybridejä koskeva lainsäädäntö. Tämän jälkeen veronkiertodirektiivi on pantu kokonaisuudessaan täytäntöön.

OECD:ssä on lokakuussa 2021 hyväksytty säännöt uudesta digitaalisen talouden edellyttämästä kansainvälisen verotuksen järjestelmästä. Euroopan komissio on antanut 22.12.2021 direktiiviehdotuksen, jolla pannaan täytäntöön kansainvälisiä konserneja koskeva vähimmäisverojärjestelmä. Direktiivi hyväksyttiin 14.12.2022 ja se pannaan täytäntöön vuoden 2023 aikana siten, että se on sovellettavissa 1.1.2024 alkaen. Uudella lainsäädännöllä pannaan täytäntöön globaali 15 prosentin suuruinen minimivero, jolla ehkäistään kansainvälistä veron välttelyä ja valtioiden välistä verokilpailua.

Komissio on antanut vuonna 2021 kaksi uutta direktiiviehdotusta, joilla on tarkoitus estää kuoriyhtiöiden (UnShell-direktiivi) sekä korkokulujen käyttämistä kansainvälisen verosuunnittelun välineenä (Debt Equity Bias Reduction Allowance, DEBRA). Näitä direktiiviehdotuksia käsitellään parhaillaan neuvoston verotyöryhmässä. Lisäksi komissio on ilmoittanut, että se tulee antamaan alkusyksyn 2023 aikana direktiiviehdotuksen yhteisestä veropohjasta EU:ssa, Business in Europe: Framework for Income Taxation (BEFIT). Komission mukaan tälläkin direktiivillä on muiden tavoitteiden ohella vähentää aggressiivisen verosuunnittelun mahdollisuuksia.

Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelmassa on useita kansallisia toimenpiteitä, jotka toteuttamalla hallitus huolehtii siitä, että verolainsäädäntö ei mahdollista veronkiertämisen luonteista verosuunnittelua. Esimerkiksi korkorajoitussäännöksen tasevapautussäännökseen säädettiin rajoituksia vuoden 2022 ja vuoden 2023 alusta. Muutosten tarkoitus on estää verotettavan tulon siirtäminen ulkomaille korkovähennyksen avulla. Lisäksi peitelty osingonjako säädettiin vuoden 2023 alusta lukien saajalleen 100 prosenttisesti veronalaiseksi tuloksi.

Eduskunta on hyväksynyt veropohjan tiivistämistä koskevan lain (213/2023), jossa säädetään Suomesta välillisten kiinteistöomistusten perusteella saatujen tulojen verotusoikeus Suomelle (tuloverolain 10 pykälän 10 a -kohta). Näin laajennetaan Suomen veropohjaa ja samalla mahdollistetaan uusimmissa verosopimuksissa kiinteistön sijaintivaltiolle allokoitun verotusoikeuden käyttäminen. Laki tuli voimaan 1.3.2023.

Pääministeri Sanna Marinin hallitus on toimikaudellaan kiinnittänyt veronkiertämissen luontaisen suunnittelun estämiseen jatkuvasti huomiota sekä hallitusohjelman että EU-yhteistyön puitteissa.

Asia ei anna aihetta muihin toimenpiteisiin.

Jari Salokoski, hallitusneuvos, valtiovarainministeriö

24. Voimavarojen kohdentaminen merkittävimpien harmaan talouden torjuntakeinojen vaikuttavuuden jälkiseurantaan

Eduskunta edellyttää hallitukselta voimavarojen kohdentamista merkittävimpien harmaan talouden torjuntakeinojen vaikuttavuuden jälkiseurantaan. Huomiota on kiinnitettävä myös lainsäädäntöön, joka kasvattaa riskiä harmaan talouden laajenemisesta. Jälkiseurannan tulosten perusteella on ryhdyttävä tarpeellisiin toimenpiteisiin harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjuntakeinojen kehittämiseksi.

Valtioneuvosto antoi 11.6.2020 periaatepäätöksen kansalliseksi harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan strategiaksi vuosille 2020–2023. Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelman 10.12.2019 mukaan harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan toimenpideohjelman toteuttamiseen on varattu vaalikauden aikana yhteensä 20 miljoo-
nan euron lisärahoitus.

Sisäministeriön asettama talousrikostorjunnan toimeenpanoryhmä seuraa ja raportoi toimenpideohjelman 2020–2023 etenemistä työ- ja elinkeinoministeriön asettamalle harmaan talouden torjunnan ohjausryhmälle. Toimeenpanoryhmä on tehnyt esityksiä uusista hankkeista ja ohjausryhmä on tehnyt päätöksiä uusista hankkeista. Ohjausryhmän päätösten yhteydessä on päätetty hankkeiden toteuttamiseen mahdollisesti liittyvästä hankerahoituksesta.

Toimenpideohjelmassa on 23 hanketta ja näiden alla alahankkeita. Toimenpideohjelman raportointia on kehitetty. Hankevastaavat raportoivat kolmesti vuodessa hankkeiden edistymisestä. Raportointijaksot ovat 4/8/12. Raportointijakson 12/2022 yhteydessä toteutettiin myös valmistuneiden hankkeiden itsearviointikysely. Tulokset toimitetaan toimeenpanoryhmälle ja ohjausryhmälle.

Juha Tuovinen, poliisitarkastaja, sisäministeriö

Ohjaus, valvonta ja raportointi

EK 26/2015 vp – K 9/2015 vp, K 15/2015 vp – TrVM 5/2015 vp

Hallituksen vuosikertomuksen kehittäminen

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus edelleen kehittää vuosikertomusta ottaen huomioon mietinnössä aiempaan esitetyt näkökohdat. Vuosikertomukseen sisältyvän aineiston tulee olla aiempaa lukijaystävällisempää ja informatiivisempaa sekä sisältää analysoitua tietoa toiminnan ja toimintamuutosten tuloksellisuudesta ja vaikuttavuudesta, erityisesti yhteiskunnallisesta vaikuttavuudesta ja asetettujen tavoitteiden toteutumisesta. Vuosikertomuksesta tulee muodostua toimiva osa valtionhallinnon ja hallituksen suunnittelu- ja seurantajärjestelmää, mikä edellyttää muun muassa tavoitteiden asettamien selkeyttämistä budjettia laadittaessa.
1. Hallituksen vuosikertomuksen sisältöä määritellään perustuslaissa, laissa valtioneuvostosta ja talousarviolainsäädännössä. Vuosikertomusta on kehitetty näiden määritelmien pohjalta ottaen huomioon tarkastusvaliokunnan vuosikertomusta koskeissa mietinnöissä esiin nostamat seikat. Vuosikertomuksen toimituskunta on ohjeistuksessaan ja palautteessaan ministeriöille korostanut tarvetta vahvistaa raportoinnin analyyttisuutta hallinnonalojen vaikuttavuuden ja tuloksellisuuden osalta toiminnan kuvailun sijaan. Edelleen ministeriöitä on ohjeistettu käyttämään tutkimus- ja tilastotietoa, tunnuslukuja tai indikaattoreita perusteluina raportoinnissa. Vuoden 2022 kertomuksessa on myös pyritty konkretisoimaan hallinnonalojen määrärahojen käytön kytkeytymistä hallinnonalan tavoitteisiin sekä raportoimaan aiempaa kattavammin kestävän kehityksen edistämiseen liittyvistä toimista hallinnonaloilla.

Vuosikertomuksen informatiivisuutta on parannettu käyttämällä havainnollistavia kuvioita ja taulukoita sekä sisällyttämällä linkityksiä verkkosivuille, joilta löytyy yksityiskohtaisempia tietoja raportoiduista asioista. Vuosikertomuksen toimitustyössä kiinnitetään erityisesti huomiota tekstin selkeyteen ja sisällön luettavuuteen. Vuosikertomuksen sähköisestä versiosta on pyritty tekemään mahdollisimman helppokäyttöinen.

Valtiovarainministeriö on huhtikuussa 2020 uusinut määräyksen toiminta- ja talous-suunnittelusta, julkisen talouden suunnitelman valmisteluun liittyvien kehys- ja muiden ehdotusten sekä valtion talousarvioehdotusten laadinnasta (VN/4842/2020). Tavoitteiden asettamista on syytä kehittää edelleen.

Peter Westersträhle, johtava asiantuntija, valtioneuvoston kanslia

ICT-hankkeiden tuottavuushyödyt

EK 37/2014 vp – K 12/2014 vp, K 16/2014 vp – TrVM 7/2014 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus arvioi merkittävien ICT-hankkeiden tuloksia, kustannuksia ja tuottavuushyötyjä osana hankesalkun seuranta ja raportoi tuloksista eduskunnalle.

1. Valtiovarainministeriö jatkoi julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annettuun lakiin (906/2019) ja sen nojalla annettuun valtioneuvoston asetukseen (1301/2019) perustuvaa lausuntomenettelyä valtionhallinnon toiminnallisesti ja taloudellisesti merkittävien ICT-palveluja tai tietovarantoja koskevien hankkeiden arvioimiseksi. Valtiovarainministeriö antoi vuonna 2022 yhteensä 26 lausuntoa erilaisista kehittämishankkeista tai investoinneista. Vuonna 2020 käyttöön otettu kehys- ja talousarviovalmistelun aikatauluun sidottu lausuntomenettely on tuonut aiempaa useamman kehittämishankkeen yhteisen arvioinnin piiriin ja luonut paremmat edellytykset myös arvioida yhdenmukaisella tavalla kehittämisestä saatavia hyötyjä. Lausunnoissa valtiovarainministeriö on nostanut esiin hyötyjen arviointiin sekä niiden realisoitumisen edellyttämiin toimenpiteisiin ja toteutumisen seurantaan liittyviä täydennystarpeita.

Tilannekuvaa valtionhallinnon merkittävistä tieto- ja viestintätekniikan hyödyntämistä sisältävistä hankkeista ylläpidetään Digi- ja väestötietoviraston tarjoamassa Hankesalkkupalvelussa. Hankesalkkupalvelussa on tällä hetkellä valtion virastojen raportoitavana noin 400 eri elinkaaren vaiheissa olevaa yli 1 miljoonan euron hanketta, joista 11 prosentissa on arvioitu taloudellista hyötypotentiaalia. Hankkeiden yhteenlasketun hyötypotentiaalin arvioidaan olevan noin 1,1 miljardia euroa vuosina 2022–2027. Taloudellisia hyötytavoitteita raportoineista hankkeista valtaosa (73 prosenttia) arvioi hyötyjen toteutuvan suunnitellusti.

Valtiovarainministeriö on tunnistanut hankesalkkuinformaation hyödyntämisen kehittämistarpeita ja vuonna 2022 on jatkettu hanketiedon käytettävyyden parantamista hyödyntämällä Valtiokonttorin analysointi- ja raportointipalveluita. Virastojen ja ministeriöiden käyttöön julkaistiin dynaaminen tilannekuvaraportti Hankesalkkupalvelun hankeinformaatiosta kuten hankkeiden vuosittaisista kehityskustannuksista ja tavoitelluista taloudellisista hyödyistä. Tällä hetkellä kaikkien virastojen hanketiedot eivät sisälly raportille. Valtiokonttori on pyytänyt virastoilta lupia tietojen hyödyntämiselle, mutta virastot päättävät itse tietojen luovuttamisesta. Valtiovarainministeriö seuraa tilannetta ja arvioi sen vaikutuksia hanketiedon hyödyntämiseen. Hankeinformaatiosta ei ole vielä muodostettavissa kattavaa kuvaa valtionhallinnon ICT-kehittämisen tuottavuushyödyistä.

Valtiovarainministeriö jatkoi vuonna 2022 yhteistyössä muiden ministeriöiden kanssa hankeinformaation hyödyntämistä tiedonhallinnan yhteistyöryhmien sekä Digitalisaation, datatalouden ja julkisen hallinnon kehittämisen ministerityöryhmän tarpeisiin. Digi- ja väestötietovirasto jatkoi Hankesalkkupalvelun kehittämistä ja aloitti säännölliset hankeraportoinnin kattavuuden tarkastukset. Nämä ovat parantaneet hanketiedon laatua vuoden 2022 aikana. Valtiovarainministeriön Digi- ja väestötietovirastolle asettaman tavoitteen mukaan hankesalkkupalvelua kehitetään tukemaan Digikompassin tavoitteiden ja toimenpiteiden seurantaa.

Valtiokonttori selvitti vuonna 2022 valtiovarainministeriön toimeksiannosta ICT-investointien raportoinnin parantamista, ja vuoden 2023 alusta toteutetuilla kirjanpidon muutoksilla saadaan jatkossa kattavampaa raportointia ICT-investointien keskeneräisen käyttöomaisuuden osalta.

Jenni Karpus, erityisasiantuntija, valtiovarainministeriö

Nuorten syrjäytyminen

EK 12/2014 vp – M 3/2014 vp – TrVM 1/2014 vp

Painopiste ennalta ehkäisevään toimintaan

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus sosiaali- ja terveyspalvelujärjestelmää uudistaessaan siirtää painopisteen korjaavasta toiminnasta ennalta ehkäisevään toimintaan ja puuttuu lasten, nuorten ja perheiden ongelmiin mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Käytettävissä olevien voimavarojen uudelleen suuntaaminen on sekä inhimillisesti että julkisen talouden kestävyysnäkymien kannalta välttämätöntä. Olemassa olevien hyvien käytäntöjen levittäminen, jalostaminen ja uusien kokeileminen tulee toteuttaa suunnitelmallisesti uudistuksen yhteydessä.
1. Lapsi- ja perhepalvelujen muutosohjelmaa on toimeenpantu osana Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus -ohjelmaa juuri näiden tavoitteiden suuntaisesti. Asia ei anna aihetta enempään toimenpiteisiin.

Elina Palola, johtaja, sosiaali- ja terveysministeriö

1. Vuoden 2022 lopulla lisättiin nuorisolakiin (1285/2016) uusi pykälä 12 a (955/2022) Harrastamisen Suomen mallin mukainen nuorten harrastustoiminta. Nuorten harrastustoiminnan tarkoituksena on edistää nuorten hyvinvointia mahdollistamalla perusopetukseen osallistuvalla nuorella mieluisa ja maksuton harrastus koulupäivän jälkeen tai ennen sen alkamista. Harrastukseen osallistuminen on nuorelle vapaaehtoista. Nuorten harrastustoimintaa voi järjestää kunta yksin tai yhdessä muiden kuntien kanssa tai hankkimalla palveluja myös muulta julkiselta tai yksityiseltä palvelujen tuottajalta,

jolloin kunta vastaa siitä, että sen hankkimat palvelut järjestetään nuorisolain mukaisesti. Nuoria tulee kuulla heidän harrastustoiveistaan, yhteen sovittaa olemassa olevia harrastamisen hyviä toimintatapoja sekä edistää koulun ja harrastuksen järjestäjien yhteistyötä. Kunnan tulee laatia koulukohtainen harrastussuunnitelma nuorten kuulemisesta saatujen tietojen perusteella. Kunnan tulee huolehtia, että harrastuksen järjestäjällä on tiedot ja taidot sen harrastuksen ohjaamiseen, josta harrastuksen järjestäjä vastaa nuorten harrastustoiminnassa.

Varhaiskasvatuksen ja neuvolan yhteistyötä kehitetään. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimushankkeena toteutetaan nykytilan kartoitus varhaiskasvatuksen palveluohjauksesta sekä varhaiskasvatuksen ja neuvolan yhteistyökäytännöistä. [Selvitys Lastenneuvolan ja varhaiskasvatuksen yhteistyö ja palveluohjaus](#) julkaistiin maaliskuussa 2022. Opetushallitus valmistelee yhteistyössä Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen kanssa opasmateriaalia varhaiskasvatuksen palveluohjauksesta sekä neuvolan ja varhaiskasvatuksen yhteistyökäytännöistä sosiaali- ja terveydenhuollon sekä varhaiskasvatuksen ammattilaisille.

Sitouttavan kouluyhteistyön kehittämisen painopisteenä on poissaolojen ennaltaehkäisy sekä varhainen puuttuminen. [Karvin kehittävän arvioinnin](#) väliraportissa kiinnitetään huomiota paikallisten toimintatapojen päivittämiseen erityisesti ennaltaehkäisevien toimenpiteiden osalta. Sitouttavan kouluyhteistyön malli on vakiinnutettu lainsäädännöllä ja perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden päivityksillä 1.8.2023 lähtien. Opetushallitus vastaa toimintamallin jalkauttamisesta ja vakiinnuttamisesta v. 2023–2024.

Merja Hilpinen, erityisasiantuntija, opetus- ja kulttuuriministeriö
Tarja Kahiluoto, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö
Johanna Sergejeff, kehittämispäällikkö, opetus- ja kulttuuriministeriö

Apua suurimmassa syrjäytymisvaarassa oleville

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin, joiden avulla ensiksi suurimmassa syrjäytymisvaarassa olevat mielenterveys- ja päihdeongelmista kärsivät henkilöt saavat tarvitsemansa avun.

2. Nuorten palveluja on parannettu kansallisen mielenterveysstrategian, kansallisen lapsistrategian ja lapsi- ja perhepalvelujen muutosohjelman toimeenpanolla. Mielenterveysstrategian yksi viidestä painopisteestä on lasten ja nuorten mielenterveys. Sen toimeenpanossa on kaksi laajaa poikkihallinnollista kokonaisuutta, mielenterveysosastamisen vahvistaminen sekä itsemurhien ehkäisy. Lapsistrategian useat toimenpiteet kohdentuvat haavoittuvassa asemassa oleviin lapsiin ja nuoriin. Näissä toimenpiteissä muun muassa edistetään lasten ja nuorten turvallisuuspääomaa sekä mielenterveys- ja päihdepalvelujen kehittämistä. Lape-muutosohjelmassa on kehitetty perustason

sosiaali- ja terveydenhuollon toimintamalleja ja palveluketjuja, kehitetty sisältöjä ja tehostettu monialaista yhteistyötä osana Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus -ohjelmaa.

Riina-Maria Leskelä, erityisasiantuntija, sosiaali- ja terveysministeriö

2. Etsivä nuorisotyö ohjasi nuoria heidän tarvitsemiinsa koulutus-, työllisyys- ja muihin palveluihin. Mielenterveys- ja päihdepalvelujen puute, ruuhkaisuus, pitkät matkat ja odotusajat näihin palveluihin ovat lisänneet etsivän nuorisotyön tarvetta pidempänä palvelunjaksona, nuoret tarvitsevat kannattelua ja tukea palveluihin pääsyä odottaessaan.

Merja Hilpinen, erityisasiantuntija, opetus- ja kulttuuriministeriö

Tietosuoja ja salassapitoasiat sekä moniammatillisen yhteistyön esteiden poistaminen

4. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin lasten, nuorten ja perheiden palveluja koskevissa tietosuoja- ja salassapitoasioissa. Valmistelu on määrättävä yhdelle ministeriölle. Ministeriölle tulee antaa toimintaedellytykset ja toimivalta koota ja yhtenäistää viranomaisten tietosuoja- ja salassapito-säännökset mainittuja palveluja koskien. Ministeriön tulee ryhtyä tarvittaviin lainsäädännöllisiin toimenpiteisiin sähköisen asiakirjahallinnon ja moniammatillisen yhteistyön esteiden poistamiseksi nuorten syrjäytymisen ehkäisyssä ja syrjäytyneiden nuorten auttamisessa.

4. Eduskunta on hyväksynyt 23.2.2023 lain sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä. Kyseessä on sosiaali- ja terveydenhuollon tiedonhallintasäännösten kokonaisuudistus, jossa tavoitteena on yhtenäistää ja selkeyttää tiedonhallinnan sääntelyä siten, että sosiaali- ja terveydenhuollon tiedonsaantioikeuksia ja luovutuksia koskeva sääntely on yhdenmukaista ja siten lain soveltajille ymmärrettävää.

Laki sisältää pykälät kirjaamisesta monialaisessa yhteistyössä siten, että ehdotus huomioi sosiaali- ja terveydenhuollossa kirjattavien asiakas- ja potilastietojen lisäksi sen, että sosiaali- ja terveydenhuollon kanssa asiakkaan asiassa tehdyssä yhteistyössä saatuja tietoja ja yhteistyön perusteella laadittu asiakassuunnitelma voidaan tallentaa myös muun organisaation asiakirjoihin siltä osin kuin tiedot ja asiakassuunnitelma ovat välttämättömiä yhteisen asiakkaan asian hoitamiseksi.

Sosiaali- ja terveysministeriössä on tunnistettu tarve tiedonhallintasäädösten jatkokehittämisen yhteydessä kehittää edelleen myös sääntelyä liittyen sosiaali- ja terveydenhuollon ja muiden tahojen väliseen yhteistyöhön. Tiedonhallintasäädösten lisäksi on tarpeen kehittää myös eri palveluihin liittyvää substanssisääntelyä esimerkiksi eri palveluiden välisestä yhteistyöstä. Siten sääntelyn kehittäminen edellyttää ministeriöiden välistä yhteistyötä sekä vastuiden tarkentamista ennen säädösvalmistelun käynnistämistä.

Anna Sandberg, erityisasiantuntija, sosiaali- ja terveysministeriö

4. Lasten, nuorten ja perheiden palveluja koskeva lainsäädäntö on sektorikohtaista antaen mahdollisuuden tietojenvaihtoon; henkilötietojen käsittely edellyttää aina lailista perustetta, suostumista tai sopimusta tai henkilön elintärkeää etua, yleistä etua tai julkisen vallan käyttöä tai oikeutettujen etujen toteuttaminen, josta viimeksi mainitusta on poikkeus, etenkin jos kyseessä on lapsi. Etsivässä nuorisotyössä henkilötietojen käsittelyperuste löytyy nuorisolaista. Nuorisolain (1285/2016) 10 pykälän mukaan etsivän nuorisotyön tehtävänä on tavoittaa tuen tarpeessa oleva nuori ja auttaa hänet sellaisten palvelujen ja muun tuen piiriin, joilla edistetään hänen kasvuaan ja itsenäistymistään, osallisuuttaan yhteiskuntaan ja muuta elämänhallintaansa sekä pääsyään koulutukseen ja työmarkkinoille. Nuorten tavoittamiseksi etsivässä nuorisotyössä käsitellään tuen tarpeessa olevan nuoren henkilötietoja esim. nimeä ja puhelinnumeroa.

Nuorisolakia muutettiin oppivelvollisuuslain 1214/2020 säätämisen yhteydessä. Koulutuksen järjestäjän on luovutettava nuoren kotikuntaan etsivää nuorisotyötä varten yksilöinti- ja yhteystiedot muusta kuin oppivelvollisesta nuoresta, joka keskeyttää opinnot ammatillisessa koulutuksessa, lukiokoulutuksessa tai tutkintokoulutukseen valmentavassa koulutuksessa; ja puolustusvoimien ja siviilipalveluskeskuksen on luovutettava yksilöinti- ja yhteystiedot tiedot nuoresta, joka vapautetaan varusmies- tai siviilipalveluksesta palveluskelpoisuuden puuttumisen takia tai joka keskeyttää palveluksen.

Lisäksi nuoren yksilöinti- ja yhteystiedot voidaan luovuttaa nuoren kotikuntaan etsivää nuorisotyötä varten: 1) opetuksen järjestäjä voi luovuttaa tiedot perusopetuksen päättäneestä nuoresta, joka ei ole sijoittunut perusopetuksen jälkeisiin opintoihin; 2) koulutuksen järjestäjä voi luovuttaa tiedot oppivelvollisesta nuoresta, joka keskeyttää opinnot ammatillisessa koulutuksessa, lukiokoulutuksessa tai tutkintokoulutukseen valmentavassa koulutuksessa; ja 3) myös muu kuin edellä tarkoitettu viranomainen sekä Kansaneläkelaitos voivat luovuttaa tiedot nuoresta, jos viranomainen tai Kansaneläkelaitos arvioi tehtävässään saamiensa tietojen perusteella ja nuoren tilanne ja tuen tarve kokonaisuudessaan huomioon otettuna nuoren tarvitsevan viipymättä tukea päästäkseen palvelujen ja muun tuen piiriin.

Yksilöinti- ja yhteystietojen luovuttamista varten on rakennettu digitaalinen yhteysetsivaan.fi-palvelu.

Merja Hilpinen, erityisasiantuntija, opetus- ja kulttuuriministeriö

Tiedonkulku

5. Eduskunta edellyttää, että hallitus edellä kannanottokohtaan neljä pohjautuen varmentaa tiedonkulun ja yhtenäiset tietosuoj- ja salassapitokäytännöt viranomaisyhteistyössä määräyksiin, ohjein ja koulutuksella. Lainsäädännössä, käytännön esimiestyössä ja johtamisessa on korostettava viranomaisen velvollisuutta ottaa vastuu lapsen ja nuoren ongelmista ja etsiä niihin

ratkaisuja yhteistyössä perheen ja muiden toimijoiden kanssa. Puuttumisessa tulee lähtökohtana olla aina lapsen etu ja lapsen oikeus tulla autetuksi, eikä vastuullisen toiminnan esteenä tulkintatilanteessa pidä olla pelko tietosuoja- ja salassapitosäännösten rikkomisesta ja sen seurauksista.

5. Asiaan vastataan edellä kohdassa 4 tiedonhallinnan kokonaisuudistuksesta.

Elina Palola, johtaja, sosiaali- ja terveysministeriö

5. Tiedonkulkua on helpotettu monialaisen yhteistyön avulla: nuoren tapaamiset toteutetaan tiimimäisesti niin, että suunnitelmat ja palvelut tukevat nuorta yhdessä sovittuun suuntaan, muutoksista sovitaan yhdessä. Nuoren yksilöinti- ja yhteystietojen luovuttamiseen tarkoitettu yhteysetsivaan.fi-palvelu on otettu käyttöön, palvelun kautta etsivään nuorisotyöhön tuli ensimmäisen vuoden aikana yli 3 000 yhteydenottopyyntöä viranomaisilta, nuorten kanssa toimivilta ja nuorilta itseltään.

Merja Hilpinen, erityisasiantuntija, opetus- ja kulttuuriministeriö

Monikanavaisen rahoituksen uudistaminen

6. Eduskunta edellyttää, että hallitus sosiaali- ja terveydenhuollon monikanavaista rahoitusjärjestelmää uudistaessaan ottaa huomioon, että rahoitus jatkossa ohjaa järjestämään nuorten syrjäytymisen ehkäisyn vaatimat ennalta ehkäisevät ja korjaavat palvelut kokonaisuutena matalalla kynnyksellä, yhdeltä luukulta ja moniammatillista yhteistyötä hyödyntäen.

6. Asiassa ei ole eduskunnalle uutta ilmoitettavaa.

Elina Palola, johtaja, sosiaali- ja terveysministeriö

Yhtenäinen toimintatapa ongelmiin puuttumisessa

7. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin ja ottaa käyttöön yli hallinnonrajojen ulottuvan yhtenäisen toimintatavan, jonka avulla voidaan käytännön työssä tehokkaasti toteuttaa lasten ja nuorten ongelmiin varhainen puuttuminen, tiedonkulku ja toimenpiteiden seuranta sekä estää ongelmien paheneminen.

7. Viitaten vastauksiin kohdissa 1, 2 ja 4, asia ei anna aihetta enempiin toimenpiteisiin.

Elina Palola, johtaja, sosiaali- ja terveysministeriö

Valtiontalouden tarkastusviraston erilliskertomus eduskunnalle valtion vuoden 2015 tilinpäätöksen ja hallituksen vuosikertomuksen tarkastuksesta

EK 14/2016 vp – K 10/2016 vp – K 15/2016 vp – TrVM 2/2016 vp

1. Harmaan talouden torjunnan keskeiset hankkeet

Eduskunta edellyttää, että hallitus ottaa toimenpideohjelmaan ne keskeiset hankkeet, joilla on harmaan talouden torjunnan kannalta merkittävää vaikutusta ja varmistaa hankkeiden toteutukseen ja toimeenpanoon riittävät voimavarat.

Valtioneuvosto antoi 11.6.2020 periaatepäätöksen kansalliseksi harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan strategiaksi vuosille 2020–2023. Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelman mukaan harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan toimenpideohjelman toteuttamiseen on varattu vaalikauden aikana yhteensä 20 miljoonan euron lisärahoitus.

Toimenpideohjelmassa on 23 selvitys ja toteuttamishanketta. Hankkeiden alla on myös alahankkeita. Toimenpideohjelmaa on valmistumisen jälkeen myös täydennetty uusilla hankkeilla. Harmaan talouden ja talousrikostorjunnan kannalta vaikutuksiltaan merkittäviä hankkeita ovat telakoiden veronumeromenettelyn käyttöönotto, liikenne- ja markkinoiden harmaan talouden torjunnan tehostaminen (taksuudistus), identiteettien väärinkäytösten torjunta, viranomaisten resurssiseurantamalli, moniviranomaistoiminnan kehittäminen, työperäisen hyväksikäytön ja ihmiskaupan torjuntaa edistävät hankkeet sekä muut tietojenvaihtohankkeet (velvoitteidenhoitoselvitykset), joilla edistetään viranomaisten valvontatyötä.

Sisäministeriön asettama talousrikostorjunnan toimeenpanoryhmä seuraa etenemistä ja tekee tarvittaessa esityksiä uusista hankkeista. Toimeenpanoryhmä raportoi toimenpideohjelman 2020–2023 etenemistä työ- ja elinkeinoministeriön asettamalle harmaan talouden torjunnan ohjausryhmälle. Ohjausryhmä tekee päätökset toimeenpanoryhmän esittämistä uusista hankkeista ja samassa yhteydessä päätetään hankkeiden toteuttamiseen mahdollisesti liittyvästä rahoituksesta.

Toimenpideohjelman etenemistä seurataan toimeenpanoryhmän ja ohjausryhmän toimesta kolme kertaa vuodessa. Raportointijaksot ovat 4/8/12. Toimenpideohjelma on edennyt hyvin.

Juha Tuovinen, poliisitarkastaja, sisäministeriö

Finavia ja valtionyhtiöiden riskienhallinta

EK 4/2017 vp – O 72/2016 vp – TrVM 1/2017 vp

Yleinen ohjeistus valtio-omisteisille yhtiöille riskien hallinnasta

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin ja antaa riskien hallintaa koskevan yleisen ohjeistuksen valtio-omisteisille yhtiöille.
1. Asiantilassa ei ole tapahtunut muutosta edellisvuodesta. Valtioneuvoston kanslian omistajaohjausosasto on käsitellyt asian vuonna 2020 tarkastusvaliokunnan edellyttämällä tavalla.

Keväällä 2020 annetussa valtioneuvoston omistajapoliittisessa periaatepäätöksessä annettiin riskien hallintaa koskeva yleinen ohjeistus valtio-omisteisille yhtiöille. Periaatepäätöksessä valtio-omistaja edellyttää, että riskienhallinta on järjestetty yhtiöissä näiden tarpeita vastaavalla tavalla osakeyhtiölain (624/2006) mukaisesti. Samoin periaatepäätöksessä edellytetään, että yritysten on tunnistettava liiketoiminnan yritysvastuuriskit sekä omassa toiminnassaan että arvoketjussaan ja liitettävä yritysvastuuriskit osaksi riskienhallintajärjestelmää.

Riskienhallinta kuuluu olennaisena osana yhtiön hallituksen ja johdon osakeyhtiölain ja hyvän hallintotavan mukaisiin tehtäviin sekä vastuisiin. Hallitukset ja johto vastaavat riskienhallinnan periaatteista ja järjestämisestä sekä raportoivat merkittävistä havainnoista edelleen omistajalle.

Valtion omistajaohjauksen toimintaperiaatteiden tarkentaminen

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus tarkentaa valtion omistajaohjauksen toimintaperiaatteita erityisesti valtion kokonaan omistamissa yhtiöissä vuoden 2017 loppuun mennessä.
2. Asiantilassa ei ole tapahtunut muutosta edellisvuodesta. Valtioneuvoston kanslian omistajaohjausosasto on käsitellyt asian vuonna 2020 tarkastusvaliokunnan edellyttämällä tavalla.

Valtion omistajaohjauksen toimintaperiaatteita kehitetään ja tarkennetaan säännöllisesti sekä osana jatkuvaa omistajaohjaus -työtä että kulloinkin asetettavassa valtioneuvoston omistajapoliittisessa periaatepäätöksessä. Uusin periaatepäätös asetettiin keväällä 2020, jonka mukaisesti jatketaan pitkäjänteistä, dynaamista ja valtion strategiset intressit turvaavaa omistajapolitiikkaa. Omistuksia arvioidaan kansantalouden kokonaisedun, omistettujen yhtiöiden toiminnan ja arvon kehittämisen sekä resurssien tehokkaan allokaation näkökulmasta.

Valtio hoitaa yhtiöomistuksiaan sovittaen yhteen omistajastrategiset tavoitteensa, lain-säädännön vaatimukset sekä muiden omistajien oikeudet. Valtion omistajapolitiikka on avointa ja johdonmukaista, ja valtio tukee omistamiensa yhtiöiden kasvua ja kehitystä vastuullisen omistajan keinoin kilpailuneutraliteetin vaatimukset huomioiden. Yritys-varallisuus synnyttää tuloja valtion talousarvioon, joita koskevat odotukset määritellään erikseen vuosittain.

Omistamisen ja regulaation eriyttämistä jatketaan ja valtioneuvoston kanslian omistaja-ohjausosaston koordinaatio- ja tukifunktiroolia vahvistetaan. Valtion yhtiöomaisuuden hoidossa tavoitellaan mahdollisimman hyvää yhteiskunnallista ja taloudellista kokonais-tulosta. Tavoitteena on myös elinkeinorakenteen monipuolistuminen ja vahvistuminen myönteistä ja kestävästä rakennemuutosta edistämällä. Lisäksi tavoitteena on valtio-omisteisten yhtiöiden edelläkävijyys hiilineutraaliin kiertotalouteen siirtymisessä, digitalisaation hyödyntämisessä ja vastuullisuudessa.

Kimmo Viertola, osastopäällikkö, valtioneuvoston kanslia
Petri Vihervuori, finanssineuvos, valtioneuvoston kanslia

Eduskunnan kirjelmä hallituksen vuosikertomuksesta 2016 ja Valtiontalouden tarkastusviraston erilliskertomuksesta eduskunnalle valtion vuoden 2016 tilinpäätöksen ja hallituksen vuosikertomuksen tarkastuksesta

Kokemukset nykyisestä toimeentulotukijärjestelmästä

EK 36/2017 vp – K 14/2017 vp – K 9/2017 vp

4. Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää ja arvioi kokemukset nykyjärjestelmästä, jossa Kela vastaa perustoimeentulotuesta ja kunnat täydentävästä ja ehkäisevästä toimeentulotuesta sekä sosiaalityöstä, ja raportoi eduskunnalle vuoden 2020 loppuun mennessä.

4. Eduskunta hyväksyi toimeentulotukilain muutokset (HE 127/2022 vp; 1023/2022) jotka tulivat voimaan 1.1.2023. Laissa selkeytettiin Kansaneläkelaitoksen ja sosiaalihuollon roolia toimeentulotuen toimeenpanossa sekä säädettiin tarkemmin muun muassa näiden väli-sestä yhteistyöstä.

Susanna Rahkonen, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

Eduskunnan kirjelmä asuntopolitiikan kehittämiskohteista

EK 26/2018 vp – O 61/2016 vp – TrVM 3/2018 vp

Asuinalueiden kehittäminen

2. Eduskunta edellyttää, että kahdeksan vuoden kehittämisohjelman osana laaditaan asuinalueiden myönteisen kehityksen tueksi ja eriytymisen ennaltaehkäisemiseksi yli hallinnonalarajojen ulottuva asuinalueiden kehittämisohjelma, jolla turvataan pitkäjänteisesti palveluiden ja asumisen hyvä taso ja vahvistetaan asuinalueiden elinvoimaisuutta.
2. Kuluneen hallituskauden aikana on toteutettu lähiöohjelma, jonka tavoitteena on ollut asuinalueiden kehittäminen segregaatien ehkäisemiseksi ja siihen liittyvän tutkimustoiminnan tukeminen. Ohjelmassa on ollut useita teemoja kuten lähiökoulut, ikäystävällisyys ja esteettömyys sekä viihtyisä toimiva ja vihreä elin- ja asuinympäristö. Ohjelman tuloksia on esitelty useissa seminaareissa viime vuoden aikana.

Mikko Friipyöli, erityisasiantuntija, ympäristöministeriö

Taantuvien alueiden ongelmien ratkaiseminen elinkeino-, alue- ja koulutuspolitiikalla

3. Eduskunta edellyttää, että kahdeksaksi vuodeksi laadittavan asuntopolitiikan kehittämisohjelman yhteydessä selvitetään, kuinka elinkeino-, alue- ja koulutuspolitiikalla voidaan ennaltaehkäistä taantuvien alueiden asumisen ongelmia.
3. Asuntopoliittisen kehittämisohjelmaan sisällytettiin toimia taantuvien alueiden asumisen ongelmien ennaltaehkäisemiseksi. Käynnissä olevassa valtakunnallisen alueidenkäytön kehityskuvatyössä tuotetaan monipuolista tietoa Suomen alue- ja yhdyskuntarakenteen nykytilasta ja tulevaisuudesta. Alueidenkäytön kehityskuva arvioi myös elinkeino-, alue- ja koulutuspolitiikan tekijöitä ja tarjoaa ajantasaista tietoa alue- ja yhdyskuntarakenteen kehityksestä suunnittelun ja päätöksenteon tueksi.

Mikko Friipyöli, erityisasiantuntija, ympäristöministeriö

Asumistukijärjestelmän kehittämistarpeiden arviointi

4. Eduskunta edellyttää, että asumistukijärjestelmän kehittämistarpeet arvioidaan ensi vaalikaudella sosiaaliturvauudistuksen yhteydessä.

4. Sosiaaliturvakomitea ehdottaa välimietinnössään yleistä asumistukea koskevan selvityksen tekemistä. Selvityskokonaisuudessa arvioidaan tehtyjä uudistuksia ja se tuottaa kokonaisvaltaista tietoa ja toimenpide-ehdotuksia asumistukien kehittämiseksi ja uudistamiseksi.

Mikko Horko, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

Julkisesti tuettu asuntotuotanto

5. Eduskunta edellyttää, että kohtuuhintaista valtion tukemaa vuokra-asuntotuotantoa lisätään pääkaupunkiseudulla ja niillä kasvavilla seuduilla, joilla vuokra-asunnoista on kysyntää pitkällä tähtäyksellä. Julkisesti tuetussa asuntorakentamisessa on perusteltua huomioida suhdannetekijät siten, että matalasuhdanteessa julkista rakentamista voidaan lisätä.
5. Edellytykset asuntotuotannon toteuttamiselle on pidetty korkealla tasolla ja hallituskauden aikana on toteutettu suuri määrä valtion tukemaa tuotantoa. Asuntotuotanto on painottunut erityisesti pääkaupunkiseudulle ja MAL-alueille.

Mikko Friipyöli, erityisasiantuntija, ympäristöministeriö

Valtion asuntorahaston aseman itsenäisyys

7. Eduskunta edellyttää, että hallituksen tulee säilyttää Valtion asuntorahaston asema itsenäisenä ja riippumattomana ja lisäksi rahaston varallisuuden käyttö tulee suunnata asumiseen.
7. Asuntopoliittisessa selonteossa linjattiin, että valtion asuntorahasto säilyy ympäristöministeriön alaisena valtion talousarvion ulkopuolisena rahastona. Sen varallisuuden laajempaa käyttöä asumisen tukimallien rahoituksessa kustannustehokkaalla tavalla pitkällä aikavälillä selvitetään.

Mikko Friipyöli, erityisasiantuntija, ympäristöministeriö

Sosiaalisen asumisen osuuskuntamalli

9. Eduskunta edellyttää, että lainmuutoksilla edistetään ns. sosiaalisen asumisen osuuskuntamallin käyttöönottoa.
9. Osuuskuntamallin käyttöönottoa on arvioitu asunto-osakeyhtiölain muuttamista koskevan hallituksen esityksen (HE 250/2022 vp) valmistelun yhteydessä ja päädytty siihen, ettei lainsäädäntömuutoksia ehdoteta. Osuustoiminnallisten yhtiöoikeudellisten piirteiden kattavan toteutuksen sallimiseen yhtiöjärjestysmääräyksillä ei ole tarvetta, koska todelliset lainsäädäntöön ja hallintokäytäntöihin liittyvät syyt omistusasumisen

hintakehitykseen liittyvät muuhun lainsäädäntöön. Osuustoiminnallinen yhteisömuoto ei sellaisenaan tuota muita omistusasumisen yhteisömuotoja parempaa oikeutta esimerkiksi julkisiin tukiin eikä oikeuta poikkeamaan esimerkiksi asuntokaupan ja ryhmärakentamisen sääntelystä. Myös valmistelun aikana saatu lausuntopalaute osoittaa, että osuustoiminnallista asumisyhteisöä koskevaan yhtiöoikeudelliseen erityissääntelyyn ei ole merkittävää tarvetta.

Jyrki Jauhiainen, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

Kotouttamisen toimivuus

EK 35/2018 vp – O 10/2017vp – TrVM 6/2018 vp

Kotouttamislain uudistus

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus uudistaa kotoutumislain kokonaisuudessaan ja tarvittavan muun lainsäädännön selonteon eduskuntakäsittelyn pohjalta.
2. Eduskunta on 3.3.2023 hyväksynyt kotoutumisen edistämisestä annettua lakia sekä eräiden lakien muuttamista koskevat lakiehdotukset (EV 335/2022 vp). Lait on tarkoitus vahvistaa keväällä 2023 ja niiden on tarkoitus tulla voimaan 1.1.2025.

Mira Sinkkonen, johtava asiantuntija, työ- ja elinkeinoministeriö

Kotouttamisprosessin nopeuttaminen

3. Eduskunta edellyttää, että hallitus huolehtii kotouttamisen merkittävästä nopeuttamisesta siten, että kotoutumisjakso määritellään pääsääntöisesti yhden vuoden pituiseksi. Toimintoja tulee tehostaa nykytilanteeseen verrattuna kaikissa vaiheissa siitä lähtien, kun maahanmuuttaja saapuu Suomeen.
3. Työ- ja elinkeinoministeriö katsoo, että kotoutumisajan lyhentäminen yhden vuoden mittaiseksi ei todennäköisesti nopeuta maahanmuuttajien kotoutumista. On tärkeää panostaa työssä, työttöminä ja työmarkkinoiden ulkopuolella olevien, ml. maahanmuuttajat, osaamisen kehittämiseen vastaamaan työmarkkinoiden tarpeita. Kieli- ja yhteiskuntatiedolla on myös merkitystä sille, miten yhteiskuntaan kiinnittydytään ja miten vanhemmat pystyvät tukemaan lapsiaan suomalaisessa yhteiskunnassa.

Kotoutumisen edistämisestä annetussa laissa (1386/2010) säädetään henkilön kotoutumissuunnitelman kestosta yksilöllisesti, sillä kotoutuja-asiakkaat ovat lähtökohdiltaan ja taustoiltaan hyvin erilaisia. Osalla ei ole luku- ja kirjoitustaitoa tai perusopintoja, jolloin tie työmarkkinoille edellyttää pidempää koulutuspolkua, osalla

taas on hyvät oppimis- ja työllistymisvalmiudet. Lisäksi osa tarvitsee työkykyä ja terveyttä edistävää kotoutumisen ja työllistymisen tukea. Kotoutumislain mukaan ensimmäinen kotoutumissuunnitelma laaditaan enintään yhden vuoden pituiseksi. Maahanmuuttajan kotoutumissuunnitelman kesto määräytyy yksilöllisesti hänen omien tavoitteidensa, työ- ja koulutushistoriansa sekä hänelle suunniteltujen ja tarjottujen toimenpiteiden perusteella. Kotoutumissuunnitelmaan oikeuttava enimmäisaika on kuitenkin kolme vuotta ensimmäisen kotoutumissuunnitelman allekirjoittamisesta. Tätä voidaan laissa säädetyin edellytyksin pidentää enintään viiteen vuoteen.

Nykyisinkin kotoutumisen tavoitteena on se, että esimerkiksi työelämään siirrytään niin pian kuin maahanmuuttajalla on siihen edellytykset. Kotoutumisprosessin pituuteen vaikuttaa kuitenkin vahvasti maahanmuuttajan lähtökohdat eikä pelkästään kotoutumisajan lainsäädännöllisellä määrittelyllä pystytä vaikuttamaan yksilöllisiin ominaisuuksiin ja elämäntilanteisiin. On myös huomioitava, että yhteiskunnan ja työmarkkinoiden rakenteet sekä vastaanottavuus vaikuttavat osaltaan kotoutumiseen.

Kotoutumislain kokonaisuudistusta koskevassa hallituksen esityksessä esitetään, että kotoutumissuunnitelman kesto olisi jatkossakin yksilöllinen ja että kotoutumissuunnitelman enimmäiskesto lyhennettäisiin kolmesta vuodesta kahteen vuoteen. Lisäksi kesto voitaisiin pidentää laissa säädetyissä tilanteissa, kuten nykyisinkin.

Lisäksi esityksellä pyritään nopeuttamaan ja tehostamaan kotoutumisen alkuvaihetta, esimerkiksi nopeuttamalla maahanmuuttajan pääsyä osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointiin ja siitä kotoutumissuunnitelman laadintaan. Osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnissa keskitytään aiempaa enemmän yksilöllisyyteen ja tavoitteellisuuteen. Lisäksi lain tavoitteissa painotetaan työllistymistä aiempaa vahvemmin.

Mira Sinkkonen, johtava asiantuntija, työ- ja elinkeinoministeriö

Kotouttamispalveluiden kokonaisvastuun siirto kunnille

4. Eduskunta edellyttää, että kotouttamisen toimivuuden parantamiseksi ja nopeuttamiseksi hallitus siirtää kotouttamispalveluiden kokonaisvastuun kunnille sekä selvittää ne keinot, joiden avulla kotouttamispalveluita on riittävästi tarjolla muuallakin kuin kasvukeskuksissa.

4. Kotoutumista edistäviä toimenpiteitä ja palveluja järjestetään osana kunnallisia peruspalveluja, työ- ja elinkeinopalveluja, hyvinvointialueen sote-palveluita sekä muina kotoutumista edistävinä toimenpiteinä. Maahanmuuttajien tarvitsemia työ- ja elinkeinopalveluita, koulutusta tai sosiaali- ja terveyspalveluita ei ole tarkoituksenmukaista irrottaa yleisestä palvelu- ja koulutusjärjestelmästä. Päällekkäisten ja erillisten järjestelmien luomista tulee välttää toimivan kokonaisuuden luomiseksi.

Kunnan ja hyvinvointialueen välistä roolia selkeytettiin lailla kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta (936/2022). Lakimuutoksella säilytettiin kunnalla vastuu mm. pakolaisten vastaanottoon sekä alkukartoituksen ja kotoutumissuunnitelman laadintaan liittyvissä tehtävissä. Lailla säädettiin hyvinvointialueen osallistumisesta näihin tehtäviin sekä muutettiin kotoutumislain mukaiset korvaukset vastaamaan sote-uudistuksen tehtävänsiirtoja seuranneita kustannusvastuita.

Kotoutumislain kokonaisuudistuksessa esitetään säädettävän kotoutumisen alkuvaiheen palveluita selkiyttävästä ja tehostavasta kunnan järjestämisvastuulle tulevasta kotoutumishjelmasta sekä siitä, että kokonaisvastuu kotoutumisen edistämisen yhteensovittamisesta siirtyisi kunnalle. Kunnan kotoutumishjelma sisältäisi muun muassa osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnin, kotoutumissuunnitelman laatimisen, kotoutumiskoulutuksen ja muut alkuvaiheen palvelut. Kotoutumislain kokonaisuudistus on valmisteltu kokonaisuutena työvoimapalvelu-uudistuksen (Hallituksen esitys eduskunnalle julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden uudelleen järjestämistä koskevaksi lainsäädännöksi, HE 207/2022 vp) kanssa, ja niiden myötä esitetään, että kaikkien kotoutuja-asiakkaiden palveluiden järjestämisvastuu olisi kuntien vastuulla. Lisäksi kotoutumislaisissa tunnistettaisiin, että kotoutumista edistävät myös yleisen palvelujärjestelmän palvelut, joista säädetään omissa laeissaan tarkemmin. Lailla pyritään selkeyttämään eri toimijoiden rooleja, monialaista yhteistyötä ja yhteensovittamistarpeita.

Kotoutumislain kokonaisuudistuksen myötä kunnalle esitetään uusia tehtäviä ja nykyisiä tehtäviä laajennettaisiin. Näiden tehtävien rahoituksesta on sovittu julkisen talouden vuosien 2023–2026 suunnitelmassa.

Seutukaupungeissa ja maaseudulla tulee turvata kotoutumispalveluiden riittävyys sekä vahvistaa alueellista yhteistyötä ja ottaa käyttöön uusia palveluiden järjestämisen malleja, esimerkiksi etäopiskelu. Myös seutukaupungeissa ja maaseudulla kotoutumisen edistämisen toimivuus on yhteydessä vahvoihin peruspalveluihin. Kotoutumislain uudistuksessa valmisteilla on mahdollisuus kunnille tehdä yhteistyötä kotoutumisen edistämisessä, mikä mahdollistaisi palveluiden paremman saatavuuden myös kunnissa, joissa olisi vain vähän maahanmuuttajia.

Mira Sinkkonen, johtava asiantuntija, työ- ja elinkeinoministeriö

Maahanmuuttajien työllistymistä tukevat palvelut

5. Eduskunta edellyttää, että hallitus huolehtii siitä, että maahanmuuttajien työllistymistä tukevien palvelujärjestelmien ja -rakenteiden toimivuutta parannetaan vastaamaan myös työllistävien yritysten tarpeita.

5. Työmarkkinoille suuntaavat maahanmuuttajat ovat muiden työttömien työnhakijoiden tavoin työ- ja elinkeinopalveluiden asiakkaina. Työvoimapalvelu-uudistuksella (Hallituksen esitys eduskunnalle julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden uudelleen järjestämistä koskevaksi lainsäädännöksi, HE 207/2022 vp) esitetään työ- ja elinkeinopalveluiden siirtämisestä paikallistasolle eli kunnille. Maahanmuuttajien työllisyyden edistämiseksi voidaan täten hyödyntää työ- ja elinkeinopalveluiden osaamista työnvälitys- ja yrityspalveluista ja yrityskontakteja. Työ- ja elinkeinopalveluiden avulla voidaan tukea myös maahanmuuttajien yrittäjyyttä.

Jatkossa tulisi entisestään vahvistaa maahanmuuttajien työllisyyden edistämistä työ- ja elinkeinopalveluissa, sillä tutkimusten mukaan työelämää lähellä olevat palvelut ovat maahanmuuttajien työllisyyden edistämisen kannalta vaikuttavia. Työ- ja elinkeinopalveluiden avulla voidaan räätälöidä työelämään joustavia reittejä, joita tulisi hyödyntää nykyistä aktiivisemmin maahanmuuttajien ja työnantajien tarpeiden kohtaannossa.

Palveluiden yhteensovittamisen rinnalle tarvitaan palveluintegraation malleja, esimerkiksi toimialakohtaisia työllistymispaketteja työvoimapula-aloille, sekä palveluiden vahvempaa räätälöintiä eri ryhmille.

Yritysyhteistyön toimeenpanon kannalta kunnan sekä koulutuksen järjestäjien ja oppilaitosten yritysyhteistyö on keskeisessä roolissa. Tarvitaan välityömarkkinoiden vahvempaa hyödyntämistä sekä uudenlaisia malleja osaamisen ja työelämäkontaktien hankkimiseksi rinnakkain, jotta voidaan sovittaa yhteen nopean työllistymisen ja kestävien työurien tavoitteet.

Työ- ja elinkeinoministeriö on valmistellut yhteistyössä sidosryhmien kanssa Työelämän monimuotoisuusohjelman, jonka tavoitteena on työelämän vastaanottavuuden lisääminen sekä työn ja osaamisen kehittämisen yhdistävien mallien valmistelu.

Maahanmuuttajien työllisyyden edistämiseen ja työmarkkinoiden kohtaannon parantamiseen tähtääviä toimia on valmisteltu osana kotoutumisen edistämisen uudistamistarpeita koskevaa selontekoa.

Mira Sinkkonen, johtava asiantuntija, työ- ja elinkeinoministeriö

Työntekijän oleskelulupahakemusten käsittelyn nopeuttaminen

6. Eduskunta edellyttää, että hallitus huolehtii siitä, että työntekijän oleskelulupahakemusten käsittelyaikaa nopeutetaan. Hakemusten käsittely saa kestää enintään kaksi kuukautta.

6. Pääministeri Marinin hallituksen hallitusohjelman mukaan työperusteinen maahanmuutto siirrettiin 1.1.2020 alkaen työ- ja elinkeinoministeriöön käsittelyn tehostamiseksi. Sisäministeriö tulosoittaa Maahanmuuttovirastoa yhteistyössä työ- ja elinkeinoministeriön kanssa. Työ- ja elinkeinoministeriö yhdessä sisäministeriön sekä muiden ministeriöiden, kuten ulkoministeriö ja opetus- ja kulttuuriministeriö, kehittää koko hallinnonalan kanssa työntekoa koskevien oleskelulupahakemusten käsittelyprosesseja tavoitteena myös lyhentää käsittelyaikoja. Hallitusohjelmassa tavoitteeksi on asetettu keskimäärin yksi kuukausi. Työ- ja elinkeinoministeriö koordinoi poikkihallinnollista ulkomaalaislainsäädännön ja lupamenettelyjen kehittämishanketta (vv. 2020–2024), jonka tavoitteena on työ- ja opiskeluperusteisten oleskelulupien käsittelyajan lyheneminen asteittain keskimäärin yhteen kuukauteen hallituskauden aikana. Tavoitteiden saavuttamiseksi kehittämishankkeessa uudistetaan ulkomaalaislain 5. luvun työntekoa ja elinkeinonharjoittamista koskevaa sääntelyä. Hallituksen esitys (HE 114/2022 vp) annettiin eduskunnalle elokuussa 2022. Lisäksi hankkeessa on luotu erityisasiantuntijoille, startup-yrityksille ja heidän perheenjäsenilleen nopean luvan reitti eli pikakaista, jossa palvelulupaus käsittelyajalle on enintään 14 vuorokautta. Se otettiin käyttöön kesäkuussa 2022.

Ensimmäisen työntekijän oleskelulupahakemuksen keskimääräinen käsittelyaika on laskenut 143 vuorokaudesta (v. 2020) 82 vuorokauteen. Erityisasiantuntijan ensimmäisen oleskelulupahakemuksen käsittelyaika on laskenut keskimäärin 22 vuorokaudesta (2020) 9 vuorokauteen. Hallitus on budjetoinnilla pyrkinyt varmistamaan, että Maahanmuuttoviraston resurssit on turvattu suhteessa vireille tuleviin lupa-asioihin. Maahanmuuttovirastolle on lisätty määrärahoja päätöksentekoresurssien turvaamiseen ja työ- ja opiskeluperusteisten oleskelulupahakemusten ruuhkan purkuun sekä automaatiokehitykseen valtion talousarvioissa vuosille 2020–2022. Lisäksi lakimuutosten ja prosessikehityksen teknistä ja viestinnällistä toimeenpanoa varten kohdennetaan eri hallinnonaloilla EU:n elpymis- ja palautumistukivälineen rahoitusta Suomen kestävän kasvun ohjelmasta (RRP) vuosina 2021–2024 yhteensä n. 20 miljoonaa euroa.

Kristel Stenman-Huuskonen, projektipäällikkö, työ- ja elinkeinoministeriö

Kotoutumiskoulutuksen kieliopinnot

7. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin kotoutumiskoulutuksen kieliopintojen uudelleen järjestämiseksi, jotta opetuksen laatu turvataan ja oppimistulokset paranevat vastaamaan niille asetettuja oppimistavoitteita sekä työelämän kielitaitovaatimuksia.

7. Kotoutumiskoulutuksen järjestämistä koskevia uudistuksia arvioidaan osana laajempaa, työ- ja elinkeinoministeriön ja opetus- ja kulttuuriministeriön yhteistyönä toteutettavaa maahanmuuttajien työllisyyden ja koulutuksen edistämisen kokonaisarviointia. Kotoutumiskoulutusta on kehitetty viime vuosina mm. lisäämällä työelämälähtöisyyttä

sekä koulutuksen lähtötasoon ja etenemiseen perustuvaa asiakassegmentointia. Osana Uudenmaan, Pohjois-Pohjanmaan ja Kainuun ELY-keskusten vuosina 2021–2022 toteutamaa kotoutumiskoulutuksen valtakunnallista kehittämistä on valmisteltu [suositukset kotoutumiskoulutuksen hankintojen tueksi](#). Kotoutumiskoulutuksen kehittämistä jatketaan eduskunnan hyväksymän [kotoutumisen edistämisen uudistamistarpeita käsittelevän valtioneuvoston selonteon](#) esitysten mukaisesti, pohjautuen mm. maahanmuuttajien koulutus- ja työllistymispoluista laaditun VN TEAS -selvityksen suosituksiin sekä kotoutumiskoulutuksen valtakunnallisessa kehittämistyössä (2021–2022) havaittuihin [kehittämistarpeisiin](#).

[Kotoutumiskoulutuksen opetussuunnitelman perusteet](#) uudistettiin vuosina 2020–2022. Uudistetut perusteet julkaistiin vuonna 2022. Uudistetuissa perusteissa on vahvistettu mm. opintojen yksilöllistä räätälöintiä ja ohjausta, tuotu esiin koulutusten erilaisia toteutustapoja sekä päivitetty yhteiskunta- ja työelämäosaamisen ja kieli- ja viestintäosaamisen kokonaisuudet.

Työvoimakoulutuksena järjestettävän kotoutumiskoulutuksen järjestämisvastuun esitetään siirtyvän kuntien työvoimaviranomaisen vastuulle osana työvoimapalvelu-uudistusta (Hallituksen esitys eduskunnalle julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden uudelleen järjestämistä koskevaksi lainsäädännöksi, HE 207/2022 vp) sekä kotoutumislain kokonaisuudistusta.

Mira Sinkkonen, johtava asiantuntija, työ- ja elinkeinoministeriö

Kielikoulutuksen velvoittavuus

8. Eduskunta edellyttää, että hallitus lisää oleskeluluvan saaneen maahanmuuttajan kotoutumissuunnitelmaan sisältyvän kielikoulutuksen velvoittavuutta siten, että kielikoulutukseen sisältyy kielitaitoa mittaava koe.

8. Kotoutumiskoulutuksen osuvuuden parantamiseksi ja tarvetta vastaavaan koulutukseen ohjaamiseksi on käytössä kielitaidon lähtötason ja opiskeluvalmiuksien testaus. Testauksen toteutustavoissa on vaihtelua eri puolilla Suomea, mutta yleisesti testaus on osa kotoutumisen alkuvaiheessa toteutettavaa alkukartoitusta. Kotoutumiskoulutuksessa opiskelijoiden kielitaidon kehittymistä ja muuta oppimista arvioidaan koko koulutuksen ajan. Arvioinnin toteuttamista ohjataan vuonna 2022 uudistetuilla kotoutumiskoulutuksen opetussuunnitelman perusteilla. Kielitaidon arviointi on jatkuvaa ja perustuu muun muassa opiskelijan tekemiin tehtäviin ja edistymiseen. Aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutukseen on kehitetty myös suomen kielen lopputesti, jonka tavoitteena on tuottaa tietoa siitä, missä määrin opiskelija on saavuttanut opetussuunnitelmassa suomen kielen taidolle asetetut tavoitteet. Tämä testi ei kuitenkaan ole valtakunnallisesti kaikkialla käytössä, eikä sen käyttö ole velvoittavaa. Suomessa on käytössä myös

valtakunnallinen yleinen kielitutkinto (YKI), jossa voidaan maksua vastaan suorittaa mm. suomen ja ruotsin kielen kielikoe, johon kuuluu suullinen ja kirjallinen osa.

Kotoutumiskoulutuksen oppimistuloksien ja vaikuttavuuden seurannan kehittämiseksi kotoutumislain kokonaisuudistusta koskevaan hallituksen esitykseen (HE 208/2022 vp) on sisällytetty kotoutumiskoulutuksen suomen tai ruotsin kielitaidon päättötestaus. Kehitettävän valtakunnallisesti yhtenäisen suomen ja ruotsin kielitaidon päättötestauksen tavoitteena on varmistaa päättötestauksen yhdenmukainen toteuttaminen osana kotoutumiskoulutuksia. Päättötestauksen avulla pyritään parantamaan kotoutumiskoulutukselle asetettujen kielitaitotavoitteiden toteutumisen sekä kielitaidon kehittymisen seuraamista, testauksen yhteismitallisuutta eri järjestäjien kesken sekä tukemaan jatko-ohjausta muihin palveluihin tai koulutuksiin kotoutuja-asiakkaan kielitaitotasoa vastaavasti. Yhtenäinen tieto saavutetuista kielitaitotasosta parantaa myös kotoutumiskoulutuksen seurantaa. Kotoutumiskoulutuksen kielitaidon päättötestauksen valtakunnallisesta kehittämisestä ja ylläpidosta vastaa Opetushallitus. Kehittämistyö käynnistyy vuoden 2023 alussa.

Kotoutumislain kokonaisuudistuksessa tavoitteena on systematisoida päättötestaus osaksi kotoutumiskoulutusta.

Mira Sinkkonen, johtava asiantuntija, työ- ja elinkeinoministeriö

Maahanmuuttajataustaisten naisten työllistymisen edistäminen

10. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy viivytyksettä toimiin maahanmuuttajataustaisten naisten työllistämisen edistämiseksi. Maahanmuuttajataustaiset naiset tulee asettaa kotouttamispalveluiden erityiseksi kohderyhmäksi.

10. Pääministeri Sanna Marinin hallituksen hallitusohjelman mukaan hallitus sitoutuu sukupuolten välisen tasa-arvon edistämiseen muun muassa talousarvioprosessissa ja kaikissa keskeisissä uudistuksissa. Eduskunta on 3.3.2023 hyväksynyt kotoutumisen edistämistä annettua lakia sekä eräiden lakien muuttamista koskevat lakiehdotukset (EV 335/2022 vp). Lait on tarkoitus vahvistaa keväällä 2023 ja niiden on tarkoitus tulla voimaan 1.1.2025. Lakien yhtenä tavoitteena on lisätä sukupuolten välistä tasa-arvoa. Kotoutumislakia koskevassa lakiehdotuksessa parannetaan työvoiman ulkopuolella olevien maahanmuuttajanaisten tavoittamista ja kotoutumisen alkuvaiheen palveluihin siirtymistä. Kotihoidon tukea saavat alle kolme vuotta sitten maahan muuttaneet vanhemmat olisivat uusi kotoutumispalveluiden kohderyhmä. Lisäksi kotoutumissuunnitelman enimmäisaikaa voitaisiin pidentää, jos maahanmuuttaja on osallistunut kotoutumissuunnitelmaan osa-aikaisesti saadessaan kotihoidon tukea.

Kunnille säädettäisiin nykyistä vahvempi velvoite tavoittaa systemaattisesti myös työvoiman ulkopuolella olevia kuten kotona lapsia hoitavia naisia ja tarjota heille kotoutumista edistäviä palveluita. Perhevapaiden aikainen mahdollisuus esimerkiksi kielikursseihin lastenhoidolla tuetusti vaikuttaisi laajasti maahanmuuttajanaisten kielenoppimiseen, sosiaalisiin verkostoihin ja myöhempään työllistymiseen. Jatko-
polkujen kannalta on tärkeää, että kotivanhempien koulutuksella on yhteys työ- ja elinkeinopalveluihin ja muihin osaamisen kehittämisen palveluihin. Lasten pääsy varhaiskasvatukseen on tärkeää lastenhoidon järjestämiseksi kotihoidon päättyessä ja äitien työelämäsiirtymien vahvistamiseksi. Vanhempien tietoutta varhaiskasvatuksen hyödyistä esimerkiksi lasten jatkokouluttautumisen kannalta tulisi lisätä.

Naisvaltaisilla aloilla kielitaidolla on keskimäärin suurempi merkitys työllistymiselle kuin miesvaltaisilla aloilla, mikä nostaa naismaahanmuuttajien kynnystä työllistymiseen. Hallituksen esitykseen sisältyvä kielikoulutuksen laadun ja tavoitteellisuuden vahvistuminen, mihin pyritään muun muassa kotoutumiskoulutuksen kielitaidon päättötestauksella, parantaisi välillisesti naisten mahdollisuuksia työllistyä.

Kuntien kotoutumishjelmaan sisältyisi monikielinen yhteiskuntaorientaatiojakso. Osana monikielistä yhteiskuntaorientaatiota voidaan keskustella muun muassa sukupuolten välisestä tasa-arvosta ja sukupuolirooleista vastikään maahan muuttaneiden kanssa heidän omalla tai hyvin osaamallaan kielellä. Monikielinen yhteiskuntaorientaatio tasoittaisi koulutustaustaan ja sukupuoleen liittyvää eriarvoisuutta maahanmuuttajien välillä.

Myös vapaan sivistystyön koulutukset kuten luku- ja kirjoitustaidon koulutukset olisivat niitä koskevan lakiehdotuksen myötä kotoutumissuunnitelman päättymisen jälkeen vielä vuoden maksutta niiden henkilöiden käytettävissä, joilla kotoutumissuunnitelma päättyy, mutta koulutustarpeita on edelleen. Tämä turvaisi pidempää osaamisen kehittämistä tarvitsevien naisten mahdollisuuksia saada tarpeitaan vastaavaa koulutusta. Vapaan sivistystyön kotoutujille tarjoamasta lukutaitokoulutuksesta on tehty [KARVI:n selvitys](#), jossa on kiinnitetty huomiota hallinnollisten ja aikarajojen tuomiin ongelmiin.

Myös tasa-arvon vahvistaminen perheissä on tärkeää. Tällöin toiminta ei voi suuntautua pelkästään naisiin vaan lähtökohdan tulee olla perheiden kotoutumisen tukeminen. Esimerkiksi maahanmuuttajamiestyötä tulisi vahvistaa. Työ- ja elinkeinoministeriö on myöntänyt vuodelle 2022 valtion erityisavustuksia järjestöjen hankkeille, joiden tavoitteena on kehittää käytäntöjä perheiden kotoutumisen ja sukupuolten tasa-arvon edistämiseksi.

Mira Sinkkonen, johtava asiantuntija, työ- ja elinkeinoministeriö

Järjestöjen ja vapaan sivistystyön osuuden kasvattaminen kotouttamisessa

11. Eduskunta edellyttää, että hallitus huolehtii kolmannen sektorin eli järjestöjen ja vapaan sivistystyön osuuden kasvattamisesta kotouttamisessa sekä ryhtyy toimiin viranomaisten ja kolmannen sektorin välisen työnjaon määrittelemiseksi uudelleen.

11. Kotoutumisen edistämiseksi on leimallista sen toimintakentän laaja-alaisuus, eri toimijoilla olevan osaamisen monialaisuus ja syvyys, mutta myös kotoutumisen edistämisen kentän hajanaisuus ja koordinaation haasteet. Kansalaisyhteiskunnan, järjestöjen, uskonnollisten yhteisöjen ja elinkeinoelämän toimijoiden kytkeminen mukaan kotoutumisen edistämiseen on edellytys toimivalle kotouttamispolitiikalle ja sen täytäntöönpanolle.

Hallitusohjelman mukaisesti myös kolmannen sektorin roolia kotoutumisen edistämisessä vahvistetaan. Kotoutumislain uudistuksessa korostetaan kolmannen sektorin roolia kotoutumisen edistämisessä ja osallistetaan kolmatta sektoria esimerkiksi kotoutumisen edistämisen paikalliseen suunnitteluun. Järjestöjen, yhdistysten ja yhteisöjen roolia kotoutumisen edistämisessä pyritään korostamaan, muun muassa paikallistason kotoutumisen suunnittelussa sekä osana kunnan kotoutumisohjelmaa. Vapaan sivistystyön roolia ja rahoitusta osana maahanmuuttajien kotoutumisen edistämistä on viime vuosina vahvistettu voimakkaasti, esimerkiksi luku- ja kirjoitustaidon koulutuksen sekä maahanmuuttajanaisten ja kotoutumisajan ylittäneiden koulutuksen järjestämisessä.

Selonteossa esitettiin myös työ- ja elinkeinoministeriön koordinoiman kotoutumisen kumppanuusohjelman kehittämisen jatkamista. Valtion kotouttamisohjelmaa täydentävä kotoutumisen kumppanuusohjelma tarjoaa käytännön mahdollisuuksia uusille kotoutumisen yhteistyömuodoille ja -malleille ja osallistaa uusia toimijoita sekä vahvistaa jo pitempään toimineiden järjestöjen ja yhteisöjen toimintaa kotoutumisen tukena. Kumppanuusohjelmalla edistetään myös järjestöjen roolia maahanmuuttaneiden työllistymisen tukemisessa. Tavoitteena on systematisoida kotoutumisen kumppanuuksia pitkäjänteisesti tarjoamalla yhteistyön foorumeita kuten kumppanuusalusta.fi ja kotoutumisentukena.fi -verkkopalvelut järjestöjen ja viranomaisten käyttöön. Kumppanuusohjelman avulla tehostetaan kotoutumistyön vaikuttavuutta myös luomalla yhteistyömalli ESR+ ja AMIF-ohjelmien rahoittajatahojen kanssa. Kumppanuusbaro-kyselyn avulla seurataan ohjelman etenemistä sekä kehitetään sen toimintaa yhdessä toimijoiden kanssa. Toinen kumppanuusbarometri toteutettiin vuodenvaihteessa 2022–2023.

Vapaan sivistystyön lakia muutettiin siten, että maahanmuuttajan kotoutumissuunnitelmaan hyväksytty koulutus erotetaan omaksi osakseen vapaan sivistystyön rahoitusjärjestelmässä (912/2021). Laki tuli voimaan 1.1.2022. Muutoksen myötä vapaan sivistystyön oppilaitoksilla on yhdenvertaiset mahdollisuudet järjestää tätä koulutusta riippumatta siitä, kuinka paljon muuta vapaan sivistystyön koulutusta järjestetään.

Muutoksen jälkeen tämän koulutuksen järjestämiseen on vuosittain varattu 11,83 miljoonaa euroa (aikaisemmin julkisen talouden suunnitelmassa oli tälle koulutukselle varattuna 4,927 miljoonaa euroa).

Työ- ja elinkeinoministeriö on jakanut vuodelle 2022 järjestöille valtion erityisavustuksia yhteensä 590 000 euroa 13 hankkeelle. Avustuksia myönnettiin erityisesti pienille ja keski-suurille järjestötoimijoille niiden kotoutumista edistävän hanketyön mahdollistamiseksi.

Työ- ja elinkeinoministeriö osallistui sisäministeriön hallinnoimaan EU:n AMIF-rahoituskauden valmisteluun, jossa avattiin haettavaksi yhteisölähtöisen kotoutumisen valtakunnallinen pilotointi. AMIF-rahoitus myönnettiin vuoden 2022 lopussa Suomen Punaisen Ristin johtamalle konsortiolle. Yhteisölähtöisen kotoutumisen pilotissa kehitetään vuodesta 2023 lähtien toimintamallia, jossa kansalaisyhteiskunnan toimijat ja paikalliset yritykset tukevat kiintiöpakolaisten kotoutumista yhteisölähtöisesti vapaaehtoisuuteen perustuen.

Mira Sinkkonen, johtava asiantuntija, työ- ja elinkeinoministeriö

Hallituksen vuosikertomus 2017

EK 47/2018 vp – K 11/2018 vp, K 17/2018 vp – TrVM 11/2018 vp

Työvoiman kohtaanto-ongelman poistaminen

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin talouskasvua heikentävän työvoiman kohtaanto-ongelman poistamiseksi.

2. Pääministeri Sanna Marinin hallitus on sitoutunut pitkäjänteiseen työhön työllisyysasteen nostamiseksi tekemällä päätöksiä, joilla voidaan saavuttaa arviolta 80 000 lisätyöllistä. Työllisyystoimet ovat laaja ja monialainen kokonaisuus. Osa keinoista vaikuttaa nopeasti, osa pidemmällä aikavälillä. Tavoitteena on 75 prosentin työllisyysaste. Pääministeri Sanna Marinin hallituksen työllisyystoimet ja arviot toimien työllisyysvaikutuksista sekä tiedot toimien valmistelutilanteesta on koottu osoitteeseen [Hallituksen työllisyystoimet – Työ- ja elinkeinoministeriön verkkopalvelu \(tem.fi\)](#)

Toimenpiteisiin sisältyy systeeminen muutos kohti pohjoismaista työvoimapalvelumallia, toimenpiteet yli 55-vuotiaiden työllisyysasteen nostamiseksi, palkkatuen uudistaminen ja rekrytointitukikokeilu, osatyökykyisiä työllistävän erityistehtäväyhtiön toiminnan käynnistäminen, työvoimapalvelujen siirto paikallistasolle, ohjaamotoiminnan kehittäminen, jatkuvan oppimisen uudistamistyö, kotouttaminen ja työperäinen maahanmuutto sekä muut kohtaantoa ja työvoiman saatavuutta tukevat toimenpiteet. Ohjelmaluontoisesti

työllisyyttä edistetään ainakin julkisten hankintojen vauhditusohjelmalla, työkykyohjelmalla sekä työelämän ja hyvän mielenterveyden toimenpideohjelmalla.

Ville Heinonen, erityisasiantuntija, työ- ja elinkeinoministeriö

Valtiontalouden tarkastusviraston vuosikertomus eduskunnalle 2018

EK 43/2018 vp – K 19/2018 vp – TrVM 10/2018 vp

Riskienhallinnan parantaminen

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy välittömästi toimiin valtion riskienhallinnan parantamiseksi ja määrittelee vuoden 2020 loppuun mennessä valtioneuvostotasoiseen, hallinnonalatasoiseen ja virastotasoiseen riskienhallintaan yhteensopivat ja toimivat menettelytavat sekä määrittää asiassa vastuuministeriöt ja muut vastuusuhteet.

Riskienhallintaa on kehitetty valtiovarainministeriön huhtikuussa 2020 asettaman työryhmän linjausten pohjalta. Työryhmä valmisteli ehdotukset valtioneuvostotasaisen riskienhallinnan keskeisimmistä tavoitteista, toimintatavoista ja rajauksista ja hallinnonalatasoiseen ja virastotasoiseen riskienhallinnan yhteensovittamisen periaatteista sekä ehdotukset tarkoituksenmukaisista tavoista ohjata, vastuuttaa ja organisoida valtioneuvostotasoisia riskienhallintaa ([Valtioneuvostotasaisen riskienhallinnan kehittäminen: Työryhmän loppuraportti](#)). Työryhmän lähtökohtana on ollut valtioneuvostotasaisen riskienhallinnan määrittelemineen yhtäältä keskeisten riskienhallinnan yleisesti käytettyjen viitekehysten ja toisaalta voimassa olevien, erityisesti valtion talousarviosta annetun lain (423/1988) ja asetuksen (1243/1992) valtion talousarviolain ja -asetuksen säästöjen perusteella.

Valtioneuvoston asetti 16.12.2021 sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan neuvottelukunnan uudelle toimikaudelle vuosiksi 2022–2024. Neuvottelukunnan yhteyteen asetettiin riskienhallinnan jaosto neuvottelukunnan toimikauden ajaksi. Jaosto toimii ministeriöiden riskienhallinnan yhteistyöelimenä, joka yhteen sovittaa ministeriöiden riskienhallintaa, kehittää ja tukee yhtenäisiä riskienhallinnan menettelytapoja sekä tuottaa tietoa riskitietoisien päätöksenteon tueksi.

Lisäksi aiemmin virastojen riskienhallinnan ja sisäisen valvonnan järjestämisen tueksi on laadittu sisäisen valvonnan arviointikehikko sekä riskienhallintapolitiikkamalli sekä annettu [valtioneuvoston periaatepäätös julkisen hallinnon digitaalisesta turvallisuudesta](#).

Jaana Kuusisto, valtioneuvoston controller, valtiovarainministeriö

Hallituksen vuosikertomus 2018

EK 25/2019 vp – K 3/2019 vp – K 13/2019 vp

Viranomaisten välinen tiedonvaihto harmaan talouden torjunnassa

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus raportoi hallituksen vuosikertomuksen yhteydessä mihin toimenpiteisiin se on ryhtynyt viranomaisten välisen tiedonvaihdon kehittämiseksi harmaan talouden torjunnassa.
1. Harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan toimenpideohjelmassa 2020–2023 on toteutettu useita lakimuutoksia, joilla on viranomaisten tiedonsaantia, viranomaisten välistä tietojenvaihtoa ja tietojenkäyttöä edistävä ja kehittävä vaikutus.

Vuonna 2022 on toteutuneet seuraavat lakihankkeet:

- Maa- ja metsätalousministeriö; lannoitelaki (711/2022)
- Maa- ja metsätalousministeriö; laki eläimistä saatavista sivutuotteista (517/2015, muut. viimeksi 1118/2022)
- Maa- ja metsätalousministeriö; laki maaseudun kehittämisen tukemisesta (1325/2022)
- Maa- ja metsätalousministeriö; laki maaseudun rakennetuista (1328/2022)
- Maa- ja metsätalousministeriö; laki maataloustuotteiden markkinajärjestelystä (999/2012, muut. viimeksi 1336/2022)
- Oikeusministeriö; osakeyhtiölain muutos (rajat ylittävät yritysjärjestelyt)
- Työ- ja elinkeinoministeriö; palkkaturvavalain muutokset
- Työ- ja elinkeinoministeriö; Brexit-mukautusvaraukseen liittyvät tuet
- Työ- ja elinkeinoministeriö; Laki kirjanpitolain 1 luvun muuttamisesta
- Valtiovarainministeriö; laki harmaan talouden selvitysyksiköstä muutokset
- Valtiovarainministeriö; tulorekisterilain muutokset
- Ympäristöministeriö; jätelaki
- Sosiaali- ja terveysministeriö; sosiaali- ja terveydenhuoltoalan palvelutuottajien valvonta (HE ei vielä hyväksytty)
- Lisäksi on valmisteltu seuraavia viranomaisten tietojenvaihtoon ja tietojenkäyttöön liittyviä hankkeita:
 - Oikeusministeriö; rikostaustatiedon käyttäminen harmaan talouden torjunnassa
 - Sisäministeriö; turvallisuus-, asealan- ja arpajaishallinnon lainsäädäntö
 - Työ- ja elinkeinoministeriö; tilintarkastuslainsäädäntö
 - Valtiovarainministeriö; valtionavustuslain muutos
 - Valtiovarainministeriö; harmaan talouden selvitysyksikön toimialan muutos

Juha Tuovinen, poliisitarkastaja, sisäministeriö

Rakentamisen ja rakennusten käytön vastuut

2. Eduskunta edellyttää, että rakentamisen ja rakennusten käytön laatua selkeästi parannetaan sekä valvontaa ja vastuita selkeytetään.

2. Uusi rakentamislaki on parhaillaan eduskunnan käsiteltävänä. Rakentamislain myötä rakentamisen laatua parannetaan päävastuullisen toteuttajan toteutusvastuun kautta. Rakentamislaki parantaa myös rakennuksen koko elinkaaren kestävää suunnitelmallista käyttöä ja ylläpitoa.

Rakennusvirheiden ja niistä johtuvien ongelmien vähentäminen on tärkeää, sillä kyse on merkittävästä kansantaloudellisesta ja -terveydellisestä ongelmasta. Rakentamista koskevat ympäristöministeriön asetukset on uudistettu maankäyttö- ja rakennuslain muutoksen (958/2012) mukaisesti siten, että uudistetut asetukset tulivat voimaan 1.1.2018. Uudistuksessa rakennusmääräyskokoelmassa on otettu entistä paremmin huomioon muun muassa rakentamisen valvonta ja rakennusten terveellisyys.

Kirsi Martinkauppi, hallitusneuvos, ympäristöministeriö

Homeloukkuun jääneiden tukeminen

3. Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää, minkälaista apua ja tukea homeloukkuunjääneet tarvitsevat.

3. Asia on selvitetty 17.6.2021 julkaistussa VN TEAS -hankkeessa ”Sisäilmaongelmia kohdanneiden ihmisten auttaminen ja tukeminen”. Selvitys on toteutettu Hengitysliitto ry:n, Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen, Asumisterveysliitto AsTe ry:n ja Asianajotoimisto Alfa Oy:n yhteistyöhankkeena.

Vesa Pekkola, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

3. Avuntarpeesta on toteutettu vuonna 2021 valmistunut VN-TEAS selvitys: ”Sisäilmaongelmia kohdanneiden ihmisten auttaminen ja tukeminen” (Valtioneuvoston selvitys ja tutkimustoiminnan julkaisusarja, 2021:48). Lausuma ei edellytä jatkotoimenpiteitä.

Liisa Meritähti-Lustig, hallitussihteeri, ympäristöministeriö

Terveet tilat 2028

4. Eduskunta edellyttää, että hallitus raportoi hallituksen vuosikertomuksen yhteydessä Terveet tilat 2028 hankkeen konkreettisista tuloksista ja arvioi hankkeen vaikuttavuutta.

4. Valtioneuvoston kanslian koordinoiman Terveet tilat 2028 -toimenpideohjelman toteutus on ollut aktiivista vuoden 2022 aikana. Valtioneuvoston kanslian lisäksi ohjelman toteutukseen osallistuvat opetus- ja kulttuuriministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö ja ympäristöministeriö.

Helmikuussa 2022 valmistui [Terveet tilat 2028 -ohjelman kehittävä arviointi](#), joka auttaa suuntaamaan ohjelman toteutusta kuntia paremmin hyödyttäväksi. Arvioinnin toteutti Owl Group Oy yhteistyössä VTT:n kanssa. Kehittävän väliarvioinnin mukaan ohjelman tavoitteita pidetään laajasti tärkeinä ja valitut teemat kohdentuvat julkisten toimijoiden tarpeisiin. Ohjelman katsotaan vaikuttavan kolmella tasolla: ministeriöiden yhteistyön myötä strategisella tasolla, kohderyhmien toimintaan tiedon, ohjeistusten ja mallien myötä sekä tuottamalla tietoa julkiseen keskusteluun. Ylätasoiset tavoitteet mahdollistavat alustan monenlaisille toimille, mutta eivät kuitenkaan luo vahvaa suuntaa toimenpiteille. Väliarvioinnin mukaan tuotetut selvitykset ja tutkimukset sisäilmahaasteiden nykytilasta ja tarpeista ovat tuoneet kaivattua tietoa julkisten toimijoiden hyödynnettäväksi. Ohjelmassa toteutettavien hankkeiden tulosten levittäminen kuntien laajaan käyttöön vaatii kuitenkin vielä uusia panostuksia. Ohjelman vaikuttavuutta tulee vahvistaa paketoimalla tuloksia helposti omaksuttaviksi kokonaisuuksiksi ja vahvistamalla verkostoyhteistyötä. Ohjelmatyössä onkin panostettu tähän vuonna 2022. Hankkeista ja julkaistuista oppaista tiedotettiin laajasti ja niitä käsiteltiin mm. Terveet tilat -verkostossa.

Kuntien toimijoiden tavoittamiseksi kuntien Terveet tilat -verkostolle järjestettiin viisi teemakohtaista etätapaamista. Verkosto on suunnattu kuntien viranhaltijoille, työntekijöille ja kunnanvaltuutetuille ja siinä on mukana jo liki 600 osallistujaa. Verkoston toiminta-ajatuksena on jakaa tietoa ja oppia toisilta kunnilta sisäilmaongelmien ennaltaehkäisystä ja toimivista ratkaisuista. Verkoston yhteisellä verkkoalustalla jaetaan hyvään sisäilmaan liittyvää ajankohtaista tietoa ja ohjeistuksia. Kuntien hyviä sisäilmakäytäntöjä esittelevää Vinkit kunnista -juttusarjaa jatkettiin (<https://tilatjaterveys.fi/toimintamalli/vinkit-kunnista>).

Suunnitelmalliseen kiinteistönpitoon kannustavasta Terveet tilat -toimintamallista kertova animaatio (<https://youtu.be/4jSoNkcWHOo>) julkaistiin Kuntamarkkinoiden yhteydessä syyskuussa 2022. Terveet tilat -toimintamallin kehittämistä jatketaan vuonna 2023 lisäämällä siihen auditointityökalu kuntien hyödynnettäväksi. Tarkoituksena on auttaa kuntia arvioimaan, miten laajasti hyvään sisäilmaan tähtäävät käytännöt ja toimet ovat kunnassa käytössä.

Ohjelman verkkosivujen kävijämäärä lisääntyi uuden Läpileikkaus rakennuksiin -osion (<https://tilatjaterveys.fi/lapileikkaus-rakennuksiin>) julkistuksen myötä. Osiossa esitellään eri vuosikymmenten oppilaitosrakennusten tyypillisiä riskirakenteita, sisäilman laatuun vaikuttavia tekijöitä ja korjausratkaisuja.

Toimintavuoden aikana julkaistiin lukuisia selvityksiä ja oppaita, joita on koottu ohjelman verkkosivuille Oppaita ja selvityksiä -osioon (<https://tilatjaterveys.fi/ohjelma/oppaita-ja-selvityksia>).

Katja Outinen, johtava asiantuntija, valtioneuvoston kanslia

4. Valtiovarainministeriön hallinnonalalla toimivan Senaatti-konsernin kehittämiä kiinteistöjen ylläpitokäytäntöjä, kuten ennakoivaa rakennuskatsastusmallia hyödynnetään Terveet tilat -toimintamallin kehitystyössä alueiden ja kuntien kanssa. Valtion tiloissa asiakkaiden tyytyväisyys sisäolosuhteisiin on parantunut merkittävästi tilankäyttäjille suunnatuissa vuosittaisissa asiakastyytyväisyyskyselyissä.

Senaatti-konserni käynnisti lokakuussa 2022 laajan [energiansäästöohjelman](#), jota toteutetaan yhdessä asiakkaiden ja palvelutoimittajien kanssa. Ohjelman säästötavoite energiankulutuksessa on 50 000–75 000 megawattituntia ja kustannuksissa jopa 10 miljoonaa euroa. Säästötoimet eivät vaikuta sisäilman laatuun. Lämpötilan ja muiden säädösten osalta noudatetaan sisäilmaluokituksen mukaisia arvoja.

Pauliina Pekonen, finanssineuvos, valtiovarainministeriö

4. Sosiaali- ja terveysministeriölle kuuluu Terveet tilat 2028 -ohjelmassa terveyden ja hyvinvoinnin osa-alue, jota toteutetaan pääasiassa Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) koordinoimalla Kansallisella sisäilma ja terveys -ohjelmalla. Vuonna 2022 ohjelmassa keskityttiin erityisesti toimintaohjeiden tekemiseen erilaisiin sisäilmatilanteisiin ja erityisesti terveydenhuollon toimijoiden koulutukseen. Toimintaohjeita on laadittu julkisten rakennusten lisäksi myös työpaikka- ja asuntokohteisiin.

Toimintaohjeita on laadittu asukkaille muun muassa sisäilmaa heikentävien tilanteiden varalle, kuten esimerkiksi mikrobivauriokorjausten jälkeiseen siivoukseen ja irtaimiston puhdistamiseen sekä asunnon sisäilmaa heikentävien tilanteiden hoitamiseen. Syksyllä 2022 sähkön riittävyyden ja hinnannousun takia sekä ympäristöterveysnäkökulma huomioiden THL:n asiantuntijat kokosivat yhteen vinkit, joilla kodin energiankulutuksesta voi nipistää ilman, että asukkaiden terveys tai kiinteistön kunto kärsii.

Työterveyslaitos julkaisi työpaikoille ja terveydenhuollolle uudet sisäilmaohjeet, jotka soveltuvat toimistojen sekä koulujen, päiväkotien ja sote-tilojen sisäilmatilanteisiin. Ohjeet on tarkoitettu ensisijaisesti sisäilma- ja rakennusterveysasiantuntijoille sekä työterveyslääkäreille, mutta niistä hyötyvät myös kiinteistön omistajat, työnantajat, viranomaiset sekä työsuojelun ja terveydenhuollon ammattilaiset. Ohjeet liittyvät sisäilmastaselvityksiin, olosuhteiden arviointiin, terveydellisen merkityksen arviointiin sekä rakennusten korjausten jälkeiseen siivoukseen ja irtaimiston puhdistukseen työpaikoilla.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos on päivittänyt ohjeistuksen rehtorin tehtävistä, jos hänen johtamassaan yksikössä tulee esiin sisäilmaan liittyvä ongelmatilanne. Ohjeistuksessa

käydään läpi, mitä sisäympäristöön liitetyn haitan selvittämisessä eri vaiheissa yleisimmin tapahtuu, keitä tilanteen selvittämiseen osallistuu ja mikä on rehtorin rooli. Lisäksi ohjeessa on tietoa infektioiden torjunnasta kouluympäristössä.

Keuhkosairauksien asiantuntijajärjestö Filha ry laati terveydenhuollon ammattilaisille suunnattu verkkokurssin sisäilmaan liitetystä oireilusta. Lisäksi Filha ry järjesti sairaanhoito-piirikohtaisia koulutuksia sekä ammattilaiswebinaareja aiheesta suomeksi ja ruotsiksi.

THL julkaisi syksyllä 2022 selvityksen pientalojen kosteusvaurioista. Sen mukaan pientaloista 15 prosentissa on varma kosteusvaurio ja noin 40 prosentissa joko vaurio tai lisätutkimustarvetta yleisimmissä riskirakenteissa. Lisäksi loppuvuodesta 2022 julkaistiin katsaukset mikrobikasvuston selvittämiseen käytettävistä menetelmistä kosteusvauriokohteissa sekä kosteusvaurioidiakaattorimikrobien roolista mikrobikasvuston määrittämisessä rakennusmateriaalista.

Syksyllä 2022 sosiaali- ja terveysministeriö teetti WitMill Oy:llä ulkopuolisen arvioinnin terveydensuojelulain mukaisten ulkopuolisten asiantuntijoiden (rakennusterveys-asiantuntijat, sisäilma-asiantuntijat ja kosteusvaurion kuntotutkijat) pätevyysjärjestelmän toimivuudesta. Tätä arviointia tullaan hyödyntämään pätevyysjärjestelmän kehittämisessä.

Vesa Pekkola, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

4. Opetushallituksen kesällä 2021 käynnistämä ja teettämä [ammatillisen koulutuksen asuntoloiden nykytilaselvitys](#) valmistui kesäkuussa 2022.

Opetushallituksen loppuvuonna 2022 käynnistämä ja teettämä nykytilaselvitys varhaiskasvatuksen tiloista ja rakennuksista valmistuu vuonna 2023. Opetushallituksen kesällä 2022 käynnistämä ja teettämä käsitöiden oppimisympäristön suunnitteluoppaan oppimisympäristöjen teknisiä vaatimuksia koskeva osio valmistuu vuonna 2023.

Opetus- ja kulttuuriministeriö rahoittaa osaltaan poikkihallinnollista hanketta ”Hiukkaset, mikrobit ja kemikaalit – ilmanpuhdistimien vaikutukset altistumiseen kouluissa (HiMiKKo)”, jonka toteutuksesta vastaa Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos. Hanke valmistuu vuonna 2024.

Opetus- ja kulttuuriministeriö asetti vuonna 2022 yhteistyöryhmän, joka toimii opetus- ja kulttuuritoimen hallinnonalalla keskustelufoorumina ja tiedon välittäjänä Terveet tilat 2028 -ohjelmaan liittyvissä toimenpiteissä ja hankkeissa. Yhteistyöryhmässä ovat edustettuina Opetushallitus, Museovirasto, Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto ja Lapin aluehallintovirasto.

Mikko Helasvuo, rakennusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

4. Vuonna 2022 ympäristöministeriö jatkoi toimenpiteitä, jotka keskittyvät muun muassa rakentamisen prosessien vahvistamiseen, ilmastonmuutokseen sopeutumiseen, kosteudenhallinnan kehittämiseen ja neuvontaan sekä ilmanvaihdon hallintaan erityisesti olemassa olevassa kiinteistökannassa. Oppaat rakennusten ilmatiiviiden parantamiseen ja muovimattojen korjaustarpeen arviointiin valmistuivat. Ilmanvaihdon katsastusopas pilotointiin ja päivitettiin vuonna 2022. Ilmastonmuutokseen liittyvä hanke Rakentamisen mitoitussäät valmistui. Tämän lisäksi selvitys suojellun rakennuksen ominaisuuksista ja käytettävyydestä valmistui. Kosteudenhallinnasta tuotettiin verkkopohjainen koulutusmateriaali ja järjestettiin kosteuskoulutuskierros. Verkkopohjainen opas rakennusten korjaamiseen ja sisäilmaongelmiin valmistui vuonna 2022. Sisälämpötilan laskemiseen ja homehtumisriskiin liittyvä tutkimushanke toteutettiin kuluvana vuonna.

Ympäristöministeriö on aktiivisesti osallistunut Terveet tilat -toimintamallista tiedottamiseen. [Hometalkoot.fi](https://www.hometalkoot.fi) ja [kosteudenhallinta.fi](https://www.kosteudenhallinta.fi) -verkkosivustojen sisällön päivittämistä ja ylläpitoa toteutettiin vuonna 2022. Terveet tilat -ohjelma on osallistunut aktiivisesti rakentamislain valmisteluun.

Timo Lahti, yli-insinööri, ympäristöministeriö

UM:n tietoturvajärjestelyt

5. Eduskunta edellyttää, että hallitus jatkaa toimenpiteitä ulkoasiainhallinnon tietoturvajärjestelyjen parantamiseksi ja raportoi niistä hallituksen vuosikertomuksessa

5. Valtioneuvoston kanslia on jatkanut ministeriöiden perustietotekniikkaympäristön tietoturvallisuuden kehitystyötä käyttöönnön ottamalla erityisiä valtioneuvoston ja sen ministeriöiden laajuisia tietoturvaratkaisuja sekä palveluja. Valtioneuvoston kanslian, ulkoministeriön ja keskeisten tietoturvapalveluiden tuottajien yhteistyönä on kehitetty yhteistyö- ja tiedonvaihtoprosesseja. Tietoturvallisuuden tilannekuvan jakamista mainittujen toimijoiden kesken on tehostettu.

Venäjän Ukrainaa kohtaan aloittaman hyökkäyssodan ja sen seurannaisvaikutusten, erityisesti Suomen jättämän hakemuksen Pohjois-Atlantin puolustusliitto Natoon johdosta tieto- ja kyberturvallisuuteen liittyvät uhkatekijät ovat kasvaneet. Erityisesti ulkoasiainhallintoon on hakemusprosessin aikana ja jo ennen sitäkin kohdentunut jatkuvasti laajaa tiedustelu- ja häirintätoimintaa. Valtioneuvostolle yhteisten järjestelmä- ja turvaamisratkaisujen käyttöä on edelleen laajennettu myös ulkoministeriössä ministeriön hallinnonalakohtaisten omien ratkaisujen ohella vuonna 2022 ja työtä jatketaan kehyskaudella. Tavoitteena on nostaa koko valtioneuvoston tietoturvallisuuden tasoa, samoin kuin ulkoasiainhallinnon tietoturvaratkaisujen integroiminen soveltuvin osin osaksi valtioneuvoston yhtenäisiä ratkaisuja. Näiden lisäksi nähdään ulkoasianhallinnon osalta tarpeita toteuttaa edelleen erityisiä turvallisuuteen liittyviä järjestelyjä ja myös muista ministeriöistä

eriytettyä tiedon hallinta- ja suojausratkaisuja. Ulkoasiainhallinnon osalta ministeriön tietoturvaluus on jälleen vuonna 2022 uudelleenarvioitu valtuutetun tahon toimesta ja turvallisuuden sertifiointi ISO27001-standardin mukaisena on vahvistettu uudelleen.

Valtioneuvoston kanslia sai vuoden 2022 2. lisätalousarviossa määrärahoja valtioneuvoston ja sen ministeriöiden kyberturvallisuuden kehittämiseen. Valtioneuvostossa ja sen ministeriöissä lisätään korkeamman tietoturvan ja korkeamman varautumisen palveluiden käyttöä peruspalveluiden rinnalla ja kehitetään edelleen peruspalveluiden turvallisuutta. Valtioneuvostotason tietoturvaluuden kehittämisen toteuttamiseksi valtioneuvoston kanslialle varattiin kehysmääräraha osana julkisen talouden suunnitelman 2021–2024 -päättöstä. Ulkoministeriö on jatkanut TLIII-tasaisen videoneuvotteluratkaisun sekä korkean turvaluokan tiedon sähköisen käsittelyn järjestelmien kehittämistä siten, että työn tulokset ovat myös muun valtionhallinnon käytettävissä. Ulkoministeriölle myönnettiin tietoturvaan määrärahaa (ns. kori I) kuluvan vaalikauden alussa, minkä lisäksi ulkoministeriölle myönnettiin (ns. kori II toinen vaihe) vuoden 2021 talousarviossa 1,4 miljoonaa euroa (1 400 000 euroa ulkoasiainhallinnon tietoturvaratkaisujen kehittämiseen, erityisesti turvalliseen tiedonvälitykseen). Sekä kansallisten korkean turvaluokan tietojen, että erityisesti Natoon liittyvän Suomelle luovutetun turvaluokitellun tiedon hallintaan on tarpeen edelleen kehittää kansallisia käsittelyratkaisuja.

Max Hamberg, tietoasiainneuvos, valtioneuvoston kanslia
Ari Uusikartano, tietohallintojohtaja, ulkoministeriö

Valtiontalouden tarkastusviraston taloudenhoito

EK 22/2021 vp – O 4/2021 vp – TrVM 2/2021 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin ja selvittää, kuinka niin sanotun yksi yli yhden -periaatteen toteutumista voidaan edistää koko valtionhallinnossa. Eduskunta pitää tärkeänä selvittää menettelytapaa, jolla sisäisen tarkastuksen ja myös Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskuksen havaitsemista, valtion viraston tai laitoksen ylintä johtoa koskevista epäkohdista, voitaisiin ilmoittaa kyseisen viraston tai laitoksen operatiivisesta johdosta riippumattomalle taholle. Myös ulkoisen tarkastajan tiedonsaannista tulee tässä yhteydessä huolehtia.

1. Sisäisiä väärinkäytöksiä koskeva ilmoituskanava on ollut valtionhallinnon virastojen käytettävissä vuodesta 2022. Käytännössä ilmoituskanavan käyttöönotto on jäänyt odottamaan asiaa koskevan kansallisen lainsäädännön valmistelua. Eduskunta on hyväksynyt lain Euroopan unionin ja kansallisen oikeuden rikkomisesta ilmoittavien henkilöiden suojelusta (1171/2022) ja se on tullut voimaan 1.1.2023. Lain voimaantulo mahdollistaa väärinkäytöksiä koskevan ilmoituskanavan käyttöönoton lain tarkoittamiseksi.

oikeusvaikutuksineen. Valtiokonttorin hankkimalla yhteisellä ratkaisulla haetaan laadukasta palvelua ja kustannustehokkuutta, kun jokaisen viraston ei tarvitse hankkia omaa teknistä ratkaisua sisäistä ilmoituskanavaa varten. Oikeuskanslerinvirasto tarjoaa keskitetyn ulkoisen ilmoituskanavan.

Valtiovarainministeriö on suositellut, että virastot hyväksyisivät myös muut väärinkäytösepäilyt vastaanotettavaksi teknisessä ilmoituskanavaratkaisussa. Viraston sisäisen tarkastuksen tai vastaavan toiminnon tulisi osallistua väärinkäytösilmoitusten vastaanottoon. Ilmoitukset toimitetaan viraston johdolle jatkotoimenpiteitä varten. Jos väärinkäytösepäily koskee viraston ylintä johtajaa, ilmoitus toimitetaan virastoa ohjaavalla ministeriölle.

Lisäksi ulkoisen tarkastuksen osalta on syytä todeta, että valtiontalouden tarkastusvirastosta annetun lain (676/2000) 16 pykälä velvoittaa valtion viranomaista, laitosta, liikelaitosta ja valtion rahastoa ilmoittamaan niiden toiminnassa tehdystä, niiden hoitamiin tai vastattavina oleviin varoihin tai omaisuuteen kohdistuneesta väärinkäytöksestä tarkastusvirastolle. Lain 17 pykälä sisältää lisäksi säännökset valtion viranomaisten, laitosten, liikelaitosten ja rahastojen sekä valtiontalouden tarkastusviraston velvollisuudesta rikosilmoituksen tekemiseen.

Markus Siltanen, finanssineuvos, valtiovarainministeriö

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin valtionhallinnon matkustamiseen liittyvän ohjeistuksen selkeyttämiseksi ja yhdenmukaistamiseksi. Ohjauksen ja neuvonnan riittävydestä sekä ohjeistuksen noudattamisen valvonnasta tulee myös huolehtia. Yksittäisenä kysymyksenä tulee selvittää, miten virkamatkoista kertyvien kanta-asiakkuusasetujen käyttöä pitäisi ohjeistaa niin, että käytännöt olisivat yhdenmukaisia, selkeitä ja noudatettavissa. Hallituksen tulee lisäksi tehdä kokonaisarviointi siitä, tuoko virkamiehelle annettu suositus tehdä henkilökohtainen kanta-asiakkuussopimus lentoyhtiön kanssa valtion virkamatkustukseen riittäviä taloudellisia tai muita olennaisia hyötyjä, jotta sen säilyttäminen tiedossa olevista ongelmista huolimatta olisi jatkossakin perusteltu.

2. [Valtion matkustusstrategia](#) vuodelta 2021 ohjaa hyödyntämään uusia yhteydenpidon muotoja ja harkitsemaan matkustustarvetta huolellisesti. Matkustusmäärien vähentämisellä tavoitellaan sekä kustannussäästöjä että ympäristökuormituksen vähentämistä. Strategiassa korostuvat kokonaisharkinta ja vastuullisuusnäkökulmat kuten ympäristövastuullisuus sekä turvallisuus. Matkustaminen pohjautuu aina työtehtävien hoitamiseen ja virkamatkalle tulee lähteä vain siinä tapauksessa ja sillä osallistujamäärällä, kuin se on välttämätöntä. Esimiehen velvollisuutena on harkita virkamatkalle lähteminen huolellisesti ennen kuin antaa virkamiehelle matkamääräyksen. Virastojohdon vastuulla on huolehtia, että matkustusstrategiaa ja keskitettyä ohjeistusta noudatetaan virastossa.

Valtiovarainministeriö on antanut helmikuussa 2022 virastoille [ohjeen viraston päällikön virkamatkustamiseen liittyvästä seurannasta ja valvonnasta](#). Virastojen tulee raportoida hallinnonalan ministeriölleen viraston päällikön matkustamisesta kahdesti vuodessa kuuden kuukauden välein ja esittää viraston päällikön ennakollisen matkasuunnitelman ja edellisen kuuden kuukauden aikana toteutuneet virkamatkat.

Valtiovarainministeriö antoi kesäkuussa 2021 [virkamatkustamista ja kanta-asiakas-ohjelmien hyödyntämistä koskevan ohjeen](#), jonka mukaan kaikki virkamatkoista saatavat kanta-asiakasetuudet tulee käyttää virkamatkoihin ja niiden käyttö henkilökohtaisiin etuuksiin on kielletty. Virkamatkoja varten suositellaan hankittavaksi oma erillinen kanta-asiakas- tai etukortti, jos kanta-asiakasohjelma sen sallii ja erityisesti silloin, kun henkilö matkustaa paljon. Virkamatkoja varten hankittu kanta-asiakas- tai etukortti erotetaan matkustajan mahdollisesta omasta kortista. Virkamies vastaa kanta-asiakasetuuksien asianmukaisesta hyödyntämisestä virkamatkoihin. Ohjeessa on otettu kantaa myös siihen, milloin virkamatkustamisessa voisi olla taloudellisesti tai muutoin hyödyllistä liittyä kanta-asiakassopimukseen.

Valtiokonttori teki tammikuussa 2022 arvion valtion virkamatkustamisen volyymeistä ja taloudellisista sekä muista hyödyistä lentoyhtiöiden kanta-asiakkuussopimuksissa. Tehdyn selvityksen perusteella ainakin paljon matkustavat hyötyvät kanta-asiakkuudesta matkustuksen sujuvuuteen liittyen. Esimerkiksi nopeutettu turvallisuustarkastus ja lähtöselvitys sekä lounge-tilojen käyttömahdollisuus odotustiloina ovat hyötyjä, jotka lisäävät matkustusmukavuutta huomattavasti. Virkakäyttöön tarkoitetun kanta-asiakkuuden säilyttäminen noudattaen valtiovarainministeriön antamaa ohjeistusta voidaan katsoa jatkossakin perustelluksi.

Juha Madetoja, yksikön päällikkö, valtiovarainministeriö

Säädösehdotusten vaikutusarviointien toteutuminen

0 48/2019 vp – EK 14/2022 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää, onko lainvalmistelun resursointi oikealla tasolla suhteessa valtioneuvoston muihin tehtäviin, ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin tilanteen korjaamiseksi.

1. Laadukas lainvalmistelu on keskeistä politiikan uskottavuuden ja legitimitietin näkökulmasta. Kukin ministeriö vastaa oman toimialansa lainvalmistelusta. Ministeriön kansliapäällikön tehtävänä on huolehtia lainsäädännön valmistelun laadusta ministeriössä. Lainvalmisteluhankkeiden valmistelun voimavaroista huolehtiminen kuuluu ministeriön virkamiesjohdon vastuulle. Säädösvalmistelutarpeet vaihtelevat hallinnonaloittain ja myös ajankohdasta riippuen. Hallitusohjelmahankkeiden ohella on tärkeää

huolehtia peruslainsäädännön selkeydestä ja ajantasaisuudesta. Samalla on otettava huomioon julkisen talouden reunaehdot.

Hallituksella on mahdollisuus arvioida lainvalmistelun riittävää resursointia ja tarvittaessa korottaa tällä perusteella ministeriöiden toimintamenomäärärahojen tasoa esimerkiksi hallitusohjelman valmistelun yhteydessä. Tämän mukaisesti oikeusministeriössä on vahvistettu lainvalmistelun kehittämisresursseja sekä perus- ja ihmisoikeusosaamista sekä valtiosääntöoikeudellista ja muuta julkisoikeudellista asiantuntemusta. Lisäksi eräät ministeriöt ovat kohdentaneet uudelleen toimintamenomäärärahaan lainvalmistelun resursointiin. Lainvalmistelutyön suunnittelemiseen ja johtamiseen on myös kiinnitetty huomiota. Lainvalmistelun kehittämisen yhteistyöryhmä on tarkastellut lainvalmistelun voimavarojen riittävyyttä muun muassa koronaviruspandemian vaikutusten näkökulmasta. Lähes kaikissa ministeriöissä on jouduttu tekemään työjärjestelyjä Covid-19-liitännäisten lainsäädäntömuutosten valmistelun vuoksi. Ennakoimattomista tapahtumista huolimatta hallitusohjelman mukaisia lainsäädäntöhankkeita on kokonaisuutena tarkasteltuna pystytty edistämään hyvin.

Valtioneuvostossa on panostettu lainvalmisteluosaamisen kehittämiseen osana paremman sääntelyn toimintaohjelmaa. Toimintaohjelman toimeenpanon yhteydessä on uudistettu lainvalmistelun koulutuksen toteutusta ja sisältöä sekä lisätty erityisesti uusien säädösvalmistelijoiden perehdyttämistä uudella koulutuskokonaisuudella. Muutamit ministeriöt ovat käynnistäneet nuorten säädösvalmistelijoiden rekrytointi- ja perehdyttämishankkeita. Kokemukset niistä ovat olleet myönteisiä. Osaamisen ylläpitämisen ja säädöshuollon kannalta lainvalmistelun resursoinnin tulisi olla mahdollisimman kestäväällä ja pysyvällä pohjalla. Myös lainvalmistelussa avustavan henkilöstön riittävyys on tärkeää.

Heidi Kaila, lainsäädäntöneuvos, valtioneuvoston kanslia

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää, tulisiko Lainsäädännön arviointineuvostolla olla oikeus pysäyttää ja palauttaa valmisteluun puutteelliseksi katsomansa hallituksen esitys.

2. Valtioneuvoston kanslian yhteydessä on toiminut vuodesta 2016 alkaen riippumaton ja itsenäinen lainsäädännön arviointineuvosto, josta säädetään siitä annetussa asetuksessa (1735/2015). Arviointineuvoston pääasiallisena tehtävänä on antaa lausuntoja vaikutusarvioinneista, jotka sisältyvät luonnoksiin hallituksen esityksiksi. Ehdotusta arviointineuvoston oikeudesta pysäyttää ja palauttaa valmisteluun puutteelliseksi katsomansa esitysluonnos on tarkasteltu oikeusministeriön asettamassa poikkihallinnollisessa lainvalmistelun kehittämisryhmässä. Arviointineuvosto ei ole itse ottanut siihen kantaa.

Pysäyttamis- ja palauttamisoikeus olisi ongelmallinen suhteessa valtioneuvoston rooliin perustuslain 3 pykälän mukaisena hallitusvallan käyttäjänä lainvalmistelussa. Perustuslain mukaan hallitusvaltaa käyttävät tasavallan presidentti ja valtioneuvosto, jonka jäsenten tulee

nauttia eduskunnan luottamusta. Perustuslain mukaan valtioneuvoston yleisistunnossa ratkaistaan laajakantoiset ja periaatteellisesti tärkeät asiat sekä ne muut asiat, joiden merkitys sitä vaatii. Hallituksen esityksen antaminen eduskunnalle on tällainen asia. Yleisistunnolle kuuluvaa ratkaisuvalltaa ei voida siirtää yksittäisistä asiantuntijoista koostuvalle elimelle. Tämä on olennainen periaate myös parlamentaarisen vastuukatteen näkökulmasta.

Ehdotettu oikeus ei olisi ongelmaton myöskään suhteessa laillisuusvalvontaan. Oikeuskansleri valvoo perustuslain nojalla valtioneuvoston toiminnan lainmukaisuutta. Valvonta on luonteeltaan suurimmaksi osaksi ennakoivaa. Oikeuskanslerinvirastossa tarkastetaan kaikki hallituksen esitykset ennen valtioneuvoston yleisistuntoa osana ns. listatarkastusta. Havaitut virheet korjataan ministeriöissä tai tarvittaessa esittelyä siirretään. Oikeuskanslerinvirasto on ryhtynyt pyytämään myös omasta aloitteestaan osan hallituksen esityksistä tarkastettaviksi etukäteen ennen esittelylistan jakamista. Ennakkotarkastus voi tapahtua myös esittelevän ministeriön pyynnöstä. Oikeuskanslerin vuoden 2021 vuosikertomuksen mukaan ennakkotarkastuksessa arvioidaan, onko kuulemispalaute ja lainsäädännön arviointineuvoston lausunto sisältönsä vaatimalla tavalla ja luotettavasti kuvattu esityksen perusteluissa ja otettu huomioon esityksen sisällössä. Oikeuskansleri on läsnä valtioneuvoston yleisistunnossa ja seuraa, että laillista käsittelyjärjestystä ja voimassa olevia säännöksiä noudatetaan. Oikeuskanslerilla ei ole muodollista oikeutta pysäyttää hallituksen esitystä. Jos valtioneuvosto jättää ottamatta huomioon oikeuskanslerin sille perustuslain 122 pykälän nojalla esittämän huomautuksen, oikeuskanslerin tulee merkittyä kannanottonsa valtioneuvoston pöytäkirjaan ja tarvittaessa ryhtyä muihin toimenpiteisiin. Oikeuskanslerin vuoden 2021 vuosikertomuksen mukaan kynnys tällaisen oikeuskanslerin lausuman käyttämiseen on korkea.

Pysäyttämisen- ja palauttamisoikeus voisi niin ikään viivästyttää lainsäädäntöhankkeita, mukaan lukien EU-säädösten kansalliset täytäntöönpanotoimet. Se ei olisi muutenkaan tarkoituksenmukainen. Vaikka lainsäädännön arviointineuvoston lausunnot eivät ole oikeudellisesti sitovia, niillä on suuri tosiasiallinen painoarvo. Käytännössä jo nyt ministeriöillä on välillinen velvollisuus korjata puutteelliseksi todettuja vaikutusarviointeja, jotta eduskunnan tiedonsaantioikeus voi toteutua. Arviointineuvosto on myös kehittänyt eri tavoin yhteistyötään ministeriöiden kanssa. Vuorovaikutus on ollut monimuotoista ja sujuvaa. Arviointineuvoston toiminnalla on ollut myönteinen vaikutus vaikutusarviointien laatuun ja lainvalmisteluun. Sen lausuntoja voitaisiin hyödyntää entistä paremmin erityisesti lainvalmistelukoulutuksessa. Valtioneuvoston kanslia on vahvistanut arviointineuvoston roolia hallitusohjelman mukaisesti muun muassa perustamalla pääsihteerin viran. Vaikutusarviointityötä on kehitetty valtioneuvostossa myös muilla tavoin.

Heidi Kaila, lainsäädäntöneuvos, valtioneuvoston kanslia

3. Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää tulisiko vaikutusarviointiosaamista lisätä ministeriöiden tasolla vai tulisiko perustaa valtioneuvostotasoinen osaamiskeskittymä tai vaikutusarviointiyksikkö.

3. Vaikutusarviointien kehittäminen on yksi hallituksen lainvalmistelun kehittämisen painopisteistä. Valtioneuvoston uudistetut vaikutusarviointiohjeet on julkaistu 4.11.2022 (<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-922-9>). Uusi ohje antaa aiempaa tarkempaa ohjeistusta vaikutusarviointien suunnittelusta, arviointiprosessista ja arvioinnin menetelmistä.

Vaikutusarviointi sisältyy lainvalmistelijoiden uudistettuun peruskoulutukseen, jonka lisäksi valmistelijoille on tarjolla vaikutusarviointeihin liittyviä syventäviä koulutuksia ja yhteistilaisuuksia. Lisäksi useat ministeriöt ovat vahvistaneet vaikutusarvioinnin tukirakenteita perustamalla vaikutusarviointien laatimista varten erillisiä yksiköitä, tiimejä ja verkostoja tai rekrytoimalla vaikutusarvioinnin asiantuntijoita erilaisiin tukitoimintoihin. Oikeusministeriö on vahvistanut lainvalmistelun kehittämisresursseja.

Valtioneuvostoon on kuluva hallituskauden aikana perustettu ministeriöiden edustajista koostuva vaikutusarvioinnin osaamisverkosto (<https://oikeusministerio.fi/hanke?tunnus=OM018:00/2021>). Osaamisverkoston tehtävänä on parantaa valtioneuvoston sisäistä yhteistyötä ja tiedonkulkua vaikutusarviointiin liittyvissä kysymyksissä. Verkoston jäsenet toimivat yhteyshenkilöinä ministeriöissään ja heidän kauttaan voi tarvittaessa saada tukea yksittäisten vaikutusarviointien laatimisessa. Osaamisverkoston toimintaa on tarkoitus kehittää saatujen kokemusten perusteella.

Kaisa Tiusanen, kehittämisneuvos, oikeusministeriö

4. Eduskunta edellyttää, että hallitus huolehtii siitä, että säädösehdotusten ennakkolliset vaikutusarvioinnit ja jälkiarvioinnit ovat yhdenmukaisella tavalla dokumentoituna ja saatavilla.

4. Hallituksen esitysten laatimisoheessa (HELO) ja uudessa lainvalmistelun vaikutusarviointioheessa on ohjeistettu vaikutusarviointien dokumentoinnista. Vaikutusarvioinnin tulokset esitetään tiiviissä muodossa ehdotuksesta laadittavassa hallituksen esityksessä. Lainsäädäntöhankkeen esivalmistelun ja perusvalmistelun aikana tehdyt alustavat arviot kirjataan mahdollisuuksien mukaan hankkeen julkisiin valmisteluasiakirjoihin, jotka julkaistaan Hankeikkunassa. Edellä mainitun lainvalmisteluohjeistuksen ja hallituksen esityksen perusmallin johdosta kaikki lakiesitykset sisältävät vaikutusarviointia koskevan jakson, joka on lähtökohtaisesti yhdenmukaisella tavalla dokumentoitu.

Valtioneuvosto on teettänyt VN TEAS -selvityksen jälkiarvioinnin kehittämisestä ja on käynnistänyt erillisen kehittämishankkeen valtioneuvostotasoinen jälkiarviointijärjestelmän perustamiseksi [Lainsäädännön jälkiarvioinnin kehittäminen valtioneuvostossa](#). Osana hanketta laaditaan valtioneuvoston yhteiset periaatteet seurannasta ja jälkiarvioinnista.

Periaatteissa käsitellään muun muassa jälkiarviointien yhdenmukaista dokumentointia ja sen varmistamista, että tietoa valmisteilla olevista ja laadituista jälkiarvioinneista on julkisesti saatavilla.

Tuomas Lihr, erityisasiantuntija, oikeusministeriö

Nuorten syrjäytymisen ehkäisyn palvelujärjestelmän toimivuus ja palveluiden vaikuttavuus

O 41/2020 vp – EK 56/2022 vp

1. Eduskunta edellyttää, että nuorten syrjäytymisen ehkäisyn palvelujärjestelmän toimivuudesta kokonaisuutena huolehditaan, kun sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestäminen siirtyy hyvinvointialueiden vastuulle. Palveluiden on toimittava yhteen riippumatta siitä, mikä taho on järjestäjänä.

1. Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen yhtenä tavoitteena on palvelujen integraation paraneminen. Hyvinvointialueen ja kuntien on hyvinvointialueesta annetun lain (611/2021) 14 pykälän mukaan tehtävä yhteistyötä ja neuvoteltava keskenään tehtäviensä hoitamiseen liittyvästä yhteistyöstä, tavoitteista ja työnjaosta. Niiden tulee sopia keskenään yhteistoimintarakenteista, tiedonkulusta ja toimintamalleista. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain (612/2021) 10 pykälän mukaan hyvinvointialue on vastuussa asiakkaidensa palvelujen yhteensovittamisesta omissa palveluissaan sekä palvelujen yhteensovittamisesta kunnan, valtion ja muiden toimijoiden kanssa.

Lapsi- ja perhepalvelujen muutosohjelmaa on toimeenpantu Tulevaisuuden sote-keskusohjelman yhteydessä. Yhtenä kehittämisen painopisteenä on ollut monialaisten palvelukokonaisuuksien edistäminen. Yhteistyö sivistystoimen ja opiskeluhuollon kanssa on yksi ohjelman ytimistä. Myös osana kestävä kasvun ohjelmaa (RRP) on rahoitettu useita hankkeita, jotka kohdistuvat nuorten syrjäytymisen ehkäisemiseen ja nuorten mielenterveys- ja päihdepalvelujen kehittämiseen. Kyse on palvelujärjestelmän kehittämisestä hyvinvointialueella siten, että nuorten tarpeet tulevat paremmin kohdatuiksi eri sektoreilla sekä yhteistyössä kuntien ja järjestöjen kanssa. Keinoja tähän ovat esimerkiksi monialainen tiimityö, palvelujen jatkuvuuden turvaaminen, asiakkaan yhteyshenkilön nimeäminen, matalan kynnyksen vastaanotot sekä jalkautuvat palvelut.

Nuorisotakuussa on vakiinnutettu Ohjaamojen monialaisia matalan kynnyksen palveluja, ja ministeriöt ovat tehneet pitkäjänteistä yhteistyötä, jotta nuorten palvelujärjestelmä voisi toimia rakennemuutosten myötä entistä vaikuttavampana kokonaisuutena.

Esimerkiksi kansallisen lapsistrategian toimeenpanosuunnitelman toimenpiteessä nro 13 lisätään lasten ja nuorten mielenterveystyön vaikuttavuutta. Tavoitteena on selkiyttää mielenterveystyön kokonaisuutta ja tunnistaa sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädäntöön, toimenkuviin, toimintatapoihin ja resursointiin liittyviä kehittämistarpeita ja tarjota niihin ratkaisuja. Toimenpiteellä tuetaan vaikuttavien menetelmien ja hyvien käytäntöjen käyttöönottoa ja osaamista hyvinvointialueilla. Lisäksi lapsistrategian toimenpiteessä nro 12 laaditaan kokonaisvaltainen toimintasuunnitelma päihteillä oireilevien lasten ja nuorten tukemiseksi ja toimenpiteessä nro 21 toteutetaan poikkihallinnollisesti (STM, OM, OKM, SM) tutkimushanke syrjäytymisvaarassa olevien ja osattomien lasten ja nuorten tilanteen selvittämiseksi. Siitä saatavaa tietoa voi käyttää lasten ja nuorten parissa työtä tekevien tukena, poikkihallinnollisten ohjelmien ja strategioiden taustana sekä päätöksenteon välineenä.

Elina Palola, johtaja, sosiaali- ja terveysministeriö
Kirsi Pollari, erityisasiantuntija, sosiaali- ja terveysministeriö

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää, kuinka tieto- ja tilastopohjaa nuorten syrjäytymisen ehkäisyn palveluista voitaisiin parantaa. Vertailukelpoista tietoa tulee olla saatavilla palveluiden vaikuttavuuden arvioinnin tueksi sekä palvelujärjestelmän kehittämiseksi.

2. Kansallisen lapsistrategian toimeenpanosuunnitelman toimenpiteessä nro 24 Tilastokeskuksen tehtävänä oli luoda kattava kuva lasten hyvinvointia kuvaavan tietopohjan tilasta, kartoittaa tiedon katvealueet ja tehdä ehdotus lapsia koskevan tiedon tietoportaalista. Toimenpiteessä kiinnitettiin erityishuomiota koostettaessa haavoittuvassa asemassa olevia lapsia ja nuoria koskevaa tietoa. Lisäksi Itsenäisyyden juhluvuoden lastensäätiö (Itla) tuottaa lapsistrategian toimeenpanossa selvityksen kansallisista lasten hyvinvoinnin indikaattoreista, jonka pohjana toimii aikaisempi lapsia koskevien indikaattorien selvitystyö. Tässä selvityksessä keskitytään siihen, kuinka hyvin olemassa olevat indikaattorit kuvaavat keskeisten lasten hyvinvoinnin ja oikeuksien strategioiden tavoitteita. Selvitys tekee ehdotuksen keskeisistä indikaattoreista, joilla lasten hyvinvoinnin teema-alueita voidaan seurata tulevaisuudessa. Lapsiin ja nuoriin kohdistuvaa väkivaltaa koskevaa tietopohjaa on kehitetty myös osana väkivallaton lapsuus -toimenpidesuunnitelmaa, laajassa yhteistyössä eri toimijoiden kanssa. Alkuvuodesta 2023 julkaistavaan Väkivallaton lapsuus -väliarviointiin on tulossa ehdotuksia siitä, kuinka tätä työtä voisi tulevina vuosina vahvistaa.

Kirsi Pollari, erityisasiantuntija, Kansallinen lapsistrategia
Johanna Laisaari, projektipäällikkö, VNK, Kansallinen lapsistrategia

3. Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää, millä edellytyksillä kokonaisvastuu nuorten syrjäytymisen ehkäisyn palveluista ja tiedonkulusta toimijoiden välillä voitaisiin asettaa yhdelle taholle. Tulee myös selvittää mikä tämä taho voisi olla.

3. Syrjäytymisen torjumisen on oltava kaikkien toimijoiden ja kaikkien hallinnonalojen yhteinen tehtävä, ei pelkästään sosiaali- ja terveydenhuollon, kuten liian usein ajatellaan. Tukea lapsille ja nuorille on viime vuosina tuotu entistä vahvemmin heidän arkiympäristöihinsä ja palveluja on kehitetty monialaisiksi ja -toimijaisiksi esimerkiksi lapsi- ja perhepalvelujen muutosohjelman ja nuorisotakuun toimeenpanon myötä. Nuorisotakuun kärkenä on ollut erityisesti monialaisten matalan kynnyksen Ohjaamojen vakiinnuttaminen ja kehittäminen. Kokonaisvastuun asettaminen yhdelle taholle edellyttäisi sekä lainsäädännöllisiä että organisatorisia muutoksia.

Elina Palola, johtaja, sosiaali- ja terveysministeriö

Valtiontalouden tarkastusviraston erilliskertomus eduskunnalle: Finanssipolitiikan valvonnan ja tarkastuksen vaalikausiraportti 2019–2022

K 25/2022 vp – EK 75/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää riippumattoman ulkoisen talous- ja finanssipolitiikan valvonta- ja arviointitehtävän tarkoituksenmukaista järjestämistä sekä resurssien yhdistämisen tarpeellisuutta ja ryhtyy asiassa tarvittaviin toimenpiteisiin.

Valtioneuvosto päätti 23.3.2023 ryhtyä eduskunnan kirjelmään sisältyvästä kannanotosta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Seppo Orjasniemi, finanssineuvos, valtiovarainministeriö

Aktiivisen työvoimapolitiikan palveluiden kustannusvaikuttavuus

O 15/2021 vp – EK 81/2022 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus huolehtii aktiivisen työvoimapolitiikan palveluiden kustannustietojen saatavuudesta ja valtakunnallisesta vertailukelpoisuudesta, kun julkisten työllisyyspalveluiden järjestäminen siirtyy kuntien vastuulle vuoden 2025 alusta. Kustannustietoja tulee olla saatavilla kattavasti arviointikäyttöön kustannusvaikuttavien työvoimapalveluiden kehittämiseksi riippumatta palveluiden järjestäjästä.

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus huolehtii yhteistyön ja tiedonkulun varmistamisesta kuntien ja hyvinvointialueiden välillä julkisten työvoimapolkujen siirtyessä kuntien vastuulle vuoden 2025 alusta. Heikoimmassa työmarkkina-asemassa olevien henkilöiden palveluiden ja palvelupolkujen tulee olla toimivia ja niistä tulee huolehtia myös muutosten yhteydessä.
3. Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää, miten olemassa olevia työ- ja toimintakykyä mittaavia mittareita olisi mahdollista ottaa käyttöön aktiivisen työvoimapolitiikan palveluiden pehmeiden vaikutusten mittaamiseksi. Tietoa palveluiden vaikuttavuuden arvioimiseksi ja kehittämiseksi tulee olla käytettävissä myös niissä palveluissa, joista työllistyminen avoimille työmarkkinoille ei ole ensisijainen tavoite.
4. Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää ovatko heikoimmassa työmarkkina-asemassa oleville suunnatut palvelut kaikilta osin tarkoituksenmukaista järjestää osana työvoimapolitiikan palveluita vai tulisiko niiden olla osa sosiaali- ja terveystaloudellisia palveluita.
5. Eduskunta edellyttää, että hallitus huolehtii siitä, että riippumatonta tutkimusta järjestöjen roolista työllisyyttä edistävien palveluiden tarjoajina sekä näiden palveluiden vaikuttavuudesta on saatavilla.

1.–5. Valtioneuvosto ryhtyä eduskunnan kirjelmään sisältyvästä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Kimmo Ruth, työmarkkinaneuvos, työ- ja elinkeinoministeriö

6 Hallintovaliokunta

Tietosuojaan valvontaviranomaisen organisointi

HE 9/2018 vp – EV 108/2018 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää, tulisiko tietosuojaan valvontaviranomaisen organisaatiota kehittää virastomuotoiseksi, ja tarvittaessa valmistelee asiasta lainsäädännön muutokset. Organisaatiota kehitettäessä tulee muiden seikkojen ohella ottaa huomioon hallinnollisten seuraamusmaksujen määrääminen viraston monijäsenisessä toimielimessä ja EU:n tietosuoja-asetuksen vaatimukset valvontaviranomaisen itsenäisyydestä ja riippumattomuudesta.

Tietosuojavaikuttetun toimisto on toiminut oikeusministeriön yhteydessä perustamisestaan lähtien. Toimisto on ollut toiminnassaan ja ratkaisuissaan täysin itsenäinen, eikä oikeusministeriö ole vaikuttanut toimiston työjärjestykseen tai toiminnan suunnitteluun lainkaan. Ministeriö on käynyt toimiston tavoitteista ja resursseista vuosittaiset tulosneuvottelut, kuten muidenkin hallinnonala virastojen kanssa.

Oikeusministeriössä on valmisteltu hallinnonalan pienten ja toiminnallisesti itsenäisten erityisviranomaisten hallinnollisten tehtävien yhteen kokoamista siten, että hallinnonalla toimivien erityisviranomaisten lainsäädäntöön ja kansainvälisiin säännöksiin pohjautuvaa varsinkin itsenäistä asemaa ei vaaranneta eikä niiden tehtäväkenttää tässä yhteydessä muuteta. Samalla viranomaiset, kuten tietosuojavaikuttetun toimisto, siirrettäisiin muodollisesti pois oikeusministeriön yhteydestä, mikä vahvistaisi niiden itsenäisyyttä ja riippumattomuutta ja lisäisi niiden rakenteellista etäisyyttä poliittisesti johdetusta ministeriöstä. Uudistuksella ei puututtaisi tietosuojavaikuttetun tehtäviin eikä niiden järjestämiseen. Luonnos hallituksen esitykseksi laiksi Oikeushallinnon erityisviranomaisista on ollut lausuntokierroksella. Valmistelua on tarkoitus jatkaa seuraavalla hallituskaudella.

Virpi Koivu, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

Nuohousta koskevan lainsäädännön muuttaminen

HE 634/2018 vp – EV 110/2018 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus tarkkaan seuraa nuohousta koskevan lainsäädännön uudistamisen vaikutuksia erityisesti paloturvallisuuteen sekä nuohouspalvelujen saatavuuteen, laatuun ja hintaan. Uudistuksen toimeenpanosta on annettava kirjallinen selvitys hallintovaliokunnalle vuoden 2021 loppuun mennessä. Lisäksi eduskunta edellyttää hallituksen selvittävän, onko nuohousrekisterille jatkossa tarvetta sekä miten nuohouspalvelujen asiakas

voi varmistaa, että palveluntarjoaja täyttää nuohoojan kelpoisuudelle asetetut vaatimukset.

Sisäministeriö on antanut 22.12.2021 eduskunnan hallintovaliokunnalle kirjallisen selvityksen nuohousuudistuksen toteutumisesta. Eduskunnalle annettu selvitys perustuu sisäministeriön asettaman nuohousuudistuksen seurantaryhmän (SM030:00/2018) seurantahavaintoihin sekä sisäministeriön Itä-Suomen yliopistolta tilaamaan selvitykseen nuohouksen säädösmuutosten vaikutuksista (Sisäministeriön julkaisuja 2021:30, [Nuohousta koskevan sääntelyn uudistamisen jälkiseuranta](#)). Rekisteritarpeiden arviointi on sisällytetty annettuun selvitykseen.

Nuohousuudistuksen toimeenpano on sujunut ennakoidusti. Rakennusten omistajat käyttävät nuohouspalveluja entiseen tapaan ja nuohouspalveluja on ollut saatavilla riittävästi. Nuohouspalvelujen käyttäjät ovat olleet yleensä tyytyväisiä saamaansa palveluun. Nuohouksen hinta on säilynyt kohtuullisena myös taajamien ulkopuolella. Selvityksen mukaan rakennusten nuohousta koskeva sääntely on toimivaa, eikä tällä hetkellä ole tarve muuttaa pelastuslain sääntelyä.

Nuohousuudistuksen seurantaryhmän toimikausi on päättynyt 31.12.2021. Sisäministeriö tulee edistämään nuohousta koskevaa viestintää ja nuohoukseen liittyvien toimijoiden yhteistyötä sekä seuraamaan nuohousuudistuksen pitkän aikavälin vaikutuksia muilla keinoin.

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Jaana Rajakko, yli-insinööri, sisäministeriö

Laki henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa

HE 242/2018 vp – EV 318/2018 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa ja arvioi uuden poliisin henkilötietolainsäädännön toimeenpanoa, kiinnittäen huomiota muun ohella uuden käyttötarkoituksellisen sääntelyn toimivuuteen, henkilötietojen suojan toteutumiseen, vaikutuksiin poliisin ja muiden viranomaisten toimintaedellytyksiin sekä henkilötietojen käsittelyn valvontaan, ja laatii siitä seikkaperäisen selvityksen hallintovaliokunnalle vuoden 2021 loppuun mennessä.

Sisäministeriö on toimittanut hallintovaliokunnalle lausumassa edellytetyn selvityksen valiokunnan täsmentämässä aikataulussa 31.1.2022.

Suvi Pato-Oja, erityisasiantuntija, sisäministeriö
Johanna Hakala, hallitusneuvos, sisäministeriö

Digi- ja väestötietoviraston toimialaa koskevien lakien muuttaminen

HE 10/2019 vp – EV 20/2019 vp

Eduskunta edellyttää hallituksen huolehtivan Digi- ja väestötietoviraston laadukkaiden palvelujen saatavuuden turvaamisesta koko maassa ottaen huomioon muun muassa käyntiasioinnin tarpeet, tietoteknisen laitteiston tai käyttäjäosaamisen puutteet osalla väestöä, ikääntymisestä tai sairauksista johtuva viranomaisasioinnin vaatiman toimintakyvyn aleneminen sekä kielellisten palvelujen saatavuuden tarpeet molemmilla kansalliskielillä ja saamen kielellä.

Valtiovarainministeriö ja Digi- ja väestötietovirasto ovat sopineet, että viraston toimipaikka- ja käyntiasiointiverkkoa kehitetään ministeriön valmistelemien, [julkisen hallinnon strategiaa](#) toteuttavien kehittämislinjausten mukaan. Kehittäminen pohjautuu tutkituun asiointidataan, turvaa palveluiden saatavuuden koko maassa ja ottaa huomioon sekä työssäkäyntitietäisyydet että valtion kiristyvän taloustilanteen. Digi- ja väestötietovirasto on mukana valtiovarainministeriön johtamassa [valtion palvelu- ja toimitilaverkon uudistushankkeessa](#), jossa kootaan valtion viranomaisten käyntiasiointi yhteisiin asiakaspalvelupisteisiin yhteistyössä Kelan ja kuntien kanssa. Työ on alkanut Pohjois-Karjalassa, Päijät-Hämeessä ja Etelä-Karjalassa ja DVV:n toimipisteet näillä alueilla ovat uudistuksessa mukana.

Laki valtion palveluiden saatavuuden ja toimintojen sijoittamisen perusteista (728/2021) tuli voimaan 1.1.2022. Tähän liittyen myös valtion virastojen aukioloa koskevia säädöksiä uudistettiin vuoden 2023 alussa voimaan tulleella lainmuutoksella, jolla pääosin luovuttiin kellonaikakohtaisesta aukiolosääntelystä. Joustava aukiolosääntely mahdollistaa palveluverkon kehittämisen ja käyntiasioinnin mahdollistamisen kustannustehokkaalla tavalla. Valtion viranomaisten aukioloaikaa voidaan kohdentaa niille asiointipaikoille ja niihin kellonaikeihin, jolloin käyntiasiointia on. Digi- ja väestötietovirastossa toimipaikka- ja käyntiasiointiverkkoa ja niiden aukioloa kehitetään näiden säännösten mukaan. Virasto tarjoaa palvelujaan monikanavaisesti (puhelin, verkko, käyntiasiointipisteet), vaikka ensisijaisena kanavana ovat digitaaliset asiointipalvelut, joita lähivuosina kehitetään voimakkaasti. Käyntiasiointi on välttämätöntä vain muutamissa palveluissa, lähinnä avio- liittoon vihkimisessä ja ulkomaalaisten rekisteröinnissä.

Digi- ja väestötietoviraston asiakasmäärät ovat lisääntyneet merkittävästi muun muassa väestön ikääntymisen vuoksi. Asiamäärien lisääntyminen ja uuden valtakunnallisen toimintamallin vaatimat uudet työvaiheet (paperihakemusten skannaus yhteiseen työhön) johtivat siihen, että asioiden käsittelyprosessit pidentyivät ja asiakaspalvelu ruuhkautui vuoden 2021 aikana. Tilanne on kuitenkin jo pääosin korjaantunut eduskunnan vuonna 2021 ja vuonna 2022 myöntämien lisäresurssien turvin ja korjaantuu edelleen.

vuonna 2022 laajentuneen palvelujen digitalisointiohjelman avulla. Valtiovarainministeriö seuraa vuoden 2023 tulossopimukseen asetettujen käsittelyaikatavoitteiden saavuttamista kuukausittain. Lisäksi tulossopimukseen on kirjattu, että käsittelyajat pystytään pitämään tavoitteen mukaisina ilman uusia väliaikaisia lisäresursseja. [Palvelujen ajantasaiset käsittelyajat](#) löytyvät verkosta.

Digi- ja väestötietovirasto on valtiovarainministeriön digitalisaation edistämisen ohjelmassa vuoden 2022 aikana pilotoinut [kansalaisten, yritysten ja yhteisöjen digituen valtakunnallista toimintamallia](#) ja toiminta on tarkoitus vakiinnuttaa vuonna 2023. Digituki edistää koko julkishallinnon digitaalisten palvelujen käyttöä, nostaa hallinnon tuottavuutta, varmistaa asiakkaiden yhdenvertaisuuden ja estää syrjäytymistä.

Digi- ja väestötietoviraston ruotsinkielisten virkamiesten määrä lisääntyi toiminnan alkaessa ja täyttää organisaatioasetuksen velvoitteet. Lisäksi saamen kielellä asiointia edistävät saamenkielinen palvelunumero sekä turvapostiratkaisu.

Asia ei valtiovarainministeriön näkemyksen mukaan enää anna aiheutta erityistoimenpiteisiin, vaan sitä seurataan ja ohjataan osana viraston normaalia tulosohjausta.

Marjukka Ala-Harja, tietohallintoneuvos, valtiovarainministeriö

Asetietojärjestelmän kehittäminen

HE 101/2019 vp – EV 2/2020 vp

1. Eduskunta edellyttää hallituksen ensisijaisesti huolehtivan siitä, että ennen ampumaaselain 25 pykälän voimaantuloa nyt säädettävän lain nojalla varmistutaan nykyisen tietojärjestelmän kehitystyöstä ja muista toimenpiteistä niin, ettei jää epävarmuutta aseturvallisuuden, elinkeinonharjoittajien tarpeiden ja oikeusturvan, asetietojärjestelmän eheyden ja luotettavuuden tai muiden asiassa merkityksellisten seikkojen suhteen; sekä
1. Ampuma-aselain 25 pykälässä tarkoitettuja ilmoituksia varten on laadittu sähköiset lomakkeet, joilla ase-elinkeinonharjoittaja voi tehdä ilmoituksen asetietojärjestelmään. Poliisihallitus käyttää sähköistä asiointialustaa, jolla ase-elinkeinonharjoittajat toimittavat vaaditut ilmoitukset poliisille. Ase-elinkeinonharjoittajan tekemät ilmoitukset syötetään toistaiseksi käsin tietojärjestelmään. Syöttöjä tehdään Poliisihallituksessa ja joissakin poliisilaitoksissa.

2. Eduskunta edellyttää hallituksen toissijaisesti antavan eduskunnalle hallituksen esityksen ampuma-asetlain 25 pykälän voimaantulon lykkäämisestä 1.11.2020 jälkeiseen ajankohtaan, mikäli edellä 1 kohdassa tarkoitettua varmuutta ei joiltakin osin ole.
2. Järjestelmän valmistumistavoite on 1. maaliskuuta 2024. Poliisihallitus ei ole ilmoittanut sisäministeriölle muutoksista valmistumisajassa.

Seppo Sivula, poliisitarkastaja, sisäministeriö

Seksuaalirikoksesta Suomessa tuomitun oleskeluluvan peruuttaminen ja karkoitus

KAA 5/2019 vp – EK 5/2021 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus huolehtii seksuaalirikoksiin ja törkeisiin rikoksiin syyllistyneiden ulkomaalaisten nopeasta ja tehokkaasta maasta poistamisesta sekä varmistaa muutoinkin kansalaisten turvallisuuden tunteen, rikosten uhrien ja asianosaisen itsensä oikeusturvan parantamiseksi entistä sujuvammat käsittelyprosessit rikosasioissa sekä antaa hallintovaliokunnalle selvityksen tehdyistä toimenpiteistä ja niiden tuloksista vuoden 2022 syysistuntokauden alkuun mennessä.

Hallitus on antanut hallintovaliokunnalle selvityksen tehdyistä toimenpiteistä ja niiden tuloksista lausuman mukaisesti.

Riitta Koponen, lainsäädäntöjohtaja, sisäministeriö

Passirekisterin ja henkilökorttirekisterin biometristen tietojen käyttäminen rikostorjunnassa

HE 206/2020 vp – EV 81/2021 vp

1. Eduskunta edellyttää, että sisäministeriö selvittää oikeudelliset ja muut edellytykset lainmuutokselle, jolla passirekisteriin tai henkilökorttirekisteriin talletettujen sormenjälkien käyttäminen olisi mahdollista ainakin kaikkein törkeimpien rikosten ennalta estämiseksi, paljastamiseksi tai selvittämiseksi, joko osana poliisin henkilötietolainsäädännön toimeenpanoa koskevaa selvitystä tai antaa hallintovaliokunnalle asiasta erillisen selvityksen viimeistään syysistuntokauden 2022 alkuun mennessä.

1. Sisäministeriö on toimittanut hallintovaliokunnalle selvityksen passirekisterin ja henkilökorttirekisterin biometristen tietojen käyttämisestä rikostorjunnassa 5.9.2022.

Suvi Pato-Oja, erityisasiantuntija, sisäministeriö

Maltillista pelaamista edistävät kulutusrajoitukset ja ongelmapelaajien tuki- ja hoitopalvelut

HE 135/2021 vp – EV 226/2021 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin sisäministeriön asetuksessa VN/23729/2021 määriteltyjen vuorokausi- ja kuukausikohtaisten pakollisten enimmäistappiorajoitusten laskemiseksi tunnistautuneena pelattavien rahapelien osalta.

1. Tappiorajoitusten tai muiden maltillista pelaamista edistävien kulutusrajoitusten käyttöönotto edellyttää pelaamista tunnistautuneena. Tällä hetkellä sisäministeriön asetukseen sisältyviä tappiorajoitussäännöksiä sovelletaan ainoastaan Veikkaus Oy:n verkon välityksellä toimeenpantaviin nopearytmisiin rahapeleihin. Nopearytmisiä rahapelejä koskevat tappiorajoitukset koostuvat kahdesta osasta, pakollisista pelaajan itsensä asettamista vuorokausi- ja kuukausikohtaisista tappiorajoista ja näitä koskevista enimmäismääristä. Tappiorajat ovat osa laajempaa pelaamisen hallintaan liittyvää asetuksella säädettyä pelirajoituskokonaisuutta. Asetus sisältää myös useita muita maltillista pelaamista tukevia säännöksiä.

Pakollinen tunnistautuminen on arpajaislain muutoslailla laajennettu kaikkeen Veikkaus Oy:n rahapelitarjontaan. Kaikessa Veikkaus Oy:n rahapelaamisessa siirrytään pakolliseen tunnistautumiseen viimeistään vuoden 2024 alusta lukien. Tämä mahdollistaa myös pelaamista koskevien rajoitusten asettamisen kaikkiin Veikkaus Oy:n rahapeleihin. Rajoitukset voivat lain mukaan perustua sisäministeriön antamaan asetukseen tai olla Veikkaus Oy:n asettamia. Veikkaus Oy on omaehtoisesti laajentanut asetuksella säädettyt tappiorajat koskemaan myös pelipisteiden raha-automaatteja sekä yhtiön pelisalien raha-automaatteja ja kasinopöytäpelejä ja ottanut käyttöön kaikkea tunnistautunutta pelaamista koskevan vuositappiorajan.

Sosiaali- ja terveysministeriön yhteydessä toimiva rahapelien toimeenpanosta aiheutuvien haittariskien ja haittojen arviointiryhmä arvioi parhaillaan pelirajoituskokonaisuuden toimivuutta haittariskien näkökulmasta. Tietoon pohjautuvan arvioinnin perusteella annettavat kehittämissuosituksukset ovat edellyttäneet arpajaislain muutoslailla säädettyjen sosiaali- ja terveysministeriön ja Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitosta koskevien tiedonsaantioikeuksien käyttöönottoa ja Veikkaus Oy:n tietojen analysointia. Pelirajoituskokonaisuuden arviointi on vaiheistettu siten, että ensimmäiset joulukuun 2022 lopussa

annetut kehittämissuositukset koskivat tappiorajoituksia. Tarkoitus on, että suositusten arvioinnin jälkeen sisäministeriö tarvittaessa käynnistää säädösvalmistelun asetuksen säännösten muuttamisesta.

Jukka Tukia, neuvotteleva virkamies, sisäministeriö

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus panostaa ongelmapelaajien ja heidän läheisilleen tarjottavien erilaisten tuki- ja hoitopalvelujen saatavuuteen sekä talous- ja velkaneuvonnan palveluihin.

2. Sosiaali- ja terveysministeriön johdolla laadittu rahapelipoliittinen ohjelma julkaistiin toukokuussa 2022 ja se on osa päihde- ja riippuvuusstrategiaa. Ohjelma sisältää tavoitteita ja toimenpiteitä pelihaittojen vähentämiseksi Suomessa vuoteen 2030. Tuki- ja hoitopalvelujen saatavuuden ja laadun kehittäminen, talousosaamisen edistäminen ja ylivelkaantumisen torjuntaan kohdentuvat toimet ovat osa rahapelipoliittisen ohjelman kokonaisuutta rahapelihaittojen torjunnan tehostamiseksi. Ohjelman toimeenpano on käynnistynyt ja ohjelmalle laaditaan toimeenpanosuunnitelma vuoden 2023 loppuun mennessä. Ohjelman tavoitteena on parantaa palvelujen laatua, saatavuutta ja saavutettavuutta. Tavoite on, että rahapelihaitat huomioidaan vahvemmin ja näkyvämmiin sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa ja osaaminen vahvistuu. Osana ohjelman toimeenpanoa edistetään rahapelaamisen puheeksiottoa ja rahapelihaittojen tunnistamista sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa sekä muissa julkisissa palveluissa. Tavoitteena on myös kiinnittää vertaistuki ja kokemusasiantuntijuus tuki- ja hoitopalveluihin sekä edistää oikeutta saada hoitoa rahapeliongelmiin ja ehkäistä itsetuhoisuutta. Käypä hoito -suosituksen valmistelu on käynnistetty.

Rahapelipoliittisen ohjelman toimeenpanoa tukemaan perustetaan uusi määrärahamomentti. Määrärahamomentin perustamista ehdotettiin parlamentaarisessa yhteistyössä valmistellussa yhteisymmärrysmuistiossa, joka koski rahapelituotoilla rahoitettavien yleishyödyllisten toimintojen uutta rahoitusmallia. Momentilta rahoitetaan nykyistä Peluurin palvelukokonaisuutta vastaavat valtakunnalliset, sähköiset, anonyymit palvelut digi- ja rahapelihaittoihin sekä tuetaan hyvinvointialueita pelihaittojen tuen ja hoidon kehittämisessä ja kehittämistyön tuotosten jalkauttamisessa.

Tuki- ja hoitopalveluita tukemaan perustetaan uusi verkosto, ”pelihaittakeskus”. Pelihaittakeskus on verkostomainen kokonaisuus, joka rakentuu kehittämis- ja vaikuttamistyön (osaamisen kehittäminen, palvelujen ja palvelujärjestelmän kehittäminen) kokonaisuudesta sekä edellä mainitusta valtakunnallisesta sähköisten anonyymien palveluiden kokonaisuudesta. Keskusten toiminta nojaa vahvaan verkostomaiseen työskentelyyn hyvinvointialueiden työn tukemiseksi. Lakisääteiset sosiaali- ja terveyspalvelut kuuluvat hyvinvointialueiden vastuulle. Pelihaittakeskuksen verkostoissa jalkautetaan hyviä käytäntöjä ja menetelmiä sekä osaamista hyvinvointialueiden käyttöön pelihaittojen tuen ja hoidon palveluiden kehittämistä ja toteuttamista varten.

Mielenterveys- ja päihdelainsäädäntö uudistui 1.1.2023. Mielenterveyden hoidosta, päihde- ja riippuvuushoidosta sekä sosiaalihuollon mielenterveys- ja päihdetyöstä säädetään nyt ensisijaisesti terveydenhuoltolaissa ja sosiaalihuoltolaissa. Uudistuksessa selkeytettiin hyvinvointialueiden ja kuntien mielenterveyden edistämisen ja ehkäisevän päihdetyön tehtäviä sekä mielenterveys-, päihde- ja riippuvuustyön ja hoidon toteuttamista osana hyvinvointialueiden sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja. Lisäksi näiden palvelujen osalta selvennettiin sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviä ja vastuunjakoja sekä vahvistettiin sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen yhteensovittamista ja järjestämistä tarvittaessa yhteisesti toteutettuina palveluina.

Riippuvuustyön osalta sekä sosiaalihuoltolakiin että terveydenhuoltolakiin lisättiin päihdeiden ongelmakäytön ja päihdehäiriöiden lisäksi muu riippuvuusikäyttäytyminen. Termillä viitataan toiminnallisiin riippuvuuksiin, kuten rahapeliriippuvuuteen. Lähtökohtana on edelleen, että avun tai hoidon tarpeeseen vastaaminen ei edellytä diagnoosia tai täsmällistä sairauden määrittelyä. Lisäyksen tavoitteena oli tukea osaltaan rahapeliongelman varhaista tunnistamista ja tarpeenmukaisen avun saamista.

Talous- ja velkaneuvonnan saatavuutta ja asiakkaiden erityispiirteiden tuntemusta on parannettu. Oikeusaputoimistoissa työskentelee talous- ja velkaneuvojana tai sihteerinä 193 henkilöä. Neuvonnan yhteydenottokanavia on useita; asiakas voi soittaa, sopia tapaamisen joko toimistolla tai etänä, jutella chatissä tai asioida sähköisesti. Lisäksi talous- ja velkaneuvojan ja esimerkiksi ulosoton, sosiaalitoimen tai Kelan asiantuntijan voi tavata noin 30 paikkakunnalla toimivassa talousneuvolassa. Talousneuvola on matalan kynnyksen neuvontapaikka, jonne asiakas voi tulla ison tai pienen talouskysymyksen kanssa ilman ajanvarausta. Talous- ja velkaneuvonnan henkilöstöä on koulutettu huomioimaan neuvonnassaan muun muassa peliongelmaisten erityispiirteet ja erilaiset peliongelmaan tukea antavien tahojen toiminta. Esimerkiksi Päijät-Hämeen pelipolku -yhteistyöhankkeessa talous- ja velkaneuvonta on välittänyt sidosryhmille ja asiakkaille talous- ja velka-asoiden asiantuntemustaan ja vastavuoroisesti tuonut neuvontaan tietoa peliongelmaisten kuntoutuksesta. Talous- ja velkaneuvonta avustaa asiakkaita yksityishenkilön velkajärjestelyn hakemisessa ja seuraa tuomioistuinten ratkaisukäytäntöjä. Erityistä huomiota on seurannassa kiinnitetty muun muassa peliriippuvaisten mahdollisuuteen saada yksityishenkilön velkajärjestely. Neuvonnan saatavuuden paraneminen ja erityispiirteiden tuntemus neuvonnassa palvelevat sekä peliongelmaisia että heidän läheisiään.

Talous- ja velka-asioihin kiinnitetään huomiota myös rahapelipoliittisessa ohjelmassa. Ohjelman toimeenpanossa seurataan ja edistetään ylivelkaantumisen torjuntaan kohdennettavia toimenpiteitä, edistetään rahapelaamiseen liittyvästä velkaantumisesta selviämistä ja taloudellista toipumista sekä talousosaamista.

Mari Pajula, erityisasiantuntija, sosiaali- ja terveysministeriö
Sanna Helesuo, johtava asiantuntija, oikeusministeriö

Valtioneuvoston selonteko sisäisestä turvallisuudesta

VNS 4/2021 vp – EK 15/2022 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus huolehtii sisäisen turvallisuuden keskeisten viranomaisten (poliisi, Rajavartiolaitos, pelastustoimi, Hätäkeskuslaitos, Tulli ja Maahanmuuttovirasto), rikosoikeudenhoidon ketjuun kuuluvien oikeushallinnon viranomaisten (Syyttäjälaitos ja Rikosseuraamuslaitos) sekä tuomioistuinlaitoksen toimintaedellytyksistä ja turvaa niiden rahoituspohjan vaalikaudet ylittävällä, kestäväällä ja pitkäjänteisellä tavalla sisäisen turvallisuuden selonteossa (VNS 4/2021 vp) esitettyihin resurssitarpeisiin perustuen.

1. Sisäisen turvallisuuden selonteossa todetaan, että turvallisuuden ja oikeudenhoidon tarpeisiin vastaaminen ja riittävien palveluiden turvaaminen tarkoittaisi pysyvän rahoituksen tasokorotusta noin 10 prosentilla vuoden 2020 kehystasosta vuoteen 2030 mennessä, jos valtiontaloudelliset edellytykset sen sallivat.

Pääministeri Marinin hallituskauden aikana sisäministeriön hallinnonalan kehysmäärärahat ovat nousseet yhteensä vuoden 2020 teknisen kehyksen noin 1,48 miljardin tasosta vuoden 2023 yht. noin 2,29 miljardin tasolle, mikä tarkoittaa noin 810 miljoonan euron lisäystä. Vuoden 2023 talousarviossa hallinnonalalle myönnettiin lisäksi vuoden 2023 kehystason ylittävää lisäystä yht. 200 miljoonaa euroa. Vuoden 2022 varsinaiseen talousarvioon verrattuna SM:n pääluokan määrärahat ovat nousseet vuoden 2023 talousarviossa yht. 914 miljoonalla eurolla (58 prosenttia).

Lisäykset vuodelle 2023 liittyivät pääosin Ukrainan sodasta aiheutuneeseen toimintaympäristön muutokseen ja sen vaikutuksiin sisäisen turvallisuuden viranomaisiin ja maahanmuuttoon. Vuoden 2022 kehyspäätyksen mukaisesti sisäministeriön pääluokan kehystaso laskee vuoden 2023 tasosta vuosien 2025–2026 noin 1,6 miljardin tasoon. Tällöin vertailu vuoden 2020 tasoon osoittaa yli 9 prosentin lisäystä, jolloin sisäisen turvallisuuden selonteossa asetetun tavoitteen voi katsoa täyttyneen kokonaisuutena hyvin.

Selonteon valmistumisen ajankohtana tilanne oli kuitenkin monella tapaa toinen kuin vuoden 2022 lopussa. Hallinnonalan haasteena on ollut ja on edelleen kustannustason voimakas nousu erityisesti ICT- ja toimitilamenoissa. Merkittävimmät kehysvuodelle 2023 tehdyt lisäykset liittyivät Rajavartiolaitoksen investointeihin (valvontalentokoneiden hankinta 163 miljoonaa euroa; maa- ja merirajan tekninen valvontajärjestelmä 15 miljoonaa euroa), Rajavartiolaitoksen valmiuteen (30 miljoonaa euroa) sekä maahanmuuttoon (Ukrainasta pakenevat ihmiset, yhteensä 493 miljoonaa euroa).

Oikeudenhoidon resursseja on tarkasteltu laajasti, mutta myös rikosoikeuden ketjun näkökulmasta oikeudenhoidon selonteossa (VNS 13/2022 vp). Oikeudenhoidon rahoitusvajeen kattamista ja oikeudenhoidon henkilöstöresurssien lisäämistä käsitellään keväällä 2023 Julkisen talouden suunnitelman vuosille 2024–2027 käsittelyn yhteydessä. Rikosvastuun sujuva toteutuminen edellyttää oikein mitoitettua resursointia esitutkintaviranomaiselle, syyttäjälle, oikeusapuun, tuomioistuimiin ja rangaistusten täytäntöönpanoon.

Antti Karila, neuvotteleva virkamies, sisäministeriö
Juha Saunamäki, johtava asiantuntija, oikeusministeriö

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus tehostaa vakavan ja järjestäytyneen rikollisuuden torjuntaa ja tässä tarkoituksessa muun muassa 1) päivittää järjestäytyneen rikollisuuden vastaisen strategian mahdollisimman pian, sekä 2) selvittää ja arvioi lainsäädännön kehittämistarpeet ja sen pohjalta valmistelee tarvittavat lainsäädäntöesitykset.

2. Hallitus on käynnistänyt valmistelut järjestäytyneen rikollisuuden vastaisen strategian päivittämiseksi. Oikeusministeriö ja sisäministeriö ovat yhdessä käynnistäneet esiselvityksen ammattimaisesta ja järjestäytyneestä rikollisuudesta Suomessa. Poliisi-ammattikorkeakoulu toteuttaa selvityksen, joka valmistuu keväällä 2023. Esiselvityksen on tarkoitus toimia päivitettävän strategian taustatietona, johon strategian toimenpiteet perustuisivat. Varsinainen strategiavalmistelu (toimenpiteet ja linjaukset) on tarkoitus käynnistää kesällä 2023 alkavan hallituskauden alussa. Lainsäädännön kehittämistarpeita arvioidaan strategiavalmistelussa muiden toimenpiteiden valmistelun rinnalla.

Ari Evwaraye, strategiapäällikkö, sisäministeriö

3. Eduskunta edellyttää, että hallitus arvioi tietojen luovuttamista koskevaa sääntelyä ja sen pohjalta valmistelee esityksen lainsäädännön muuttamiseksi siten, että sosiaali- ja terveysministeriön ja opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan viranomaisia veloitettaisiin antamaan poliisille ainakin henkeen tai terveyteen kohdistuvan uhkan arviointia ja uhkaavan teon estämistä varten muutoin salassa pidettävät välttämättömät tiedot.

3. Voimassa olevan lainsäädännön mukaan varhaiskasvatuksen, perusopetuksen, lukion, ammatillisen koulutuksen ja korkeakoulutuksen henkilöstöön kuuluvalla sekä taiteen perusopetuksesta annetun lain, vapaasta sivistystyöstä annetun lain ja nuorisolain mukaisia tehtäviä hoitavalla on salassapidon estämättä oikeus ilmoittaa poliisille, jos on tehtävässään saanut tietoja, joiden perusteella on syytä epäillä jonkun olevan vaarassa joutua väkivallan kohteeksi.

Eduskunta on edellyttänyt arviointia tietojen luovuttamista koskevan sääntelyn muuttamiseksi siten, että ilmoittamisoikeuden sijasta sosiaali- ja terveysministeriön ja opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan viranomaisia veloitettaisiin antamaan poliisille ainakin henkeen tai terveyteen kohdistuvan uhkan arviointia ja uhkaavan teon estämistä varten muutoin salassa pidettävät välttämättömät tiedot.

Ilmoitusvelvollisuusasiasta ja sen arvioinnista on käyty alustavaa keskustelua opetus- ja kulttuuriministeriön, sosiaali- ja terveysministeriön ja sisäministeriön virkamiesten kesken. Työryhmän ja mahdollisesti ohjausryhmän perustamista pidettiin hyvänä ja oikeana tapana edetä asiassa, koska eduskunta on myös edellyttänyt, että arvioinnin pohjalta valmisteltaisiin mahdollisesti esitys lainsäädännön muuttamiseksi. Arvioinnin ja lainsäädäntömuutosten valmistelemiseksi sosiaali- ja terveysministeriö asettaa työryhmän, joka aloittaa työskentelynsä alkuvuonna 2023.

Marja Penttilä, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

3. Arvioinnin ja lainsäädäntömuutosten valmistelemiseksi sosiaali- ja terveysministeriö asettaa työryhmän, joka aloittaa työskentelynsä alkuvuonna 2023.

Joni Komulainen, hallitusneuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

Marja Penttilä, hallitusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

Heidi Kankainen, johtava asiantuntija, sisäministeriö

Valtioneuvoston selonteko kotoutumisen edistämisen uudistamistarpeista

VNS 6/2021 vp – EK 22/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus tarkkaan seuraa kotoutumiskoulutuksen, erityisesti kielikoulutuksen, vaikuttavuutta ja kieliopintojen velvoittavuutta lisäävien toimenpiteiden vaikutuksia oppimistuloksiin sekä huolehtii kieliopintojen kehittämisestä siten, että maahan muuttaneiden kielitaito vastaa nykyistä paremmin työelämän kielitaitovaatimuksia

Kotoutumislain mukaan kotoutumissuunnitelman noudattaminen, suunnitelmassa sovittuihin toimenpiteisiin ja palveluihin, mukaan lukien kielikoulutus, hakeutuminen ja osallistuminen on maahanmuuttajalle velvoittavaa. Jos maahanmuuttaja kieltäytyy ilman pätevää syytä kotoutumissuunnitelman laatimisesta, sen tarkistamisesta tai osallistumasta kotoutumissuunnitelmassa sovittuun toimenpiteeseen, hänen oikeuttaan työttömyysetuuteen voidaan rajoittaa siten kuin työttömyysturvalaissa säädetään tai toimeentulotukea alentaa siten kuin toimeentulotuesta annetussa laissa säädetään. Kotoutumislain kokonaisuudistusta koskevassa hallituksen esityksessä (HE 208/2022 vp)

esitetään, että kunnan vastuuta kotoutumisen edistämisessä vahvistettaisiin. Kunnan tulisi aiempaa kattavammin tavoittaa työvoiman ulkopuolella olevia, kuten kotona lapsiaan hoitavia vanhempia, kotoutumisen alkuvaiheen toimenpiteisiin ja tätä kautta kotoutumista edistäviin palveluihin.

Kotoutumiskoulutusta on kehitetty viime vuosina pohjautuen mm. VN TEAS -selvityksen suositukseen. Kotoutumis- ja kielikoulutuksen toteutusmallien kehittämisessä on otettu huomioon mm. eri asiakassegmenttien sekä työelämän tarpeita. Koulutuksia voidaan järjestää myös yhdistettynä työhön, tästä esimerkkejä ovat mm. Työpaikkasuomi- ja -ruotsi-koulutus sekä työn ohella toteutettava kotoutumiskoulutus. Kotoutumiskoulutuksen kehittämistyötä jatketaan eduskunnan hyväksymän [kotoutumisen edistämisen uudistamistarpeita koskeneen valtioneuvoston selonteon](#) esitysten mukaisesti. Kotoutumiskoulutuksen oppimistuloksien ja vaikuttavuuden seurannan kehittämiseksi kotoutumislain kokonaisuudistusta koskevaan hallituksen esitykseen (HE 208/2022 vp) on sisällytetty kotoutumiskoulutuksen suomen tai ruotsin kielitaidon päättöttestaus. Kotoutumiskoulutuksen kielitaidon päättöttestauksen valtakunnallisesta kehittämisestä ja ylläpidosta vastaa Opetushallitus. Kehittämistyö käynnistyy vuoden 2023 alussa.

Mira Sinkkonen, johtava asiantuntija, työ- ja elinkeinoministeriö

Biometristen tietojen käsittelyä koskeva sääntely

HE 35/2021 vp – EV 92/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää ja arvioi tarkkaan ulkomaalaisten biometristen tietojen käsittelyä koskevaa kansallista ja EU-sääntelyä, mukaan lukien edellytyksiä kansallisiin tietojärjestelmiin tallennettujen biometristen tietojen käyttämiselle SIS-asetusten mukaisissa kuulutuksissa, ja ryhtyy tarvittaessa asianmukaisiin toimiin kansallisen lainsäädännön muuttamiseksi.

Sisäministeriö käynnisti vuoden 2021 lopulla ulkomaalaislain kokonaisuudistuksen esiselvityshankkeen. Ulkomaalaislain varsinainen uudistustyö on tarkoitus aloittaa erillisessä hankkeessa seuraavalla hallituskaudella. Biometristen tietojen käsittelyä on tarkoitus selvittää ja arvioida osana tätä uudistusta. Osana selvitystyötä muiden maiden biometristen tietojen käsittelyä koskevaa kansallista sääntelyä ja käytäntöjä kartoitetaan keväällä 2023 toteutettavassa Euroopan muuttoliikeverkoston (EMN) Inform -tietokatsauksessa.

Anu Polojärvi, erityisasiantuntija, sisäministeriö
Suvi Pato-oja, erityisasiantuntija, sisäministeriö

Opiskelun perusteella myönnettävien oleskelulupien jälkivalvonta

HE 232/2021 vp – EV 35/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy tulevaisuudessa tarvittaviin toimenpiteisiin opiskelun perusteella myönnettävien oleskelulupien edellytyksiä koskevan jälkivalvonnan toimivuuden varmistamiseksi, tehostamiseksi ja resursoimiseksi tavalla, jolla varmistetaan oleskeluluvan edellytysten olemassaolo myös luvan myöntämisen jälkeen.

Työ- ja elinkeinoministeriö toteaa, että kolmansien maiden kansalaisia opiskelijoita koskevat lainmuutokset tulivat voimaan 15.4.2022. Lainmuutosten myötä opiskelijoille myönnetään oleskelulupa koko tutkinnon suorittamisen ajaksi. Migri on käynnistänyt AMIF-rahoitettavan AURA-hankkeen (= Automaattisen ratkaisun ja jälkikäteisen lupa- valvonnan mahdollistaminen), jonka yhtenä tavoitteena on luoda ja ottaa käyttöön automaattisen jälkivalvonnan mekanismit. AURA-hankkeessa toteutetaan tietojärjestelmä- muutokset työ- ja opiskeluperusteisten oleskelulupien jälkivalvonnan automatisoinnille Maahanmuuttovirastossa ja luodaan prosessit ko. automaation käyttöönotolle. Jälki- valvonnan automatisoinnin ensimmäisenä käyttötapauksena ovat opiskeluperusteiset prosessit, joissa luvan myöntämisen edellytyksiä on tarpeen tarkistaa jälkikäteisesti erityisesti tapauksissa, joissa opiskelijalle on myönnetty oleskelulupa koko tutkinnon suorittamisen ajalle. Opiskelijoiden osalta jälkivalvonnan on arvioitu olevan käyttöönotet- tavissa Q4/2023. Hankkeen on määrä valmistua kokonaisuudessaan 30.4.2025.

Hankkeessa toteutettavat toimet edistävät myös siirtymistä työ- ja opiskeluperusteisissa oleskelulupaprosesseissa riskiperusteiseen käsittelyyn hyödyntämällä jälkivalvonnan automaatiota. Selkeät oleskelulupahakemukset on mahdollista käsitellä kevennettyjen ja automatisoitujen käsittelypolkujen mukaisesti, kun rinnalla on käytössä valvonta- mekanismit mahdollisten väärinkäytösten tunnistamiseksi. Lisäksi tekniset rakenteet mahdollistavat laajemmin automaation laadunvalvonnan ja -seurannan sekä vaikutta- vuuden analysoinnin. Samalla parannetaan maahanmuuttohallinnon tiedolla johtamisen valmiuksia.

Essi Lojander, erityisasiantuntija, työ- ja elinkeinoministeriö

Sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen uudistukseen liittyvän rahoituslainsäädännön muuttaminen

HE 68/2022 vp – EV 102/2022 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin merellisen öljyntorjunnan rahoituksen turvaamiseksi.

1. Hyvinvointialueiden rahoitusmallissa on itseään korjaava luonne sisäänrakennettuna siinä mielessä, että rahoituslain (617/2021) 10 pykälän mukainen jälkikäteistarkistus korjaa laskennallisen rahoituksen ja toteutuneiden nettokustannusten välistä epäsuhtaa koko maan tasolla, jälkikäteisesti. Toisin sanoen alueiden laskennallisten kustannusten ja toteutuneiden kustannusten erotus huomioidaan koko maan laskennallisissa kustannuksissa korjaavasti. Täsmällinen vaikutus yksittäiselle alueelle riippuu alueellisista tarvetekijöistä ja määräytymistekijöistä. Jos hyvinvointialueiden rahoitus ei riitä öljyntorjunnan tehtäviin ja rahoituksessa olisi rakenteellinen alijäämä, rahoitusmallin pitäisi korjata suuri osa rahoitusvajauksesta jälkikäteistarkistuksen myötä.

Valtion rahoitus hyvinvointialueille on yleiskatteista ja jos ennen avustuksin rahoitettua toimintaa ei jatkossa rahoiteta avustuksin, nettokustannusten lisäys näkyy koko maan tasolla tehtävässä rahoituksen jälkikäteistarkistuksessa. Tämä rahoitus jakaantuu alueille rahoitusmallin mukaisin osuuksin. Hyvinvointialueiden käyttötalouden rahoituksen riittävyys on joka tapauksessa turvattu nykyisen lainsäädännön puitteissa, alueilla on mahdollisuus hakea lisärahoitusta valtiolta. Valtiovarainministeriö seuraa hyvinvointialueiden talouden kehitystä ja rahoituksen riittävyyttä säännöllisesti. Lakisääteisten tehtävien rahoitus tulee olla joka tapauksessa riittävää – tarvittaessa hyvinvointialueiden tulee myös kohdistaa resurssejaan paremmin tuottavuushyötyjen aikaansaamiseksi.

Jussi Lindgren, johtava erityisasiantuntija, valtiovarainministeriö

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus huolehtii siitä, että sosiaali- ja terveyshuollon ja pelastustoimen uudistuksen tavoitteiden toteutumista seurataan pitkäjänteisesti ja havainnoista raportoidaan säännöllisesti.

2. Sosiaali- ja terveyspalveluja sekä pelastustoimea koskevan uudistuksen tavoitteena on kaventaa hyvinvointi- ja terveyseroja, turvata yhdenvertaiset ja laadukkaat sosiaali- ja terveys- sekä pelastustoimen palvelut, parantaa turvallisuutta, palveluiden saatavuutta ja saavutettavuutta, turvata ammattitaitoisen työvoiman saanti, vastata yhteiskunnallisten muutosten mukaan tuomiin haasteisiin ja hillitä kustannusten kasvua.

Uudistuksen tavoitteiden toteutumista seurataan monipuolisesti ja pitkäjänteisesti. Keskeinen väline tavoitteiden toteutumisen tukemiseen ja seurantaan on sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen jatkuvaluonteinen kansallinen ohjaus. Hyvinvointialueiden ohjauksen yhteinen tietopohja muodostuu hyvinvointialueen väestöstä, taloutta sekä sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen järjestämistä koskevista tiedoista.

Hyvinvointialue laatii vuosittain selvityksen hyvinvointialueen sosiaali- ja terveydenhuollon ja talouden tilasta sekä selvityksen hyvinvointialueen pelastustoimen palveluiden toteutumisesta ja talouden tilasta. Valvira ja aluehallintovirastot laativat valvonnan yhteydessä saatujen tietojen perusteella selvityksen sosiaali- ja terveydenhuollon yhdenvertaisesta toteutumisesta hyvinvointialueilla. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos valmistelee edellä mainittuja selvityksiä hyödyntäen valtakunnallisesti, sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöalueittain ja hyvinvointialueittain vuosittain asiantuntija-arvion väestön hyvinvoinnin ja terveyden sekä sosiaali- ja terveydenhuollon tilasta. Aluehallintovirasto valmistelee alueellaan pelastustoimen palvelutason ja rahoituksen tason riittävyyden arvioimiseksi hyvinvointialueittain vuosittain asiantuntija-arvion. Aluehallintovirastojen pelastustoimen asiantuntija-arvioista kootaan valtakunnallinen asiantuntija-arvio.

Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö laatii vuosittain valtakunnallisen selvityksen, jossa arvioidaan sosiaali- ja terveydenhuollon yhdenvertaista toteutumista ja rahoituksen tason riittävyyttä. Sisäministeriö laatii vuosittain valtakunnallisen selvityksen, jossa arvioidaan pelastustoimen palvelujen toteutumista ja rahoituksen tason riittävyyttä. Talouden kehitystä ja sille hyvinvointialueen rahoituksesta annetussa laissa asetettuja tavoitteita seurataan julkisen talouden suunnitelmassa.

Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö ja sisäministeriö neuvottelevat vuosittain hyvinvointialueiden kanssa niiden järjestämisvastuulle kuuluvan sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen palveluiden järjestämistehtävän toteutumisesta. Valtiovarainministeriö osallistuu neuvotteluihin. Neuvotteluista laaditaan asiakirja, joka julkaistaan julkisessa tietoverkossa.

Antto Korhonen, neuvotteleva virkamies, valtiovarainministeriö

Valtioneuvoston selonteko tiedustelulainsäädännöstä

VNS 11/2021 vp – EK 70/2022 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus tekee perusteellisen selvityksen tiedustelulainsäädännön palomuurisääntelyn toimivuudesta ja täsmenmistarpeista, ja arvioinnin pohjalta valmistelee tarvittavat kattavat, tarkkarajaiset ja täsmälliset säännösehdotukset sääntelyn selkeyttämiseksi.

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus muutoinkin tarkastelee tiedustelulainsäädännön toimivuutta, vaikutuksia ja mahdollisia muutostarpeita, huolehtii lainsäädännön ajantasaisuudesta muuttuvassa toimintaympäristössä sekä varmistaa tiedustelutoiminnan ja sen valvonnan riittävät resurssit.

1.–2. Valtioneuvosto päätti 9.3.2023 ryhtyä eduskunnan kirjelmään sisältyvästä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Johanna Hakala, hallitusneuvos, sisäministeriö

7 Lakivaliokunta

Vaikutusvallan väärinkäyttö

HE 79/2010 vp – EV 373/2010 vp

Eduskunta edellytti 15.3.2011, että hallitus ryhtyy kiireellisesti valmistelemaan lainsäädäntöehdotuksen vaikutusvallan väärinkäytön kriminalisoimiseksi.

Oikeusministeriö asetti 25.4.2014 työryhmän selvittämään muun muassa tätä kysymystä (lahjusrikoksia koskevien säännösten eräitä muutostarpeita selvittävä työryhmä, OM 7/41/2014). Työryhmän mietintö valmistui helmikuussa 2015, ja siitä pyydettiin lausunnot. Jatkovalmistelussa laadittiin asiaa koskeva lainsäädäntöluonnos, joka oli lausuntokierroksella. Lainsäädäntöehdotuksen jatkovalmistelu on käynnissä oikeusministeriössä. Aiempaan valmisteluun ja siitä saatuun lausuntopalautteeseen perustuva lainsäädäntöehdotus on ollut lausuntokierroksella 13.10.–25.11.2022.

Lahjusrikoksia koskevien säännösten eräät muutostarpeet [Lahjusrikoksia koskevien säännösten eräät muutostarpeet](#)

Lahjusrikoksia koskevien säännösten eräät muutostarpeet, lausuntotiivistelmä [Lahjusrikoksia koskevien säännösten eräät muutostarpeet, lausuntotiivistelmä](#)

Vaikutusvallan kauppaamisrikos, lausuntotiivistelmä [Vaikutusvallan kauppaamisrikos, lausuntotiivistelmä](#)

Leena Mäkipää, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

Esitutkitaviranomaisten toiminnan valvonta ja salaisista tiedonhankintakeinoista päättäminen

HE 222/2010 vp – EV 374/2010 vp

2. Eduskunta edellytti, että hallitus selvittää ja harkitsee, tulisiko salaisia tiedonhankintakeinoja koskeva ratkaisutoimivalta osoittaa tuomioistuinten toimivaltaan.

2. Vuoden 2014 alussa voimaan tulleen uuden pakkokeinolain (806/2011) käsittelyä koskevista eduskunnan valiokunta-asiakirjoista ilmenee, että kirjaus koskee peitetoiminnasta, valeostosta ja salaisen tiedonhankinnan suojaamisesta päättämistä. Aikaisemmin todetun mukaisesti on katsottu tarkoituksenmukaiseksi, että pakkokeinolain muuttamistarpeet

tulevat pohdittaviksi, kun uuden lain soveltamiskäytännöstä on saatu riittävästi kokemuksia. Oikeusministeriö on siksi 10.7.2020 asettanut työryhmän arvioimaan pakkokeinolain muutostarpeita ja tarkastelun perusteella valmistelevaan tarvittavat lainsäädäntömuutokset. Muutostarpeita arvioitaessa työryhmä on kiinnittänyt huomiota esimerkiksi eduskunnan kannanottoihin, kuten lausumassa tarkoitettuun kysymykseen salaisia tiedonhankintakeinoja koskevan ratkaisutoimivallan osoittamisesta tuomioistuinten toimivaltaan. Työryhmän mietinnön ja siitä saatujen lausuntojen pohjalta on valmisteltu hallituksen esitys HE 217/2022 vp, joka on annettu eduskunnalle 20.10.2022.

Asia ei siten enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Lauri Rautio, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

Vakuutusoikeuden yksimielisten asioiden ratkaiseminen

HE 104/2014 vp – EV 330/2014 vp

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus arvioi mahdollisuudet muuttaa vakuutusoikeuden työoloja, yritystoimintaa sekä sotilasvamma-asioita tuntevien jäsenten nimitysmenettelyä nykyistä avoimemmaksi sekä kelpoisuusvaatimusten asettamista tällaisille jäsenille.

2. Oikeusministeriössä on laadittu muistio vakuutusoikeuden työoloja, yritystoimintaa sekä sotilasvamma-asioita tuntevien jäsenten nimitysmenettelystä. Oikeusministeriö on toimittanut selvityksen lakivaliokunnalle 17.12.2018. Jatkossa on tarkoitus arvioida, tulisiko vakuutusoikeuden asiantuntijajäsenille asettaa kelpoisuusvaatimuksia ja millä perusteilla tuomioistuimiin voidaan valita intressijäseniä. Asiantuntijajäseniä ei voida erottaa tehtävästä kesken toimikauden, joten muutokset voidaan toteuttaa aikaisintaan nykyisen toimikauden päättyessä vuoden 2024 lopussa.

Piritta Koivukoski-Kouhia, erityisasiantuntija, oikeusministeriö

Identiteettivarkaudet

HE 232/2014 vp – EV 335/2014 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa itsenäisenä esiintyvän identiteettivarkauden nykyisten tutkintakeinojen ja -valtuuksien toimivuutta ja riittävyyttä, ja jos aiheutta ilmenee, ryhtyy toimenpiteisiin kyseisten rikosten torjunnan ja selvittämisen tehostamiseksi.

Identiteettivarkautta koskeva rikoslain 38 luvun uusi 9 b pykälä (368/2015) on tullut voimaan 4.9.2015. Aikaisemmin todetun mukaisesti on katsottu tarkoituksenmukaiseksi, että selvittämiskeinojen ja -valtuuksien toimivuus ja riittävyys voidaan arvioida, kun vuoden 2014 alussa voimaan tulleen pakkokeinolain (806/2011) muuttamis- ja täydentämistarpeet tulevat pohdittaviksi. Oikeusministeriö on 10.7.2020 asettanut työryhmän arvioimaan pakkokeinolain muutostarpeita ja tarkastelun perusteella valmistelevaan tarvittavat lainsäädäntömuutokset. Muutostarpeita arvioitaessa työryhmä on kiinnittänyt huomiota esimerkiksi eduskunnan kannanottoihin, kuten lausumassa tarkoitettuun kysymykseen identiteettivarkauden tutkintakeinojen ja -valtuuksien toimivuudesta ja riittävydestä. Työryhmän mietinnön ja siitä saatujen lausuntojen pohjalta on valmisteltu hallituksen esitys HE 217/2022 vp, joka on annettu eduskunnalle 20.10.2022.

Asia ei siten enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Lauri Rautio, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

Oikeudenhoidon uudistamisohjelma

HE 246/2014 vp – EV 308/2014 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus joutuisasti selvittää tarpeen ja mahdollisuudet ottaa käyttöön järjestelmä, jossa suullinen näyttö otetaan muutoksenhakutuomioistuimessa vastaan käräjäoikeudessa tehdyn kuva- ja äänitallenteen avulla.

Hallitusohjelman mukaan oikeudenkäynneissä näytön vastaanottaminen käräjäoikeuksiin keskitetään niin, että todistelu taltioidaan hovioikeuskäsittelyä varten. Hallitus antoi syyskuussa 2021 eduskunnalle tätä uudistusta koskevan hallituksen esityksen (HE 133/2021 vp). Eduskunta hyväksyi esityksen eräin muutoksin joulukuussa 2021 (EV 214/2021 vp).

Uudistuksen voimaantulosta säädetään erikseen lailla, kun sen edellyttämä tekninen järjestelmä on valmis. Järjestelmän käyttöönoton valmistelusta vastaa Tuomioistuinvirasto. Tavoitteena on siirtyä uuteen menettelyyn niin nopeasti kuin mahdollista.

Jukka Siro, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

Rattijuopumuksen rangaistukset

M 5/2014 vp – EK 56/2014 vp

5. Eduskunta edellyttää, että hallitus tehostaa nuorten rattijuopumuksesta epäiltyjen päihdetilanteen kartoitusta ja siihen liittyviä jatkotoimia.

5. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos on edistänyt rattijuopumuksesta kiinnijääneille alle 25-vuotiaille tarkoitetun Tie selväksi -toimintamallin levittämistä. Toimintamallissa poliisi tarjoaa rattijuopumuksesta kiinnijääneille nuorille henkilöille mahdollisuutta keskustella sosiaali- tai terveydenhuollon edustajan kanssa välittömästi tapahtuneen jälkeen. Sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämisvastuun siirryttyä hyvinvointialueille nuorten rattijuopumuksesta epäiltyjen päihdetilanteen kartoitukseen ja siihen liittyviin jatkotoimiin liittyvä asiakokonaisuus sisältyy hyvinvointialueiden vastuuseen edistää asukkaidensa hyvinvointia ja terveyttä yhteistyössä alueen kuntien ja muiden toimijoiden kanssa.

Vuoden 2023 alusta voimaan tullut mielenterveys- ja päihdelainsäädännön uudistus parantaa mielenterveys-, päihde- ja riippuvuuspalvelujen saatavuutta, laatua ja tarpeen mukaisuutta sekä vahvistaa asiakkaan oikeuksia saada yhdenvertaisesti tarvitsemiaan palveluja kaikissa ikäryhmissä. Palvelujärjestelmän toimivuuden parantamisella on myös ennalta ehkäiseviä tavoitteita, joilla nuorten rattijuopumuksesta epäiltyjen päihdetilanteen kartoituksen ja siihen liittyvien jatkotoimien tehostamiseen voidaan vastata.

Tapani Hämäläinen, lääkintöneuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

Sakon muuntorangaistusmenettelyn keventäminen ja yksinkertaistaminen

HE 291/2014 vp – EV 363/2014 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus viipymättä selvittää mahdollisuudet keventää ja yksinkertaistaa sakon muuntorangaistusmenettelyä ja sitä edeltäviä vaiheita ja valmistelee tarvittavat ehdotukset annettavaksi samanaikaisesti eduskunnalle sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain voimaannpanoa koskevan lakiehdotuksen kanssa.

Oikeusministeriössä on vuonna 2021 käynnistynyt sakon täytäntöönpanosta annetun lain uudistamistarpeiden arviointi. Hanke liittyy Oikeusrekisterikeskuksen täytäntöönpanotietojärjestelmän uudistamiseen. Tässä yhteydessä arvioidaan, voidaanko sakon muuntorangaistusmenettelyä vielä joltain osin yksinkertaistaa aiemmissä selvityksissä tehtyjen ehdotusten pohjalta. Oikeusministeriön hankkeeseen asettaman työryhmän raportti

valmistuu vuoden 2023 aikana ja lainsäädännön muutoksiksi on tarkoitus antaa hallituksen esitys vuonna 2024.

Juho Martikainen, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

Tuomarien koulutusta koskeva uudistus

HE 7/2016 vp – EV 99/2016 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa tuomareiden koulutusta koskevan uudistuksen toimivuutta ja vaikutuksia kiinnittäen erityistä huomiota muun muassa uudistuksen aiheuttamiin kustannuksiin, tuomarinkoulutuslautakunnan voimavaroihin, asessorien haku- ja nimitysmenettelyyn ja uudistuksen vaikutuksiin tuomarin uran avoimuuteen ja antaa lakivaliokunnalle asiasta selvityksen sekä vuoden 2020 että vuoden 2023 loppuun mennessä.

Oikeusministeriö on 14.6.2022 asettanut selvityshenkilön ja antaa lakivaliokunnalle selvityksen vuoden 2023 loppuun mennessä.

Anne Hallavainio, hallitusneuvos, oikeusministeriö

Käräjäoikeusverkoston kehittämishankkeen vaikutusten seuranta

HE 270/2016 vp – EV 126/2017 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa käräjäoikeuksien rakenneuudistuksen ja siihen liittyvän mahdollisen summaaristen riita-asioidenkäsittelyä koskevan uudistuksen vaikutuksia kiinnittäen erityistä huomiota oikeusturvan alueelliseen saatavuuteen, kielellisten oikeuksien toteutumiseen, taloudellisiin vaikutuksiin ja oikeudellisten palvelujen tarjontaan sekä antaa lakivaliokunnalle edellä mainituista seikoista selvityksen vuoden 2022 loppuun mennessä.

Oikeusministeriö on toimittanut lakivaliokunnalle selvityshenkilön raportin 29.12.2022.

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Anne Hallavainio, hallitusneuvos, oikeusministeriö

Summaaristen riita-asioiden keskittäminen

HE 190/2017 vp – EV 32/2018 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa käräjäoikeuksien rakenneuudistuksen ja siihen liittyvän summaaristen riita-asioiden käsittelyä koskevan uudistuksen vaikutuksia kiinnittäen erityistä huomiota oikeusturvan alueelliseen saatavuuteen, kielellisten oikeuksien toteutumiseen, taloudellisiin vaikutuksiin ja oikeudellisten palvelujen tarjontaan sekä antaa lakivaliokunnalle edellä mainituista seikoista selvityksen vuoden 2022 loppuun mennessä.

Oikeusministeriö on toimittanut lakivaliokunnalle selvityshenkilön raportin 29.12.2022.

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Anne Hallavainio, hallitusneuvos, oikeusministeriö

Oikeusprosessien keventämishankkeen vaikutusten seuranta

HE 200/2017 vp – EV 31/2018 vp

Eduskunta edellyttää, että oikeusministeriö seuraa oikeusprosessien keventämistä yleisissä tuomioistuimissa koskevan uudistuksen toimivuutta ja vaikutuksia erityisesti tuomioistuimien kokoonpanoa ja syytetyn henkilökohtaista läsnäoloa oikeudenkäynnissä koskevien säännösten osalta sekä antaa lakivaliokunnalle edellä mainituista asioista selvityksen vuoden 2023 loppuun mennessä.

Uudistuksen toimivuutta ja vaikutuksia seurataan erityisesti tuomioistuimien kokoonpanoa ja syytetyn henkilökohtaista läsnäoloa oikeudenkäynnissä koskevien säännösten osalta ja eduskunnalle tullaan antamaan lausumassa tarkoitettu selvitys vuoden 2023 loppuun mennessä. Selvitystyö on vuonna 2022 aloitettu oikeusministeriössä virkatyönä

Katja Repo, erityisasiantuntija, oikeusministeriö

Ulosoton rakenneuudistuksen toimivuus ja vaikutukset

HE 71/2018 vp – EV 296/2018 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa tarkoin ulosoton rakenneuudistukseen liittyvän ulosoton organisaatiomuutoksen ja täytäntöönpanon jakamisen toimivuutta ja vaikutuksia sekä antaa lakivaliokunnalle asiasta selvityksen vuoden 2022 loppuun mennessä. Seurannassa ja selvityksessä tulee kiinnittää erityistä huomiota uudistuksen vaikutuksiin velallisten ja velkojien asemaan, oikeusturvaan ja kielellisten oikeuksien toteutumiseen sekä täytäntöönpanon laatuun, asiantuntemukseen ja perintätulokseen samoin kuin uudistuksella tavoiteltuihin säästöihin.

Oikeusministeriö on toimittanut lakivaliokunnalle selvityksen 20.12.2022.

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Merja Muilu, hallitusneuvos, oikeusministeriö

Lapsenhuoltolain uudistus

HE 88/2018 vp – EV 175/2018 vp

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus mahdollisimman pian selvittää ja arvioi vuoroasumisen vaikutukset ja muutostarpeet etuuksia ja palveluja koskevaan lainsäädäntöön sekä valmistelee viipymättä tarvittavat lainsäädäntömuutokset annettaviksi eduskunnalle.

2. Lasten vuoroasumisen ja muiden kahden kodin lasten tilanteiden tukemiseksi laadittiin poikkihallinnollinen toimenpidesuunnitelma syksyllä 2021 (suunnitelman laatimisessa mukana OM, OKM, STM, VM). Toimenpidesuunnitelman sisältämät ehdotukset kohdentuivat sosiaaliturvaan, sosiaali- ja terveystalouteen (sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala), opetus-, varhaiskasvatuspalveluihin (opetus- ja kulttuuriministeriö) sekä elatusavun (oikeusministeriö) määrittämiseen. Niitä tilanteita, joita koskevassa sääntelyssä lasten vuoroasuminen on jo huomiotu, ei käsitelty. Suunnitelmassa kartoitettiin, mihin suurempiin kokonaisuudistuksiin toimenpide-ehdotukset kytkeytyvät. Ehdotusten vaikutuksia arvioitiin hallinnonalakohtaisesti. Toimenpidesuunnitelman on tarkoitus toimia päätöksenteon tukena käynnissä olevissa kehittämisohjelmissa ja lakihankkeissa. Osana toimenpidesuunnitelmaa on selvitetty eri viranomaisien vastuut sen eteenpäinviemisessä.

Sosiaali- ja terveysministeriössä lasten vuoroasumistilanteet on otettu huomioon esim. vammais- ja palvelulainsäädännön sekä toimeentulotukilain uudistuksissa. Parlamentaarisen sosiaaliturvakomitean 16.3.2023 julkaistuun välimietintöön sisältyvistä sosiaaliturvan

kehittämisehdotuksista lasten vuoroasumiseen ja muihin kahden kodin tilanteisiin liittyvät erityisesti ehdotukset 13 (lapsilisäjärjestelmän uudistaminen mm. monimuotoisia perhetilanteita silmällä pitäen), ehdotus 14 (selvitys lapsiköyhyysriskin ehkäisemisestä ja vähentämisestä) sekä ehdotus 16 (asumistukea koskeva kehittämis ehdotus).

Annika Juurikko, hallitussihteeri, sosiaali- ja terveysministeriö

3. Eduskunta edellyttää, että hallitus vahvistaa ja kehittää vanhemmuuden ja parisuhteen tukea ja erotilanteiden palveluja pitkittyneiden ja vaikeiden lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevien riitojen ehkäisemiseksi ja ratkaisemiseksi.

3. Vanhemmuuden ja parisuhteen tuen ja erotilanteen palvelujen kehittämistä jatketaan. Eron jälkeiseen vanhemmuuteen apuvälineeksi kehitetyn vanhemmuussuunnitelman käyttöä edistetään mm. osana perhekeskusten kehittämistyötä. Kaikkein vaativimmassa tilanteessa olevien lasten, nuorten ja perheiden tarpeisiin vastaavien osaamis- ja tukikeskusten (OT-keskus) valmistelua on jatkettu. Hallituksen tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskusohjelmassa peruspalvelut ovat keskeisessä asemassa. Ehkäiseviin ja varhaisen tuen palveluihin, kuten eropalveluihin ja muihin perhe-elämän kriiseihin liittyviin palveluihin, kiinnitetään huomiota.

Marjo Malja, sosiaalineuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

4. Eduskunta edellyttää, että lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan asian tuomioistuinkäsittelyä varten laadittavan olosuhdeselvityksen tekemisestä annetaan valtakunnallista ohjeistusta ja koulutusta sekä arvioidaan tarve säätää kelpoisuusvaatimukset selvityksen tekemiselle.

4. THL:n on vuonna 2021 laatinut oppaan lapsenhuoltolain mukaisen sosiaalilautakunnan selvityksen laatimiseksi (asiantuntijaryhmän suositus). Lisäksi THL on koonnut vuonna 2022 Asiantuntijatyöryhmän kannanoton lapsenhuoltolain mukaisesta tuomioistuimelle annettavasta selvityksen tekemiseen tarvittavasta kelpoisuudesta, täydennyskoulutuksesta ja yhteistyörakenteista.

Jari Keinänen, johtaja, sosiaali- ja terveysministeriö

5. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa tarkoin lapsenhuoltolain uudistuksen toimeenpanoa ja vaikutuksia kiinnittäen erityistä huomiota muun muassa entistä laajempien lapsen huoltoa, asumista ja tapaamista koskevien sopimismahdollisuuksien ja sosiaaliviranomaisten toimivaltuuksien käyttöön, vuoroasumisen toimivuuteen sekä vieraannuttamiseen ja muuhun tapaamisoikeuden estämiseen tarkoitettujen keinojen tehokkuuteen.

5. Lapsenhuoltolain uudistus tuli voimaan 1.12.2019. Uudistuksen toimeenpanosta ja vaikutuksista tehdään erillinen selvitys kiinnittäen erityistä huomiota eduskunnan esille tuomiin seikkoihin, kun uudistuksen soveltamisesta on saatu riittävästi kokemuksia.

Outi Kemppainen, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

Tuomioistuinviraston perustaminen

HE 136/2018 vp – EV 218/2018 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa Tuomioistuinviraston perustamista koskevan uudistuksen toimivuutta ja vaikutuksia tuomareiden koulutukseen sekä tuomarinkoulutuslautakunnan samoin kuin tuomarinvalintalautakunnan asemaan ja tehtäviin sekä antaa asiasta selvityksen vuoden 2023 loppuun mennessä.
1. Oikeusministeriö on 14.6.2022 asettanut selvityshenkilön ja antaa lakivaliokunnalle selvityksen vuoden 2023 loppuun mennessä.
2. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa Tuomioistuinviraston perustamista koskevan uudistuksen toimivuutta ja vaikutuksia kiinnittäen erityistä huomiota tuomioistuinten riippumattomuuteen ja oikeusturvaan, oikeusministeriön ja viraston väliseen suhteeseen ja tehtävienjakoon, viraston johtamisjärjestelmän ja johtokunnan kokoonpanon toimivuuteen sekä voimavarojen riittävyyteen sekä antaa lakivaliokunnalle edellä mainituista seikoista selvityksen vuoden 2025 loppuun mennessä.
2. Valtiovarainministeriö on 13.12.2022 asettanut Virastoarviointi 2022–2023 -hankkeen toimikaudelle 13.12.2022–30.9.2023. Yksi hankkeessa arvioitavista kohteista on Tuomioistuinvirasto. Arvioinnin pohjalta laaditaan selvitys, joka annetaan lakivaliokunnalle vuoden 2025 loppuun mennessä.

Anne Hallavainio, hallitusneuvos, oikeusministeriö

Sakon muuntorangaistuksen määräämistä koskevan sääntelyn muuttaminen

HE 178/2018 vp – EV 245/2018 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää mahdollisuudet kehittää ja laajentaa muuntorangaistukseen tuomittujen sijoittamista ulkopuoliseen laitokseen päihdehuoltoon ja mahdollisuudet varmistaa tarvittavien päihde-, sosiaali- ja terveyspalvelujen jatkuvuus riittävän ajan laitossijoituksen ja muuntorangaistuksen suorittamisen jälkeen.
1. Oikeusministeriö on antanut Rikosseuraamuslaitokselle tulostavoitteen vuosille 2021–2024 lisätä lyhytaikais- ja sakkovankien sijoittamista ulkopuoliseen laitokseen. Rikosseuraamuslaitos käynnisti vuonna sakko- ja lyhytaikaisvankihankkeen. Vuoden 2022 vankilan ulkopuolisia sijoituksia päihdehoitolaitokseen tehtiin kaikkiaan 320, joista loppuun suoritettuja sijoituksia oli kaikkiaan 254. Kaiken kaikkiaan hankkeen aikana suunnitellusti sijoituksen loppuun on käynyt 402 asiakasta. Hankkeen aikana on luotu alueellisia prosesseja ja tiivistetty asiakasyhteistyötä sosiaali- ja terveydenhuollon kanssa. Hankkeen onnistumista arvioidaan tutkimuksella. Asiassa on tavoitteena edetä asteittain lisäten sijoitusten määrää siten, että 25 prosenttia vapautuneista sakkovangeista sijoitetaan ulkopuoliseen päihdehoitoon vuonna 2024.

Rikosseuraamuslaitoksen toiminnan kehittämis- ja tietojärjestelmähankkeen (Roti) käyttöönotto ja Rikosseuraamuslaitoksen organisaatiomuutos vaikeuttivat merkittävästi sijoitusten toteutusta. Hanketta päätettiin jatkaa 30.6.2023 asti.

Minna Piispa, neuvotteleva virkamies, oikeusministeriö

Avioliittolain muuttaminen

HE 211/2018 vp – EV 256/2018 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus pikaisesti selvittää mahdollisuudet saada alaikäisenä tai muusta avioliiton esteestä huolimatta solmittu avioliitto päättymään, purkautumaan, kumottua tai mitätöityä muutoin kuin avioerolla sekä sen, millaisia vaikutuksia tällä on muun muassa puolisoitten ja lasten asemaan.
2. Eduskunta edellyttää, että hallitus mahdollisimman pian selvittää ulkomailla alaikäisenä solmitun avioliiton tunnustamista koskevan sääntelyn mahdolliset tarkistustarpeet ja vaikutukset.

3. Eduskunta edellyttää, että hallitus pikaisesti selvittää mahdollisuudet saada pakottamalla solmittu avioliitto päättymään, purkautumaan, kumottua tai mitätöityä muutoin kuin avioerolla sekä sen, millaisia vaikutuksia tällä on muun muassa puolisoiden ja lasten asemaan.

1.–3. Hallitus antoi 14.10.2021 eduskunnalle esityksen laiksi avioliittolain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 172/2021 vp). Esityksessä ehdotetaan ulkomailta alaikäisenä solmitun avioliiton tunnustamista koskevia erityissäännöksiä. Lisäksi ehdotetaan säännöksiä, jotka mahdollistavat pakottamalla solmitun avioliiton purkamisen kumoamalla. Valmistelun yhteydessä ei ole katsottu tarpeelliseksi esittää muutoksia avioliiton esteestä huolimatta solmitun avioliiton purkamista koskevaan sääntelyyn.

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Outi Kemppainen, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

Rikoslain 20 luvun uudistaminen

HE 212/2018 vp – EV 305/2018 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus ripeästi uudistaa rikoslain 20 luvun säännökset koskien lapsiin kohdistuvia hyväksikäyttö- ja raiskausrikoksia ja antaa asiaa koskevan hallituksen esityksen eduskunnalle. Uudistuksessa tulee edelleen kiristää lapsiin kohdistuvien hyväksikäyttö- ja raiskausrikosten rangaistuksia, erityisesti vähimmäisrangaistuksia, sekä arvioida sääntelytekniikkaa ja rikosnimikkeitä. Tarkastella tulee erityisesti sukupuoliyhteyden käsittävien tekojen sääntelytekniikkaa ja lapsen iän merkitystä samoin kuin sitä, tulisiko tällaiset teot siirtää raiskausrikosten piiriin. Uudistuksessa tulee kiinnittää huomiota sukupuolivaikutusten arviointiin.
2. Eduskunta edellyttää, että hallitus mahdollisimman pian käynnistää rikoslain 20 luvun kokonaisuudistuksen, jossa tarkastellaan lukuun sisältyviä eri seksuaalirikoksia koskevia säännöksiä, jotta ne muodostavat selkeän ja johdonmukaisen kokonaisuuden. Lisäksi erityisesti tulee arvioida raiskausrikoksen tunnusmerkistöä muutoin kuin lapsiin kohdistuvien tekojen osalta. Keskeistä on arvioida muun muassa uhrin avutonta tilaa koskevaa sääntelyä sekä suostumuksen aseman vahvistamista raiskausrikosten ja muiden seksuaalirikosten määrittelyssä. Uudistuksessa tulee kiinnittää huomiota sukupuolivaikutusten arviointiin.
3. Eduskunta edellyttää, että hallitus rikoslain 20 luvun kokonaisuudistuksen yhteydessä tai erikseen arvioi myös rikoslain muihin lukuihin sisältyvien seksuaalirikoksia koskevien rangaistussäännösten kehittämistarpeet. Uudistuksessa tulee kiinnittää huomiota sukupuolivaikutusten arviointiin.

1.–3. Hallitus antoi 17.2.2022 eduskunnalle esityksen seksuaalirikoksia koskevaksi lain-säädännöksi (HE 13/2022 vp). Lainsäädäntö tuli voimaan 1.1.2023 (EV 88/2022 vp).

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Sami Kiriakos, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

Ympäristövastuut konkurssissa

HE 221/2018 vp – EV 311/2018 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee konkurssipesän ympäristövastuuta koskevat säännökset, joissa otetaan tasapainoisesti huomioon sekä velkojien oikeus maksun saantiin, että ympäristöperusoikeuden näkökohdat.

Valtioneuvosto on käynnistämässä VN TEAS -selvitystä sääntelymallien vertailusta julkis-oikeudellisten ympäristövastuiden asemasta konkurssissa. Selvityksen on tarkoitus valmistua keväällä 2024. Mahdollisesta jatkovalmistelusta päätetään lausuntokierroksen jälkeen.

Mari Aalto, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

Tyttöjen sukuelinten silpomisen kieltäminen

KAA 1/2019 vp – EK 44/2020 vp

Eduskunta edellyttää kansalaisaloitteen pohjalta, että valtioneuvosto ryhtyy mahdollisimman ripeästi toimenpiteisiin tyttöjen ja naisten sukuelinten silpomisen säätämiseksi rikoslaissa rangaistavaksi nykyistä selkeämmin ja antaa tarvittavat lakiehdotukset eduskunnan käsiteltäviksi kuluva vaalikauden aikana.

Oikeusministeriö asetti 27.5.2021 työryhmän valmistelemaan tyttöjen ja naisten sukuelinten silpomisen säätämistä rikoslaissa rangaistavaksi nykyistä selkeämmin ([Hanke naisten ja tyttöjen sukuelinten silpomisen rangaistavuuden selkeyttämisestä rikoslaissa](#)). Työryhmän toimikautta on jatkettu oikeusministeriön päätöksillä 30.11.2022 saakka. Jatko-toimista päätetään kevään 2023 aikana.

Leena Mäkipää, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

Maalittaminen

HE 226/2020 vp – EV 97/2021 vp

Eduskunta edellyttää, että viipymättä selvitetään ja arvioidaan lainsäädännön muutostarpeet maalittamiseen puuttumisen tehostamiseksi rikosoikeudellisin keinoin sekä valmistellaan tarvittavat lakiehdotukset ja ohjeet niin, että maalittamisen uhrin asemaa vahvistetaan.

Eduskunnan lausuma oli keskeisesti johtamassa siihen, että oikeusministeriössä laadittiin arviomuistio maalittamisen rikosoikeudellisista lainsäädäntötarpeista. Arviomuistio [Maalittamisen rikosoikeudellinen sääntely](#) julkaistiin 7.9.2022. Arviomuistiossa tarkastellaan sähköisessä tietoverkossa tapahtuvaa järjestelmälliseksi häirinnäksi katsottavaa toimintaa, johon liittyy useiden henkilöiden osallistuminen ja sisällöltään paheksuttavien viestien lähettäminen. Muistiossa tarkastellussa maalittamisessa on kysymys henkilön työtehtävien tai yhteiskunnallisten tehtävien hoitamiseen liittyvästä maalittamisesta.

Arviomuistion mukaan on perusteita maalittamisen säätämiseen erikseen rangaistavaksi, minkä vuoksi muistioon sisältyy myös ehdotus uudeksi rangaistussäännökseksi. Rangaistavaa olisi maalittamisen käynnistäminen ja siihen osallistuminen. Maalittamisen estämistä ja selvittämistä edistäisi televalvonnan käyttömahdollisuus.

Arviomuistio oli 31.10.2022 päättyneellä lausuntokierroksella. Lausunnoista on 14.12.2022 julkaistu [lausuntotiivistelmä](#). Laaja lausuntopalaute on analysoitava huolellisesti, minkä jälkeen päätetään jatkotoimista. Mahdollinen hallituksen esitys on annettavissa vasta keväällä 2023 valittavalle uudelle eduskunnalle.

Janne Kanerva, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

Maksuhäiriötietojen säilytysaikojen lyhentämistä koskeva uudistus

HE 109/2021 vp – EV 34/2022 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa maksuhäiriötietojen säilytysaikojen lyhentämistä koskevan uudistuksen toimivuutta ja vaikutuksia sekä antaa asiasta lakivaliokunnalle selvityksen vuoden 2026 loppuun mennessä.
2. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa maksuhäiriötietojen säilytysaikojen lyhentämistä koskevan uudistuksen ja mahdollisen positiivista luottotietorekisteriä koskevan uudistuksen keskinäistä toimivuutta ja yhteisvaikutuksia sekä antaa asiasta lakivaliokunnalle selvityksen viimeistään neljän vuoden kuluttua positiivisen luottotietorekisterin käyttöönotosta.

3. Eduskunta edellyttää, että hallitus huolehtii Ulosottolaitoksen lisämääräraharapeista maksuhäiriötietojen säilytysaikoja koskevan uudistuksen tavoitteiden toteuttamiseksi.

1.–3. Oikeusministeriössä on käynnistetty luottotietolain muutosten jälkiarvioinnin suunnittelu ja valmistelu. Eduskunnan ensimmäisessä lausumassa tarkoitettu seuranta on tarkoitus toteuttaa osana luottotietolain muutosten kokonaisvaltaisempaa jälkiarviointia. Jälkiarviointiin liittyvä aineiston kokoaminen lainmuutoksia edeltäviltä vuosilta on tarkoitus käynnistää kevään 2023 aikana, mukaan lukien tilastotiedot ja muu saatavilla oleva tieto. Hallituksen esityksen sisältämän seurantasuunnitelman mukaisesti vaikutuksia luonnollisten henkilöiden ja yritysten asemaan on mahdollista seurata esimerkiksi luottotietotoiminnan harjoittajien maksuhäiriömerkintöjen määrää koskevien tilastojen, viranomaisten tilastojen ja muiden lähteiden, kuten ylivelkaantumista koskevan uusimman tutkimustiedon avulla. Velallisiin kohdistuvien vaikutusten lisäksi on tarpeen arvioida ainakin säilytysaikojen muutosten vaikutuksia luottotietotoimintaan ja luottotietojen käyttöön, kuten luottokelpoisuuden arviointiin, luotonmyöntöprosessiin tai asuntojen vuokraamiseen. Myös viranomaisvaikutuksia on tarpeen seurata, mukaan lukien erityisesti vaikutukset Ulosottolaitokseen ja tietosuojavaltuutettuun.

Eduskunnan toisessa lausumassa tarkoitettua positiivista luottotietorekisteriä koskeva laki tuli voimaan 1.8.2022. Lain voimaantulosäännösten mukaisesti positiivinen luottotietorekisteri on tarkoitus ottaa käyttöön kuluttajaluottojen osalta keväällä 2024, sekä luonnollisen henkilön elinkeinotoimintaansa varten ottamien luottojen osalta keväällä 2026. Uuden rekisterin vaikutuksia sekä sen ja luottotietolain muutosten yhteisvaikutuksia luotonantoon ja velallisiin on mahdollista seurata eduskunnan lausuman mukaisesti sen jälkeen, kun rekisteri on otettu käyttöön kuluttajaluottojen osalta. Myös tältä osin oikeusministeriöllä on tarkoitus toteuttaa lainsäädännön jälkiarviointi

Eduskunnan kolmannessa lausumassa tarkoitettujen tavoitteiden toteuttamiseksi valtion talousarvioesitykseen vuodelle 2023 sisällytettiin ulosoton toimintamenoihin esitys 320 000 euron määrärahasta luottotietolain muutoksista aiheutuvien menojen kattamiseksi. Eduskunta hyväksyi budjetin 21.12.2022. Maksuhäiriömerkintöjen säilytysaikojen muutosten valmistelun yhteydessä arvioitiin, että Ulosottolaitokselle seuraisi muutoksista 8–10 henkilötyövuoden verran lisätyötä. Myönnetyn 320 000 euron arvioidaan kattavan 8 henkilötyövuotta. Kehyspääatöksessä Ulosottolaitokselle on varattu saman suuruinen (320 000 euroa) määräraha myös vuodelle 2024. Lainmuutosten vaikutuksia Ulosottolaitokseen on myös tarkoitus seurata jatkuvasti.

Virpi Koivu, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

Vanhemmuuslain muutoksen seuranta

HE 132/2021 vp – EV 85/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa vanhemmuuden kumoamiskanteen nostamiselle asetetun määräaika sääntelyn ehdottomuutta lieventävän muutoksen toimivuutta ja vaikutuksia sekä tarvittaessa selvittää mahdollisia vaihtoehtoja sääntelyn edelleen kehittämiseksi.

Vanhemmuuslaki (775/2022) tuli voimaan 1.1.2023. Muutoksen toimivuutta ja vaikutuksia seurataan.

Salla Silvola, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

Suullisen todistelun tallentaminen ja vastaanottaminen yleisissä tuomioistuimissa

HE 133/2021 vp – EV 214/2021 vp

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto antaa eduskunnalle selonteon oikeusvaltion turvaamisesta ja vahvistamisesta sekä oikeudenhoidon toimintaedellytyksistä vuoden 2022 loppuun mennessä.
2. Eduskunta edellyttää, että ennen uudistuksen voimaantuloa tietojärjestelmien ja teknisten ratkaisujen tulee olla valmiina ja toimintavarmat. Lisäksi on huolehdittava tarvittavasta koulutuksesta ja muusta valmistautumisesta sekä uudistuksen edellyttämistä resursseista. Edellä mainituista seikoista on annettava selvitys lakivaliokunnalle uudistuksen voimaantuloa koskevan hallituksen esityksen yhteydessä.
3. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa suullisen todistelun tallentamista ja vastaanottamista yleisissä tuomioistuimissa koskevan uudistuksen toimivuutta ja vaikutuksia sekä antaa asiasta lakivaliokunnalle selvityksen viimeistään viiden vuoden kuluessa uudistuksen voimaantulosta.

1. Valtioneuvoston selonteko oikeudenhoidosta (VNS 13/2022 vp.) annettiin eduskunnalle 17.11.2022.

Niina Puolusmäki, johtava asiantuntija, oikeusministeriö

2.–3. Oikeusministeriö antaa edellytetyt selvitykset lakivaliokunnalle ponnen mukaisiin määräaikoihin mennessä.

Jukka Siro, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

Avioliittoon pakottamista koskeva lainsäädäntö

HE 172/2021 vp – EV 285/2022 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa pakottamalla solmitun avioliiton kumoamista koskevan sääntelyn toimivuutta ja vaikutuksia sekä ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin lainsäädännön tarkistamiseksi.
2. Eduskunta edellyttää, että hallitus kiirehtii avioliittoon pakottamista koskevan rangaistussääntelyn tarkastelua ja ryhtyy sen perusteella tarvittaviin toimenpiteisiin avioliittoon pakottamisen rangaistavuuden selkeyttämiseksi rikoslaissa.
3. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa ulkomailla alaikäisenä solmitun avioliiton tunnustamista koskevaa sääntelyä sekä tarvittaessa arvioi lainsäädännön laajempia muutostarpeita.

1.–3. Valtioneuvosto päätti 23.3.2023 ryhtyä eduskunnan vastaukseen sisältyvästä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Leena Mäkipää, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö
Outi Kemppainen, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

Valtioneuvoston selonteko oikeudenhoidosta

VNS 13/2022 vp- EK 84/2022 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus huolehtii oikeudenhoidon toimintaedellytyksistä ja ryhtyy välittömiin toimenpiteisiin oikeudenhoidon rahoitusvajeen korjaamiseksi lisäämällä olennaisesti oikeudenhoidon pysyviä määrärahoja selonteossa VNS 13/2022 vp esitettyjen resurssitarpeiden perusteella vaalikaudet ylittävällä, kestäväällä ja pitkäjänteisellä tavalla.
2. Eduskunta edellyttää, että hallitus käynnistää välittömästi laajapohjaisella kokoonpanolla tehtävän selvityksen lakimieskoulutuksen lisäämistarpeista ja -mahdollisuuksista sekä muunto- ja täydennyskoulutuksen kehittämisestä selonteosta VNS 13/2022 vp ilmenevään oikeudenhoidon henkilöstön koulutus- ja rekrytointihaasteeseen vastaamiseksi. Hankkeesta ja sen etenemisestä tulee antaa lakivaliokunnalle kirjallinen selvitys vuoden 2023 loppuun mennessä. Myös rikosseuraamusalan koulutuksen kehittämistarpeita ja -mahdollisuuksia tulee selvittää samassa yhteydessä tai erikseen.
3. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy välittömiin toimiin selonteossa VNS 13/2022 vp esitettyjen lainsäädännöllisten ja muiden toimenpiteiden jatkotyöstämiseksi ja toteuttamiseksi. Toimenpiteiden valmistelua, etenemistä ja vaikuttavuutta tulee seurata aktiivisesti ja tarkoin.

4. Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle syyskuun 2026 loppuun mennessä uuden kokonaisvaltaisen selonteon oikeudenhoidon toimintaedellytyksistä ja tarvittavista toimenpiteistä selonteossa VNS 13/2022 vp esitetyt toimenpiteet sekä oikeudenhoidon rekrytointi- ja koulutushaasteet huomioiden. Selonteossa tulee arvioida myös oikeusvaltioon liittyviä yleisempiä, periaatteellisempia kysymyksiä sekä oikeuden saatavuuteen liittyviä sisällöllisiä kysymyksiä kuten myös oikeudenhoidon EU:n ja kansainvälisen tason liittyviä.

1.–4. Valtioneuvosto päätti 1.3.2023 ryhtyä eduskunnan kirjelmään sisältyvästä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Niina Puolusmäki, johtava asiantuntija, yksikön päällikkö

Seksuaalirikoksia koskevan lainsäädännön seuranta

HE 13/2022 vp – EV 88/2022 vp

1. Eduskunta edellyttää oikeusministeriön hallinnonalan riittämättömät määrärahat huomioon ottaen, että hallitus seuraa tarkoin viranomaisille ja tuomioistuimille rikoslain 20 luvun kokonaisuudistuksen toimeenpanoon kohdennettujen lisämäärärahojen riittävyyttä ja keskinäistä oikeasuhtaisuutta sekä tarvittaessa ryhtyy toimenpiteisiin määrärahatilanteen vahvistamiseksi.
2. Eduskunta edellyttää hallituksen huolehtivan siitä, että kansalaisia tiedotetaan tehokkaasti ja kattavasti rikoslain 20 luvun kokonaisuudistuksesta ja että uudet seksuaalirikoksia koskevat rangaistussäännökset otetaan asianmukaisesti huomioon seksuaalivalistuksessa ja -kasvatuksessa. Myös viranomaisten ja tuomioistuinten koulutuksesta tulee huolehtia riittävän osaamisen varmistamiseksi.
3. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa rikoslain 20 luvun kokonaisuudistuksen toimivuutta, soveltamista ja vaikutuksia laaja-alaisesti ja tiiviisti. Erityistä huomiota tulee kiinnittää muun muassa vapaaehtoisuuden puuttumiselle perustuvien raiskausta ja seksuaalista kajoamista koskevien rangaistussäännösten soveltamiseen. Myös seksuaalista hyväksikäyttöä koskevan rangaistussäännöksen soveltamista tulee seurata kiinnittäen erityistä huomiota kyseisen säännöksen ja edellä mainittujen vapaaehtoisuuden puuttumiselle perustuvien rangaistussäännösten väliseen rajanvetoon ja keskinäisen suhteen selkeyteen. Myös lapsiin kohdistuvia seksuaalirikoksia koskevien rangaistussäännösten soveltamiseen sekä rangaistuskäytäntöä koskeviin vaikutuksiin tulee kiinnittää erityistä huomiota. Uudistuksen toimivuudesta ja vaikutuksista tulee antaa lakivaliokunnalle selvitys viimeistään viiden vuoden kuluttua uudistuksen voimaantulosta.

1.–3. Määrärahojen riittävyys:

Toimeenpanoon kohdennettujen lisämäärärahojen riittävyyttä seurataan lakien voimaantulosta lukien. Mahdolliset määrärahatilanteen vahvistamisen toimenpiteet tehdään valtiontalouden kehys- ja talousarviovalmistelun yhteydessä.

Uudistuneen seksuaalirikoslainsäädännön huomioon ottaminen seksuaalivaltuudessa ja -kasvatuksessa:

Seksuaalirikoslainsäädäntö liittyy kouluissa oppiaineista terveystietoon, ja rikoskysymyksenä yhteiskuntaoppiin, joissa näitä käsitellään oppilaiden kanssa. Käsittelyn tueksi kouluissa ja oppilaitoksissa tarvittavat materiaalit julkaistaan kootusti ope-
tushallituksen sivustolla 26.1.2023 (<https://www.oph.fi/fi/tapahtumat/2023/eikaikellevalkivallalle-sivuston-ja-materiaalien-julkistamistilaisuus>)

Jo aiemmin julkistettuja aineistoja:

- esite ja julisteaineisto lukio- ja ammatillisen koulutuksen opiskelijoille, voidaan käyttää myös 7.-9. luokan oppilaiden kanssa: [Seksuaalisen häirinnän ja väkivallan ehkäiseminen ja siihen puuttuminen](#)
- lyhytvideoiden sarja: [Kiusaamisen, häirinnän, syrjinnän ja väkivallan tunnistaminen ja niihin puuttuminen kuuluu jokaiselle aikuiselle](#)
- Huomaa ja tunnista lapsen kokema seksuaalinen väkivalta: [Huomaa ja tunnista lapsen kokema seksuaalinen väkivalta](#)
- Nuorten kokema seksuaalinen häirintä ja väkivalta – Tunnistaminen ja puuttuminen [Nuorten kokema seksuaalinen häirintä ja väkivalta – Tunnistaminen ja puuttuminen](#)

Opetus- ja kulttuuriministeriö kannustaa korkeakouluja ottamaan keskeiset ajankohtaiset opettajan työssä tarvittavaan osaamiseen liittyvät tavoitteet oma-aloitteisesti huomioon. Opetus- ja kulttuuriministeriö ei voi kuitenkaan velvoittaa korkeakouluja siihen laissa niille turvatun tutkimuksen ja opetuksen autonomian vuoksi.

Opetus- ja kulttuuriministeriön asettama opettajankoulutusfoorumi on laatinut opettajankouluttajien yhteisen sitoumuksen seksuaalisen ja sukupuoleen perustuvan häirinnän sekä muun epäasiallisen käyttäytymisen ehkäisemiseen opettajankoulutuksessa. Sitoumuksen mukaisesti opettajankoulutuksessa toimintaa ohjaa viisi periaatetta: 1) Tunnemme lainsäädännön ja ohjeet 2) Tunnistamme häirinnän ja puutemme siihen heti 3) Osaamme toimia häirintätilanteissa 4) Annamme työvälineet tuleville opettajille ja varmistamme osaamisen ajantasaisuuden, ja 5) Varmistamme häirintävapaan opiskeluympäristön. Opettajankoulutusfoorumi on uudistanut Opettajankoulutuksen kehittämisohjelman. Kehittämisohjelmassa otetaan huomioon muun muassa lasten ja nuorten hyvinvointi.

Kansalaisten tiedottaminen:

Oikeusministeriö julkaisi 19.12.2022 kansalaisille suunnatun seksuaalirikoslaki.fi -verkkosivun. Sivulla kerrotaan lyhyesti rikoslain 20 luvun kokonaisuudistuksen pääsisältö ja esitetään vastauksia erilaisiin arjen kysymyksiin. Sivun on tällä hetkellä suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi, ja se julkaistaan helmikuun alkupuolella seuraavilla kielillä: venäjä, viro, pohjoissaame, arabia, somali, farsi. Verkkosivun lisäksi oikeusministeriö käynnistää 23.1.2023 viestintäkampanjan kansalaisille lakiuudistuksen pääsisällöstä. Kampanjan tavoite on varmistaa, että mahdollisimman moni Suomessa asuva henkilö tietää seksuaalirikoslainsäädännön uudistuksen keskeisistä muutoksista. Kampanja toteutetaan suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi ulkomainoksia, näyttöinä nuorten suosimissa verkkopalveluissa, ajankohtaissivustoilla sekä oikeusministeriön Instagram-julkaisuina.

Viranomaisten ja tuomioistuinten koulutus:

Seksuaalirikoslainsäädännön kokonaisuudistukseen liittyen on toteutettu poliisissa verkkokoulutus, joka on kohdennettu etenkin niille poliiseille, joita uudistus käytännössä koskee. Verkkokoulutuksen lisäksi poliiseja on osallistunut myös Syyttäjälaitoksen järjestämiin koulutuksiin. Ruotsinkieliset poliisit on huomioitu kääntämällä aineisto ruotsiksi ja järjestämällä erillinen koulutus ruotsiksi.

Syyttäjälaitos järjesti kolme koulutustilaisuutta seksuaalirikoslainsäädännön muutoksista loppusyksystä 2022. Kouluttajina toimivat aiheeseen perehtyneet erikoissyyttäjät. Koulutuksen tavoitteena oli antaa kuva uudistuksen tavoitteista ja sen keskeisestä sisällöstä RL 20 luvun rikosasioita hoitaville syyttäjille ja sidosryhmien edustajille, lähinnä tutkinnanjohtajille.

Tuomioistuinvirasto järjestää uudistuneesta seksuaalirikoslainsäädännöstä valtakunnallisen koulutuspäivän 27.1.2023. Eri hovioikeudet ovat järjestäneet vuoden 2022 aikana ja järjestävät vuoden 2023 alkupuolella edelleen koulutusta hovioikeuksien ja omien hovioikeuspiiriensä käräjäoikeuksien lainkäyttöhenkilöstölle samasta aiheesta.

Oikeusministeriö järjestää julkisille oikeusavustajille uudistuneesta seksuaalirikoslainsäädännöstä koulutuspäivän 31.1.2023.

Lainsäädännön toimivuuden, soveltamisen ja vaikutusten seuraaminen:

Uudistunut seksuaalirikoslainsäädäntö on tullut voimaan 1.1.2023. Lainsäädännön toimivuutta, soveltamista ja vaikutuksia on tarkoituksenmukaista tutkia ja arvioida vasta, kun lainsäädäntö on ollut voimassa pidempään.

Sami Kiriakos, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

Avoimuusrekisterilain toimivuus

HE 98/2022 vp – EV 304/2022 vp

1. Eduskunta edellyttää, että avoimuusrekisterilain soveltamisalaa eduskuntaan ja ministeriöihin kohdistuvaan vaikuttamistoimintaan seurataan ja kokemusten perusteella arvioidaan soveltamisalan laajentamista muille hallinnon tasoille kohdistuvaan vaikuttamistoimintaan.
2. Eduskunta edellyttää, että avoimuusrekisterilain toimivuutta ja vaikutuksia seurataan ja arvioidaan laaja-alaisesti ja kattavasti kiinnittäen huomiota muun muassa ilmoitusvelvollisuuteen ja sen rajauksiin, ilmoitettaviin tietoihin ja ilmoitusmenettelyyn sekä sanktiojärjestelmään. Myös sääntelyn vaikutuksia kansalaisyhteiskunnan ja yritysten yhteiskunnalliseen aktiivisuuteen ja vaikuttamistoimintaan tulee seurata.

1.–2. Valtioneuvosto päätti 23.3.2023 ryhtyä eduskunnan vastaukseen sisältyvästä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Sami Demirbas, erityisasiantuntija, oikeusministeriö

Lähestymiskiellon valvonnan toimivuus

HE 143/2022 vp – EV 203/2022 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa laajennetun lähestymiskiellon sähköisen valvonnan toimivuutta ja vaikutuksia sekä kokemusten perusteella arvioi tarpeen ja mahdollisuudet kehittää sähköistä valvontaa ja laajentaa sen käyttöalaa lähestymiskiellon noudattamisen valvonnassa.
2. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa tarkoin lähestymiskiellon tehostamiseen kohdennettujen resurssien riittävyyttä ja ryhtyy välittömiin toimiin resurssien lisäämiseksi, jos ne osoittautuvat riittämättömiksi.

1.–2. Lähestymiskiellon sähköisen valvonnan toimivuutta ja vaikutuksia seurataan lakien voimaantulosta lukien. Lakien on tarkoitus tulla voimaan 1.10.2023. Saatujen kokemusten perusteella arvioidaan tarpeet ja mahdollisuudet kehittää ja laajentaa sähköistä valvontaa ja sen käyttöalaa.

Toimeenpanoon kohdennettujen lisämäärärahojen riittävyyttä seurataan lakien voimaantulosta lukien. Mahdolliset määrärahatilanteen vahvistamisen toimenpiteet tehdään valtiontalouden kehys- ja talousarviovalmistelun yhteydessä.

Katja Repo, erityisasiantuntija, oikeusministeriö

Lapsiin kohdistuvien rikosten kiireellistä käsittelyä koskevat lait

HE 144/2022 vp – EV 192/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa aktiivisesti lapsiin kohdistuvien rikosten kiireelliseen käsittelyyn osoitettujen resurssien riittävyyttä ja ryhtyy välittömiin toimenpiteisiin resurssien lisäämiseksi, mikäli resurssit osoittautuvat käytännössä riittämättömiksi erityisesti siten, että muiden rikosasioiden käsittely viivästyy.

Eduskunta on hyväksynyt lapsiin kohdistuvien rikosten kiireellistä käsittelyä koskevat lait (EV 192/2022). Lakien on määrä tulla voimaan 1.10.2023. Toimeenpanoon kohdennettujen lisämäärärahojen riittävyyttä seurataan lakien voimaantulosta lukien. Mahdolliset määrärahatilanteen vahvistamisen toimenpiteet tehdään valtiontalouden kehys- ja talousarviovalmistelun yhteydessä.

Katariina Jahkola, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

Oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 8 ja 8 b pykälän muuttaminen

HE 201/2022 vp – EV 240/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että oikeuden saatavuuden parantamiseksi hallitus ryhtyy pikaisesti uusiin lain-säädännöllisiin- ja muihin toimenpiteisiin riita-asian oikeudenkäynneistä aiheutuvien kustannusten ja prosessikynnyksen alentamiseksi sekä selvittää toimia, joilla voidaan tukea riita-asian asianosaisten taloudellisia mahdollisuuksia vastata oikeudenkäynnistä aiheutuvista kustannuksista.

Valtioneuvosto päätti 2.2.2023 ryhtyä eduskunnan vastaukseen sisältyvästä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Jukka Siro, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

Vankien tupakointiin liittyvä lainsäädäntö

HE 272/ 2022 vp – EV 226/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa tarkoin vankien ja tutkintavankien tupakoinnin järjestämiseen ja valvontaan sekä tupakoinnista vieroittautumisen tukitoimiin Rikosseuraamuslaitokselle ja Vankiterveydenhuollon yksikölle kohdennettujen resurssien riittävyyttä ja ryhtyy välittömiin toimiin resurssien lisäämiseksi, jos ne osoittautuvat riittämättömiksi.

Lait tulevat tulemaan voimaan 4.9.2023. Lain voimaantulon jälkeen lainsäädännön toivuutta ja määrärahojen riittävyyttä seurataan ja mahdolliset lisämäärärahatarpeet käsitellään valtiontalouden kehys- ja talousarviovalmistelun yhteydessä.

Juho Martikainen, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

8 Liikenne- ja viestintävaliokunta

Uudet liikkumisvälineet

HE 24/2015 vp – EV 110/2015 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa jalankulkua avustavan tai korvaavan liikkumisvälineen sekä kevyen sähköajoneuvon käyttöä koskevien joko jalankulkijaa tai polkupyöräilijää koskevien säännösten rajanvedon toimivuutta ja vaikutusta liikenneturvallisuuteen, sekä että hallitus tarvittaessa ryhtyy toimenpiteisiin liikenneturvallisuuden turvaamiseksi.

Kevyet sähköajoneuvot ovat vakiintunut osa kaupunkiliikennettä. Varsinkin potkulautamalliset kevyet sähköajoneuvot ovat yleistyneet vuosien 2019–2022 aikana, koska niitä on tarjottu mikroliikkumisen palveluina. Kevyiden sähköajoneuvojen ja jalankulkua avustavien tai korvaavien liikkumisvälineiden käytön lisääntyminen on tuonut mukanaan myös uusia turvallisuusongelmia.

Kevyiden sähköajoneuvojen ja jalankulkua avustavien tai korvaavien liikkumisvälineiden liikennesääntöjä on tarkennettu voimassa olevassa tieliikennelaissa. Mainittujen turvallisuusongelmien taustalla ei ole sääntelyn puutteet, vaan tienkäyttäjien vaillinaiset tiedot, mutta myös piittaamattomuus liikennesäännöistä. Esimerkiksi potkulautamallisten kevyiden sähköajoneuvojen liikenneonnettomuuksissa yksi yleinen piirre on se, että kuljettaja on ollut päihtynyt.

Hallitus seuraa ja arvioi kevyiden sähköajoneuvojen ja jalankulkua avustavien tai korvaavien liikkumisvälineiden käyttöä osana tieliikennelain vaikutusten arviointia. Liikenneturvallisuusstrategia sisältää useita toimenpiteitä mikroliikenteen turvallisuuden parantamiseksi. Strategia on annettu vuosille 2022–2026. Hallitus arvioi ryhtymistä muihin toimenpiteisiin, jos strategian toimenpiteet osoittautuvat riittämättömiksi.

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Sofia Johansson, ylitarkastaja, liikenne- ja viestintäministeriö

Luvanvaraista liikennettä koskevan sääntelyn noudattamisen viranomaisvalvonta

HE 161/2016 vp – EV 27/2017 vp

1. Eduskunta edellyttää valtioneuvoston huolehtivan siitä, että luvanvaraista liikennettä koskevan sääntelyn noudattamisen viranomaisvalvonta säilyy tehokkaana ja lupasääntelyn keventämisen myötä ei synny harmaaseen talouteen tai markkinahäiriöihin liittyviä ilmiöitä.

1. Liikennepalvelulakiin tehtiin alkuvuodesta 2022 EU:n tieliikenteen liikkuvuuspaketin edellyttämiä kiristyksiä liikenneluvanhaltijoiden hyvämaineisuuden arviointiin. Y-tunnusvaatimus ulotettiin taksiliikenteen ohella tavaraj- ja henkilöliikennelupiin sekä ilmoituksenvaraista tavaraliikennettä harjoittaviin.

Liikenne- ja viestintävirasto toimii yleisenä tieliikenteen lupa- ja valvontaviranomaisena. Liikenne- ja viestintävirasto on kohdistanut ns. työpöytävalvontaa vuonna 2022 noin 420 tavaraliikenneluvan haltijaan, 110 henkilöliikenneluvan haltijaan, 2580 taksiliikenneluvan haltijaan sekä 40 ilmoituksenvaraisen liikenteen harjoittajaan. Luvanvaraista tieliikennettä valvovat myös muut viranomaiset omien toimivaltuuksiensa puitteissa.

Tavara- ja henkilöliikenteen Y-tunnusvelvoite tuli täyttää viimeistään 30.4.2022. Y-tunnusvalvonnan perusteella on peruttu 9 liikennelupaa ja 36 tavaraliikenteen harjoittajaksi rekisteröitymistä. Liikenne- ja viestintävirasto on saanut vuonna 2022 noin 1900 rikeilmoitusta henkilö- ja tavaraliikenneluvan haltijoiden rikkomuksista. Näistä noin 160 kpl välitettiin muihin EU jäsenvaltioihin ja Suomessa avattiin noin 210 valvontaa. Yleisin rikkomus liittyy ajo- ja lepoaikoihin. Vuonna 2022 on peruttu 110 henkilö- tai tavaraliikennelupaa luvanhaltijan oikeustoimikelpoisuuden puutteiden vuoksi ja tehty noin 200 selvitystä muista luvan myöntämisen edellytyksistä.

Liikennepalvelulain taksisääntelyn ns. korjaussarjan siirtymäaika yrittäjäkokeen suorittamiselle päättyi 1.5.2022. Yrittäjäkoevalvonnan perusteella peruttiin vuonna 2022 noin 1580 taksiliikennelupaa. Puuttuvan oikeustoimikelpoisuuden vuoksi peruttiin 90 taksiliikennelupaa ja muista luvan myöntämisen edellytyksistä tehtiin noin 40 selvitystä.

Kenttävalvonnassa järjestettiin vuonna 2022 yhteensä 14 poliisijohtoista taksiliikenteen yhteisvalvontatapahtumaa 20 eri paikkakunnalla. Poliisi valvoo niissä erityisesti ajoneuvoja (rekisteröinti, ajoneuvovero, määräaikaikatsastus, luvanvarainen käyttötarkoitus, taksivalaisin), taksinkuljettajaa (ajo-oikeus, ajolupa, ajokunto) ja taksiliikennelupia. Liikenne- ja viestintävirasto valvoo hintatietojen esittämistä, taksamittaria/muuta laitetta ja matkustajalle esitettäviä tietoja. Verohallinto kerää tietoja valvontahankkeisiinsa

ja aluehallintovirastot valvovat esimerkiksi ulkomaisen työvoiman käyttöä. Poliisi valvoo taksiliikennettä myös liikennevalvonnassa.

Raskaan liikenteen kenttävalvonnassa on kasvavassa määrin tehty viranomaisyhteistyötä Liikenne- ja viestintäviraston, poliisin, Tullin, Rajavartiolaitoksen sekä työsuojeluviranomaisen kesken. Vuonna 2022 valmistui moniviranomaisyhteistyössä laadittu ensimmäinen tieliikenteen sosiaalilainsäädännön ja kabotaasikuljetusten kansallinen valvontastrategia. Liikenne- ja viestintävirasto vastaa kuljetusyritysten riskiluokitustiedon toimittamisesta viranomaisille riskiperusteiseen valvontaan.

Luvanvaraisen liikenteen valvonta jatkuu normaalina viranomaistoimintana. Valvonnan taso ja määrä on hyvä käytettävissä olevat resurssit huomioiden. Viranomaisyhteistyön ja tietojen vaihdon kehittäminen erityisesti harmaan talouden valvonnassa jatkuu. Keventyneen lupasääntelyn vaikutuksia on hallituskauden aikana kattavasti arvioitu ja korjaavia lakimuutoksia tehty.

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Hanna Laurila, hallitusneuvos, liikenne- ja viestintäministeriö

2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto arvioi tiellä tapahtuvan ammattimaisen kuljettamisen määritelmää erityisesti harmaan talouden torjunnan osalta ja tarvittaessa ryhtyy toimenpiteisiin liikennemarkkinoiden terveen ja tasapuolisen toimintaympäristön turvaamiseksi.

2. Liikenteen palveluista annetun lain mukaan ammattimaista kuljettamista on henkilöiden ja tavaroiden kuljettaminen tiellä, kun se suoritetaan korvausta vastaan ja selkeästi tulonhankkimistarkoituksessa. Ammattimaiseen henkilöiden kuljettamiseen liittyvää taksiliikennelupavaatimusta täsmennettiin toukokuussa 2021 voimaan tulleella liikennepalvelulain muutoksella. Muutoksen tarkoitus oli selventää sitä, että taksiliikennelupavaatimus ei koske vain toteutuvia tulonhankkimistarkoituksessa tehtyjä kuljetuksia, vaan myös ammattimaisten henkilökuljetusten tarjoamista ja markkinointia riippumatta siitä, toteutuuko kuljetus. Poliisi voi puuttua luvattomaan ammattimaiseen kuljetustoimintaan muulloinkin kuin liikenteessä todetun konkreettisen kuljetuksen yhteydessä. Hallituksen esityksessä todetaan, että ammattimaisia kuljetuspalveluja voi tarjota yleisölle myös esimerkiksi sosiaalisen median ryhmissä. Pelkästään kyydin tarjoaminen verkko-palvelussa ei kuitenkaan ole osoitus laissa tarkoitettusta tulonhankkimistarkoituksesta eikä esimerkiksi työporukoiden tai harrasteryhmien kimppekyytiryhmiä ole ollut tarkoitus muuttaa luvanvaraiseksi kuljetustoiminnaksi. Ammattimaisten kuljetusten määritelmän on katsottu turvaavan harmaan talouden torjunnan siten, että kimppekyydit ja muut vastaavat kuljetukset voivat jatkua aiemman käytännön mukaisesti.

Liikennepalvelulain jälkiarvioinnissa ei noussut esille ammattimaisen kuljetustoiminnan määrittelyyn liittyviä epäselvyyksiä. Liikenne- ja viestintäministeriön tiedossa ei toisin sanoen ole, että laissa määritellyn ammattimaisen kuljettamisen määrittelyyn liittyisi valvontatoiminnassa havaittuja ongelmia, eikä toisaalta ole havaittu, että tavanomaista harrastustoimintaan liittyvää kimpapakyytitoimintaa olisi jouduttu aiempaan verrattuna rajoittamaan lakimuutosten vuoksi. Valvontaan käytettävissä olevien resurssien niukkuus vaikuttaa saadun palautteen perusteella käytännössä siihen, missä määrin poliisi pystyy valvomaan esimerkiksi sosiaalisen median kautta toteutettua mahdollisesti ammattimaista kuljetustoimintaa. Ammattimaisen kuljettamisen määritelmän muutoksilla ei voida ratkaista näitä resurssihaasteita.

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Hanna Laurila, hallitusneuvos, liikenne- ja viestintäministeriö

3. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa tiiviisti nyt säädettävän lakikokonaisuuden vaikutuksia ja ryhtyy tarvittaessa viipymättä toimiin sääntelyn muuttamiseksi. Valtioneuvoston tulee antaa liikenne- ja viestintävaliokunnalle kirjallinen selvitys lain vaikutuksista ja mahdollisista muutostarpeista viimeistään vuoden 2018 loppuun mennessä. Pidemmän aikavälin seuranta ja vaikutuksia koskeva selvitys tulee antaa valiokunnalle viimeistään vuoden 2022 loppuun mennessä.

3. Liikenne- ja viestintäministeriö toimitti 8.12.2022 eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunnalle [selvityksen liikenteen palveluista annetun lain pidemmän aikavälin vaikutuksista](#). Liikenne ja viestintäministeriön eduskunnalle toimittamassa selvityksessä hyödynnettiin tilattua [jälkiarviointiraporttia](#) sekä esimerkiksi Kilpailu- ja kuluttajaviraston [Policy Briefiä](#) liikennepalvelulain taksuudistuksesta ja Liikenne- ja viestintäviraston liikennejärjestelmäanalyysin osana verkkosivuillaan julkaisemia liikennepalveluluiden tilannekuvia.

Liikennepalvelulain jälkiarvioinnissa ei noussut esiin välittömiä lainsäädännön muutostarpeita. Arvioinnin yhteydessä tunnistettiin kuitenkin tarve lisäselvityksille muun muassa taksipalvelujen saatavuudesta, liikennepalvelulakia valvovien viranomaisten toimivallan ja tehtävien selkeyden sekä viranomaisten välisen tiedonvaihdon tehostamisen mahdollisuuksista sekä lippu- ja maksurajapintayhteistyön sääntelyn täsmentämisestä. Lainsäädännön vaikutusten seuranta jatketaan normaalina virkatyönä yhteistyössä sidosryhmien kanssa.

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Hanna Laurila, hallitusneuvos, liikenne- ja viestintäministeriö

Ajokorttilain kokonaisuudistus

HE 146/2017 vp – EV 29/2018 vp

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa ajokorttiuudistusten toteutumista erityisesti liikenneturvallisuuden ja yhtäläisten kilpailuedellytysten toteutumisen osalta ja tarvittaessa ryhtyy toimenpiteisiin kilpailuvääristymien korjaamiseksi.

1. Näiden tavoitteiden toteutumista seurataan jatkuvasti. Valtioneuvosto antoi eduskunnalle 5.5.2022 hallituksen esityksen (HE 70/2022 vp), jonka tavoitteena on mahdollistaa nuorten liikkuminen aiempaa liikenneturvallisemmin. Lainsäädäntöä ehdotetaan päivitetäväksi ajokorttilain seurantatutkimuksen ensimmäisten osien tulosten perusteella ja näin pyritään vastaamaan esiin nousseisiin nuoria kuljettajia koskeviin huolenaiheisiin niin, että nuorten liikkuminen kuitenkin mahdollistettaisiin, sekä joustavoittamaan ajokortin hankintaa ja viranomaistoimintaa.

Ajokorttilakiin vuonna 2018 tehtyä uudistusta koskevassa seurantatutkimuksessa tutkittiin liikenneturvallisuusvaikutuksia ja todettiin, että nuorten tieliikennekuolemien määrä ei ole olennaisesti muuttunut, mutta nuorten loukkaantumiset ovat vähentyneet. Uusille kuljettajille säädetyn pakollisen ajokieltokoulutuksen todettiin tehokkaasti vähentäneen ajokieltorikosten uusimista. Yhtäläisten kilpailuedellytysten toteutumista myös selvitettiin seurantatutkimuksessa. Opetuslupaopetuksen suosion kasvun arvioitiin kyselytutkimusvastausten perusteella lisänneen kilpailua autokoulujen kesken. Lakiuudistuksen arvioitiin vaikuttaneen voimakkaimmin ajoharjoitteluratojen kilpailutilanteeseen.

Maaliskuussa 2021 käynnistetyssä hankkeessa arvioitiin muun muassa kuljettajaopetuksen määriä ja järjestämistapoja, kokeiden tehokkuutta ja seuraamusten riittävyyttä ja tehokkuutta. Esitys sisältää ehdotukset turvallisuuspainotteisen riskientunnistamiskoulutuksen laajentamisesta ja uudelta ajokieltoon määrätyltä kuljettajalta edellytettävän koulutuksen ulottamisesta mopojen, kevyiden nelipyörien ja traktoreiden ajo-oikeuksia sekä poliisin väliaikaiseen ajokieltoon määräämiä kuljettajia koskevaksi. Nämä muutokset lisäisivät autokouluissa annettavan opetuksen määrää nykyisestä. Riskientunnistamiskoulutukseen sisältyvän liukkaan ajon harjoittelua ehdotetaan suoritettavaksi lähtökohtaisesti ajoharjoitteluradalla. Lisäksi esityksessä ehdotetaan rajoituksia 17-vuotiaiden B-luokan ajo-oikeuteen, siten että ajaminen yöaikaan, kello 00–05, olisi kiellettyä ja 17-vuotiaan kuljettajan kyydissä saisi matkustaa kerrallaan vain yksi henkilö. Seuraamuksena rajoituksen vastaisesti ajamisesta kuljettaja voitaisiin tuomita sakkoon ja määrätä ajokieltoon.

Saara Louko, erityisasiantuntija, liikenne- ja viestintäministeriö
Monika Mutanen, erityisasiantuntija, liikenne- ja viestintäministeriö

2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto teettää ja toimittaa liikenne- ja viestintävaliokunnalle seurantatutkimuksen ehdotettujen muutosten toteutumisen ja niiden vaikutusten selvittämiseksi erityisesti silmällä pitäen liikenteen tulevaisuuden toimintatapojen vaikutuksia liikenneturvallisuuteen, logistiikkaan ja ammattikuljettajiin.

2. Ajokorttilain seurantatutkimus valmistui ja toimitettiin eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunnalle syyskuussa 2022. Tutkimuksen valmisteli Liikenne- ja viestintävirasto liikenne- ja viestintäministeriön toimeksiannosta. Tutkimuksen [ensimmäinen](#) ja [toinen osa](#) julkaistiin maaliskuussa 2021. Nämä osat käsittelevät ajokorttiuudistuksen vaikutuksia nuoriin kuljettajiin ja uudistuksen taloudellisia vaikutuksia. Tutkimuksen [kolmas osa](#) käsittelee uudistuksen liikenneturvallisuusvaikutuksia ja se julkaistiin syyskuussa 2022. Ajokorttilain seurantatutkimuksen lisäksi Liikenne- ja viestintävirasto toteutti 2020 vuosittaisen uusien kuljettajien seurantatutkimuksen osana [lisätutkimuksen](#) ikäpoikkeusluvalla ajokortin saaneista uusista kuljettajista. Tämä tutkimus julkaistiin toukokuussa 2021 ja se toimitettiin eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunnalle ajokorttilain seurantatutkimuksen toimittamisen yhteydessä.

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Monika Mutanen, erityisasiantuntija, liikenne- ja viestintäministeriö
Saara Louko, erityisasiantuntija, liikenne- ja viestintäministeriö

Uusi tieliikennelaki

HE 180/2017 vp – EV 65/2018 vp

Eduskunta edellyttää, että uuden tieliikennelain uudistuksista tiedotetaan tiellä liikkujia tehokkaasti ja kattavasti, ja että lain vaikutuksia seurataan ja arvioidaan erityisesti liikenteen turvallisuuden ja sujuvuuden osalta.

Liikenne- ja viestintävirasto valmisteli liikenne- ja viestintäministeriön toimeksiannosta tieliikennelaki 2020 -kampanjan, johon kuuluu [verkkosivusto](#) ja muun muassa [YouTube-suoratoistopalvelussa](#) olevia videoleikkeitä. Verkkosivulle on koottu laajasti tietoa uudesta tieliikennelaista aina jalankulusta autoiluun ja rengassäännöksistä liikennevirhemaksumiin. Verkkosivuston sisällön valmisteluun osallistui myös Väylävirasto ja Poliisihallitus. Verkkosivustosta ja sen sisällöstä tiedotettiin käyttäen hyödyksi eri medioita. Myös Liikenneturva osallistui uudesta tieliikennelaista tiedottamiseen omalla [tunne liikennesäännöt -kampanjallaan](#). Tieliikennelain vaikutusarviointi toteutetaan kuluvana vuotena 2023.

Konsta Arvelin, erityisasiantuntija, liikenne- ja viestintäministeriö

Moottorikelkkailureittien avaaminen raskaille moottorikelkoille

HE 185/2018 vp – EV 172/2018 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa moottorikelkkailureittien avaamista raskaille moottorikelkoille, laatii reitinpitäjille ohjeet reitin soveltuvuuden arvioimiseksi raskaille moottorikelkoille ja toimittaa liikenne- ja viestintävaliokunnalle ja ympäristövaliokunnalle selvityksen moottorikelkkailureittien avaamisesta raskaille moottorikelkoille viimeistään toukokuun 2022 loppuun mennessä.

Liikenne- ja viestintäministeriö on toimittanut lausunnossa edellytetyn selvityksen liikenne- ja viestintävaliokunnalle ja ympäristövaliokunnalle 31.5.2022. Selvityksessä todetaan, että raskaille moottorikelkoille on avattu reittejä Lapin maakunnassa yhteensä 141,9 kilometriä. Tiedot reiteistä on saatu Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselta, Lapin kunnilta ja Kuntaliitolta. Lisäksi Liikenne- ja viestintävirastolta saatujen tietojen mukaan liikenneasioiden rekisteriin on rekisteröity kaikkiaan 11 raskasta moottorikelkkaa. Raskaita moottorikelkkoja on rekisteröity ainoastaan vuonna 2019 eikä laisinkaan vuosina 2020–2022. Liikenne- ja viestintäministeriö ja ympäristöministeriö laativat vuonna 2020 moottorikelkkailureittien pitäjille [ohjeen reittien soveltuvuuden arvioimiseksi raskaita moottorikelkkoja varten](#).

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Konsta Arvelin, erityisasiantuntija, liikenne- ja viestintäministeriö

Liikenne- ja potilasvahinkolautakuntaa koskeva sääntely

HE 299/2018 vp – EV 293/2018 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa ja arvioi tarkoin liikenne- ja potilasvahinkolautakuntaa koskevan sääntelyn tavoitteiden toteutumista ja sääntelyn vaikutuksia erityisesti sidonnaisuuksien ilmoittamisen, lautakunnan työn avoimuuden ja riippumattomuuden, asioiden käsittelyaikojen ja viranomaisvalvonnan toimivuuden kannalta, ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin tavoitteiden toteuttamiseksi.

Sosiaali- ja terveysministeriö tapaa lautakuntaa säännöllisesti ja keskustelee lautakunnan kanssa sen toiminnasta ml. käsittelyajat ja avoimuuden lisääminen. Käsittelyajat ovat viime vuonna kehittyneet parempaan suuntaan. Lautakunta ratkaisee vuosittain enemmän tapauksia kuin sille tulee. Nettisivuille lisättävien tapausten osalta haasteena

on anonymiteetin varmistaminen, mutta tapauksia on julkaistu molemmilta osastoilta. Erityisesti potilasvahinko-osasto on lisännyt julkaistavia tapauksia. Sosiaali- ja terveysministeriön näkökulmasta lautakunnan toiminta on vakiintunutta.

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Milla Mustamäki, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

Oikaisuvaatimus väliaikaiseen ajokieltopäätökseen

HE 91/2019 vp – EV 75/2019 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto arvioi ja tarkistaa viipymättä ajokieltopäätösten oikaisuvaatimus- ja valitusoikeutta koskevat säännökset siten, että ajo-oikeudenhaltijan oikeusturva säilyy riittävänä, mutta säännökset eivät aiheuta viranomaisten resursseja tarpeettomasti rasittavaa päällekkäistä oikaisu- tai valitusasioiden käsittelyä.

Hallituksen esityksessä laiksi ajokorttilain muuttamisesta (HE 70/2022 vp) on arvioitu, että ajokieltoja koskevaa sääntelyä ja ajokieltomenettelyä olisi tarpeen tarkastella erikseen laajempänä kokonaisuutena. Ajokieltoa koskevan sääntelyn ja nykyisten menettelyiden muuttaminen edellyttää poikkihallinnollista yhteistyötä. Hallitus antoi 24.3.2022 [liikenne- ja turvallisuusstrategian 2022–2026](#). Strategia sisältää toimenpiteen (89), jonka mukaan ajokorttilain mukaiseen ajokieltomenettelyyn ja ajoluvan valvontaan liittyviä muutostarpeita selvitetään kokonaisuutena. Ajokieltojärjestelmään on havaittu liittyvän laajoja muutostarpeita, jotka koskevat ajokieltomenettelyn johdonmukaisuutta ja menettelyiden tehostamista. Toimenpiteen vastuutahot ovat liikenne- ja viestintäministeriö, Liikenne- ja viestintävirasto Traficom, oikeusministeriö, sisäministeriö ja Poliisihallitus.

Saara Louko, erityisasiantuntija, liikenne- ja viestintäministeriö
Monika Mutanen, erityisasiantuntija, liikenne- ja viestintäministeriö

Tieliikenteen ammattipätevyysdirektiivin ja ajokorttidirektiivin muutosten täytäntöönpano

HE 50/2020 vp – EV 68/2020 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa tarkkaan kuorma- ja linja-autonkuljettajien ammattipätevyyksiä koskevien poikkeusten toimivuutta ja säännösten valvontaa varmistaen niiden käytännön toimivuuden sekä ryhtyy tarvittaessa toimiin poikkeusten täsmentämiseksi.

Liikenne- ja viestintäministeriö seuraa yhteistyössä Liikenne- ja viestintäviraston kanssa kuorma- ja linja-autonkuljettajien ammattipätevyyksiä koskevien poikkeusten toimivuutta ja säännösten valvontaa. Liikenne- ja viestintävirasto on liikenne- ja viestintäministeriön toimeksiannosta toteuttanut jälkiarvioinnin tieliikenteen ammattipätevyysdirektiivin muutosten täytäntöönpanosta. Jälkiarviointi valmistui joulukuussa 2022. Ministeriön tiedossa ei ole, että säännösten käytännön toimivuudessa olisi havaittu puutteita.

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Monika Mutanen, erityisasiantuntija, liikenne- ja viestintäministeriö
Saara Louko, erityisasiantuntija, liikenne- ja viestintäministeriö

Taksipalveluiden saatavuuden parantaminen ja julkisesti tuettujen kuljetusten kehittäminen

HE 176/2020 vp – EV 34/2021 vp

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto arvioi ja toteuttaa viipymättä kaikki lainsäädännölliset ja muut toimenpiteet, jotka tarvitaan taksipalvelujen saatavuuden parantamiseksi eri alueilla.

1. Liikennepalvelulakiin täsmennettiin toukokuussa 2021 kaikkien henkilöliikenteen liikkumispalvelun tarjoajien velvollisuus toimittaa määräajoin tarjoamiensa tai välittämensä palvelujen tarjontaa ja toteutunutta kysyntää koskevat tiedot alueellisesti ja ajallisesti luokiteltuna Liikenne- ja viestintävirastolle. Liikenne- ja viestintäviraston tarkentava määräys toimitettavista tiedoista, toimitustavoista sekä tietojen toimittamisen määräajoista tuli voimaan marraskuussa 2021. Luotettavan tilannekuvan muodostaminen saatavuustilanteesta edellyttää, että täsmennetyt velvoitteet ovat olleet riittävän kauan voimassa ja taksitoimijat ovat voineet toimittaa tietoja niiden perusteella.

Liikenne- ja viestintävirasto on huhtikuussa 2022 alkanut kerätä taksimarkkinaseurannan edellyttämiä tietoja, muun muassa tilausaikatietoja taksien välityspalveluiden tarjoajilta. Loppuvuodesta 2022 toteutettiin myös Taksiliikenteen koettu palvelutaso -kysely, johon vastasi noin 6000 taksipalveluiden käyttäjää ja toimialan yrittäjää. Alustavien tulosten perusteella taksipalveluiden saatavuuden kehitys vaikuttaa kaksijakoiselta: väkiluvultaan suurimmissa kunnissa palvelujen saatavuus on tarjonnan kasvun myötä pääsääntöisesti parantunut, kun taas pienillä paikkakunnilla on viitteitä saatavuuden heikentymisestä. Tilausajat sellaisille taksikyydeille, joissa tarvitaan esteetöntä kalustoa, vaikuttavat olevan keskimäärin pidempiä kuin tavanomaisten taksikyytien tilausajat.

Liikenne- ja viestintäviraston mukaan tällä hetkellä käytettävissä olevilla tiedoilla ei ole vielä mahdollista muodostaa selkeää kuvaa, mitä taksipalvelujen saatavuuden mahdollinen heikentyminen tarkoittaa käytännössä ja minkälaista liikkumistarvetta se lopulta koskee. Esimerkiksi taksien saatavuusongelmista johtuvien toteutumatta jääneiden tilausten määrästä on vähän tietoa. Näiden tietojen keräys välityskeskuksilta käynnistyy huhtikuussa 2023.

Liikenne- ja viestintäviraston arvion mukaan kahtiajako markkinaehtoisen ja yhteiskunnan järjestämän taksiliikenteen harjoittajien välillä vaikuttaa kasvaneen. Merkittävä osa alalle tulleista uusista toimijoista on hakeutunut markkinaehtoisen taksiliikenteen pariin, joka keskittyy kysyntäperusteisesti kaupunkiseuduille. Toisaalta pienillä paikkakunnilla yhteiskunnan tukemia kuljetuksia toteuttavat taksiyrittäjät vaikuttavat keskittyvän aiempaa selkeämmin kyseisiin ajoihin. Saatavuuden aluekohtaisesta kehityksestä ja merkityksestä tarvitaan lisätietoa tilannekuvan muodostamiseksi, tiedontarve koskee myös yhteiskunnan hankkimien taksipalvelujen saatavuutta.

Hanna Laurila, hallitusneuvos, liikenne- ja viestintäministeriö

2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto käynnistää ja toteuttaa viipymättä lainsäädäntöhankkeen ja muut tarvittavat toimenpiteet julkisesti tuettujen kuljetusten kehittämiseksi ja nykyisten haasteiden ratkaisemiseksi yhteistyössä alan toimijoiden kanssa.

2. Parlamentaarisesti valmistellun valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman mukaan kuntien ja valtion tulee edistää pitkäjänteisesti henkilökuljetusten yhdistelyä ja siihen kohdennetaan myös valtion tukea. Kuljetusten yhdistelyssä tulisi suunnitelman mukaan arvioida muun muassa mahdollisuuksia yhdistellä kuntien ja Kansaneläkelaitoksen hankkimaa tai korvaamaa lakisääteistä liikennettä toisiinsa sekä joukkoliikenteeseen ohjeistuksen ja yhtenäisten hankintakäytäntöjen avulla. Liikennejärjestelmäsuunnitelman toimenpiteissä on suunniteltu ministeriöiden ja sidosryhmien välistä yhteistyötä julkisesti tuettujen kuljetusten kehittämisessä.

Julkisesti tuettuihin kuljetuksiin liittyvä sääntely on isolta osin sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalaan kuuluvaa. Liikenne- ja viestintäministeriö on nostanut esille julkisesti tuettuihin kuljetuksiin liittyvät jatkotoimet sosiaali- ja terveysministeriön suuntaan myös vuonna 2022 sekä virkamiestasolla että ministerien välisissä keskusteluissa. Julkisesti tuettujen kuljetusten järjestämis- ja rahoitusvastuissa on tapahtumassa hyvinvointialueiden aloittamisen myötä merkittäviä muutoksia, joiden vuoksi liikennejärjestelmäsuunnitelmassa tavoiteltu ministeriöiden ja sidosryhmien välinen yhteistyö kyytien yhdistelyssä ja julkisten kuljetusten kehittämisessä ei kuitenkaan ole edennyt vuonna 2022.

Kunnilta hyvinvointialueille ovat siirtymässä sosiaalihuoltolain mukaiset matkat, vammais-palvelulain mukaiset matkat sekä kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain kuljetussäännösten mukaiset tehtävät, jolloin kunnille jäisivät nykyisistä julkisesti tuetuista kuljetuksista perusopetuksen koululaiskuljetukset. Tehtävien siirtäminen tarjoaa yhteis-kunnalle erinomaisen mahdollisuuden julkisesti tuettujen kuljetusten kehittämiseen ja nykyisten haasteiden ratkaisemiseen. Tätä mahdollisuutta ei kannata missään tapauksessa menettää, vaan asiaan on syytä tarttua voimakkaasti mahdollisimman pian.

Kansaneläkelaitos (KELA) on kilpailuttanut KELA-kuljetukset siten, että vuoden 2022 alusta jokaisessa maakunnassa on yhden sijasta kaksi kokonaispalveluntarjoajana toimivaa KELA-kuljetusten välityskeskusta. Sote-ministerityöryhmä teki 3.3.2022 linjauspäätök-sen monikanavarahoituksen purkamisen tiekartasta. Sosiaali- ja terveysministeriöstä saatujen tietojen mukaan myös KELAn maksamien matkakorvausten rahoitusvastuu ja KELA-matkojen järjestämisvastuu olisi tarkoitus siirtää hyvinvointialueille valtakun-nallisesti yhdenmukaisesti vuonna 2025–2027 KELAn kilpailutuskauden päättyessä sote-valmistelun tilanteesta riippuen. Valmistelun eteneminen odottaa saatujen tietojen mukaan tulevassa hallitusohjelmassa tehtäviä ratkaisuja. Rahoitus- ja järjestämisvastuuta koskevat muutokset edellyttäisivät soteen liittyvien lakien ja rahoituskriteerien avaamista. Jos tulevaisuudessa päädyttäisiin kuitenkin siihen, että sairaanhoidon matkakorvaus-ten toimeenpano jäisi edelleen KELAlle, voitaisiin kuljetusten järjestämisessä sosiaali- ja terveysministeriön mukaan selvittää esimerkiksi rekisteröitymismenettelyyn siirtymistä, mikä edellyttäisi myös uutta lainsäädäntöä.

Hanna Laurila, hallitusneuvos, liikenne- ja viestintäministeriö

Laajakaistarakentamisen tuki

HE 221/2020 vp – EV 195/2020 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa tarkoin lain tavoitteiden toteutumista ja varsinkin, että kuntien maksuosuudet eivät muodostu kohtuuttomiksi, ja tarvittaessa ryhtyy toimenpiteisiin lain ja asetuksen muuttamiseksi.

Uusi laajakaistatukilaki ja sen nojalla annettu valtioneuvoston asetus laajakaistayhteyden vähimmäisnopeudesta tulivat voimaan 3.2.2022. Liikenne- ja viestintäministeriö on perustanut uuden laajakaistatukiohjelman, joka on sidottu EU:n elpymisrahoitukseen. EU:n elpymis- ja palautumistukivälineen kautta rahoitusta (RRF-rahoitus) on vuosille 2022–2023 on yhteensä 32 miljoonaa euroa. EU:n elpymis- ja palautumistukivälinettä koskevan asetuksen mukaisesti tuet pitäisi olla myönnetty vuoden 2023 loppuun mennessä, eli kaikkien tukipäätösten tulisi olla annettu ennen sitä. Tukiohjelman tavoitteena on saada 6400 uutta kuitusaatavuutta vuoden 2024 puoliväliin mennessä ja 16 000

uutta saatavuutta vuoden 2026 puoliväliin mennessä. Tuen edellytyksenä on kunnan maksuosuus, joka on 8, 22 tai 33 prosenttia tukikelpoisista kustannuksista. Uutta laajakaistatukiohjelmaa kohtaan on riittänyt kiinnostusta, ja Liikenne- ja viestintävirasto on tehnyt vuoden 2022 aikaan 83 markkina-analyysiä alueista olemassa olevien verkkojen ja todennäköisten investointisuunnitelmien varmistamiseksi. Niiden perusteella maakuntaliittojen kilpailutukseen on edennyt 19 hankealuetta eri puolilla Suomea. Kilpailutuksen jälkeen Liikenne- ja viestintävirastolle on toimitettu 11 hakemusta, joiden yhteenlaskettu tukimäärä on noin 8,5 miljoonaa euroa. Liikenne- ja viestintävirasto on käynyt tiivistä vuoropuhelua maakuntien ja kuntien kanssa eri tapahtumissa ja suorien yhteydenottojen kautta. Liikenne- ja viestintäviraston saaman palautteen mukaan valokuituyhteyden merkitys on tunnistettu kuntien elinvoimaisuuden kannalta, mutta toisaalta kunnissa budjetoinnin riittävyys ja tuen edellytyksenä olevat kuntaosuudet ovat saattaneet hankaloittaa hankkeiden käynnistämistä joillakin hankealueilla. Nämä vaikutukset on pyritty ottamaan huomioon tukiohjelmaa ja siihen liittyvää lainsäädäntöä kehitettäessä.

Kerätyn datan perusteella negatiivisia taloudellisia vaikutuksia on aiheutunut lähinnä selaisille kunnille, jotka ovat tarjonneet hankkeille lakisääteisen maksuosuuden lisäksi muuta vapaaehtoista rahoitusta. Muiden toimien lisäksi liikenne- ja viestintäministeriö on teettänyt aikaisempien laajakaistatukiohjelmien kattavan jälkiarvioinnin, joka sisältää arvion nykytilasta ja selvityksen laajakaistatukilain tavoitteiden toteutumisesta. [Jälkiarviointi](#) valmistui tammikuussa 2023. Jälkiarvioinnissa todetaan, että laajakaistatukiohjelma on vaikuttanut positiivisesti valokuituverkkojen rakentumiseen Suomen harvaan asutuille alueille, kuten Lappiin ja Pohjois-Karjalaan, minne valokuituyhteyksiä ei olisi markkinaehtoisesti rakentunut. Jälkiarvioinnista käy ilmi, että myös kuntien elinvoimaisuus ja etätö- ja koulutusmahdollisuudet ovat parantuneet tukiohjelman myötä.

Sofia Lindbäck, erityisasiantuntija, liikenne- ja viestintäministeriö

Vahvan sähköisen tunnistamisen markkinat ja hintasääntelyn tarpeellisuus

HE 237/2020 vp – EV 17/2021 vp

Eduskunta edellyttää, että liikenne- ja viestintäministeriö toimittaa vuosittain liikenne- ja viestintävaliokunnalle selvityksen vahvan sähköisen tunnistamisen markkinasta ja tarjonnasta kerätystä tiedosta ja arvion hintasääntelyn jatkamisen tarpeellisuudesta.

Liikenne- ja viestintävirasto toteutti ensimmäisen markkinatietokyselyn keväällä 2022. Liikenne- ja viestintäministeriö on toimittanut kyselyn tuloksista ja niiden analysoinnista erillisen selvityksen liikenne- ja viestintävaliokunnalle sähköpostitse 25.5.2022. Kysely on tarkoitus toteuttaa vuosittain ja seuraava kysely toteutetaan keväällä 2023.

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Sonja Töyrylä, ylitarkastaja, liikenne- ja viestintäministeriö

Ajoneuvo- ja liikennepalveluhankintojen ympäristö- ja energiatehokkuusvaatimusten vaikutukset

HE 70/2021 vp – EV 106/2021 vp

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa sääntelyn vaikutuksia alusta lähtien tiiviisti erityisesti harvaan asutumpia alueita ja tarjouskilpailuihin osallistuvia yrityksiä koskevien vaikutusten osalta ja ryhtyy tarvittaessa sääntelyn tarkistuksiin hyvissä ajoin jo ennen esityksessä tarkoitettua sääntelyn väliarviointia.

1. Ajoneuvo- ja liikennepalveluhankintojen ympäristö- ja energiatehokkuusvaatimuksesta annetun lain velvoitteet on jaoteltu kahdelle eri hankinta-ajanjaksolle. Ensimmäinen ajanjakso on 2.8.2021–30.12.2025 ja toinen ajanjakso on 1.1.2026–30.12.2030. Lain velvoitteet koskevat ainoastaan 2.8.2021 jälkeen kilpailutettuja uusia hankintoja. Lakia ei sovelleta hankintoihin, joista on julkaistu hankintailmoitus tai käynnistetty hankintamenettely ennen ensimmäisen hankinta-ajanjakson alkamista.

Eduskunta hyväksyi 20.1.2023 lakimuutoksen, jonka mukaan laissa määritellään vähimmäistasot, joita hyvinvointialueiden tulee noudattaa hankinnoissaan. Hallituksen esityksen valmistelun yhteydessä tarkasteltiin lain soveltamistalaan kuuluvia jälki-ilmoituksia. Niitä on kuitenkin jätetty vasta hyvin maltillinen määrä, minkä vuoksi lain vaikutuksia ole vielä tässä vaiheessa edellytyksiä tarkastella. Arviointia sääntelyn vaikutuksista ja mahdollisista tarvittavista muutoksista tehdään hankinta-ajanjakson edistyessä. Myöskään kuntien rahoitusperiaatteen toteutumista ei ole edellytyksiä arvioida näin varhaisessa vaiheessa.

Pinja Oksanen, erityisasiantuntija, liikenne- ja viestintäministeriö

2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto huolehtii jo ennen esityksessä tarkoitettua väliarviointia kuntien rahoitusperiaatteen toteutumisesta myös käytännössä ja lisäksi varmistaa riittävän tuki- ynnä muin tarvittavin

toimenpitein, että puhtaiden ja energiatehokkaiden ajoneuvojen käyttö esityksen mukaisesti tarkoituksiin on mahdollista myös niillä alueilla, joilla lataus- ja jakeluinfrastruktuuria ei synny markkinaehtoisesti.

2. Julkisin varoin on tuettu julkisen latausinfrastruktuurin kehittymistä alueille, joihin latauspisteitä muuten ei syntyisi. Valtio tukee julkisen lataus- ja jakeluinfrastruktuurin rakentamista liikenteen infrastruktuurituen avulla.

Valtion vuoden 2022 talousarviossa julkisiin liikennesähkön, -kaasun ja -vedyn infrastruktuuri-investointeihin varattiin 13,2 miljoonaa euroa EU:n elpymis- ja palautumistukivälineen rahoitusta. Vuoden 2023 talousarviossa liikenteen infratukeen varattiin 21,5 miljoonaa euroa, joka olisi käytettävä vuoden 2025 loppuun mennessä. Lisäksi valtio tulee yksityisen latausinfrastruktuurin rakentamista taloyhtiöiden ja työpaikkojen kiinteistöillä. Tukeen varattiin yhteensä 22,5 miljoonaa euroa vuonna 2022. Vuoden 2023 talousarviossa taloyhtiöiden ja työpaikkojen latausjärjestelmiin on osoitettu yhteensä 10 miljoonaa euroa.

Liikenne- ja viestintäministeriön laatimassa fossiilittoman liikenteen tiekartassa on esitetty, että sähkökäyttöisten ajoneuvojen latausinfrastruktuurin tukemiseen varataan 8,5 miljoonaa euroa vuodessa eli yhteensä 34 miljoonaa euroa vuosille 2022–2025. Kaasujoneuvojen tankkausasemien tukemiseen varataan 5 miljoonaa euroa vuodessa eli yhteensä 20 miljoonaa euroa vuosille 2022–2025. Tähän asti päätetyillä määrärahapäätöksillä vastataan osittain fossiilittoman liikenteen tiekartan tavoitteen toteutumiseen.

Pinja Oksanen, erityisasiantuntija, liikenne- ja viestintäministeriö

Valtioneuvoston selonteko valtakunnallisesta liikennejärjestelmäsuunnitelmasta vuosille 2021–2032

VNS 2/2021 vp – EK 23/2021 vp

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto sitoutuu valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman linjauksiin ja huolehtii siitä, että suunnitelman toimeenpanoon tarvittavat määrärahat otetaan huomioon julkisen talouden suunnitelmissa ja valtion talousarvioesityksissä.

1. Valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman (2021–2032) eli Liikenne 12 -suunnitelman toteuttaminen on jatkunut vuonna 2022. Liikenne 12 -suunnitelman mukainen toiminta, kuten muun muassa liikennejärjestelmäänalyysin tuottaman tietopohjan hyödyntäminen päätöksenteon tukena, on vakiintunut kuluneen vuoden aikana. Myös yleistä tietoisuutta suunnitelmasta on saatu lisättyä ja sen tavoitteet ohjaavat toimintaa

pitkälti koko hallinnonalalla. Liikenne- ja viestintäministeriö seuraa vuosittain Liikenne 12 -suunnitelman toimenpiteiden etenemistä. Toinen yhteenvetoraportti toimenpiteiden etenemisestä julkaistiin lokakuussa 2022.

Keskeinen haaste Liikenne 12 -suunnitelman toimeenpanossa on voimakkaasti muuttunut maailmantilanne ja kohonneet kustannukset. Myöskään kesällä 2022 päätetty julkisen talouden suunnitelma ja vuoden 2023 talousarvio eivät sisällä suunnitelman mukaisia määrärahoja suunnitelman täysimääräiseen toimeenpanoon.

Kaisa Kuukasjärvi, liikenneneuvos, liikenne- ja viestintäministeriö

2. Eduskunta edellyttää, että digitalisaation, liikennettä koskevan tiedon ja liikenteen uusien palvelujen mahdollistavien kilpailukyky- ja ympäristötietojen hyödyntämiseksi valtioneuvosto arvioi liikennejärjestelmän jatkokehittämisessä lisäpanostusten mahdollisuudet digitalisaation ja uusien liikenteen palvelujen edistämiseksi ja hyödyntämiseksi.

2. Valtakunnallisessa liikennejärjestelmäsuunnitelmassa on digitalisaation, liikennettä koskevan tiedon ja liikenteen uusien palvelujen osalta keskitytty erityisesti toimenpiteisiin, joilla kehitetään tiedon hyödyntämistä liikenteessä, mikä on keskeinen edellytys digitalisaation sekä uusien palvelujen kehittymiselle. Toimenpiteillä, joilla kehitetään henkilöliikenteen solmupisteitä ja toimijoiden välistä yhteistyötä, parannetaan eri liikenne- muotojen yhteentoimivuutta luoden edellytyksiä myös uusien palvelujen kehittymiselle.

Valtioneuvosto seuraa tiiviisti liikenteen digitalisaation ja liikenteen uusien palvelujen ja teknologisten ratkaisujen kehittymistä osana liikennemarkkinoiden ja liikennejärjestelmäkehityksen seurantaa. Liikenne- ja viestintäministeriö toimitti joulukuussa 2022 eduskunnalle selvityksen liikenteen palveluista annetun lain pidemmän aikavälin vaikutuksista. Jälkiarvioinnin mukaan liikennepalvelulaki vastasi liikenteen murroksesta nousseisiin muutostarpeisiin. Koko liikennejärjestelmän tasolla liikennepalvelulaki on avannut dataa ja rajapintoja. Lailla avattiin myös tieliikenteen tavarankuljetusten ja julkisen liikenteen, erityisesti taksiliikenteen markkinoita. Samalla mahdollistettiin uusien toimijoiden tulo markkinoille. Jälkiarvioinnin perusteella ei todettu välittömiä tarpeita suurista lainsäädäntömuutoksista. Selvityksen yhteydessä tunnistettiin tarve lisäselvityksille muun muassa liikennepalvelulakia valvovien viranomaisten toimivallan ja tehtävien selkeyden sekä lippu- ja maksurajapintayhteistyön sääntelyn täsmentämisestä. EU on parhaillaan uudistamassa liikenteen digitalisaation liittyvää lainsäädäntöä ja vuoden 2023 aikana on odotettavissa uusia säädösehdotuksia koskien muun muassa multimodaalisia digitaalisia liikkumispalveluita ja ajoneuvodatan saatavuutta. Kansallisesti asiaa on syytä näiltä osin siten tarkastella tarkemmin valmisteilla olevan EU-sääntelyn tarkentumisen jälkeen.

Valtioneuvosto antoi lokakuussa 2022 selonteon Suomen digitaalisesta kompassista. Digi-kompassi on vuoteen 2030 ulottuva kansallinen strateginen etenemissuunnitelma, joka luo kokonaiskuvan Suomen digitalisaatiokehityksestä ja ohjaa kansallisen kehitystyön suuntaa.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin

Kaisa Kuukasjärvi, liikenneneuvos, liikenne- ja viestintäministeriö
Laura Lassila, erityisasiantuntija, liikenne- ja viestintäministeriö
Tiia Orjasniemi, neuvotteleva virkamies, liikenne- ja viestintäministeriö

3. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto selvittää sähköisen lentoliikenteen hyödyntämismahdollisuudet erityisesti lyhyempien matkojen tarpeisiin seuraavan valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman valmistelussa.

3. Samalla kun Liikenne 12 -suunnitelmaa vuosille 2021–2032 toteutetaan, on aloitettu valmistautuminen seuraavan suunnitelman laadintaan. Meneillään on useita selvityksiä, jotka tuottavat tietoa seuraavan suunnitelman laadintaan. Kesällä 2022 valmistui selvitys [Sähköinen lentäminen Suomessa](#), joka toimii yhtenä taustamateriaalina seuraavan Liikenne 12 -suunnitelman valmistelulle.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Kaisa Kuukasjärvi, liikenneneuvos, liikenne- ja viestintäministeriö

4. Eduskunta edellyttää valtioneuvoston huolehtivan siitä, että yhteisrahoitusmallilla ei muuteta liikennehankkeiden rahoitusvastuiden peruseriaatteita.

4. Valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman mukaan valtio vahvistaa, selkeyttää ja monipuolistaa sopimuksellista yhteistyötä kuntien ja yritysten kanssa infrahankkeiden rahoituksessa ja osallistuu yhteisrahoitteisesti ja sopimusperusteisesti kuntien elinkeinoelämän kehittämisen ja maankäytön tukemiseen. Yhteisrahoitus voi koskea vain rajallista joukkoa hankkeita. Suunnitelman mukaisesti yhteisrahoitusmallilla ei muuteta liikennehankkeiden rahoitusvastuiden peruseriaatteita.

Yhteisrahoitettavaksi sopivien hankkeiden tunnistamisperiaatteiden ja rahoitusvastuiden jakamisen määrittelyä sekä käytännön yhteistyön kehittämistä jatketaan edelleen vuonna 2023 aikana kaikkien väylämuotojen osalta.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Kaisa Kuukasjärvi, liikenneneuvos, liikenne- ja viestintäministeriö

Liikennepalvelulain hyvämaineisuus ja kuljettajan ajolupaa koskeva sääntely

HE 194/2021 vp – EV 222/2021 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto selvittää ja arvioi liikennepalvelulain hyvämaineisuutta ja kuljettajan ajolupaa koskevaan sääntelyyn liittyvät muutostarpeet erityisesti henkeen ja terveyteen liittyvien vankeustuomioiden tai asiakkaaseen kohdistuvien muun muassa seksuaalirikosten osalta.

EU:n liikkuvuuspaketin täytäntöönpanon yhteydessä liikennepalvelulain liikennelupien hyvämaineisuusedellytyksiä kiristettiin. Muutokset tulivat voimaan tammikuussa 2022. Vaikka liikkuvuuspaketin muutokset liittyivät pääosin henkilö- ja tavaraliikennelupiin, hyvämaineisuuden arviointiin tehdyt muutokset vaikuttavat myös taksiliikenneluvan myöntämisen edellytyksiin. Hyvämaineisuuden arvioinnissa huomioitavaksi lisättiin muun muassa ihmiskauppaan liittyvät rikokset. Liikenne- ja viestintäministeriön tiedossa ei ole, että luvanvaraisina kuljetusyrittäjinä toimisi merkittävässä määrin henkilöitä, joilla on taustaa vakavista väkivaltarikoksista tai seksuaalirikoksista. Toistaiseksi ei ole myöskään tunnistettu sellaisia uusia matkustajien fyysiseen turvallisuuteen liittyviä ongelmia, joihin voitaisiin olennaisella tavalla vaikuttaa lisäämällä liikenneluvan hakijan henkilöön kohdistuvien rikosten selvittämistä ennen luvan myöntämistä.

Matkustajan kanssa toimivalla taksinkuljettajalla, myös taksiliikenneluvanhaltijalla, on aina oltava voimassa oleva taksinkuljettajan ajolupa, jonka myöntämisen yhteydessä rikostausta selvitetään. Taksisääntelyn toimivuuden arvioinnissa tai liikennepalvelulain jälkiarvioinnissa ei ole noussut esiin sellaisia fyysiseen matkustajaturvallisuuteen vaikuttavia ongelmia, joita ei olisi jo tällä hetkellä pyritty ennakolta estämään taksinkuljettajaksi hakevan henkilön rikostaustan selvittämällä. Rikoslakiin hiljattain tehdyt seksuaalirikoksia koskevat tiukennukset, jotka tulivat voimaan vuoden 2023 alussa, on jo huomioitu liikennepalvelulain taksinkuljettajien ajoluvan rikostaustaan liittyvissä vaatimuksissa.

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Hanna Laurila, hallitusneuvos, liikenne- ja viestintäministeriö
Veli-Matti Syrjänen, liikenneneuvos, liikenne- ja viestintäministeriö

Postilain muuttaminen

HE 58/2022 vp – EV 246/2022 vp

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa tarkoin postinjakelun kulkunopeutta, jotta postinjakelulla ei olennaisesti hidasteta viranomaisten lähettämien oikeusturvan kannalta merkityksellisten postilähetysten kulkua tai perille saapumista, ja ryhtyy tarvittaessa sekä käytännön että lainsäädännöllisiin toimiin.

Postilain sääntelyn tarkoituksena on varmistaa tiedoksiantomenettelyn asianmukainen toteutuminen ja mahdollisuus tiedoksiantojen vastaanottamiseen tasapuolisesti koko maassa. Tiedoksiantojen toimittamisen ja oikeusturvan toteutumisen kannalta on olennaista, että tiedoksiannot pystytään toimittamaan laissa säädetyn tiedoksisaantiolettaman sisällä. Postilakia koskevan valvonnan osalta toimivaltainen viranomainen on Liikenne- ja viestintävirasto, joka säännöllisin väliajoin arvioi kirje- ja pakettipalvelujen markkinoita ja tarvittaessa asettaa velvollisuuden tarjota yleispalvelua. Tiedoksiantomenettelyn toteutumisen varmistamiseksi tiedoksiantomenettelyn käytettävissä olosta huolehtimista ja toteuttamista koskevat tehtävät kuuluvat yleispalvelun tarjoajan vastuulle postilaissa määritellyn yleispalveluvelvollisuuden kautta. Viranomaisten tiedoksiantokirjeet eivät kuulu postilaissa säännellyn yleispalveluvelvoitteen piiriin. Viranomaiset tekevät lähetyksensä jakelusta erillisen sopimuksen jakelijan kanssa ja viranomaiskirjeet jaellaan täysin näiden sopimusten mukaisesti riippumatta yleispalvelukirjeiden säädetystä kulkunopeudesta. Liikenne- ja viestintäministeriön tiedossa ei ole, että tiedoksiantokirjeiden kannalta keskeiset toimijat olisivat havainneet ongelmia näiden kirjeiden kulkunopeudessa.

2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto valmistelee lain mediatuesta, jolla pyritään turvaamaan paikallislehtien asema merkittävänä tiedonvälittäjinä.

2. Liikenne- ja viestintäministeriössä valmistellaan valtioneuvoston asetusta valtionavustuksesta tiedonvälityksen ja uutismedioiden tukemiseen vuonna 2023. Valtionavustuksen tavoitteena olisi tukea kattavaa ja yhteiskunnallisesti tärkeää tiedonvälitystä sekä monipuolista ja monimuotoista uutistoimintaa. Kattavan tiedonvälityksen tukemisella pyritään valtakunnallisen median lisäksi varmistamaan myös riittävä alueellisella ja paikallisella tasolla toteutuva tiedonvälitys ja välttämään uutiserämaiden syntyminen.

Fanni Thessler, ylitarkastaja, liikenne- ja viestintäministeriö

Vaihtoehtoisella käyttövoimalla toimivan ajoneuvon hankinnan sekä ajoneuvon vaihtoehtoisella käyttövoimalla toimivaksi muuntamisen määräaikainen tuki

HE 171/2022 vp – EV 147/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että vedyn edistämiseen yhtenä liikenteen käyttövoimana etsitään jatkossa toimivia ja tehokkaita ohjauskeinoja sekä kansallisesti että EU-tasolla.

Vaihtoehtoisella käyttövoimalla toimivan ajoneuvon hankinnan sekä ajoneuvon vaihtoehtoisella käyttövoimalla toimivaksi muuntamisen määräaikaisesta tukemisesta annetun lain (1289/2021) mukaan hankintatukea on voinut saada kaasu- tai sähkökäyttöisen ajoneuvon hankintaan. Hallituksen esityksen (HE 171/2022 vp) mukaan tukiohjelman mahdollista laajentamista koskemaan myös muita vaihtoehtoisia käyttövoimia tullaan tarkastelemaan teknologian kehittyessä tukikauden aikana. Liikenne- ja viestintävirasto Traficom on syksyllä 2022 arvioinut vetykäyttöisten tieliikenteen ajoneuvojen markkinoita.

Suomessa on vuodesta 2018 alkaen ollut käytössä sähköisen liikenteen ja biokaasun liikennekäytön infrastruktuuriohjelma. Vedyn tankkausinfrastruktuurin hankkeet lisättiin tukiohjelmaan vuonna 2022. Valtion vuoden 2022 talousarviossa julkisiin vedyn tankkausinfrastruktuurihankkeisiin varattiin kaksi ja vuoden 2023 talousarviossa 1,6 miljoonaa euroa. Siten vedyn tankkausinfrastruktuurihankkeisiin on osoitettu yhteensä 3,6 miljoonaa euroa vuosille 2022–23.

Liikenne- ja viestintäministeriö asetti toukokuussa 2022 työryhmän tieliikenteen uusien käyttövoimien jakeluinfran kehittämiseksi. Työryhmän tarkoitus on tuottaa ilmastoystävällisen liikenteen tarpeisiin vastaava ja energiajärjestelmän kehityskulut huomioiva, 2030-luvulle ulottuva kansallinen jakeluinfraohjelma. Ohjelmassa esitetään tavoitteita ja toimenpiteitä muun muassa vedylle.

EU:ssa on saavutettu sopu henkilö- ja pakettiautojen hiilidioksidipäästöraja-arvoasetuksen päivittämisestä loppuvuodesta 2022. Suomi on kannattanut kunnianhimoisista henkilö- ja pakettiautojen hiilidioksidipäästöraja-arvoista säätämistä. Henkilö- ja pakettiautojen raja-arvot ohjaavat voimakkaasti vety- ja täyssähköautojen valmistamiseen. Komission ehdotus raskaan liikenteen hiilidioksidipäästöraja-arvoihin liittyen annettaneen vuoden 2023 alkupuolella. Suomi on kannattanut vaihtoehtoisten polttoaineiden infrastruktuurista säätämistä EU-tasolla. Asetuksen neuvottelut ovat kesken, mutta voimaan tullessaan se asettaisi sitovia vähimmäistavoitteita myös vedyn tankkausinfrastruktuurille.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Emmi Simonen, erityisasiantuntija, liikenne- ja viestintäministeriö

Tiealueella työskentelyn ja liikenneonnettomuustilanteiden hoitamisen turvallisuuden parantaminen

HE 291/2022 vp – EV 290/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto tekee kokonaisarvioinnin niistä lainsäädännöllisistä, teknisistä ja esimerkiksi tiedottamista, valvontaa tai ajo-opetusta koskevista keinoista, joilla voidaan parantaa tiealueella työskentelyn ja liikenneonnettomuustilanteiden hoitamisen turvallisuutta.

Liikenneturvallisuusstrategian tavoitteena on muun ohella eri tieliikenteessä toimivien tahojen liikenneosaamisen ja asenteiden parantaminen. Tähän tavoitteeseen liittyen strategian toimeenpanon yhteydessä liikenne- ja viestintäministeriö selvittää, minkälaisilla keinoilla tiealueella työskentelyn ja liikenneonnettomuustilanteiden hoitamisen turvallisuutta voidaan parantaa.

Konsta Arvelin, erityisasiantuntija, liikenne- ja viestintäministeriö

9 Maa- ja metsätalousvaliokunta

Kaupallisen kalastuksen vakuutustuki

HE 129/2012 vp – EV 151/2012 vp

2. Eduskunta edellytti, että hyljekantojen hoitosuunnitelma päivitetään.

2. Luonnonvarakeskus teki pohjoismaisen synteesiraportin keinoista, joilla hyljevahinkoja voidaan nykyistä tehokkaammin torjua kalastuksessa ja vesiviljelyssä. Maa- ja metsätalousministeriön on tarkoitus ottaa Luonnonvarakeskuksen raportti huomioon ja valmistella hoitosuunnitelman luonnos lausuntokierrokselle ja luonnoksesta saatujen lausuntojen perusteella ministeriön on tarkoitus viimeistellä ja hyväksyä lopullinen hoitosuunnitelma vuoden 2023 aikana.

Maija Mela, lainsäädäntöneuvos, maa- ja metsätalousministeriö
Janne Pitkänen, erityisasiantuntija, maa- ja metsätalousministeriö

Viljelylohkojen hyväksytty pinta-ala

HE 156/2012 vp – EV 7/2013 vp

1. Eduskunta edellytti 12.2.2013, että viljelylohkojen hyväksytyn pinta-alan muuttumisesta tukihakemusten käsittelyn aikana tai sen jälkeen aiheutuvien epäoikeudenmukaisten seuraamusten estämiseksi Suomi ajaa EU:n maatalousuudistuksessa tukihakemusten esittäytetyille (digitoiduille) viljelylohkotiedoille virallista asemaa hallinnon hyväksymänä pinta-alana.
2. Eduskunta edellytti, että hallitus ryhtyy kaikkiin mahdollisiin kansallisiin toimiin, jotta maataloustuottajien oikeusturva taataan pinta-alojen ajantasauksissa ja että tuottajien asema turvataan muutoinkin säännösten soveltamisessa.

1.–2. Yhteistä maatalouspolitiikkaa (YMP) koskevaan suunnitelmaan (CAP-suunnitelma), joka sisältää maatalouden ja maaseudun kehittämisen tukijärjestelmäkokonaisuuden vuosille 2023–2027, saatiin EU:n komission hyväksyntä ensimmäisten jäsenmaiden joukossa elokuussa 2022. CAP-suunnitelmaan sisältyvissä unionin kokonaan tai osittain rahoittamissa YMP:n tukijärjestelmissä siirrytään uuteen toimeenpanomalliin, jossa seurataan tuotosten ja tulosten saavuttamista. Yksityiskohtaista valvontaa voidaan vähentää ja tuenhakijoille annetaan mahdollisuus tukihakemusten korjaustoimiin ja sitä kautta mahdollisten seuraamusten välttämiseen kattavan satelliiteilla tapahtuvan pinta-alaseurannan ja hallinnollisten tarkastusten myötä. Tilalle tulee kuitenkin korostettu järjestelmien laatua koskeva vaatimus. Peltolohkokisteri, yhtenä keskeisenä hallinto- ja valvontajärjestelmän osana, ja sen laatu ovat perustavaa laatua olevassa asemassa uudessa

toimeenpanomallissa. Peltolohkorekisterin vaatimuksiin lisätään aiempaan YMP-kauteen nähden muun muassa se, että asetuksessa säädetään peltolohkorekisterin päivitysväli (3 vuotta). Jäsenvaltioiden yhteistyöllä komission esittämä vuosittainen peltolohkorekisterin päivitys saatiin estettyä. Laadunarvointien kattavuutta laajennetaan ja niiden kautta komissio arvioi jäsenvaltioiden järjestelmien laatua.

Laadunarvointien tarkoituksena on antaa komissiolle tietoa jäsenvaltion hallintojärjestelmän toiminnasta ja unionin perusvaatimusten noudattamisesta. Laadunarvioinnissa tarkastellaan muun muassa liian suureksi ilmoitettujen pinta-alojen muodossa esiintyviä virheitä ja niiden määrää. Laadunarvointiraportit tulee toimittaa komissiolle viimeistään tarkastusvuotta seuraavan vuoden helmikuun puoliväliin (15.2.) mennessä. Välittömiä korjaustoimia sekä komission kehottamia korjaustoimia seuraa, jos todettu virhetaso ylittää komission asettamat rajat. Näihin liittyy korjaussuunnitelmat, joiden tekemiseen komissio kiinteästi osallistuu virheiden toistuessa ja joiden toteutumista komissio seuraa tihein määräväleihin. Menettelytapa, jossa olisi käytössä hallinnon hyväksymä pinta-ala, ei vastaa näitä vaatimuksia ja johtaisi laajoihin korjaustoimiin.

Pinta-alojen mittaus ei ole ollut tähänkään asti itsetarkoitus paikan päällä tehtävässä valvonnassa, vaan ohjeistus on lähtenyt siitä, että selkeät tukeen oikeuttamattomat alueet, kuten uudet rakennukset ja vastaavat, on poistettava tukikelpoisesta pinta-alasta. Näiden periaatteiden mukaisesti toimitaan myös jatkossa.

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Mirja Kiviranta, neuvotteleva virkamies, maa- ja metsätalousministeriö

Metsäpoliittisen selonteon toimeenpano

VNS 1/2014 vp – EK 13/2014 vp

Eduskunta hyväksyi 20.5.2014 selonteon johdosta seuraavan kannanoton:

1. maamme luontaisia edellytyksiä ja metsäalan osaamista nykyistäkin tehokkaammin hyödyntämällä vahvistetaan maamme asemaa maailman johtavana metsämaana;
2. maamme metsät kattavalla kestävällä hoidolla ja hyödyntämisellä mahdollistetaan puun käytön lisääminen ja edistetään ilmastonmuutokseen sopeutumista ehkäisten ilmastonmuutoksen haittavaikutuksia – metsien hoidon ja käytön tulee olla hyväksyttävää ja tavoiteltavaa;

3. metsien monipuoliseen käyttöön perustuvaa aktiivista yrittäjyyttä edistetään muun muassa helpottamalla sukupolvenvaihdosten toteuttamista sekä edistämällä yhteismetsien muodostumista, joilla toimenpiteillä samalla ehkäistään metsälöiden pirstoutumista;
4. metsäalan kilpailukykyä lisäämällä luodaan edellytykset alan uusille investoinneille ja puunkäytön lisäämiselle;
5. metsäalan uudistumisen ja monipuolistamisen tueksi vahvistetaan monitieteistä tutkimusta ja
6. panostetaan nykyistä voimakkaammin ja määrätietoisemmin aloitteellisuuteen, koordinaatioon, johdonmukaisuuteen ja laaja-alaiseen vaikuttamiseen EU:n ja kansainvälisen metsä- ja ympäristöpolitiikan metsiä koskevien asioiden valmistelussa metsien monipuolisen käytön varmistamiseksi.

1.–6. Kansallinen metsästrategia uudistettiin vuoden 2022 aikana. Kansallisen metsä-neuvoston 14.12.2022 hyväksymä [Kansallinen metsästrategia 2035](#), sisältää Suomen metsäpolitiikan keskeiset linjaukset vuoteen 2035. Metsästrategiaan on sisällytetty metsä-poliittisessa selonteossa ja eduskunnan siitä tekemässä kannanotossa esitetyt tavoitteet. Kansallisessa metsästrategiassa kuvataan keskeiset metsäalan kehittämisen tavoitteet ja painopisteet.

Strategian uudistamisen taustalla oli metsäalan toimintaympäristön nopea muutos sekä kansallisesti että kansainvälisesti. Metsästrategia ottaa nyt ajanmukaisesti huomioon kokonaisvaltaisen kestävä kehityksen sekä myös metsien merkityksen ilmastonmuutoksen hillinnässä ja siihen sopeutumisessa. Metsästrategialla on lukuisia liittymäkohtia useisiin kansallisiin ja kansainvälisiin strategioihin.

Kansallinen metsästrategia 2035 laadittiin vuorovaikutteisesti. Laajasti osallistavassa prosessissa sidosryhmien tarpeita ja alueellisia intressejä sovitettiin yhteen. Metsä-strategiatyötä tuettiin useilla tutkimus- ja selvityshankkeilla.

Metsästrategian visio on tavoitella kasvavaa hyvinvointia metsistä ja metsille. Visiossa korostetaan metsien suomalaisille tuottaman hyvinvoinnin lisäksi myös metsien omaa hyvinvointia. Vastuullisuus ja kestävyys ovat kantavina teemoina koko metsästrategiassa eli ihminen, talous ja ympäristö otetaan huomioon ja kannetaan vastuuta sosiaalisista, taloudellisista ja ympäristövaikutuksista. Metsästrategia sovittaa vastuullisesti yhteen osin keskenään ristiriitaisia tarpeita ja tavoitteita. Visio korostaa myös sitä, että metsästrategia on kasvustrategia.

Metsästrategia rakentuu neljästä strategisesta päämäärästä, joista muodostuu yhdessä kokonaisuus. Visio saavutetaan ja strategia toteutuu yhteensovittaen neljää keskenään yhtä tärkeää päämäärää. Päämäärät ovat seuraavat:

- Suomi on kilpailukykyinen toimintaympäristö uudistuvalla ja vastuullisella metsäalalla.
- Metsät ovat aktiivisessa, kestävässä ja monipuolisessa käytössä.
- Vahvistamme metsien elinvoimaisuutta, monimuotoisuutta ja sopeutumiskykyä.
- Vahvistamme tiedolla johtamista ja osaamista metsäalalla.

Metsästrategian toimenpanoa varten on laadittu hankesalkku, jossa kuvataan keskeisimmät toimenpiteet päämäärien ja tavoitteiden saavuttamiseksi. Hankesalkku muodostuu kolmesta kärkihankkeesta: metsien kasvu, elokirjoa talousmetsissä ja metsäalan uudistuminen ja kilpailukyky. Kärkihankkeet yhdessä toteuttavat strategian visiota, päämääriä ja tavoitteita. Tutkimus, tietopohja, osaaminen, digitalisaatio ja avoimen datan hyödyntäminen, vuorovaikutus ja viestintä sisältyvät jokaiseen kärkihankkeeseen. Hankesalkun tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotyötä tukemaan on laadittu erillinen TKI-ohjelma.

Kansallinen metsästrategia on yhteensopiva vuoden 2019 hallitusohjelman sisällön kanssa. Hallitusohjelmaan sisältyvät tavoitteet hiilineutraalista ja luonnon monimuotoisuuden turvaavasta Suomesta ovat tuoneet uusia painotuksia metsäpolitiikan tavoitteisiin ja toteutukseen. Määrätietoisesti ja johdonmukaisesti on vaikutettu muun muassa EU:n biodiversiteetti- ja ilmastopolitiikan, kestävän rahoituksen säädösten sekä metsästrategian valmisteluun.

Erno Järvinen, metsäneuvos, maa- ja metsätalousministeriö

Yhteisäluelain muutostarpeiden arviointi

HE 192/2014 vp – EV 353/2014 vp

1. Eduskunta edellyttää osakaskuntia koskevan yhteisäluelain (758/1989) muutostarpeiden arvioimista osakkaiden keskinäisen yhdenvertaisuuden edistämiseksi ja osakaskuntatoiminnan kehittämiseksi.

1. Maa- ja metsätalousministeriö toteaa, että sen aiemmin tekemän selvityksen perusteella yhteisäluelain laajemmalle uudistamiselle ei havaittu olevan erityistä tarvetta tai edellytyksiä. Lain perusrakenteen voidaan selvityksen perusteella edelleen arvioida toteutuvan osakkaiden yhdenvertaisuuden siltä edellytetyllä tavalla sekä mahdollistavan tehokkaan osakaskuntatoiminnan osakkaille kuuluvan yhteisomaisuuden hyödyntämiseksi ja sen arvon turvaamiseksi.

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Pentti Lähteenoja, ylijohtaja, maa- ja metsätalousministeriö

2. Eduskunta edellyttää, että kalastuslain 13 pykälän mukaisen lupajärjestelmän käytännön toimivuutta kaupallisten kalastajien kalavesien saantiin sekä kotimaisen pyydetyn kalan tarjontaan seurataan ja vaikutusten arvioinnista toimitetaan selvitys maa- ja metsätalousvaliokunnalle kolmen vuoden kuluttua lain voimaantulon jälkeen.

2. Kalastuslain 36 pykälän mukaisesti kalatalousalueet ovat laatineet ehdotukset aluetta koskeviksi käyttö- ja hoitosuunnitelmiksi. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset ovat vuoden 2022 aikana hyväksyneet osan niistä. Käyttö- ja hoitosuunnitelmat sisältävät kalastuslaissa edellytetyt kaupalliseen kalastukseen ja kalastusmatkailutarkoitukseen hyvin soveltuvien alueiden määritykset. Kalastuslain 13 pykälän mukaista alueellista lupaa kaupallisen kalastuksen harjoittamiseen voidaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten toimesta tietyin ehdoin myöntää kalavarojen kestävän tuoton ja hyödyntämisen sekä käyttö- ja hoitosuunnitelman toteutumisen turvaamiseksi. Uusien käyttö- ja hoitosuunnitelmien mukaisia ja kalastuslain 13 pykälässä tarkoitettuja alueellisia lupia ei vielä ole myönnetty. Tämän vuoksi 13 pykälän mukaisen luvan käytännön toimivuutta ei vielä voida selvittää. Uudet käyttö- ja hoitosuunnitelmat luovat lähtökohtaisesti paremmat edellytykset kaupallisten kalastajien kalavesille pääsulle ja kotimaisen pyydetyn kalan tarjonnalle.

Orian Bondestam, neuvotteleva virkamies, maa- ja metsätalousministeriö

Tenojoen kalastussääntöä koskeva sopimus

HE 239/2016 vp – EV 16/2017 vp

1. Eduskunta edellyttää, että Maanmittauslaitokselle varataan riittävät taloudelliset ja henkilöstölliset resurssit Tenjoen kalastussääntöä koskevan sopimuksen ja kalastussäännön määräysten aiheuttamien menetysten korvaamiseksi annetun lain (501/1991) mukaisten vanhojen korvaustoimitusten loppuunsaattamiseksi nopealla aikataululla.

1. Maanmittauslaitos on eduskunnan edellyttämällä tavalla lisännyt resursseja Tenjoen kalakorvaustoimitusten edistämiseen vuodesta 2018 alkaen. Kalakorvaustoimituksia jatketaan sitä mukaan, kun kalastusoikeudet on lainvoimaisesti ratkaistu.

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Pentti Lähteenoja, ylijohtaja, maa- ja metsätalousministeriö

2. Eduskunta edellyttää, että maa- ja metsätalousministeriö tarkastelee yhdessä Norjan kanssa sopimuksen yleistä toimivuutta ja kalakantojen kehityssuuntaa viimeistään kolmen vuoden kuluttua sopimuksen voimaantulosta. Lisäksi

saamelaisten sekä muualla asuvien kiinteistönomistajien kalastusoikeuksien laajuutta ja käyttöä tulee arvioida. Samalla on myös selvitettävä edellytykset siirtymiselle päivä- ja kausikohtaisiin kalastuskiintiöihin.

2. Myös vuonna 2022 lohien nousu Tenojokeen jäi poikkeuksellisen heikoksi ja lohenkalastus Tenon vesistössä kiellettiin kokonaan lailla (409/2022). Lohikantojen tila ei anna tällä hetkellä biologista perustetta minkäänlaiselle kalastuskuolevuuden kasvattamiselle. Sopimuksen yleisen toimivuuden ja kalakantojen kehityssuuntien seuranta ja arviointi sekä kalastuskiintiöiden käyttömahdollisuuksien arviointi on jatkunut osana Tenon kalastussopimuksen soveltamista sekä uuden kalastussäännön valmistelua.

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Tapio Hakaste, neuvotteleva virkamies, maa- ja metsätalousministeriö

Valtioneuvoston selonteko ruokapolitiikasta: Ruoka 2030, Suomi-ruokaa meille ja maailmalle

VNS 2/2017 vp – EK 21/2017 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto:

2. asettaa elintarvikeketjun eri osien ruokahävikin vähentämiseksi numeeriset tavoitteet sekä selvittää elintarvikkeiden päiväysmerkintöjä koskevat uusimistarpeet ruokahävikin vähentämiseksi,
2. Elintarvikeketjun eri osien elintarvikejätteen ja ruokahävikin määrästä koko EU:n alueella on julkaistu tilasto Eurostat:n toimesta lokakuussa 2022. Suomalaisten elintarvikejättemäärä, 116 kiloa asukasta kohden, on alle EU-maiden keskiarvon; 46 prosenttia syntyy kotitalouksissa, 25 prosenttia elintarviketeollisuudessa, 12 prosenttia ruokapalveluissa, 9 prosenttia kaupassa ja 8 prosenttia alkutuotannossa. Määrällisesti elintarvikejätettä syntyy koko elintarvikeketjussa noin 641 miljoonaa kiloa vuodessa, josta ruokahävikin osuus on yli puolet. Luonnonvarakeskuksen laatima ruokahävikkitiekartta ruokahävikin puolittamiseksi vuoteen 2030 mennessä julkaistiin 19.1.2021. [Ruokahävikkitiekartta](#) täydentyy jatkuvasti. Aikaisemmat luvut Suomessa ruokahävikin määrästä ovat vuodelta 2012: ruokahävikki yhteensä noin 450 miljoonaa kiloa eli noin 80 kiloa per asukas. Kotitalouksissa syntyi 32 prosenttia (140 miljoonaa kiloa), elintarviketeollisuudessa 21 prosenttia (95 miljoonaa kiloa), 18 prosenttia (81 miljoonaa kiloa) ravitsemispalveluissa, 16 prosenttia (72 miljoonaa kiloa) kaupoissa ja 13 prosenttia (59 miljoonaa kiloa) alkutuotannossa.

Komission toukokuussa 2020 julkaisemassa Pellolta pöytään -strategiassa esitetään ruokahävikin vähentämiseen tähtääviä toimia. Komissio tekee ehdotuksen EU-tason tavoitteiksi ruokajätteen vähentämisestä vuoden 2023 loppuun mennessä. Nykyisten päiväysmerkintöjen (parasta ennen ja viimeinen käyttöajankohta) käytön ja merkintöihin liittyvien väärinymmärrysten katsotaan osaltaan aiheuttavan ruokahävikkiä. Tästä syystä komissio tekee ehdotuksen päiväysmerkintöjä koskevien sääntöjen tarkistamiseksi kuluttajatutkimuksen pohjalta. Maa- ja metsätalousministeriö on osallistunut aktiivisesti päiväysmerkintöjä tarkistamista koskevan aloitteen taustaksi tehtyihin kuulemisiin ja muuhun käsittelyyn. Esillä on ollut muun muassa, voisiko joitain elintarvikkeita vapauttaa päiväysmerkinnöistä, parasta ennen -merkinnän täydentäminen lisätekstillä sekä visuaaliset päiväysmerkinnät. Lainsäädäntöehdotuksia odotetaan kevään 2023 aikana.

3. lisää ja tehostaa systemaattisesti ruokasektoria koskevaa ennakkovaikuttamista EU-lainsäädännön valmistelussa

3. Komission keväällä 2020 julkaisemassa Pellolta pöytään -strategiassa on useita aloitteita, joilla pyritään edistämään kestävästä elintarvikekulutuksesta ja helpottamaan siirtymistä terveellisiin ja kestäviin ruokavalintoihin: harmonisoidut pakolliset ravintoarvo-merkinnät pakkauksen etupuolella, pakollisia alkuperämerkintöjä nykyistä useampiin elintarvikkeisiin; nykyisten päiväysmerkintöjen tarkistaminen sekä ainesosaluettelo ja ravintoarvoilmoitusalkoholijuomiin. Komission lainsäädäntöehdotuksia odotetaan kevään 2023 aikana. Pellolta pöytään -strategiaan sisältyy myös ehdotus kestävästä ruokajärjestelmän lainsäädäntökehyksen laatimisesta sekä kestäväällä tavalla tuotettujen elintarvikkeiden merkintäjärjestelmän luomisesta. Ministeriö on osallistunut aktiivisesti Pellolta pöytään -strategian aloitteiden taustaksi tehtäviin vaikutusarviointeihin liittyviin kuulemisiin.

Maa- ja metsätalousministeriö on osallistunut aktiivisesti keväällä 2022 annetun maataloustuotteiden ja elintarvikkeiden maantieteellisten merkintöjen uudistamista koskevan esityksen käsittelyyn neuvostossa. Lisäksi ministeriö on EU:n maataloustuotteiden menekinedistämispolitiikan osalta esittänyt kantojaan komission keväällä 2021 politiikan uudistamista koskeneessa julkisessa kuulemisessa. Komissio tulee antamaan sitä koskevan lainsäädäntöehdotuksen vuoden 2023 aikana.

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

4. varaa riittävät taloudelliset ja toiminnalliset resurssit elintarvikkeiden ja veden viennin pitkäjänteiseen ja suunnitelmalliseen edistämiseen, sekä

4. Maa- ja metsätalousministeriö sekä työ- ja elinkeinoministeriö rahoittavat elintarvikkeiden ja juomien vienninedistämiseen keskittyvää, Business Finland Oy:n toteuttamaa Food From Finland -kasvuohjelmaa. Sipilän hallituksen aikana kärkihankerahoitusta ohjattiin

Ruokavirastolle vientimahdollisuuksia avaaviin markkinoillepääsyhankkeisiin, vientivontajärjestelmien kehittämiseen, pienten ja keskisuurten elintarvikeyritysten neuvontaan ja vientivalmiuksien parantamiseen sekä sähköisen, Kiinan viranomaisten vaatiman, eläinlääkintötodistusjärjestelmän kehittämiseen. Näiden toimenpiteiden rahoitus on jatkunut myös pääministeri Sanna Marinin hallituskaudella. Maa- ja metsätalousministeriö on myös resursoinut elintarvikkeiden vientiin keskittyvän attasean Kiinaan, Etelä-Koreaan ja Etelä-Afrikkaan. Maa- ja metsätalousministeriö on ohjannut rahoitusta useiden elintarvikkeiden vientiosaaja -koulutuksen toteuttamiseen, elintarvikeviennin kehittämis- ja koordinoitihankkeeseen, viljatuotteiden vientivalmiuksien lisäämiseen, pakatun veden tuotannon ja viennin tilannekuvaselvitykseen sekä kotimaisen tuotannon erityispiirteiden terävöittämiseen suhteessa kilpailijamaihin. Maa- ja metsätalousministeriö on ohjannut rahoitusta myös vesialan kansainvälistymiseen muun muassa rahoittamalla Suomen vesifoorumi ry:tä. Maa- ja metsätalousministeriö on tukenut vesiosaamisen vientiä erityisesti Suomen kestävä kasvun ohjelmaan kuuluvan Vesiosaamisen kasvu- ja kansainvälistymisohjelman avulla, yhteistyössä tukiviranomaisena toimivan Etelä-Savon ELY-keskuksen kanssa. Vesiosaamisen vientiä on pyritty kasvattamaan paitsi hankerahoituksen kautta, myös tekemällä tiivistä yhteistyötä Suomen Vesifoorumin ja alueellisten vesiklustereiden kanssa sekä aktivoimalla Team Finland-verkostoa vesisektorin tukemiseen. Ohjelman kautta rahoitetaan myös suomalaisen vesiosaamisen vientitarjooma-koontia. Tämän lisäksi vientiä on edistetty Team Finland-vienninedistämismatkojen avulla.

5. helpottaa kotimaisen ruuan ja lähiruuan pienimuotoista jalostusta.

5. Maa- ja metsätalousministeriö on tehnyt lukuisia lainsäädännöllisiä muutoksia, joilla on helpotettu maatilojen suoramyyntiä ja pienimuotoisesti jalostettujen elintarvikkeiden markkinoillepääsyä. Säädöksiä joustavoitetaan edelleen elintarvikelainsäädännön kokonaisuudistuksen yhteydessä. Ruokavirasto on tuottanut runsaasti opasmateriaalia Elintarvikealan pienten ja keskisuurten yritysten neuvonta -kärkihankkeessa, jossa on myös tehty koulutus- ja neuvontakiertueita sekä tehostettu yhtenäisten viranomaistulkintojen aikaansaamista ja uuden palvelumallin toteuttamista. Maaseudun kehittämisohjelmasta on rahoitettu maaseudun ruokasektorin yritystoimintaa ja kaudella 2023–2027 rahoitus jatkuu CAP-suunnitelmasta.

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Anna-Leena Miettinen, maatalousneuvos, maa- ja metsätalousministeriö

Huoneistotietojärjestelmän uudistuksen siirtymäjärjestelyjen toimivuus

HE 127/2018 vp – EV 168/2018 vp

Eduskunta edellyttää, että uudistukseen siirtymistä ja siirtymäjärjestelyjen toimivuutta seurataan tarkoin ja tarvittaessa ryhdytään korjaaviin toimenpiteisiin sekä, että maa- ja metsätalousministeriö toimittaa maa- ja metsätalousvaliokunnalle asiaa koskevan selvityksen vuoden 2022 loppuun mennessä.

Maa- ja metsätalousministeriö toimitti joulukuussa 2022 eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunnalle selvityksen huoneistotietojärjestelmän siirtymäjärjestelyjen toimivuudesta ja tehdyistä korjaavista toimenpiteistä. Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Pentti Lähteenoja, ylijohtaja, maa- ja metsätalousministeriö

Metsityksen määräaikainen tukeminen

HE 150/2020 vp – EV 171/2020 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää tukijärjestelmän mahdollista laajentamista myöhemmin koskemaan myös sellaisia vähintään 0,5 hehtaarin suuruisia alueita, jotka koostuvat erillisistä vähintään 0,2 hehtaarin alueista kunkin alueen keskimääräisen leveyden ollessa vähintään 20 metriä ja kaikkien alojen täyttyessä muilta osin ehdot tukijärjestelmään hyväksymiselle, eikä pienempien alojen hyväksymisestä aiheudu tarpeetonta hallinnollista lisätaakkaa.

Metsityksen tukemista koskeva laki (1114/2020) valmisteltiin vuonna 2020 ja se tuli voimaan vuoden 2021 alusta. Laki on määräaikainen ja voimassa vuoden 2023 loppuun asti. Kyseessä on uusi tukijärjestelmä ja lain toteuttamisesta saatavan kokemuksen pohjalta maa- ja metsätalousministeriö arvioi myöhemmin mahdollisuutta laajentaa tukijärjestelmä koskemaan myös nykyistä 0,5 hehtaarin minimikokoa pienempiä alueita siten, että asetetun minimikokorajan alentaminen on tarkoituksenmukaista eikä aiheuta tarpeetonta hallinnollista lisätaakkaa Suomen metsäkeskuksessa ja ELY-keskuksissa. Luonteva ajankohta minimikokorajan tarkastelulle on vuoden 2023 alkupuolella kun metsitysten toteutumista ja tukijärjestelmän toteutumista tarkastellaan kokonaisuutena. Metsitystukilakia päivitetään vuonna 2023 siten, että sen on tarkoitus tulla voimaan vuoden 2024 alusta lähtien.

Kaisa Pirkola, neuvotteleva virkamies, maa- ja metsätalousministeriö

Poronhoitolain muuttaminen

HE 152/2020 vp – EV 170/2020 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa ja arvioi lainsäädännön toimivuutta ja porovahinkolautakunnan toimintaa sekä antaa maa- ja metsätalousvaliokunnalle asiasta selvityksen vuoden 2023 loppuun mennessä.

Lausumaan ei ole uutta ilmoitettavaa.

”Porovahinkolautakuntaa koskevat poronhoitolain (848/1990) säännökset, jotka annettiin lailla 1135/2020, tulivat voimaan 1.1.2021. Maa- ja metsätalousministeriö seuraa lautakunnan toimintaa ja lainsäädännön toimivuutta sekä antaa maa- ja metsätalousvaliokunnalle asiasta selvityksen vuoden 2023 loppuun mennessä.”

Johanna Wallius, lainsäädäntöneuvos, maa- ja metsätalousministeriö

Elintarvikelain ja sakan täytäntöönpanosta annetun lain 1 pykälän muuttaminen

HE 3/2021 vp – EV 24/2021 vp

1. Eduskunta edellyttää, että maa- ja metsätalousministeriö tiukentaa elintarvikkeiden merkitsemisvaatimuksia, jotka koskevat alkuperämerkintöjä, ja tehostaa valvontaa sekä sanktioita valiokunnan mietinnössä esitetyn mukaisesti ja tuo tarvittavat säädösmuutokset eduskunnan käsiteltäväksi vuoden 2022 aikana. Suomen on haettava poikkeamista EU-lainsäädännöstä, mikäli säädösten muuttaminen ei muutoin ole mahdollista.

1. Koska alkuperämerkintöjä koskevaa harmonisoitua EU-lainsäädäntöä ei ole kehitetty Suomen edellyttämällä tavalla, Suomi antoi keväällä 2017 maa- ja metsätalousministeriön asetuksen 218/2017, jolla säädetään lihan ja maidon alkuperämaan ilmoittamisesta Suomessa valmistetuissa valmiiksi pakatuissa elintarvikkeissa. Asetuksen voimassaoloa on jatkettu 31.12.2023 asti. Suomi antoi myös vuonna 2019 maa- ja metsätalousministeriön asetuksen (154/2019), jolla säädetään, että ravintoloissa ja muissa tarjoilupaikoissa kuluttajalle on ilmoitettava kirjallisesti aterian ainesosana käytetyn lihan alkuperä. Asetuksen voimassaoloa on jatkettu 30.4.2023 asti.

Viranomaisvalvonnassa alkuperämerkintöjä kuten muitakin pakollisia elintarviketietoja valvotaan osana normaalia riskiperusteista elintarvikevalvontaa.

Komission Pellolta pöytään -strategian toimeenpanosuunnitelman mukaan komissio valmistelee ehdotuksia pakollisten alkuperämerkintöjen laajentamisesta tiettyihin elintarvikkeisiin. Strategian toimeenpanon aikana jäsenvaltiot eivät voi ilmoittaa EU:lle kansallisia alkuperämerkintäsäädösehdotuksia, sillä komissio on ilmoittanut antavansa niihin kielteisen lausunnon. Uusien kansallisten säädösten antaminen ei ole tällä välin mahdollista, mutta Suomi voi jatkaa nykyisten kansallisten alkuperämerkintäsäädöksen voimassaoloa. Komission lainsäädäntöehdotuksia odotetaan kevään 2023 aikana.

2. Eduskunta edellyttää, että maa- ja metsätalousministeriö helpottaa ja parantaa pienteurastamojen toimintaedellytyksiä sekä tilateurastusta valiokunnan mietinnössä esitetyn mukaisesti ja tuo tarvittavat säädösmuutokset eduskunnan käsiteltäväksi vuoden 2022 aikana. Suomen on haettava poikkeamista EU-lainsäädännöstä, mikäli säädösten muuttaminen ei muutoin ole mahdollista.

2. Suomi on jo helpottanut ja parantanut pienteurastamoiden toimintaedellytyksiä ja tilalla tapahtuvaa teurastusta monin tavoin.

Suomessa on ollut voimassa vuodesta 2011 saakka pienteurastamoiden rakenteita koskevat laajat kansalliset mukautukset Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 853/2004 liitteen III vaatimuksista. Mukautukset keventävät pienteurastamojen tiloja koskevia vaatimuksia merkittävästi ja niistä on säädetty maa- ja metsätalousministeriön asetuksessa (318/2021).

Komission täytäntöönpanoasetuksen (EU) 2019/627 13 artiklassa säädettyistä poikkeuksista virkaeläinlääkärin läsnäoloon säädetään maa- ja metsätalousministeriön asetuksessa (315/2021).

Lisähelpotuksia pienteurastamoille ja riistan käsittelylaitoksille tarjotaan lihintarkastusmaksujen subventoinnilla sekä selvittämällä mahdollisuuksia hyödyntää tulevaisuudessa videokuvausta lihintarkastuksessa.

Tilalla tapahtuva teurastus: Suomi on hyödyntänyt EU-lainsäädännön mahdollistamat lihintarkastusta koskevat poikkeukset täysimääräisesti. Poikkeuksista säädetään maa- ja metsätalousministeriön asetuksessa (318/2021).

Tilojen toimintaa helpottaa myös mahdollisuus nautojen, hevosten ja sikojen teurastuksen aloittamiseen alkuperätilalla. Ruokaviraston ohjeistus teurastuksen aloittamisesta valmistui 28.3.2022, joten mahdollisuutta voidaan vastedes hyödyntää Suomessa. Ruokavirasto on antanut 19.9.2022 ensimmäisen hyväksyntäpäätöksensä laidunteurastuksen mahdollis-tavalle teurastamon liikkuvalla yksiköllä.

EU-lainsäädännön mahdollistamat kansalliset mukautukset sekä pienteurastamoiden toimintaedellytysten, että tilalla tapahtuvan teurastuksen osalta on Suomessa otettu käyttöön täydessä laajuudessaan. Siten uusien mukautusten sisällyttäminen kansalliseen lainsäädäntöön olisi käytännössä erittäin vaikeaa.

Hannu Miettinen, lainsäädäntöneuvos, maa- ja metsätalousministeriö

Lemmikkieläinten tunnistamista ja rekisteröintiä koskeva lainsäädäntö

HE 101/2021 vp – EV 162/2021 vp

Eduskunta edellyttää, että maa- ja metsätalousministeriö seuraa ja arvioi lemmikkieläinten tunnistamista ja rekisteröintiä koskevan lainsäädännön ja erityisesti koirarekisteriä koskevien säännösten valvonnan toimivuutta suhteessa lainsäädännölle asetettuihin tavoitteisiin sekä antaa maa- ja metsätalousvaliokunnalle asiasta selvityksen vuoden 2024 loppuun mennessä.

Laki eläinten tunnistamisesta ja rekisteröinnistä (1069/2021) tuli voimaan 1.1.2022. Maa- ja metsätalousministeriö seuraa yhdessä Ruokaviraston kanssa lemmikkieläinten tunnistamista ja rekisteröintiä koskevan lainsäädännön ja erityisesti koirarekisteriä koskevien säännösten valvonnan toimivuutta suhteessa lainsäädännölle asetettuihin tavoitteisiin sekä antaa maa- ja metsätalousvaliokunnalle asiasta selvityksen vuoden 2024 loppuun mennessä. Siihen, saavutetaanko koirien rekisteröinnillä sille asetetut tavoitteet, saadaan vastauksia tulevana vuosina, kun rekisteri saadaan käyttöön ja kaikki koirat myös sinne rekisteröityä. Koirien rekisteröinnin valvonnan vaikuttavuutta voidaan myös arvioida vasta tulevana vuosina, kun valvontaa on tehty riittävästi ja tuloksia on kattavasti saatavilla.

Anssi Welling, erityisasiantuntija, maa- ja metsätalousministeriö

Lakialoite avohakkuiden lopettamiseksi valtion mailla

KAA 9/2019 vp – EK 43/2021 vp

1. Eduskunta edellyttää, että valtion metsissä käytetään monipuolisesti erilaisia metsänkäsitelymenetelmiä ja kullekin alueelle ja kasvupaikalle valitaan sille parhaiten soveltuva menetelmä. Maa- ja metsätalousministeriön tulee selvittää, miten valtion metsissä voidaan lisätä jatkuvaa kasvatusta erityisesti siihen soveltuvissa suometeissa, virkistys- ja matkailualueilla sekä suojelualueiden, vesistöjen sekä edellä mainittujen erityiskäytössä olevien alueiden reunoilla, ja antaa maa- ja metsätalousvaliokunnalle selvitys jatkuvan kasvatuksen lisäämisestä valtion mailla vuoden 2022 loppuun mennessä.

1. Selvitys jatkuvan kasvatuksen lisäämisestä valtion mailla on annettu eduskunnalle joulukuussa 2022. Selvitys on laadittu yhteistyössä maa- ja metsätalousministeriön ja Metsähallituksen kanssa. Selvityksen perusteella valtion metsissä käytetään jatkuvaa kasvatusta menetelmänä sellaisilla kohteilla, mille se sopii ja lähtökohtaisesti aina rajoitetun metsätaloustalouden piirissä olevilla kohteilla. Metsähallituksen omistajapolitiikassa on asetettu tavoite lisätä jatkuvan kasvatuksen käyttöä 25 prosenttiin uudistusluonteisista hakkuista valtion mailla.

2. Eduskunta edellyttää, että Metsähallituksen tuottotavoitteet ja tuloutusvaatimukset asetetaan siten, että ne eivät vaikeuta valtion metsien kokonaiskestävää käyttöä. Valtioneuvoston tulee laatia pitkäjänteinen suunnitelma tuottotavoitteen ja tuloutusvaatimusten asettamiseksi metsien kokonaiskestävää käyttöä tukevalle tasolle, ja toimittaa suunnitelmaa koskeva selvitys maa- ja metsätalousvaliokunnalle vuoden 2023 loppuun mennessä.

2. Suunnitelma laaditaan Metsähallituksen omistajapolitiikan uusimisen yhteydessä ja selvitys annetaan vuoden 2023 aikana.

Leena Arpiainen, neuvotteleva virkamies, maa- ja metsätalousministeriö

Vesi on meidän – kansalaisaloite vesihuollon yksityistämisen estämiseksi

KAA 2/2020 vp – EK 26/2021 vp

1. Eduskunta edellyttää, että valmistaessa kansalaisaloitteessa tarkoitettua sääntelyä osana vesihuoltolainsäädännön uudistusta hallitus selvittää laajasti eri sääntelyvaihtoehtoja ja kiinnittää erityistä huomiota sääntelyn suhteeseen kunnalliseen itsehallintoon sekä perus- ja ihmisoikeuksista seuraaviin vaatimuksiin ja antaa maa- ja metsätalousvaliokunnalle selvityksen vesihuoltolainsäädännön uudistuksen etenemisestä vuoden 2022 loppuun mennessä.
2. Eduskunta edellyttää kansalaisaloitteen pohjalta, että valtioneuvosto ryhtyy mahdollisimman ripeästi toimenpiteisiin sellaisen lainsäädännön valmistelemiseksi, jolla varmistetaan kunnan järjestämisvelvollisuuden piiriin kuuluvien julkisomisteisten vesihuoltotoimintojen säilyminen kuntien omistuksessa ja määräysvallassa.

1.–2. Eduskunnan edellyttämän lakiuudistuksen esivalmisteluvaihe on valmistunut. Esivalmistelu tehtiin poikkihallinnollisessa yhteistyössä ja valmistuneissa selvityksissä tarkasteltiin muiden näkökohtien lisäksi erityisesti myös toteutettavan sääntelyn suhdetta kunnalliseen itsehallintoon sekä perus- ja ihmisoikeusvelvoitteisiin (esivalmisteluvaiheen

selvitykset [hankeikkunassa](#)). Lakiuudistuksen perusvalmisteluvaihe on käynnistynyt maa- ja metsätalousministeriön 17.11.2022 asettaman työryhmän toimesta. Työryhmän tehtävänä on valmistella hallituksen esityksen muotoon kirjoitettu ehdotus vesihuoltolain uudistamiseksi 30.6.2024 mennessä. Hallituksen esitys on tarkoitus viimeistellä ja antaa eduskunnalle keväällä 2025. Asian etenemisestä annettiin selvitys maa- ja metsätalousvaliokunnalle 14.12.2022.

Johanna Kallio, neuvotteleva virkamies, maa- ja metsätalousministeriö

Luonnonmukaisesta tuotannosta sekä sakan täytäntöönpanosta annetun lain 1 pykälän muuttaminen

HE 193/2021 vp – EV 218/2021 vp

1. Eduskunta edellyttää, että Ruokavirastolle osoitetaan riittävät resurssit sille annettujen tehtävien hoitamiseksi.

1. Maa- ja metsätalousministeriö seuraa yhdessä Ruokaviraston kanssa resurssien riittävyyttä annettujen tehtävien hoitamiseksi. Ministeriö tekee tarvittaessa normaalien kehys-, talousarvio- tai lisätalousarvioprosessien yhteydessä ehdotuksen, mikäli on tarvetta osoittaa Ruokavirastolle lisäresursseja luonnonmukaisesta tuotannosta annetussa laissa sille osoitettujen tehtävien hoitamiseksi.

2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto valmistelee metsänomistajille ja luomukeruualueen toimijoille luomutuotantoa koskevia suosituksia ja ohjeita, joiden tavoitteena on edistää luomukeruuotteiden taloudellisen ja terveyttä edistävän potentiaalin hyödyntämistä. Valtioneuvoston on annettava selvitys tehdyistä toimenpiteistä vuoden 2022 loppuun mennessä.

2. Laki luonnonmukaisesta tuotannosta sekä sakan täytäntöönpanosta annetun lain 1 pykälän muuttamisesta (1330/2021) tuli voimaan 1.1.2022. Luomulain mukaan luonnonmukaisen tuotannon valvonnan suunnittelu, ohjaaminen, kehittäminen ovat Ruokaviraston tehtäviä. Ruokavirasto on julkaissut keruutuotantoa koskevan ohjeen, joka on laadittu yhteistyössä sidosryhmien kanssa. Ohjeen vastaanotto on ollut hyvä ja sen laatiminen yhteistyössä sidosryhmien kanssa on koettu molempia osapuolia hyödyttäväksi. Maa- ja metsätalousministeriö on antanut 22.12.2022 eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunnalle sen pyytämän selvityksen.

3. Eduskunta edellyttää, että luonnonmukaisesta tuotannosta annettavan lain vaikutuksia luomukeruuotteiden kaupalliseen hyödyntämiseen seurataan ja vaikutuksista esitetään selvitys vuoden 2022 loppuun mennessä.

3. Maa- ja metsätalousministeriö on yhdessä Ruokaviraston kanssa seurannut luonnonmukaisesta tuotannosta annetun lain vaikutuksia luomukeruutuotteiden kaupalliseen hyödyntämiseen sekä antanut 22.12.2022 eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunnalle sen pyytämän selvityksen.

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Tero Tolonen, neuvotteleva virkamies, maa- ja metsätalousministeriö

Verkkokalastus kiellettävä saimaannorpan levinneisyysalueella

KAA 8/2019 vp – EK 43/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa saimaannorppakannan ja norppien kalanpyydyskuolleisuuden kehittymistä ja antaa näiden seurantatietojen perusteella selvityksen maa- ja metsätalousvaliokunnalle vuoden 2023 loppuun mennessä.

Maa- ja metsätalousministeriö on varmistanut alaisen hallinnon vuoden 2023 tulosohjauksen yhteydessä, että ministeriöllä on käytössään tarvittavat tiedot saimaannorppakannan kehittymisestä ja saimaannorppien kalanpyydyskuolleisuuden kehittymisestä maa- ja metsätalousvaliokunnalle annettavaan selvitykseen. Selvitys annetaan eduskunnalle lausumassa edellyttynä aikana.

Eija Kirjavainen, kalastusneuvos, maa- ja metsätalousministeriö

Valkoposkihanhen metsästyksen salliminen

KAA 3/2020 vp – EK 42/2022 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus vaikuttaa aktiivisesti komissioon ja EU:n jäsenvaltioihin, jotta Bernin sopimusta muutetaan ja sen myötä valkoposkihanhi siirretään lintudirektiivin liitteeseen II.

1. Bernin sopimuksessa (Yleissopimus Euroopan luonnonvaraisen kasviston ja eläimistön sekä niiden elinympäristöjen suojelemisesta) valkoposkihanhi sisältyy sopimuksen liitteeseen II (tiukasti suojellut eläinlajit). Muutos valkoposkihanhen suojelustatukseen Bernin sopimuksen liitteestä II liitteeseen III (suojeellut eläinlajit) on yksi edellytys sille, että eduskunnan edellyttämä muutos lintudirektiivin alla olisi mahdollinen. On kuitenkin huomioitava, että muutos Bernin sopimuksen alla ei automaattisesti johtaisi vastaavaan

muutokseen lintudirektiivissä. Lisäksi on huomioitavaa, että jo nykyisellään sekä lintudirektiivi, että Bernin sopimus mahdollistavat suojelusta poikkeamisen.

Suomi osallistuu Bernin sopimuksen toimintaan osana EU:ta. EU:n kannasta Bernin sopimustekstiin tehtävistä muutoksista päätetään määräenemmistöllä. Ympäristöministeriö jatkaa keskustelua komission kanssa, osana EU:n sisäisiä valmisteluja, edellytyksistä tehdä Bernin sopimuksen pysyvä komitealle ehdotus valkoposkihanhen suojelustatuksen muuttamiseksi sopimuksessa.

Nina Mikander, erityisasiantuntija, ympäristöministeriö

2. Eduskunta edellyttää, että lintudirektiivin 9 artiklassa säädettyjä poikkeusmahdollisuuksia hyödynnetään ja lintujen karkottaminen ampumalla sallitaan myös keväällä pesintärauha huomioiden.

2. Luonnonsuojelulaissa sen säännöksistä poikkeaminen on säädetty elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen toimivaltaan. Toimivaltaisena viranomaisena elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset tekevät lupapäätökset voimassa olevien lakien sekä tuomioistuimien linjaaman oikeuskäytännön nojalla. Toimivaltaisen viranomaisen tekemiin päätöksiin haetaan muutosta hallintotuomioistuimesta. Ministeriölle ei ole säädetty luonnonsuojelulaissa toimivaltaa ottaa ratkaistavakseen luonnonsuojeluviranomaisen toimivaltaan kuuluvaa asiaa, eikä myöskään toimivaltaa määrätä luonnonsuojeluviranomaisen harkintaan kuuluvan asian ratkaisemisesta.

Lintudirektiivistä aiheutuvien rajoitteiden vuoksi ympäristöministeriö on esittänyt, että osana ympäristöministeriön rahoittamaa ja Luonnonvarakeskuksen toteuttamaa hanhipelto-hanketta selvitettäisiin ei-kuolettavien karkotuskeinojen (esim. starttipistoolin) tehokkuutta keväällä mukaan lukien näiden vaikutusta muuhun linnustoon. Tutkimuksen tulokset tukisivat toimivaltaisen viranomaisen päätöksentekoa poikkeuslupien myöntämisessä.

Nina Mikander, erityisasiantuntija, ympäristöministeriö

3. Eduskunta edellyttää, että poikkeusluvalla ammuttujen valkoposkihanhen hyödyntäminen sallitaan ja että hallitus valmistelee esityksen luonnonsuojelulain muuttamisesta siten, että lintudirektiivin 9 artiklan 1 kohdan c alakohdan mukaisen poikkeuksen perusteella mahdollistetaan poikkeusluvalla tapetun valkoposkihanhen haltuunotto ja asiallinen hyötykäyttö.

3. Valkoposkihanhi on Suomessa luonnonsuojelulailla rauhoitettu laji – ei riistalaji. Luonnonsuojelulailla rauhoitettujen lajien ravintokäyttö ei ole tähän mennessä ollut sallittua ilman luonnonsuojelulaista myönnettävää poikkeusta. Yksittäisen lajin vuoksi tehtävä merkittävä kansallisen lainsäädännön muutos rikkoisi nykyisen lainsäädännön

johdonmukaisuutta ja loisi paineita kohdella samoin muitakin rauhoitettuja lajeja. Tästä syystä esitetyn eduskunnan edellyttämä muutos luonnonsuojelulakiin ja siitä mahdollisesti aiheutuvat vaikutukset tulee arvioida kattavasti. Ympäristöministeriö käynnistää vuoden 2023 kuluessa esityksen valmistelun pohjaksi tarvittavat taustaselvitykset. Lisäksi ympäristöministeriö on yhteydessä EU komissioon ja kartoittaa mahdollisen muutoksen suhdetta lintudirektiivin velvoitteisiin.

Nina Mikander, erityisasiantuntija, ympäristöministeriö

4. Eduskunta edellyttää, että valkoposkiahioita koskevat poikkeuslupa-asiat siirretään Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselta Pohjois-Karjalan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle ja samalla lupamenettelyä sujuvoitetaan.

4. Varsinais-Suomen ja Pohjois-Karjalan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset valmistelivat marraskuussa ympäristöministeriön pyynnöstä esityksen lajisuojelun keskitetyn lupatehtävän uudelleen organisoimiseksi eduskunnan lausuman mukaisesti. Esityksessä tuli käsitellä tehtävän jakamista ja tehtävien hoitoon tarvittavaa resursointia kahden ELY-keskuksen välillä. Ympäristöministeriö teki ELY-keskusten esityksen pohjalta työ- ja elinkeinoministeriölle esityksen vuosia 2024–2027 koskevaan julkisen talouden suunnitelmaan (ns. tekninen kehys), johon ehdotettiin yhteensä 0,3 miljoonan euron lisämääräraha. Lisämääräraha jakautuisi esityksen mukaan niin, että Varsinais-Suomen ELY-keskukselle osoitettaisiin 1,5 henkilötyövuoden suuruinen pysyvä henkilöresurssi ja vastaavasti Pohjois-Karjalan ELY-keskukselle 2,5 henkilötyövuotta. Asia käsitellään osana julkisen talouden suunnitelmaa koskevaa menettelyä. Julkisen talouden suunnitelma on määrä hyväksyä valtioneuvostossa 23.3.2023.

Hanne Lohilahti, erityisasiantuntija, ympäristöministeriö

Suden kannanhoidollisen metsästyksen aloittaminen ja susivahinkojen estäminen

KAA 4/2020 vp – EK 41/2022 vp

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto vaikuttaa Euroopan unioniin siten, että susi siirretään koko Suomen osalta luontodirektiivin liitteestä IV liitteeseen V.

1. Suomi tuki Sveitsin esitystä Bernin sopimuksen Pysyvässä Komiteassa suden liitteen muuttamisesta. Luontodirektiivin liitteen muutos EU-tasolla edellyttää ensin suden suojelustatuksen muuttamista Bernin sopimuksessa. Sveitsin aloite ei saanut riittävää kannatusta.

2. Eduskunta edellyttää, että suotuisan suojelutason viitearvo ei voi perustua pelkästään genetiikkaan, vaan kokonaiskestävyyden kannalta on otettava huomioon turvallisuus, sosiaaliset ja taloudelliset seikat sekä koiran avulla tapahtuvan metsästyksen kulttuurin säilyminen.
2. Asiaan otetaan kantaa susikannan hoitosuunnitelman päivitystyössä, joka käynnistyy helmikuussa 2023.
3. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto valmistelee esityksen metsästyslain 41 a pykälän muuttamisesta siten, että se annetaan eduskunnalle viimeistään marraskuussa 2022.
3. Eduskunnan lausuman mukaisesti eduskunnan käsittelyssä on HE 288/2022 vp.
4. Eduskunta edellyttää, että kannanhoidollista metsästystä koskevat luvat myönnetään niin hyvissä ajoin, että ne ovat mahdollinen muutoksenhaku huomioon ottaen käytettävissä metsästysaikana ja että vahinkoperusteisten poikkeuslupien myöntämistä sujuvoitetaan ja niitä koskevat valitukset käsitellään kiireellisinä.
4. Maa- ja metsätalousministeriö valmisteli ministeriön asetuksen suden metsästyksen rajoittamisesta, joka osaltaan auttaa Suomen riistakeskusta perustelemaan poikkeuslupan vaikutuksen suden suotuisaan suojelutasoon. Muutoin tähän lausumaan otetaan kantaa susikannan hoitosuunnitelman päivitystyössä.
5. Eduskunta edellyttää, että maa- ja metsätalousministeriö seuraa kuluvana syksynä alkavalla metsästyskaudella rikoslain 4 luvun 5 pykälän säännösten toimivuutta suhteessa uhkaa tai vaaraa aiheuttavan suden poistamiseen sekä selkiyttää pakkotilasääntelyn soveltamista kansalaisille suunnatuin ohjein ja neuvoin. Näitä toimenpiteitä koskeva selvitys tulee esittää eduskunnalle 28.2.2023 mennessä.
5. Asiasta on annettu ohjeet Suomen riistakeskukselle. Selvitys annetaan eduskunnan lausumassa edellytettynä aikana.

Sami Niemi, neuvotteleva virkamies, maa- ja metsätalousministeriö

Uhanalaisten lajien metsästäminen kiellettävä metsästyslaissa

KAA 9/2021 vp – EK 47/2022 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus kehittää vesilintujen seuranta- ja kantojen kehittämisen arviointia siten, että käytettävissä olevat tietoaineistot mahdollistavat vesilintujen metsästyksen vuosittaisen säätelyn, ja antaa vesilintujen seurannan kehittämistä koskevan selvityksen maa- ja metsätalousvaliokunnalle vuoden 2023 loppuun mennessä.
1. Maa- ja metsätalousministeriö on sopinut Luonnonvarakeskuksen tulosohtauksessa vesilintukantojen seurannan kehittämistä koskevista tulostavoitteista vuodelle 2023. Selvitys annetaan eduskunnalle lausumassa edellytettynä aikana.
2. Eduskunta edellyttää, että maa- ja metsätalousministeriö varmistaa mahdollisimman laajan tiedon jakamisen olemassa olevista metsästysrajoituksista ja niiden merkityksestä uhanalaisten lajien suojelussa.
2. Maa- ja metsätalousministeriö on tiedottanut ministeriön asetuksella säädetyistä metsästysrajoituksista tiedotteilla. Suomen riistakeskus tiedottaa metsästysrajoituksista kaikille riistanhoitomaksun maksaneille metsästäjille lähetettävässä Metsästäjä-lehdessä. Ministeriön asetukset ja niitä koskevat perustelumuiot on julkisesti saatavilla ministeriön internetsivuilta [Metsästyksen rajoittaminen ja ministeriön asetukset](#).
3. Eduskunta edellyttää, että hallitus tarkastelee mahdollisuuksia tehostaa tällä hetkellä uhanalaisimpien vesilintulajien suojelua rajoittamalla metsästystä metsästyslain 38 pykälän nojalla nykyistä laajemmin tai parantamalla näiden vesilintukantojen tilaa muilla hoitotoimilla, ja antaa edellä mainittuja toimenpiteitä koskevan selvityksen maa- ja metsätalousvaliokunnalle vuoden 2023 loppuun mennessä.
3. Maa- ja metsätalousministeriön asettama työryhmä on vuoden 2022 aikana valmistellut esitystä vastuullisen vesilintujen metsästyksen ja riistalintukasvatuksen strategiaksi. Selvitys annetaan eduskunnalle lausumassa edellytettynä aikana.

Janne Pitkänen, erityisasiantuntija, maa- ja metsätalousministeriö

Eläinlääkintähuoltolain vaikutukset

HE 83/2022 vp – EV 269/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että eläinlääkintähuoltolain vaikutuksia eläinlääkäripalveluiden alueelliseen saatavuuteen sekä eläinten terveyteen ja hyvinvointiin seurataan, ja että valtioneuvosto ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin, joilla turvataan kohtuuhintaiset eläinlääkäripalvelut koko maassa. Edellä tarkoitetuista vaikutuksista toimitetaan selvitys eduskunnalle kahden vuoden kuluessa eläinlääkintähuoltolain voimaantulosta.

Valtioneuvosto päätti 2.3.2023 ryhtyä eduskunnan vastaukseen sisältyvästä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Johanna Wallius, lainsäädäntöneuvos, maa- ja metsätalousministeriö

Elintarvikemarkkinalain muuttaminen

HE 283/2022 vp – EV 267/2022 vp

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto valmistelee esityksen kilpailu- ja elintarvikemarkkinalainsäädännön muuttamisesta siten, että markkinamuutosten välittymistä elintarvikeketjussa voidaan vahvistaa esimerkiksi kustannusindeksin ja hinnoittelujaksojen lyhentämisen avulla, ja antaa tätä koskevan esityksen eduskunnalle vuoden 2024 loppuun mennessä.
2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto selvittää keinoja parantaa elintarvikemarkkinoita koskevien tietojen saatavuutta ja valmistelee tarpeelliset muutokset tietojen keruuta ja käsittelyä koskevaan lainsäädäntöön siten, että esitys annetaan eduskunnalle vuoden 2024 loppuun mennessä.
3. Eduskunta edellyttää, että maa- ja metsätalousministeriö seuraa ja arvioi elintarvikemarkkinalain ja siihen tehtyjen muutosten käytännön soveltamista ja vaikutuksia suhteessa lainsäädännölle asetettuihin tavoitteisiin sekä antaa maa- ja metsätalousvaliokunnalle asiasta selvityksen kahden vuoden kuluttua elintarvikemarkkinalain muutosten voimaantulosta.

1.–3. Valtioneuvosto päätti 2.3.2023 ryhtyä eduskunnan vastaukseen sisältyvästä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Ilona Rauhanen, erityisasiantuntija, maa- ja metsätalousministeriö

10 Puolustusvaliokunta

Asevelvollisten taloudelliset etuudet

HE 37/2007 vp – EV 110/2007 vp

Eduskunta edellytti 11.12.2007, että hallitus ryhtyy toimiin varusmiespalvelusajan ottamiseksi huomioon eläkkeen määräytymisessä sekä kotiuttamisrahan maksamiseksi palveluksesta kotiutuville. Eduskunta edellyttää lisäksi, että asevelvollisille kuuluvia taloudellisia etuuksia kehitetään edelleen.

Asevelvollisten taloudellista ja sosiaalista asemaa on pyritty kehittämään pitkäjänteisesti ja suunnitelmallisesti. Asevelvollisten etuuksien kehittämistä koordinoi puolustusministeriön poikkihallinnollinen yhteistyöfoorumi, joka on toiminnassaan systemaattisesti korostanut asevelvollisten taloudellisten ja sosiaalisten etujen parantamisen sekä heidän yhteiskunnallisen asemansa (työelämä, opinnot) arvostamisen merkitystä.

Reserviläispalkan maksuperusteet uusittiin vuonna 2008, jolloin reserviläispalkka sidottiin puolustusministeriön palkkataulukkaan. Tämän mukaisesti reserviläispalkkoja korotettiin viimeksi 1.6.2022 lukien. Vuonna 2022 tehtiin päätös varusmiesten päivärahojen ja reserviläisten päivärahan korottamisesta 1.1.2023 alkaen. Lisäksi korotettiin 1.1.2023 alkaen päivärahaa, joka maksetaan työansion menetyksen korvauksena Puolustusvoimien ulkopuolelta palkatuille sotilaallisessa kriisinhallintakoulutuksessa oleville. Puolustusselonteossa (2021) ja parlamentaarisen asevelvollisuuskomitean mietinnössä (2021) on asetettu tehtäviä selvittää ja kehittää asevelvollisten taloudellisia etuuksia.

Puolustusministeriö on tehnyt päätöksen puolustusministeriön asetukseksi asevelvollisuuslaissa ja terveydenhuollon järjestämisestä Puolustusvoimissa annetussa laissa tarkoitetuista etuuksista annetun puolustusministeriön asetukseen ruokarahasta. Asevelvolliselle maksetaan ruokarahaa komennusmatkasta, jonka aikana Puolustusvoimat ei järjestä asevelvollisuuslain 100 pykälässä tarkoitettua muonitusta. Ruokarahaa maksetaan kultakin komennusmatkan alkamishetkestä lasketulta vuorokaudelta 13,50 euroa. Korvaus maksetaan enintään kaksi kertaa matkavuorokaudessa. Komennusmatkasta ulkomaille maksetaan 30 euroa kultakin matkan alkamishetkestä lasketulta vuorokaudelta, kun Puolustusvoimat ei järjestä asevelvollisuuslain 100 pykälässä tarkoitettua muonitusta.

Lisäksi puolustusministeriön päätöksen mukaisesti säädetään naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta annetun lain (285/2022) 7 pykälän nojalla, että naisten vapaaehtoista asepalvelusta suorittavalle naiselle maksetaan varusrahaa kultakin palvelusajaksi lasketulta täydeltä kalenterivuorokaudelta 1,50 euroa (aiemmin 0,50 euroa).

Varusmiespalvelusajan mahdollinen huomioon ottaminen eläkkeen määräytymisessä sekä mahdolliseen kotiuttamisrahaan liittyvät toimenpiteet kuuluvat sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalle. Ottaen huomioon taloudellisten tukien kokonaisuus, sosiaali- ja terveysministeriö ei ole toistaiseksi pitänyt tarpeellisena kotiuttamisrahan palauttamista.

Sami Roikonen, osastoesiupseeri, puolustusministeriö

Selonteko Senaatti-kiinteistöistä ja Puolustuskiinteistöistä

HE 31/2020 vp – EV 194/2020 vp

Eduskunta edellyttää hallituksen antavan Senaatti-kiinteistöistä, sen tytäarliikelaitos Puolustuskiinteistöistä sekä koko Senaatti-konsernista vuoden 2022 syysistuntokauden alkuun mennessä kokonaisvaltaisen selonteon, jossa muun muassa

1. tarkastellaan muun muassa valtion tilahallintoa kokonaisuudessaan, sen organisaatiota, toimintaperiaatteita, sääntelyä, asiakkaan asemaa, kustannuksia, palvelusopimuksia ja niihin mahdollisesti liittyneitä erimielisyyksiä, järjestelmän vaikutuksia viranomaisten edellytyksiin hoitaa lakisääteisiä tehtäviään ja tilahallinnon vastuuta muun muassa toimitilojen kuntoon liittyvistä puutteista ja
2. arvioidaan yleisemminkin liikelaitosmallin sopivuutta valtion tilahallinnon organisaatiomuotona sekä
3. arvioidaan uuden Puolustuskiinteistöjä koskevan sääntelyn toimivuutta erityisesti valtiovarainministeriön ja puolustusministeriön välisen ohjaustoimivallan toteutumisen osalta sekä henkilöstön aseman kehittymistä.

1.–3. Valtioneuvosto antoi 6.10.2022 eduskunnalle lausuman mukaisen [selonteon Senaatti-konsernista ja valtion toimitilahallinnosta](#) (VNS 9/2022 vp).

Selonteossa on kuvattu eduskunnan edellyttämällä tavalla valtion rakennetun kiinteistö-omaisuuden hallinta ja hoito sekä esitelty valtion sisäinen vuokrajärjestelmä, jonka perusteella valtion virastot ja laitokset hankkivat toimitiloja käyttöönsä. Selonteossa on kuvattu valtion tilahallintoon viime vuosina tehdyt uudistukset, joista keskeisimmät ovat markkinaperusteista vuokrahinnoittelusta omakustannusperusteiseen hinnoitteluun siirtyminen vuonna 2016 sekä Puolustuskiinteistöjen perustaminen Senaatti-kiinteistöjen tytäarliikelaitokseksi hoitamaan Puolustusvoimien tilatarpeita vuonna 2021.

Selonteossa arvioidaan uudistusten onnistuneen hyvin ja mahdollistaneen valtion tilahallinnolle asetettujen tavoitteiden toteuttamisen. Tilahallinnolle asetetut tavoitteet koskevat muun muassa valtion tilojenkäytön kustannustehokkuutta, hiilineutraalisuutta

sekä tilojen turvallisuutta ja toimintavarmuutta poikkeusoloissa ja normaaliolojen häiriö-tilanteissa. Keskittetty tilahallinto on myös mahdollistanut valtion virastojen ja laitosten keskittymisen ydintehtäviensä hoitamiseen, kun tila-asioiden hallinta ja hoito on keskitetty liikelaitosmuotoiselle Senaatti-konsernille. Arvion pohjana ovat asiasta teetetyt tutkimukset, kuten selonteon valmistelun tukemiseksi tilattu [Valtion vuokrajärjestelmän ja Senaatti-konsernin toiminnan arviointi](#).

Selonteossa esitetään, että tilahallinnon yhteiskunnallisen merkittävyyden vuoksi valtiovarainministeriö selvittää viiden vuoden kuluttua Puolustuskiinteistöjen perustamisesta (2026) valtion tilahallinnon ja sisäisen vuokrajärjestelmän vaihtoehtoisia järjestämistapoja sekä arvioi uudelleen Puolustuskiinteistöjen perustamista.

Selonteosta lausuivat puolustusvaliokunta, talousvaliokunta ja tarkastusvaliokunta. Hallintovaliokunta ei ehtinyt antaa selonteosta mietintöään, joten selonteko raukesi.

Peppiina Huhtala, hallitussihteeri, valtiovarainministeriö
Tero Meltti, finanssineuvos, yksikön päällikkö, valtiovarainministeriö

Selvitys Suomen ampumaratojen tilanteesta

HE 80/2022 vp – EV 98/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto antaa vuoden 2022 loppuun mennessä selvityksen Suomen ampumaratojen kokonaistilanteesta. Selvityksessä tulee tarkastella myös sitä, miten ampumaratojen määrää saataisiin Suomessa lisättyä nykytasosta, ympäristönäkökulmat asianmukaisesti huomioiden.

Hallituksen esitystä koskevaan eduskunnan vastaukseen (EV 98/2022) sisältyi myös eduskunnan lausuma, jossa edellytettiin valtioneuvostolta ampumarataselvityksen antamista eduskunnalle vuoden 2022 aikana. Selvityksen valmisteluvastuu valtioneuvossa kohdistui puolustusministeriöön, joka toimitti selvityksen eduskuntaan joulukuussa 2022. Selvityksessä havaittiin, että ampumaratojen määrä on laskenut vuosien aikana ja tällä hetkellä yksityisomistuksessa on noin 670 ampumarataa ja Puolustusvoimilla 36. Siviiliradoista vain noin puolella on voimassa oleva ympäristölupa. Selvityksessä todettiin, että sekä yksityisessä omistuksessa olevilla ampumaradoilla, että Puolustusvoimien ampumaradoilla, on merkitystä yksittäisen sotilaan tärkeimmän henkilökohtaisen taidon eli ampumataidon harjoittamiselle. Ampumaradoilla on näin ollen vaikutusta Puolustusvoimien joukko-tuotannon tavoitteiden saavuttamiselle.

Ampumaratojen määrän kasvattamisen keskeisimmät ongelmat liittyvät haitta-ainelainsäädäntöön, melulainsäädäntöön ja alueiden käytön suunnitteluun. Selvityksessä myös havaittiin, että voimassa oleva lainsäädäntö ei riittävällä tavalla vastaa Puolustusvoimien

poikkeusolojen tarpeisiin. Haitta-ainelainsäädännön osalta laintasoisen sääntelyn osalta sääntelyn täydentämistä pidettiin selvityksessä jatkoselvitettävänä seikkana. Alueidenkäytön suunnittelun osalta pidettiin tarpeellisenä arvioida ampumaratojen ottamista osaksi valtakunnallisia alueidenkäyttö tavoitteita ja maankäyttö- ja rakennuslain 4 a pykälän aiempaa aktiivisempaa soveltamista maanpuolustuksen edun kannalta tärkeiden ratojen osalta. Myös melua koskevan lainsäädäntöä jatkotarkastelua pidettiin tarpeellisenä.

Timo Tuurihalme, vanhempi hallitussihteeri, puolustusministeriö

11 Sivistysvaliokunta

Esittävien taiteilijoiden oikeudet av-teoksissa

HE 73/2013 vp – EV 120/2013 vp

Eduskunta edellytti 5.11.2013, että hallitus huolehtii av-teoksissa esiintyvien esittävien taiteilijoiden oikeuksista tasavertaisesti muiden taiteilijoiden kanssa.

Opetus- ja kulttuuriministeriössä on ryhdytty valmistelemaan selvityksen tekemistä audiovisuaalisten esitysten suojasta Euroopan unionissa. Selvitys luo pohjaa kansallisten lainsäädäntötarpeiden arvioinnille siinä yhteydessä, kun Euroopan unionissa valmistellaan unionin ja sen jäsenvaltioiden liittymistä vuonna 2012 tehtyyn audiovisuaalisten esitysten suojaa koskevaan Pekingin sopimukseen. Osaselvitys on valmistunut 2016.

Tekijänoikeusasioita käsittelevässä neuvoston työryhmässä aloitettiin syksyllä 2014 keskustelu Pekingin sopimuksen voimaansaattamisprosessista.

Valmistelut Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden liittymiseksi Pekingin sopimukseen ovat olleet komission johdolla edelleen käynnissä eikä niitä ole vielä saatettu loppuun. Suomessa tapahtuva kansallinen valmistelu ja selvitystyö on tarkoituksenmukaisuussyistä sovitettu aikataulullisesti yhteen Euroopan unionin valmistelun kanssa.

Selvitys audiovisuaalisten esitysten suojasta Pekingin sopimuksessa sekä Euroopan unionin ja eräiden Euroopan unioniin ja Euroopan talousalueeseen kuuluvien valtioiden lainsäädännössä on julkaistu. ([Survey on the Protection of Audiovisual Performances](#). Publications of the Ministry of Education and Culture, Finland 2018:43).

Tekijänoikeudesta ja lähioikeuksista digitaalisilla sisämarkkinoilla ja direktiivien 96/9/EY ja 2001/29/EY muuttamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU)2019/790 (DSM-direktiivi) kansallisen täytäntöönpanon valmistelun yhteydessä on tekijänoikeuslakia tarkasteltu myös näyttelijöiden oikeuksien osalta.

Hallituksen esitykseen eduskunnalle laeiksi tekijänoikeuslain ja sähköisen viestinnän palveluista annetun lain muuttamisesta ([eduskunta.fi](#)) (HE 43/2022 vp), joka annettiin eduskunnalle 13.4.2022, sisältyy ehdotus näyttelijöiden ja tanssijoiden lähioikeussuojan laajentamisesta heidän kuvataallenteille tallennettujen esitystensä osalta. Perustelujen mukaan ehdotuksella tavoitellaan tasapainon saavuttamista eri lähioikeuksien haltijoiden kesken, ja se saattaa Suomen esittäviä taiteilijoita koskevan lainsäädännön vastaavalle tasolle kuin muissa Pohjoismaissa. Hallituksen esityksen käsittely eduskunnassa on kesken.

Jorma Waldén, johtaja, opetus- ja kulttuuriministeriö

Opintotukilain uudistaminen

HE 210/2014 vp – EV 360/2014 vp

Eduskunta edellytti, että seuraavalla vaalikaudella toteutetaan opintotukilainsäädännön kokonaisuudistus, jolla turvataan päätoimisen opiskelun taloudelliset edellytykset ja jossa otetaan huomioon myös järjestelmän selkeyttä, läpinäkyvyyttä, joustavuutta ja kannustavuutta sekä opiskelijoiden keskinäistä yhdenvertaisuutta parantavat näkökohdat.

Opintotukea on kehitetty eduskunnan edellyttämän lausuman suuntaisesti.

Opintotukea kehitettiin Juhan Sipilän hallitusohjelman edellyttämien säästöjen vuoksi vaalikaudella 2015–2018 aiempaa lainapainotteisemmaksi syyslukukaudesta 2017 alkaen. Samalla korkea-asteen opintotukiaika lyheni, otettiin käyttöön huoltajakorotus ja oppimateriaalilisä sekä sidottiin opiskelijan omat tulorajat indeksiin. Lisäksi vanhempien tulojen vähentävä vaikutus poistettiin toisen asteen 18–19-vuotiaiden ja alle 18-vuotiaiden itsenäisesti asuvien opiskelijoiden opintorahasta.

Opiskelijat siirtyvät myös 1.8.2017 pääasiassa yleisen asumistuen piiriin, mikä paransi erityisesti pienituloisimpien ja korkeita asumismenoja maksavien yksin asuvien opiskelijoiden taloudellista tilannetta. Opiskelijoiden käyttäytymisen muutoksia ei pystytty ennakoimaan, joten asumistukiuudistus johti kuitenkin huomattaviin ennakoimattomiin menoihin. Myöskin opintolainahyvitys aiheutti ennakoimattomia menoja lainankäytön yleistyttyä ennakoitua enemmän. Valtiontalouden tarkastusviraston 2010-luvun opintotukiuudistusten tuloksellisuutta koskevan arviointiraportin mukaan uudistuksen tavoitteet kuitenkin toteutuivat, koska opintotuen täysimääräinen hyödyntäminen lisääntyi selvästi, tutkintojen suoritusajat lyhentyivät ja opintotuen saajien keskimääräiset tulot kasvoivat merkittävästi johtuen opintolainan, asumistuen ja työtulojen kasvusta.

Antti Rinteen hallitusohjelman mukaisesti opintorahan huoltajakorotusta korotettiin 1.1.2020 lukien 25 eurolla ja opintorahan määrät sidottiin indeksiin. Kuluneella hallituskaudella opiskelijan toimeentuloa on parannettu opintorahojen indeksikorotusten lisäksi korottamalla opintotuen tulorajoja sekä ateriatukea. Koulumatkatukioikeutta on laajennettu osana maksutonta toista astetta. Lisäksi opintorahan huoltajakorotusta korotetaan määräaikaaisesti vuonna 2023 10 eurolla kuukaudessa. Koronavirusepidemiasta johtuva opintojen aloittamisen estyminen ja opintojen viivästyminen on otettu huomioon opintolainahyvityksen ja opintolainavähennyksen ehdoissa opintovelallisen tilannetta turvaavasti.

Opintotuen kehittämistarpeita käsitellään koulutuspoliittisen selonteon ja sosiaaliturvan kokonaisuudistuksen yhteydessä.

Virpi Hiltunen, neuvotteleva virkamies, opetus- ja kulttuuriministeriö

Ruotsin kieli valinnaiseksi oppiaineeksi kaikilla kouluasteilla

M 2/2014 vp – EK 54/2014 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus laatii kokonaisselvityksen, jossa tarkastellaan maamme yleistä kielten opiskelun politiikkaa ja miten sitä pitäisi kehittää tulevia kielitaitohaasteita ennakoiden sekä huomioiden yhteiskunnan ja elinkeinoelämän yhä laajentuva ja monipuolistuva vieraiden kielten osaamisen tarve.

Hallituksen osaamisen, sivistyksen ja innovaatioiden ministerityöryhmä päätti linjauksista, joilla on tarkoitus kehittää ja vahvistaa toisen kotimaisen kielen opetusta ja oppimista perusopetuksessa ja toisella asteella vuosina 2022–2023. [Toisen kotimaisen kielen kehittämisohjelman](#) toimenpiteillä edistetään pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelman kirjausta toisen kotimaisen kielen opetuksen vahvistamisesta. Lisäksi ohjelma tukee omalta osaltaan myös joulukuussa 2021 valtioneuvoston periaatepäätöksenä hyväksyttyä kansalliskielistrategiaa. Osana kehittämisohjelman toimeenpanoa laaditaan kattava selvitys kielten opetuksen sekä äidinkielenomaisen opetuksen tilanteesta ja kehittämismahdollisuuksista perus- ja toisella asteella. Selvitys koskee kaikkia kouluissa opetettavia kieliä, ja toisen kotimaisen kielen osalta tavoitteena on erityisesti tarkastella kielenopetusta oppimäärien näkökulmasta sekä löytää keinoja, joilla kehitetään jatkumoa toisen kotimaisen kielen opiskelulle lukiosta ja ammatillisesta koulutuksesta jatko-opintoihin ja työelämään. Opetushallitus kilpailuttaa selvityksen tekijän ja se toteutetaan vuoden 2023 aikana.

Ministerityöryhmä päätöksellä opetus- ja kulttuuriministeriä toteuttaa myös selvityksen siitä, mitä toisen kotimaisen kielen pakollisuuden poistaminen ylioppilastutkinnosta on merkinnyt Suomen kielitaidon kannalta. Selvityksessä tulee ottaa kantaa missä vaiheessa vähenevä määrä suomenkielisiä oppilaita, jotka suorittavat ruotsin kielen osana ylioppilastutkintoa voi vaikuttaa ruotsinkielisten perustuslailliseen oikeuteen saada palvelua omalla kielellään. Tämän lisäksi luodaan tiekartta, miten edistetään yhä useamman lukio-opiskelijan toisen kotimaisen kielen suorittamista ylioppilastutkinnossa. Opetus- ja kulttuuriministeriö käy myös vuoropuhelua korkeakoulujen kanssa toisen kotimaisen kielen vahvistamisesta korkeakoulujen opiskelijavalinnassa.

[Kansalliskielistrategian](#) yhtenä päämääränä on suomen kielen elinvoimaisuuden vahvistaminen. Osana tätä työtä oikeusministeriö on nimittänyt selvityshenkilön toimikaudelle

1.11.2022 – 30.4.2024 laatimaan selvityksen suomen kielen yhteiskunnallisesta asemasta ja haasteista sekä antamaan ehdotuksia kielipoliittisiksi tavoitteiksi. Kansalliskielistrategiasta lähtöisin on myös käynnissä VN-TEAS hanke englannin kielen vaikutuksista Suomen kansalliskieliin. Hankkeen tavoitteena on selvittää, kuinka laajaa ja järjestelmällistä englannin kielen käyttö on tämän päivän Suomessa ja mitä vaikutuksia englannin käytöllä on kielipoliittiseen tilanteeseen sekä palveluiden saatavuuteen kotimaisilla kielillä sekä niiden elinvoimaisuuteen. Selvityksen tuottamaa kokonaiskuvaa englannin kielen asemasta voidaan hyödyntää laajemmin esimerkiksi vahvistamaan kansalliskielten elinvoimaisuutta ja varmistamaan muiden vieraiden kielten opiskelu eri kouluasteilla. On myös tärkeä saada systemaattisesti koottua tietoa siitä, missä määrin englannin kielen taito on perusedellytys työmarkkinoilla, ja mitä toimenpiteitä kielivarannon monipuolistamiseksi tarvitaan.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on käynnistänyt hankkeeseen, jonka tavoitteena on selvittää suomen ja ruotsin kielen asemaa yliopistoissa annettavassa koulutuksessa ja tieteellisessä tutkimuksessa. Selvityksessä tarkastellaan yliopistojen kandidaatti-, maisteri- ja tohtori-ohjelmien opetuskieliä, opinnäytteiden kieliä, rekrytointikäytäntöjä, julkaisukäytäntöjä sekä kielten käyttöä yliopistohallinnossa ja yliopistojen arjessa. Hanke tuottaa loppuraportin, jonka tulosten pohjalta on mahdollista esittää koulutus- ja kielipoliittisia suosituksia. Selvitys tukee osaltaan yllä mainittuja kielten asemaa tarkastelevia selvityksiä. Selvitysraportti luovutetaan ministeriölle viimeistään 31.3.2023.

Hallituksen ensimmäinen [kielipoliittinen ohjelma](#) hyväksyttiin 16.6.2022 valtioneuvoston periaatepäätöksenä. Ohjelma kuvaa valtioneuvoston tahtotilan vähemmistökielten tulevaisuudesta sekä tavoitteet ja toimenpiteet, joilla Suomen kotoperäisiä kieliä elvytetään ja niiden asemaa vahvistetaan. Yksi kielipoliittisen ohjelman toimenpide on selvityksen laatiminen siitä, mitä perustuslain kielisäännös oikeudesta ylläpitää ja kehittää omaa kieltä ja kulttuuria käytännössä tarkoittaa eri kieliryhmien osalta. Ohjelmassa tarkastellaan lyhyesti myös muiden kuin kotoperäisten kielten asemaa ja niitä koskevia haasteita.

[Ministeriöiden tulevaisuuskatsauksessa](#) opetus- ja kulttuuriministeriö asettaa tavoitteeksi laatia strategia, johon kirjataan tavoitteet ja toimenpiteet suomalaisen kielivarannon kasvattamiseksi ja kuinka mahdollistetaan oppilaiden monipuolisen kielitaidon kehittäminen asuinkunnasta ja -paikasta riippumatta. Ensi vaiheessa varmistetaan kaikille perusopetuksen oppilaille nykyistä laajemmat mahdollisuudet opiskella A2- ja B2-kieliä.

Anna Kiiskinen, neuvotteleva virkamies, opetus- ja kulttuuriministeriö

Ammatillisen koulutuksen reformi, toimeenpano ja vaikutusten seuranta

HE 39/2017 vp – EV 86/2017 vp

4. Eduskunta edellyttää, että opetus- ja kulttuuriministeriö tukee ja seuraa sekä sen perusteella arvioi ammatillisen koulutuksen reformin toteutumista, muun muassa vaikutuksia koulutuksen alueelliseen ja kielelliseen saavutettavuuteen, opintojen keskeyttämisen vähentämiseen ja koulutustakuun toteutumiseen sekä siihen, että oppisopimus- ja koulutussopimuspaikkamäärät lisääntyvät toimialoittain uudistuksen tavoitteiden mukaisesti. Mikäli havaitaan muutostarpeita, joiden johdosta sääntelyä on tarkennettava tai muutettava, hallitus ryhtyy viipymättä toimiin ja valmistelee myös tarvittavat esitykset eduskunnalle. Hallituksen tulee seurata tarkoin sääntelyn tosiasiallisia vaikutuksia perustuslain sivistyksellisten oikeuksien toteutumiseen.

4. Opetus- ja kulttuuriministeriö toteutti vuosina 2017 – 2020 laaja-alaisen ammatillisen koulutuksen reformin toimeenpanon tukiohjelman. Tukiohjelman rahoitus oli kokonaisuudessaan noin 60 miljoonaa euroa. Tukiohjelman kehittämishankkeilla uudistetaan laaja-alaisesti ammatillisen koulutuksen ydinprosesseja ja toimintamalleja reformin tavoitteiden toteutumisen varmistamiseksi. Tukiohjelman toimenpiteet toteutettiin valtaosiltaan laajan Parasta-kehittämishankkeen puitteissa. Keskeisiä kehittämiskohteita olivat työpaikalla järjestettävän koulutuksen ja sen ohjaamisen toimintamallit ja palveluprosessi, opetus- ja ohjaushenkilöstön osaamisen kehittämisen toimintamallit ja tukimateriaalit, henkilökohtaistamista, asiakaslähtöistä toimintatapaa ja yksilöllisiä opintopolkuja koskevat toimintamallit ja digitaaliset välineet sekä osaamisperusteisuutta, asiakkuuksia ja kumppanuuksia koskevan johtamisen mallit. Lisäksi valmisteltiin ehdotus ammatillisen koulutuksen laatustrategiaksi vuoteen 2030.

Ammatillisen koulutuksen tiedonkeruuta, tilastointia ja seurantaindikaattoreita ylläpidetään ja kehitetään jatkuvasti, jotta voidaan seurata ja arvioida mahdollisimman reaaliaikaisesti 2018 voimaan tulleen lainsäädännön mukaista koulutusta ja reformin vaikutuksia. Tilastoja julkaistaan opetushallinnon tilastopalvelu Vipusessa. Keskeisiä tietolähteitä ovat vuonna 2018 käyttöön otettu Opetushallituksen valtakunnallinen opinto- ja tutkintorekisteri (Koski) ja henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman tietoja sisältävä eHOKS-palvelu, uudistettu kustannustiedonkeruu sekä opiskelija- ja työelämäpalautejärjestelmät ja Tilastokeskuksen tuottama tieto mm. tutkinnon suorittaneiden työllistymisestä ja jatko-opiskelusta.

Opetus- ja kulttuuriministeriö muutti vuonna 2021 rahoitusperusteasetuksella rahoituksen perusteena käytettäviä kustannuskertoimia ja kustannusryhmien sisältöjä uusimpia kustannustietoja vastaaviksi. Päivitetyt kertoimet ovat käytössä vuoden 2022 ja 2023

rahoituksessa. Vuonna 2020 opetus- ja kulttuuriministeriö tarkisti koulutuksen järjestäjien järjestämislupien vähimmäisopiskelijamääriä vuosien 2018 ja 2019 toteumatietojen pohjalta. Tässä yhteydessä arvioitiin myös mm. koulutuksen alueellista saavutettavuutta. Järjestämislupamuutokset tulivat voimaan vuoden 2021 alusta lukien. Vastaava tarkastelu tullaan tekemään uusimpien tietojen pohjalta vuoden 2023 syksyn aikana. Koski-tietoihin perustuvia läpäisy- ja keskeyttämisraportteja ja sekä eHOKS-tietoihin perustuvia koulutus- ja oppisopimusraportteja on julkaistu opetushallinnon tilastopalvelu Vipusessa. Uusia indikaattoreita ja tilastoja tuotetaan sitä mukaa kuin tarvittavaa tietoa karttuu Koski-järjestelmään ja tietopohjaa saadaan laajennettua. Vuoden 2021 heinäkuun alussa käynnistyi työelämäpalautteen tiedonkeruu. Ensimmäisiä tuloksia julkaistiin kevään 2022 aikana. Työelämäpalautte on osa rahoitusta varainhoitovuodesta 2023 alkaen. Työelämäpalautteen työpaikkaohjaaja- ja työpaikkakyselyissä on perusjoukkona koulutus- ja oppisopimuskoulutuksen työpaikkajaksot. Tämän halutaan osaltaan kannustavan koulutus- ja oppisopimusten lisäämiseen. Palautteen kysymyksillä puolestaan kannustetaan hyvään yhteistyöhön koulutuksen järjestäjien ja työpaikkojen välillä. Sekä työpaikkajaksojen määrä ja kesto, että kysymyksiin annetut vastaukset vaikuttavat koulutuksen järjestäjien saamaan rahoitukseen. Kuluvana vuonna reformin vaikutuksia päästään arvioimaan vuosien 2018–2023 tietojen pohjalta. Tilastokeskuksen kanssa on aloitettu valmistelu tutkinnon ja tutkinnon osia suorittaneiden työllistymisen- ja jatko-opiskelutietojen saamisesta nykyistä ajantasaisempaan ja monipuolisempaan rahoitusta ja vaikuttavuuden seurantaan varten. Kansallisen tulorekisterin (Katre) tietojen hyödyntäminen antaa mahdollisuuksia tähän.

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Kari Korhonen, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

Varhaiskasvatuslain uudistus

HE 40/ 2018 vp – EV 67/2018 vp

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa ja arvioi varhaiskasvatuslain uudistuksen vaikutuksia riittävien varhaiskasvatuspalveluiden yhdenvertaiseen turvaamiseen ja lapsen edun huomioon ottamiseen kaikkialla maassa ja kaikissa väestöryhmissä ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin varhaiskasvatuslain tavoitteiden toteuttamiseksi.
1. Vuonna 2021 varhaiskasvatuslakiin lisättiin pykälät 57 a ja 57 b, joissa säädetään työ- ja virkasuhteisen varhaiskasvatushenkilöstön velvollisuudesta ilmoittaa havaitsemastaan lapsen varhaiskasvatukseen kohdistuvasta epäkohdasta tai epäkohdan uhasta varhaiskasvatuksen toimipaikan toiminnasta vastaavalle henkilölle. Laki tuli voimaan 1.8.2021. Epäkohta tarkoittaa lainvastaista tilannetta tai menettelyä ja epäkohdan uhka

tilannetta, joka esimerkiksi jatkuessaan muuttuisi lainvastaiseksi. Opetus- ja kulttuuri-ministeriö selvitti syksyllä 2022 varhaiskasvatuksen ylimmille viranhaltijoille suunnatulla kyselyllä ilmoitusmenettelyn toimeenpanoa kunnissa. Vastaus saatiin 277 (95 prosenttia) Manner-Suomen kunnasta. Vastaajista 56 prosenttia ilmoitti, että kunnassa oli tehty ilmoituksia, 44 prosenttia puolestaan ilmoitti, että ilmoituksia ei oltu tehty. Yhteensä ilmoituksia tehtiin 1 488 kappaletta. Useimmiten epäkohtailmoitus kohdistui henkilöstömitoitukseen (119 mainintaa), lapsen tuen toteuttamiseen (41 mainintaa), lapsen kohteluun (39 mainintaa) sekä varhaiskasvatuksen henkilöstön toimintaan (38 mainintaa). Ilmoituksia oli tehty myös varhaiskasvatuksen sisä- ja ulkotilojen turvallisuudesta ja terveellisyydestä, varhaiskasvatuksen toteuttamisesta sekä henkilöstön kelpoisuuksista. Vastaajien mukaan epäkohtiin pystyttiin lähes kaikissa tapauksissa puuttumaan varhaiskasvatuksen toimipaikassa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö valmisteli varhaiskasvatuksen asiakasmaksuista annetun lain muutoksen (1365/2022), joka tulee voimaan 1.3.2023. Varhaiskasvatuksen asiakasmaksuja alennetaan korottamalla maksujen perusteena olevia huoltajien tulorajoja 33 prosenttia. Arviolta 30 000 uutta perhettä siirtyy maksuttoman varhaiskasvatuksen piiriin. Lainmuutoksen tavoitteena on parantaa lapsiperheiden ostovoimaa ja tukea lapsiperheitä elinkustannusten ja sähkön voimakkaan hinnannousun vuoksi. Maksuja alentamalla pyritään myös nostamaan lasten varhaiskasvatuksen osallistumisastetta.

Pääministeri Marinin hallitusohjelman mukaisesti eri koulutusasteiden tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmista on tarkoitus tehdä velvoittavia ja säätää niistä myös varhaiskasvatuksen osalta. Oikeusministeriön valmisteleva yhdenvertaisuuslain (1325/2014) muutos (HE 148/2022 vp, 1192/2022) on hyväksytty ja tulee voimaan 1.8.2023. Sosiaali- ja terveysministeriön valmisteleva naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetun lain (609/1986) muuttaminen varhaiskasvatuksen tasa-arvosuunnitelmien osalta on hyväksytty eduskuntakäsittelyssä ja on tulossa voimaan niin ikään 1.8.2023.

Oikeus oppia -kehittämishojelman toimeenpano jatkui vuonna 2022 ja ohjelman päätöseminaari pidettiin marraskuussa 2022. Osana Oikeus oppia -ohjelmaa toteutettavan kaksivuotisen esiopetuksen kokeilu alkoi 2021 ja jatkuu vuoteen 2024 koskien kahta eri ikäkohorttia. Kokeiluun liittyvä seurantatutkimus on alkanut elokuussa 2021 ja jatkuu vuoteen 2025. Seurantatutkimuksen väliraportti julkaistaan vuonna 2023 ja loppuraportti vuonna 2025. Vuonna 2022 kehittämishojelman puitteissa on myös jaettu varhaiskasvatuksen laadun kehittämiseksi ja koulutuksellisen tasa-arvon lisäämiseksi avustusta, jolla voidaan palkata varhaiskasvatukseen lisähenkilöstöä tai pienentää lapsiryhmiä. Varhaiskasvatuksen järjestäjille on myönnetty vuonna 2022 myös erityisavustusta korona-epidemian negatiivisten vaikutusten tasoittamiseksi.

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto ja aluehallintovirastot laativat yhdessä valtakunnallisen varhaiskasvatuksen valvontaohjelman varhaiskasvatuksen ohjauksen

ja valvonnan yhdenmukaistamiseksi. Valvontaohjelmaan valitaan muutamia painopiste-alueita, joita valvontaviranomaiset valvontaohjelmakaudella erityisesti seuraavat tai kehittävät. Vuoden 2021 valvontaohjelman painopisteenä olivat henkilöstömitoituksen toteutuminen ja lapsiryhmien koko. Aluehallintovirastot toteuttivat valvontaohjelman vuonna 2021 lähettämällä kuntiin kirjallisen selvityspyynnön päiväkotien henkilöstömitoituksesta ja lapsiryhmistä. Varhaiskasvatuksen valvontaohjelman vuotta 2021 koskevat tulokset on julkaistu [aluehallintovirastojen julkaisussa](#). Raportin mukaan valvonnasta saatujen tulosten perusteella varhaiskasvatuksen järjestäjät noudattavat henkilöstömitoitusta ja ryhmäkokoja säätelevää varhaiskasvatustakia ja päiväkotien henkilöstömitoitusta ja ryhmäkoko toteutuvat pääosin hyvin. Lapsiryhmän ryhmäkoko on ylittynyt mm. tilanteissa, joissa osaviikkoisessa varhaiskasvatuksessa olevien lasten päivät ovat vaihtuneet tai päiväkotiin on tullut yllättäen varahoitoon lapsia perhepäivähoitajan poissaolon takia. Henkilöstömitoitusta puolestaan ei ole toteutunut, kun henkilöstön poissaoloihin ei ole saatu sijaista. Vuoden 2022 osalta aluehallintovirastot ja Valvira jatkoivat edelleen henkilöstömitoitusta ja ryhmäkoon valvontaa, ja valvontaa kohdennettiin erityisesti niihin kuntiin, joissa havaittiin puutteita aiemmissa valvonnoissa. Vuoden 2022 valvontaraportti ilmestyy vuoden 2023 alkupuolella.

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Tarja Kahiluoto, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

4. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto ryhtyy toimiin siten, että viittomakielisten oikeus saada varhaiskasvatusta omalla äidinkielellään, joko suomen tai ruotsin viittomakielellä, turvataan.

4. Varhaiskasvatusasetuksen (753/2018, voimaan 1.9.2018) 3 pykälällä selkeytettiin kommunikaation ja viittomakielen ohjaajien sekä viittomakielen ohjaajien kelpoisuutta varhaiskasvatuksen tehtäviin.

Pääministeri Marinin hallitusohjelmassa todetaan, että selvitetään varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen lainsäädännön päivitystarpeet viittomakielilain ja YK:n vammaissopimuksen mukaiseksi. Jatketaan suomenruotsalaisen viittomakielen elvytysohjelmaa muun muassa määrittelemällä kielen tutkimuksen vastuutaho.

Hallitusohjelman kirjauksen taustatiedoksi osana peruspalvelujen arviointia vuonna 2019 aluehallintovirastot selvittivät, missä laajuudessa viittomakieliset ja kuurojen vanhempien kuulevat lapset (ns. coda-lapset) osallistuvat varhaiskasvatukseen ja esiopetukseen ja kuinka paljon varhaiskasvatuksessa on viittomakieltä taitavaa henkilöstöä. Arviointiraportti julkaistiin kesäkuussa 2020 aluehallintovirastojen Patio-järjestelmässä.

Aluehallintoviraston raportin mukaan Manner-Suomessa viittomakieltä käyttäviä lapsia on vähän. Varhaiskasvatukseen Manner-Suomessa osallistuu 30 ja esiopetukseen 15 viittomakieltä käyttävää lasta. Coda-lasten kohdalla vastaavat luvut ovat 31 ja 8. Kuitenkin Suomessa työskentelee 221 viittomakielentaitoista henkilöä kasvatus- opetus ja hoito-tehtävissä tai avustavissa tehtävissä varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen parissa.

Asiassa ei ole uutta ilmoitettavaa.

5. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa ja arvioi uudistukseen liittyvän mittavan henkilöstörakenteen muutoksen etenemistä, koulutuspaikkojen riittävyyttä ja valmistuvien määrää pitkän siirtymäkauden aikana sekä sen vaikutuksia varhaiskasvatukseen.

5. Opetus- ja kulttuuriministeriö myönsi vuonna 2021 yliopistolain (558/2009) mukaista harkinnanvaraista rahoitusta 5,3 miljoonaa euroa varhaiskasvatuksen opettajankoulutuksen 350 aloituspaikkaa varten vuosille 2022–2026.

Kesäkuussa 2021 julkaistiin asiantuntijatyöryhmän toimesta Varhaiskasvatuksen koulutusten kehittämisfoorumin loppuraportissa olleita kehittämis ehdotuksia koskeva toimeenpanosuunnitelma³⁵. Varhaiskasvatuksen koulutusten kehittämisfoorumi asetettiin toiselle toimikaudelleen (VKF II) ajalle 1.11.2021–31.12.2023. Uuden koulutusten kehittämisfoorumin tehtävänä on mm. edistää toimeenpanosuunnitelman toteuttamista ja seuranta.

Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen (Karvi) arviointisuunnitelmaan vuosille 2020–2023 sisältyy varhaiskasvatuksen koulutusten arvioinnin toteuttaminen. Arviointi tuottaa tietoa varhaiskasvatuksen opetus-, johtamis-, kasvatus- ja hoitotehtäviin kelpoisuuden tuottavien koulutusten sisällöllisistä kehittämistarpeista. Lisäksi arvioinnilla selvitetään, onko varhaiskasvatuksen opettajien ja muun henkilöstön koulutus alueellisesti tasalaatuista. Arvioinnissa tarkastellaan yliopistoissa, ammattikorkeakouluissa ja ammatillisissa oppilaitoksissa järjestettäviä varhaiskasvatuksen koulutuksia.

Eduskunta on edellyttänyt talousarviokäsittelyssä, että vuoden 2023 talousarvioesitykseen sisältyvät varhaiskasvatuksen opettajakoulutuksen uudet aloituspaikat osoitetaan sinne, missä varhaiskasvatuksen opettajista on suurin puute. Opetus- ja kulttuuriministeriö toteuttaa varhaiskasvatuksen koulutustilanteesta selvityksen ja päättää selvityksen valmistuttua vuoden 2023 lisätalousarviossa esitetyn n. 6,3 miljoonan euron käytöstä varhaiskasvatuksen opettajankoulutuksen lisäaloituspaikkoihin.

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

6. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto huolehtii varhaiskasvatuksen opettajien koulutustarjonnan tasalaatuisesta ja riittävästä sekä alueellisesti ja kielellisesti tasapainoisesta kohdennuksesta Suomen kaikissa osissa.

6. Varhaiskasvatuksen opettajien koulutuksen saavutettavuus on tällä hetkellä alueellisessa mielessä hyvä, koska koulutusta on tarjolla suomenkielisenä kuudessa ja ruotsinkielisenä kahdessa yliopistossa. Vuonna 2018 käynnistyi nelivuotinen 1 000 koulutuspaikan lisäys (2018–2021, 28 miljoonaa euroa) kaikissa seitsemässä varhaiskasvatuksen opettajankoulutusta antavassa yliopistossa. Koulutuspaikkoja on lisätty tulossopimuksissa sovitusta koulutuspaikoista porrastetusti: 5 miljoonaa euroa vuosina 2018 ja 2019 ja 9 miljoonaa euroa vuosina 2020 ja 2021. Koulutusmäärien lisäämisellä vastataan varhaiskasvatuksen opettajien työvoimapulaan eri puolilla Suomea. Vuonna 2018 ja 2019 aloituspaikat lisääntyivät kahdella sadalla kumpanakin vuotena. Vuonna 2020 ja vuonna 2021 aloituspaikkalisäys on kolmesataa kumpanakin vuotena. Erillisrahoituksella on käynnistetty myös Steiner-päiväkotien henkilöstölle suunnattu koulutus syksyllä 2019, jotta henkilöstö saa uuden varhaiskasvatuslain edellyttämän kelpoisuuden tehtäviinsä. Koulutukseen hakeutui noin sata henkilöä. Koulutus päättyi kesällä 2022.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on myös tukenut vuonna 2019 yliopistojen yhteistä, valtakunnallista monimuotoista varhaiskasvatuksen opettajankoulutuksen suunnitteluhanketta (1 000+ -hanke, 154 900 euroa), jossa on suunniteltu ja kehitetty tutkintoon johtavan koulutuksen ja varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen tehtäviin ammatillisia valmiuksia antavia monimuotoisia opintoja sekä opiskeluympäristöjä ja tuotetaan oppimateriaalia. Hankkeelle myönnettiin myös toteutusrahaa (n. 3 miljoonaa euroa) erityisesti työikäisille aikuisille suunnattuun monimuotokoulutukseen, jolla saavutetaan varhaiskasvatuksen opettajakelpoisuus. Hankkeessa tuotetaan 180 varhaiskasvatuksen kandidaatin tutkintoa ja sisäänotto opintoihin toteutui vuonna 2021.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on neuvotellut varhaiskasvatuksen sekä sosiaali- ja terveysalan tutkintotavoitteista ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen kanssa vuosia 2021–2024 koskeissa sopimusneuvotteluissa. Useat yliopistot ovat käynnistäneet lisähakuja syksyllä 2020 ja aloituspaikkoja on lisätty kertaluontoisesti syksyllä 2020 yliopistojen varhaiskasvatuksen opettajankoulutuksessa (noin 60 lisäpaikkaa).

Opetus- ja kulttuuriministeriö on tukenut varhaiskasvatuksen harjoittelun kehittämistä myöntämällä varhaiskasvatuksen opettajankoulutusta antavalle seitsemälle yliopistolle yhteensä 1,2 miljoonaa euroa harjoittelupäiväkotitoiminnan kehittämiseen. Tavoitteena oli toteuttaa vuosina 2019–2020 innovatiivisia kokeiluja ja malleja varhaiskasvatuksen opettajankoulutukseen kuuluvan harjoittelun kehittämiseksi ja harjoittelun ohjauksessa tarvittavan ohjausosaamisen ja asiantuntijuuden vahvistumiseksi yliopistoissa ja harjoittelupäiväkodeissa. Harjoittelun kehittämishankkeille on myönnetty lisäaikaa raportoinnille syksyyn 2022 asti koronapandemian aiheuttamien viivästymisten takia.

Saamenkielistä varhaiskasvatuksen opettajien koulutusta ei järjestetä säännöllisenä toteutuksena. Saamen kielen ja kulttuurin erityistarpeet huomioivaa varhaiskasvatuksen opettajankoulutusta on järjestetty hankemuotoisena: Oulun yliopisto toteutti opetus- ja kulttuuriministeriön erityisrahoituksella ja yhteistyössä Saamelaisalueen koulutuskeskuksen kanssa saamen kielen, kulttuurin ja perinteisen tiedon huomioivan varhaiskasvatuksen opettajankoulutuksen hankkeen vuosina 2016–2019. Oulun yliopiston varhaiskasvatuksen opinnoissa on saamenkielisen opiskelijan kiintiöpaikka. Opinnot ovat olleet kuitenkin suomenkieliset. Opetus- ja kulttuuriministeriö on myöntänyt vuonna 2021 harkinnanvaraista valtionavustusta Oulun yliopistolle saamenkieliseen varhaiskasvatuksen (kandidaatti) ja erityisvarhaiskasvatuksen (maisteri) opettajankoulutukseen vuosina 2022–2024. Opetus- ja kulttuuriministeriö asetti 6.2.2020 saamen kielten ja saamenkielisen opetuksen kehittämistyöryhmän ja tämän tehtävänä on tarkastella muun muassa saamenkielisen varhaiskasvatuksen ja opetuksen tilaa³⁶. Kehittämistyöryhmän toimikautta jatkettiin 31.3.2021 saakka. Työryhmä teetti selvityksiä muun muassa saamenkielisen opetus- ja varhaiskasvatushenkilöstön saatavuudesta (Laura Arola, Selvitys saamenkielisen opetus- ja varhaiskasvatushenkilöstön saatavuudesta ja koulutuspoluista). Työryhmä teki esityksiä muun muassa saamen kielten ja saamenkielisen opetuksen ja koulutuksen kehittämiseksi sekä saatavuuden vahvistamiseksi koko maassa ja opetushenkilöstön saatavuuden vahvistamiseksi sekä saamenkielisen varhaiskasvatuksen ja saamelaisien kulttuuri- ja kielipesätoiminnan kehittämiseksi ja saatavuuden vahvistamiseksi sekä varhaiskasvatushenkilöstön saatavuuden vahvistamiseksi. Saamenkielten ja saamenkielisen opetuksen kehittämistyöryhmän raportti valmistui huhtikuussa 2021.

Ruotsinkielisen koulutuksen selvitys on julkaistu 11.3.2021³⁸. Selvityksen toimenpiteet jakautuvat seuraavien kuuden kokonaisuuden alle: 1) koordinaation ja ohjauksen vahvistaminen, 2) tietopohjan vahvistaminen, 3) ammattilaisten saatavuus, 4) oppimateriaalit ja oppimisympäristöt, 5) äidinkieli ja opetuskieli sekä 6) Pohjoismaisen yhteistyön vahvistaminen kaikilla koulutusasteilla. Opetus- ja kulttuuriministeriö asetti toimikaudelle 1.1.2020–28.2.2021 selvityshenkilön laatimaan selvityksen ruotsinkielisen varhaiskasvatuksen ja koulutuksen erityispiirteistä, haasteista ja kehittämistarpeista sekä laatimaan toimenpideohjelman selvityksessä esille tulleiden kehittämistarpeiden perusteella. Selvitys kattaa koulutuskentän varhaiskasvatuksesta korkea-asteen koulutukseen.

Opettajankoulutusfoorumin yhteydessä on toteutettu yliopistojen koordinoimia kehittämishankkeita, joiden tuloksia hyödynnetään varhaiskasvatuksen henkilöstön täydennyskoulutuksen kehittämisessä.

Opetus- ja kulttuuriministeriö avasi syksyllä 2020 korkeakoulujen haettavaksi erityisavustusta varhaiskasvatuksen ja opetustoimen henkilöstön osaamisen kehittämiseen ja korkeakoulutuksen verkostomaiseen kehittämiseen. Rahoituksen tavoitteena on lisätä korkeakoulujen koulutustarjontaa varhaiskasvatuksen ja opetustoimen henkilöstölle.

Rahoitusta myönnettiin sekä varhaiskasvatuksen opettajan tutkintoon johtaviin opintoihin, että varhaiskasvatuksen tehtäviin ja esiopetukseen ammatillisia valmiuksia antaviin erillisiin opintoihin (varhaiskasvatuslaki 540/2018, 26 pykälä). Hakijoita pyydettiin huomioimaan myös ruotsinkielisten ja saamenkielisten varhaiskasvatuksen opettajien tarpeet. Erityisavustusta myönnettiin viidelle yliopistolle yhteensä 2 819 324 euroa. Rahoituksella koulutetaan yli 200 varhaiskasvatuksen opettajaa sekä suomen- että ruotsinkielisissä koulutuksissa seuraavien kolmen–neljän vuoden aikana. Lisäksi myönnettiin Turun yliopistolle rahoitusta 495 000 euroa varhaiskasvatuksen opettajien kouluttajien tutkimusperustaisen osaamisen kehittämiseen.

Opetus- ja kulttuuriministeriö asetti Varhaiskasvatuksen koulutusten kehittämisfoorumin toimikaudelle 14.2.2019–31.12.2020. Kehittämisfoorumin laatima koulutusten kehittämisohjelma sisältää yhteensä 22 kehittämis ehdotusta liittyen nopeasti muuttuvan toimintaympäristön edellyttämään vahvaan ammatilliseen osaamiseen, työvoimatarpeeseen vastaamiseen ennakkoinnilla ja joustavilla koulutuspoluilla, koulutusten välisen yhteistyön kehittämiseen sekä lisäksi varhaiskasvatuksen veto- ja pitovoiman vahvistamiseen koulutusten ja työympäristöjen laatua ja yhteistyötä kehittämällä. Kehittämisfoorumi on tuottanut määrällistä ennakkointitietoa ja esityksiä alan koulutustarpeista alueellisesti ja valtakunnallisesti. Kehittämisfoorumin yhtenä kehittämisesityksenä on, että foorumin jatkotyönä ruotsinkielisen, saamenkielisen ja maahanmuuttajataustaisten henkilöiden koulutuksen osalta tulee laatia erillinen pitkäjänteinen suunnitelma. Kesäkuussa 2021 julkaistiin asiantuntijatyöryhmän toimesta Varhaiskasvatuksen koulutusten kehittämisfoorumin loppuraportissa olleita kehittämis ehdotuksia koskeva toimeenpanosuunnitelma. Varhaiskasvatuksen koulutusten kehittämisfoorumi asetettiin toiselle toimikaudelleen (VKF II) ajalle 1.11.2021–31.12.2023. Uuden koulutusten kehittämisfoorumin tehtävänä on mm. edistää toimeenpanosuunnitelman toteuttamista ja seuranta.

Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen (Karvi) arviointisuunnitelmaan vuosille 2020–2023 sisältyy varhaiskasvatuksen koulutusten arvioinnin toteuttaminen. Arviointi tuottaa tietoa varhaiskasvatuksen opetus-, johtamis-, kasvatus- ja hoitotehtäviin kelpoisuuden tuottavien koulutusten sisällöllisistä kehittämistarpeista. Lisäksi arvioinnilla selvitetään, onko varhaiskasvatuksen opettajien ja muun henkilöstön koulutus alueellisesti tasalaatuisia. Arvioinnissa tarkastellaan yliopistoissa, ammattikorkeakouluissa ja ammatillisissa oppilaitoksissa järjestettäviä varhaiskasvatuksen koulutuksia. Arviointi toteutetaan vuosien 2022–2023 aikana.

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

7. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvoston perustamassa varhaiskasvatuksen koulutusten kehittämisfoorumissa sovitetaan yhteen sekä suomen- että ruotsinkielisen varhaiskasvatuksen tulevaa ammatillista, ammattikorkeakoulu- ja

yliopistokoulutusta. Tavoitteena on kehittää kunkin koulutuksen osaamisalueet ja vahvuudet tunnistavat ja tunnustavat varhaiskasvatustarpeisiin ja lapsen edun kokonaisarvioon perustuvat uudet koulutus- ja urapolut. Samalla on varmistettava muutoksen aikana ja sen jälkeen varhaiskasvatuksen henkilöstön mahdollisuudet edetä urallaan kattavan ja ajallisesti tehokkaan täydennys- ja jatkokoulutuksen myötä.

7. Kesäkuussa 2021 julkaistiin asiantuntijatyöryhmän toimesta Varhaiskasvatuksen koulutusten kehittämisfoorumin loppuraportissa olleita kehittämisohjelmia koskeva toimeenpanosuunnitelma. Varhaiskasvatuksen koulutusten kehittämisfoorumi asetettiin toiselle toimikaudelleen (VKF II) ajalle 1.11.2021–31.12.2023. Uuden koulutusten kehittämisfoorumin tehtävänä on mm. edistää toimeenpanosuunnitelman toteuttamista ja seuranta.

Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen (Karvi) arviointisuunnitelmaan vuosille 2020–2023 sisältyy varhaiskasvatuksen koulutusten arvioinnin toteuttaminen. Arviointi tuottaa tietoa varhaiskasvatuksen opetus-, johtamis-, kasvatus- ja hoitotehtäviin kelpoisuuden tuottavien koulutusten sisällöllisistä kehittämistarpeista. Lisäksi arvioinnilla selvitetään, onko varhaiskasvatuksen opettajien ja muun henkilöstön koulutus alueellisesti tasalaatuista. Arvioinnissa tarkastellaan yliopistoissa, ammattikorkeakouluissa ja ammatillisissa oppilaitoksissa järjestettäviä varhaiskasvatuksen koulutuksia. Arviointi toteutetaan vuosien 2022–2023 aikana.

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Tarja Kahiluoto, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö
Aija Töytäri, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

Valtioneuvoston selonteko liikuntapolitiikasta

VNS 6/2018 vp – EK 52/2018 vp

Eduskunta edellyttää, että

3. hallitus edistää liikunnan merkittäviä terveysvaikutuksia koskevan osaamisen ja tietoisuuden lisäämistä ja parantamista ja liikunnan lisäämistä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa kaikilla palvelujen järjestämisen tasoilla neuvolatoiminnasta aina ikäihmisten hoivaan ja hoitoon;
7. hallitus edistää aktiivisesti koulujen, liikunta- ym. seurojen ja muun kolmannen sektorin toimijoiden kanssa yhteistyössä järjestettävää koulupäivän jälkeistä kerho- ja harrastustoimintaa ja harrastustakuun toteutumista kaikille lapsille ja nuorille perheen taloudellisesta tilanteesta riippumatta;

9. hallitus etsii keinoja urheilijoiden sekä ammatti- ja vapaaehtoisvalmentajien taloudellisen aseman kehittämiseksi ja parantamiseksi;
10. hallitus selventää liikuntapalvelujen alv-käytäntöjä siirtymällä nollaveroluokkaan kuuluvien terveys- ja hyvinvointipalveluiden lisäksi yhteen kaikki liikuntapalvelut kattavaan arvonlisäverokantaan, jonka taso kannustaa harrastamaan liikuntaa;
11. hallitus ryhtyy toimenpiteisiin Veikkaus Oy:n toiminnan turvaamiseksi puuttumalla aktiivisesti ulkomaisten peliyhtiöiden laittomaan toimintaan Manner-Suomessa ja vähentämällä näin nykyistä tehokkaammin rahapelihaittoja, ja varmistaa lainsäädännöllä ja muulla tavoin Veikkaus Oy:lle vakaan toimintaympäristön, jossa pelaaminen kanavoituu nykyistä paremmin yhtiön pelitoimintaan; ja
12. hallitus varmistaa liikunnan ja urheilun kattavan edistämistyön vaatiman riittävän rahoituksen ja mahdollisuuksien mukaan rahoittaa jatkossa niitä rahapeliteottojen lisäksi myös varsinaisen budjettitalouden varoista ja pääomittamalla Olympiarahastoa

3.–12. Eduskunnan lausumat on huomioitu hallitusohjelmassa valtion talouskehyksien sallimissa puitteissa. Poikkihallinnollinen liikuntapolitiikan koordinaatioelin on työskennellyt koko hallituskauden ajan ja siinä ovat olleet edustettuna lähes kaikki ministeriöt sekä asiantuntijoina laaja joukko kansalaisjärjestöjä ja liikunnan tutkimus- ja asiantuntijatahoja. Koordinaatioelin on käsitellyt hallinnonalojen yhteistyötä edellyttäneet selontekoon liittyvät asiat. Koordinaatioelin on paneutunut erityisesti valtakunnallisiin liikkumishjelmiin, eri väestöryhmien liikuntasuosituksiin, urheilijoiden sosiaaliturvaan sekä poikkihallinnollisten toimintamenetelmien kehittämiseen sekä asettanut erillisiä alajaostoja käsittelemään yhdyspintoja ja liikkumisvaikutusten arviointia. Lisäksi koordinaatioelin on nimennyt työryhmän käsittelemään urheilijoiden ja valmentajien sosiaaliturvaan liittyviä kysymyksiä. Koordinaatioelin on käynyt ministeriökohtaisesti läpi yli 100 toimintasuunnitelmaan kirjattua toimenpidettä siitä, miten eri hallinnonalat voivat liikunnallista elämäntapaa edistää. Lisäksi koordinaatioelin on antanut suosituksia mm. sote-uudistukseen liittyneestä yhdyspintatyöstä. Koordinaatioelin käsitteli vuonna 2022 valtiovarainministeriön raportoinnin pohjalta liikunnan verotuskysymyksiä, mutta konkreettisiin muutoshankkeisiin ei valtiovarainministeriössä ole ryhdytty eikä niihin muutoinakaan näyttäisi nyt olevan edellytyksiä. Liikunnan aluejärjestöjen roolia on selkiytetty ja niiden kanssa on tehty tavoiteohjausasiakirja, jonka toteutumista seurataan säännöllisesti. Elämänkaarelle sijoittuvia liikunnan edistämishjelmiä on meneillään (liikkuva varhaiskasvatus, liikkuva koulu, liikkuva opiskelu, liikkuva aikuinen ja ikäihmisten liikuntahanke) ja niille on valtion talousarviossa osoitettu resursseja. Tässä kokonaisuudessa on pyritty ottamaan kattavasti huomioon eri väestöryhmien tasavertaiset liikuntamahdollisuudet. Liikuntajärjestöjen valtionavustuskriteerit on uudistettu ja uudet kriteerit, joissa eettisillä ja yhdenvertaisuuteen liittyvillä kriteereillä on suuri painoarvo, otettiin käyttöön vuoden 2021 valtionavustuspäätöksissä. Koulupäivän yhteyteen sijoittuva harrastamisen Suomen malli on käynnissä ja siinä on mukana yli 200 kuntaa. Harrastamisen Suomen malli kirjattiin myös uudistetun nuorisolakiin, jonka eduskunta hyväksyi vuonna 2022. Selvitys huippu-urheilulain

tarpeellisuudesta valmistui vuonna 2020 ja selvityksen perusteella Suomessa ei ole tarvetta erilliselle huippu-urheilulaille. Arpajaislain uudistus on toteutettu ja tarkoituksena on, että liikunnan rahoitus tapahtuu kokonaisuudessaan budjettivaroista vuoden 2024 alusta lukien. Olympiarahastoa ei ole voitu pääomittaa valtion toimesta, koska rahaston oma varainhankinta ei ole toteutunut suunnitellulla ja eduskunnan edellyttämällä tavalla.

Esko Ranto, ylijohtaja, opetus- ja kulttuuriministeriö

Valtioneuvoston selonteko tietopolitiikasta ja tekoälystä

VNS 7/2018 vp – EK 53/2018 vp

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto jatkaa yhteistyössä eri hallinnonalojen ja asiantuntijaorganisaatioiden kanssa tietopolitiikan ja tekoälyn eettisen näkökulman käsittelemistä selonteossa esitettyjen periaatteiden konkretisoimiseksi.

1. Opetus- ja kulttuuriministeriö edistää tekoälyn eettisen näkökulman ja periaatteiden käsittelyä koulutusasteiden yhteisen oppimisanalytiikan viitekehyksen kehittämistyössä [kansallisessa oppimisanalytiikkajaostossa](#).

Opetus- ja kulttuuriministeriön asettama asiantuntijaryhmä on laatinut [oppimisanalytiikan viitekehyksen](#), joka pyrkii jäsentämään oppimisanalytiikan keskeisiä näkökulmia analytiikan tekemisen tueksi Suomessa. Viitekehys on julkaistu 10.6.2021.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta (TENK) on yhteistyössä suomalaisen tiedeyhteisön kanssa laatinut [tutkimuseettisen ohjeen hyvästä tieteellisestä käytännöstä](#) (HTK).

Asia ei anna enää aihetta jatkotoimenpiteisiin.

Jonna Korhonen, johtaja, opetus- ja kulttuuriministeriö

1. [Valtioneuvoston periaatepäätös tiedon hyödyntämiseksi ja avaamiseksi](#) kuvaa tietopolitiikan strategiset tavoitteet ja antaa ohjeita ja suuntaviivoja tiedon hyödyntämisen ja avaamisen viranomaistoimien valmisteluun valtionhallinnossa. Osa tavoitteista vaatii kansallisia ratkaisuja, osa on kunkin organisaation omassa toimivallassa. Osaa tavoitteista jo toimeenpannaan hankkeissa ja osa vaatii erillistä valmistelua. Valtiovarainministeriö käynnistää toimeenpanon tiekartan valmistelun.

Valtioneuvosto asetti 2.9.2021 Digitalisaation, datatalouden ja julkisen hallinnon kehittämisen ministerityöryhmän. Ministerityöryhmän tehtävänä on ohjata digitalisaation, tieto- ja teknologiapolitiikan sekä datatalouden kehittämistä sekä koordinoita näihin liittyviä toimenpiteitä ja tilannekuvaa. Asiat valmistelee ministerityöryhmään Digitoimisto,

joka on valtiovarainministeriön, liikenne- ja viestintäministeriön, työ- ja elinkeinoministeriön ja opetus- ja kulttuuriministeriön yhteistyöelin. Sen laajennetussa kokoonpanossa ovat mukana kaikki ministeriöt. Yhteistyön tavoitteena on parantaa koordinaatiota ja tehostaa muun muassa tietopolitiikan johtamista valtioneuvostossa. Yksi esimerkki työn tuloksista on kansallinen digikompassi, joka annettiin valtioneuvoston selontekona (VNS 10/2022 vp) eduskunnalle marraskuussa 2022.

Valtiovarainministeriön asettama tekoälyn ja digitalisaation tutkimuksen valtakunnallinen asiantuntijaryhmä tarkasteli älykkäiden teknologioiden, ja erityisesti niin sanotun tekoälyn tutkimuksen tulevaisuutta, sekä arvioi teknologioiden vaikutuksia eri yhteiskunnan osa-alueisiin. Ryhmä oli monitieteinen ja siinä oli kattavasti edustettuna yliopistoja alueellisesti ja tieteenaloittain. Ryhmän jäsenet ovat myös julkaisseet yhteiskirjoituksia. Asiantuntijaryhmän toimikausi oli 1.2.2020–31.12.2022.

Ryhmä herätti ja kävi keskustelua älykkäiden teknologioiden käyttöön liittyvistä kansallisista ja kansainvälisistä tiedollisista, tutkimuksellisista sekä eettisistä kysymyksistä. Tavoitteiden toteuttamiseksi asiantuntijaryhmä järjesti seminaareja ja tapaamisia. Ryhmä on kansallisen keskustelun lisäksi osallistunut aktiivisesti kansainväliseen keskusteluun erityisesti EU:n uusista puiteohjelmista sekä tukenut ministeriöitä EU:n tekoälysäätelyn kantojen valmistelussa. Ryhmä omassa päätöstilaisuudessaan totesi, että tämä on ollut heille ainutlaatuinen mahdollisuus poikkitieteellisen keskusteluun.

Valtiovarainministeriö on julkaissut [Tiedon äärellä -podcast-sarjaa](#). Teemaa on käsitelty myös uutiskirjeissä ja kolumnissa. Tarkoitus on ylläpitää ja vahvistaa yhteiskunnallista keskustelua. Keskustelua on pitänyt yllä myös parlamentaarinen tietopolitiikka.fi-ryhmä, jossa ovat edustettuina kaikki eduskuntapuolueet.

Olli-Pekka Rissanen, johtava asiantuntija, valtiovarainministeriö

Ylioppilastutkinnon kokeiden rajoituksettomien uusimisien vaikutuksien seuraaminen

HE 41/2018 vp – EV 57/2018 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa ylioppilastutkinnon kokeiden rajoituksettomien uusimisien vaikutuksia.

Ylioppilastutkinnosta annetun lain (502/2019) mukaan kokelaat voivat uusia hyväksytyä koetta rajoituksetta ja hylättyä koetta kolme kertaa kolmen seuraavan tutkintokerran aikana. Aiemman lainsäädännön mukaan hyväksyttyä koetta oli mahdollisuus uusia kerran ja hylättyä koetta kaksi kertaa kolmen seuraavan tutkintokerran aikana.

Uusintailmoittautumisten määrä on kasvanut, mutta kasvu on taittunut kevään 2021 jälkeen. Myös koronatilanne ja korkeakoulujen opiskelijavalintauudistus ovat vaikuttaneet kokeiden uusimiseen. Eniten kasvua on ollut hyväksytyn kokeen uusimisessa ensimmäisen kerran, mikä on ollut mahdollista jo aiemman lainsäädännön mukaisesti.

Uusi ylioppilastutkintolainsäädäntö mahdollistaa hyväksytyn kokeen korotusyrityksen toisen tai useamman kerran. Näissä ilmoittautumisissa kasvu on tasoittunut kevään 2021 jälkeen. Hyväksytyn kokeen toiseen tai sitä seuraaviin uusimiskertoihin oli lukuvuonna 2021–2022 noin 11 400 ilmoittautumista. Lainsäädäntö mahdollistaa saman kokeen toistuvan uusimisen, ja tätä mahdollisuutta käytetään jonkin verran. Lukuvuonna 2021–2022 kuudenteen tai seitsemänteen korotusyritykseen oli noin 80 ilmoittautumista.

Myös hylätyn kokeen uusimismäärät ovat kasvaneet. Eniten kasvua on ollut aiemman lainsäädännön mukaisessa kahden uusimiskerran käyttämisessä. Uuden lainsäädännön mukaiseen kolmanteen uusimiskertaan on lukuvuosittain noin 450 ilmoittautumista.

Hallituksen esityksessä 235/2018 uusittavien kokeiden määrän oli arvioitu kasvavan 13 000:lla vuodessa aikaisempaan tilanteeseen nähden. Uuden lainsäädännön mahdollistamia uusimiskertoja oli lukuvuonna 2021–2022 yhteensä noin 11 800.

Heikki Blom, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

Opintolainan nostaminen osana opintotukea

HE 171/2018 vp – EV 141/2018 vp

1. Eduskunta edellyttää, että selvitetään vaatimus pienituloisista perheistä tulevien toisen asteen opiskelijoiden velvollisuudesta nostaa opintolainaa ennen kuin voi saada toimeentulotukea. Kenenkään opintie ei saa katketa jo toisella asteella rahanpuutteen tai lainanoton takia.
1. Opintolaina on osa opintotukea. Toimeentulotukea ei ole tarkoitettu opintojen pitkäaikaiseen rahoittamiseen, joten yleensä edellytetään, että 18 vuotta täyttäneet opiskelijat hakevat opintolainaa. Opintolainan nostamista ei kuitenkaan edellytetä alle 18-vuotiailta. Lainan hakemista edellytetään sekä ammatillisia opintoja että lukiota suorittavilta. Täysi-ikäiseltä ei kuitenkaan edellytetä opintolainan hakemista, jos se johtaisi kohtuuttomaan lopputulokseen. Esimerkiksi jos opiskelija on lastensuojelun jälkihuollossa, hänellä on vakava sairaus tai koulutuksella on kuntoutukselliset tai syrjäytymisen ehkäisyä tukevat tavoitteet. Perheen toimeentulotukiasiakkuus voidaan ottaa huomioon. Opintotuen ja toimeentulotuen rajapintoja on tarkastella osana mahdollista sosiaaliturvan kokonaisuudistusta.

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

2. Eduskunta edellyttää, että ministeriö seuraa oppimateriaalilisää koskevan uudistuksen kokonaistoimivuutta ja sen vaikutuksia ja antaa tästä asiasta sekä opintotukilain kokonaisuudistuksen tarpeesta sivistysvaliokunnalle selvityksen vuonna 2021.

2. Oppimateriaalilisä on opintotuen toimeenpanosta vastaavan Kelan mukaan toiminut tarkoituksenmukaisesti eikä siitä ole tullut asiakaspalautetta. Oppimateriaalisen toimivuudesta ja vaikutuksista ei ole tehty selvitystä, koska oppivelvollisuus uudistuksen myötä maksuttoman koulutuksen piiriin tulevat uudet opiskelijat ovat saaneet 1.8.2021 oppimateriaalit käyttöönsä maksutta. Oppimateriaalisen maksamista jatketaan kuitenkin edelleen opiskelijoille, jotka eivät kuulu maksuttoman koulutuksen piiriin. Oppimateriaalisen merkitys on siten aiempaa vähäisempi.

Aiemmillä opintotukiuudistuksilla on Valtiontalouden tarkastusviraston tekemän 2010-luvun opintotukiuudistusten tuloksellisuutta arvioivan tarkastusraportin (Valtiontalouden tarkastusviraston tarkastuskertomukset 2/2022) perusteella pystytty parantamaan opiskelijoiden toimeentuloa ja opintolainan käyttökelpoisuutta. Opintolainahyvityksellä näyttäisi olevan myös yhteyttä lyhentyneisiin opiskeluaikoihin.

Opintotuen kehittämistarpeita on tarkastelut koulutuspoliittisessa selonteossa sekä sosiaaliturvauudistuksessa. Opintotuen kokonaisuudistuksen käynnistämisestä on mahdollista päättää seuraavassa hallitusohjelmassa.

Virpi Hiltunen, neuvotteleva virkamies, opetus- ja kulttuuriministeriö

Museolaiksi ja laiksi opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttaminen

HE 194/2018 vp – EV 266/2018 vp

Eduskunta edellyttää, että valtakunnallisten ja alueellisten vastuumuseoiden rahoituksen riittävyyttä suhteutettuna laissa määrättyihin tehtäviin sekä alueellisten vastuumuseoiden määrää suhteutettuna maakunnan tai sen osan tarpeisiin ja erityispiirteisiin arvioidaan osana laajempaa uudistuksen seuranta ja että tästä annetaan selvitys sivistysvaliokunnalle seuraavan vaalikauden lopussa.

Museolain ja museoiden rahoitusjärjestelmän uudistus tuli voimaan vuoden 2020 alussa. Opetus- ja kulttuuriministeriö teki syksyllä 2019 päätökset museoiden hyväksymisestä valtionosuuteen oikeutetuiksi sekä museoiden nimeämisestä alueellisiksi ja valtakunnallisiksi

vastuumuseoiksi sekä rahoituksesta kaudelle 2020–2023. Alueellisten vastuumuseoiden osalta museolain siirtymäsäännöksen mukainen ensimmäinen rahoituskausi kattoi vuodet 2020–2022. Nimettyjen alueellisten vastuumuseoiden toimialueet kattavat koko maan kaikkien kolmen tehtäväalueen (alueellisen museotoiminnan kehittämistehtävä, kulttuuriympäristötehtävä ja alueellinen taidemuseotehtävä) osalta. Ministeriö teki syksyllä 2022 päätöksen alueellisten vastuumuseoiden rahoituksesta vuosille 2023–2026. Museoiden määrä ja käytettävissä olevien henkilötövuosien määrät säilyivät ennallaan. Järjestelmän nelivuotisen syklin mukaisesti tammikuussa 2023 avautui uusille museoille haku perusvaltionosuuden piiriin sekä nykyisten museoiden edellytysten tarkistaminen. Tältä pohjalta ministeriö tulee tekemään rahoituskautta 2024 – 2027 koskevat päätökset syksyllä 2023. Ministeriö seuraa uudistuksen tavoitteiden toteutumista, järjestelmän toimivuutta ja resurssien riittävyyttä erityisesti nelivuotisen rahoitus- ja raportointiedon perusteella. Tätä varten ministeriö käynnisti joulukuussa 2022 museolain uudistusta koskevan arvioinnin, jonka väliraportti valmistuu 15.2.2023 mennessä ja lopullinen raportti 30.4.2023 mennessä. Väliraportin pohjalta ministeriö arvioi ja antaa valiokunnalle selvityksen erityisesti koskien valtakunnallisten ja alueellisten vastuumuseoiden rahoituksen riittävyyttä suhteutettuna laissa määrättyihin tehtäviin sekä alueellisten vastuumuseoiden määrää suhteutettuna maakunnan tai sen osan tarpeisiin.

Eeva Teräsvirta, kulttuuriasiainneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

Ylioppilastutkinnon uusi tutkintorakenne

HE 235/2018 vp – EV 242/2018 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa ja arvioi, miten ylioppilastutkinnon uusi rakenne vaikuttaa lukio-opintojen ja ylioppilastutkinnon suorittamiseen, ottaen erityisesti huomioon kahta tutkintoa suorittavat opiskelijat ja aikuisopiskelijat, ja antaa siitä sivistysvaliokunnalle selvityksen, kun uudistuksen toimeenpanosta on saatavissa seurantatietoa riittävästi.
1. Ylioppilastutkinnosta annetun lain (502/2019) mukaista uutta tutkintorakennetta, jossa kokelaan on suoritettava viisi koetta, koskevaa säännöstä sovelletaan niihin kokelaisiin, jotka aloittavat tutkinnon suorittamisen kevään 2022 tutkintokerrasta lukien. Vuonna 2022 uuden tutkintorakenteen mukaisen tutkinnon suoritti vasta noin 1070 ylioppilasta eli alle 4 prosenttia kaikista vuoden 2022 ylioppilaista.

Uuden ylioppilastutkintolain mukaan kokelas voi sisällyttää hyläytyyn tutkintoon sisällyneet hyväksytyt kokeet uuteen tutkintoon kolmen vuoden ajan aiemmin suoritettun kokeen hyväksymisestä. Uudistuksen tavoitteena on ollut ehkäistä tilanteita, joissa tutkinto jää kokonaan suorittamatta ja nopeuttaa tutkinnon suorittamista. Vuonna 2022 noin 110 ylioppilasta eli noin 10 prosenttia uuden tutkintorakenteen mukaan valmistuvista

ylioppilaista sisällytti hyväksytyjä kokeita aiemmasta hylätystä tutkinnosta. Sisällyttäminen on mahdollistanut näille kokelaille sujuvan valmistumisen hylätystä tutkinnosta huolimatta. Uudistuksen toimeenpanosta on enemmän seurantatietoa vasta, kun pääosa ylioppilaista on valmistunut uuden tutkintorakenteen mukaisesti.

Heikki Blom, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus harkitsee uuden esityksen tekemistä englanninkielisen ylioppilastutkinnon järjestämisen ja suorittamisen mahdollistamiseksi. Esityksessä tulee ottaa huomioon kansalliskielten asema ja perustuslain vaatimukset.

2. Hallitus ei ole valmistellut eduskunnalle esitystä englanninkielisen ylioppilastutkinnon järjestämisestä. Asia ei anna aihetta jatkotoimenpiteisiin.

Heikki Blom, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

Paperittomien ja turvapaikkaa hakevien lasten oikeus varhaiskasvatukseen sekä varhaiskasvatusikäisten oikeus vuorohoitoon

HE 34/2019 vp – EV 43/2019 vp

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto selvittää ja selkeyttää kuluva vaalikauden aikana varhaiskasvatuslain 6 pykälän 3 momentin tarkoittamien lasten, esimerkiksi turvapaikanhakijalasten, varhaiskasvatusoikeuden yhdenvertaisen turvaamisen sekä ryhtyy selvityksen perusteella tarvittaviin toimenpiteisiin.

1. Osana hallitusohjelman toimeenpanoa opetus- ja kulttuuriministeriö ja Opetushallitus selvittivät [keväällä 2020 kuntiin tehdyllä kyselyllä](#), miten paperittomien ja turvapaikkaa hakevien lasten varhaiskasvatus toteutuu. Kyselyn mukaan 15 prosenttia kunnista järjesti varhaiskasvatusta turvapaikkaa hakeville lapsille. Lisäksi 11 prosenttia kunnista ilmoitti järjestävänsä varhaiskasvatusta turvapaikkaa hakeville lapsille siinä tapauksessa, että se toteutetaan lastensuojelun avohuollon tukitoimena. Vastanneista kunnista 2,5 prosenttia ilmoitti järjestävänsä varhaiskasvatusta myös paperittomille lapsille. Lisäksi 6 prosenttia oli valmis järjestämään varhaiskasvatusta paperittomille lapsille siinä tapauksessa, että se toteutetaan lastensuojelun tukitoimena.

Turvattomista oloista tulleiden lasten varhaiskasvatuksen järjestämiseen myönnettäviin avustuksiin myönnettiin vuoden 2022 toisella lisätalousarviopäätöksellä 63 500 000 euron määräraha. Avustuksia myönnettiin varhaiskasvatuksen järjestäjille yhteensä noin 7 139 000 euroa vuoden 2022 kustannuksiin. Opetus- ja kulttuuriministeriö valmisteli

opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muutoksen, jolla lakiin lisättiin säännös erityisavustuksesta tilapäistä suojelua hakevien tai saavien, kansainvälistä suojelua hakevien taikka ilman oleskeluoikeutta olevien lasten varhaiskasvatukseen. Rahoituslain muutos (884/2022, 46 pykälä) tuli voimaan 1.1.2023. Uuden säännöksen mukaan kunnalle tai kuntayhtymälle voidaan myöntää erityisavustusta sellaisten tilapäistä suojelua hakevien tai saavien, kansainvälistä suojelua hakevien taikka ilman oleskeluoikeutta olevien lasten varhaiskasvatuslain mukaisen varhaiskasvatuksen järjestämiseen, joilla ei ole kotikuntalain (201/1994) mukaista kotikuntaa, valtion talousarviossa tarkoitukseen osoitetun määrärahan puitteissa. Kunta tai kuntayhtymä voi sisällyttää hakemukseen myös yksityistä varhaiskasvatusta. Erityisavustusta ei myönnetä avoimeen varhaiskasvatustoimintaan.

Tarja Kahiluoto, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto selvittää kuluva vaalikauden aikana varhaiskasvatusikäisten ja pienten koululaisten vuorohoidon tarpeen ja toteutumisen sekä ryhtyy selvityksen tulosten perusteella tarvittaviin toimiin lainsäädännön muuttamiseksi vuorohoidon palvelun varmistamiseksi.

2. Varhaiskasvatuslain 13 pykälän mukaan oikeus vuorohoitoon on lapsella, joka tarvitsee sitä vanhemman tai muun huoltajan työssäkäynnin tai opiskelun vuoksi. Lain 1 pykälän mukaan myös pienet koululaiset voivat saada varhaiskasvatusta, mikäli erityiset olosuhteet sitä vaativat. [Varhaiskasvatuksen tietovaranto VARDAn tietojen mukaan](#) vuorohoidossa oli vuonna 2021 11 649 lasta eli vajaat neljä prosenttia varhaiskasvatuksen piirissä olevista lapsista. Näistä lapsista reilu 100 oli 7-vuotiaita tai sitä vanhempia. Varhaiskasvatuksen subjektiivisen oikeuden ulottaminen vuorohoitoon sekä pienille koululaisille edellyttäisi merkittävästi uusia resursseja.

Asiassa ei ole uutta ilmoitettavaa.

Tarja Kahiluoto, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

Esittävän taiteen edistäminen

HE 132/2020 vp – EV 164/2020 vp

Eduskunta edellyttää, että opetus- ja kulttuuriministeriö seuraa lainmuutoksen toimeenpanoa ja sen vaikutuksia ottaen huomioon esittävän taiteen eri alat sekä erityisesti vapaan kentän toimijoiden asema ja antaa selvityksen sivistysvaliokunnalle kahden vuoden kuluttua lain voimaantulosta.

”Laki esittävän taiteen edistämisestä tuli voimaan vuoden 2022 alusta. Vuoden 2021 aikana toteutettiin lain toimeenpanon edellyttämiä toimia kuten haku valtionosuuteen

oikeutetuksi ja esittävän taiteen valtionosuuslautakunnan asettaminen hakijoiden arvioimiseksi. Hyväksyttiin 114 hakijasta 100 toimijaa valtionosuuteen oikeutetuksi. Näistä 31 on musiikin ja 69 muun esittävän taiteen edustajaa. Päätös tehtiin edellyttäen, että eduskunta hyväksyy hallituksen esityksen vuoden 2022 talousarvioksi. Kaikki aikaisemmin valtionosuutta saaneet toimijat säilyttivät asemansa ja ns. uusia toimijoita lain piiriin hyväksyttiin kaikkiaan 15. Uusista toimijoista yksi oli kuoro ja yksi jazzyhtye, kaksi sirkustaiteen ja kolme tanssitaiteen toimijaa. Uusia puheteattereita hyväksyttiin seitsemän. Uudistuksen toteuttamiseen on kaikkiaan käytössä vuonna 2022 yhteensä 13 miljoonaa euroa, josta 5 miljoonaa kohdentuu ns. vapaiden ryhmien toiminnan vahvistamiseen Taiteen edistämiskeskuksen kautta. Ministeriö valmistautuu antamaan sivistysvaliokunnalle selvityksen lakimuutoksen vaikutuksista kahden vuoden kuluttua lain voimaantulosta.”

Asiassa ei ole uutta ilmoitettavaa.

Katri Santtila, kulttuuriasianneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

Oppivelvollisuuden laajentaminen

HE 173/2020 vp – EV 218/2020 vp

1. Eduskunta edellyttää, että oppivelvollisuus uudistuksen ohella tulee edelleen jatkaa koko koulutuspolun uudistamiseksi ja vahvistamiseksi tähtääviä toimia, sillä ne tukevat ja ovat edellytyksenä myös oppivelvollisuus uudistuksen tavoitteiden ja toimeenpanon onnistumisessa.

1. Oppivelvollisuuden laajentamista on tuettu perusopetuksessa, lukiokoulutuksessa ja ammatillisessa koulutuksessa eri koulutusmuotojen omilla ja yhteisillä kehittämisohjelmilla. Varhaiskasvatuksen sekä esi- ja perusopetuksen laadun ja tasa-arvon Oikeus oppia -kehittämisohjelmaa toteutettiin vuosina 2020–2022. Osa kehittämisohjelmassa käynnistetyistä hankekokonaisuuksista jatkuu vielä vuoden 2024 loppuun. Oikeus oppia -ohjelmalla on tällä hallituskaudella tehty yhteensä 395 miljoonan euron panostus varhaiskasvatuksen sekä esi- ja perusopetuksen laatuun ja tasa-arvoon. Ohjelman avulla on toteutettu useita merkittäviä valtakunnallisia kehittämishankkeita esimerkiksi kouluopissaolojen vähentämiseksi, digitaalisen osaamisen vahvistamiseksi ja sairaalaopetuksen kehittämiseksi, vahvistettu lainsäädäntöä, tuettu ja kannustettu paikallista ja alueellista kehittämistyötä, käynnistetty tutkimus- ja selvityshankkeita ja ennen kaikkea tuotu lisäresursseja koulujen ja oppilaitosten arkeen.

Ammatillisen koulutuksen laadun ja tasa-arvon Oikeus osata -kehittämisohjelma käynnistyi vuonna 2020 ja se jatkui vuoden 2022 loppuun. Kehittämisohjelman tavoitteena on ollut ammattiin opiskelevien oppimisen ja oppimistulosten parantaminen, eriarvoisuuden vähentäminen sekä opiskelijoiden hyvinvoinnin, yhteisöllisyyden ja osallisuuden vahvistaminen.

Kehittämishojelman avulla on tuettu oppivelvollisuuden laajentamisen toimeenpanoa muun muassa lisäämällä opetuksen ja ohjauksen määrää ja parantamalla niiden laatua määräaikaisten lisärahoituksen turvin sekä kohdentamalla opetusta ja ohjausta henkilökohtaistamisen kautta erityisesti niille opiskelijoille, jotka tarvitsevat eniten tukea opinnoissaan. Lisäksi kehittämishojelman toimenpiteillä on vahvistettu henkilökohtaistamista, opiskelijoiden perustaitoja ja jatko-opintovalmiuksia sekä parannettu oppimisen edellytyksiä kehittämällä pedagogista johtamista. Kehittämishojelman toimenpiteitä on rahoitettu kolmen vuoden aikana yhteensä yli 270 miljoonalla eurolla. Lisäksi ammatillisen koulutuksen strategiarahoitusta on suunnattu tukemaan kehittämishojelman tavoitteita. Osa kehittämishojelmassa rahoitetuista hankkeista jatkuu vuoden 2024 loppuun.

Vuosina 2021–2022 on toteutettu lukiokoulutuksen laatu- ja saavutettavuusohjelma, jonka toimenpitein on nostettu osaamistasoa ja osaamisen laatua, kavennettu osaamiseroja, edistetty lukiolaisten hyvinvointia sekä vahvistettu koulutuksen tasa-arvoa, yhdenvertaisuutta ja saavutettavuutta. Kehittämishojelman avulla on tuettu oppivelvollisuuden laajentamista sekä lukiolain ja opetussuunnitelmien toimeenpanoa. Kehittämishojelman toimenpiteisiin on kohdistettu 15 miljoonaa euroa.

Osana oppivelvollisuuden laajentamista lisäresursseja on kohdennettu oppivelvollisten ohjaukseen perusopetuksessa, nivelvaiheen koulutuksessa, lukiokoulutuksessa ja ammatillisessa koulutuksessa. Lisäresurssien tehokkaan ja laadukkaan käytön varmistamiseksi Opetus- ja kulttuuriministeriö käynnisti vuonna 2020 perusasteen ja toisen asteen yhteisen opinto-ohjauksen kehittämishojelman. Opinto-ohjausta on vahvistettu pysyvällä noin 24,3 miljoonan vuosittaisella rahoituksella, josta noin 20 miljoonaa euroa on oppivelvollisuuden laajentamiseen varattua pysyvää rahoitusta. Lisäksi ohjauksen kehittämiseen ja vahvistamiseen on osoitettu noin 9,3 miljoonaa euroa hankerahoituksena vuosina 2020–2022. Opinto-ohjauksen kehittämishojelman toimenpiteillä on tuettu ja vahvistettu opinto-ohjauksen toteutumista ja systemaattisuutta peruskoulutuksessa ja toisella asteella. Lisäksi on vahvistettu jatkumoa perusopetuksesta toiselle asteelle.

Opetusministerin 22.11.2021 asettaman toisen asteen koulutuksen yhteistyön ja järjestäjäjärakenteen kehittämishanke valmisteli toimenpiteitä toisen asteen koulutuksen saatavuuden varmistamiseksi ja työelämän ja yhteiskunnan osaamistarpeisiin vastaamiseksi. Tavoitteena oli uudistaa toisen asteen toimintamuotoja siten, että ne vastaavat yhteiskunnan tuleviin haasteisiin sekä varmistaa oppivelvollisten koulutuksen hyvä saavutettavuus ja laatu. Kehittämishankkeen loppuraportti julkaistiin 27.9.2022 (Laadukas toisen asteen koulutus kaikille, Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2022:31).

Tiina Silander, johtaja, opetus- ja kulttuuriministeriö

2. Eduskunta edellyttää, että oppivelvollisuus uudistuksessa hallitus huomioi perusopetuksessa tehostettua tukea, erityistä tukea ja vaativaa erityistä tukea saaneiden oppilaiden oikeuden tukeen toisella asteella ja nivelvaiheen koulutuksessa.

2. Oppivelvollisuuden laajentuessa voimassa olevan lainsäädännön mukaiset tukitoimet ovat nykytilaa vastaavasti oppivelvollisten käytössä. Oppivelvollisuus uudistuksen yhteydessä myös laajennetaan ja yhtenäistetään nivelvaiheen eli uuden tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen opiskelijoiden oikeutta erityiseen tukeen ja vaativaan erityiseen tukeen.

Lukiolain mukaan opiskelijalla, jolla on kielellisten erityisvaikeuksien tai muiden oppimisvaikeuksien vuoksi vaikeuksia suoriutua opinnoistaan, on oikeus saada erityisopetusta ja muuta oppimisen tukea yksilöllisten tarpeidensa mukaisesti. Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain mukaan opiskelijalla on oikeus erityiseen tukeen, jos hän oppimisvaikeuksien, vamman, sairauden tai muun syyn vuoksi tarvitsee pitkäaikaista tai säännöllistä erityistä oppimisen ja opiskelun tukea tutkinnon tai koulutuksen perusteiden mukaisten ammattitaitovaatimusten tai osaamistavoitteiden saavuttamiseksi. Erityisellä tuella tarkoitetaan opiskelijan tavoitteisiin ja valmiuksiin perustuvaa suunnitelmallista pedagogista tukea sekä erityisiä opetus- ja opiskelujärjestelyitä. Oikeus vaativaan erityiseen tukeen on opiskelijalla, joilla on vaikeita oppimisvaikeuksia taikka vaikea vamma tai sairaus, joiden vuoksi hän tarvitsee yksilöllistä, laaja-alaista ja monipuolista erityistä tukea.

Ammatillisen koulutuksen lainsäädäntöä vastaavat oikeudet saada erityistä tukea ja vaativaa erityistä tukea sisältyvät uuteen lakiin tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta. Lakiin sisältyy myös uudenlainen säännös, jonka mukaan koulutuksen järjestäjän on selvitettävä ja arvioitava opiskelijan erityisen tuen tarve oppivelvolliselle perusopetuksen aikana tehdyn erityisen tuen päätöksen pohjalta. Myös ammatillisesta koulutuksesta annettuun lakiin on lisätty säännös opintonsa aloittavan oppivelvollisen erityisen tuen tarpeen arvioinnista perusopetuksessa tehdyn erityisen tuen päätöksen pohjalta. Lisäksi on laajennettu oppivelvollisuuslain mukaisessa ohjaus- ja valvontavastuussa olevan asuinkunnan tiedonsaantioikeuksia oppivelvollisen erityisen tuen tarpeesta. Kyseiset ammatillisesta koulutuksesta annetun lain ja oppivelvollisuuslain muutokset ovat tulleet voimaan 1.8.2022 alkaen.

Opiskelijan tarvitsemat tukitoimet arvioidaan opintojen alkaessa ja niitä päivitetään opintojen aikana. Tukitoimien tarvetta arvioidaan ja selvitetään myös opintojen aikana. Uudessa oppivelvollisuuslaissa on myös nimenomainen säännös, jonka mukaan koulutuksen järjestäjän tulee arvioida opiskelijan saamien tukitoimien tarve ja riittävyys, jos oppivelvollisen opinnoissa edistyminen on puutteellista tai oppivelvollinen on aikeissa keskeyttää opintonsa. Kaikissa koulutusmuodoissa oppivelvolliselle laaditaan henkilökohmainen suunnitelma, jonka laadinnan yhteydessä selvitetään ja johon kirjataan opiskelijan

tarvitsemat tukitoimet. Lukiolain mukaan tukitoimet kirjataan henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaan vain opiskelijan pyynnöstä.

Anne Ekroth, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

3. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa ja varmistaa sen, että erityistä tukea tarvitseville ja vammaisille nuorille taataan opintojen kannalta olennaiset tukivälineet.

3. Vammaisten opiskelijoiden oikeudesta tarvittaviin apuvälineisiin ja avustajapalveluihin säädetään koulutusmuodosta riippuen joko koulutuslainsäädännössä tai muussa lainsäädännössä. Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain mukaan erityistä tukea saavalla opiskelijalla on oikeus opiskelun edellyttämiin avustajapalveluihin ja erityisiin apuvälineisiin. Vammaispalveluista säädetään sosiaalihuoltolaissa, vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annetussa laissa sekä kehitysvammaisten erityishuollosta annetussa laissa. Tulkkauspalveluista säädetään vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelusta annetussa laissa.

Uudistuksen valmistelun yhteydessä on ollut esillä, että erityisesti perusopetuksesta toiselle asteelle siirtyessä vammaisilla nuorilla ja heidän huoltajillaan ei usein ole riittävästi tietoa oikeudesta erilaisiin palveluihin ja niiden hakemiseen. Oppivelvollisuuslakiin lisättiin eduskuntakäsittelyn yhteydessä nimenomainen säännös, jonka mukaan toisen asteen oppivelvollisuuskoulutuksessa koulutuksen järjestäjän tulee yhdessä oppivelvollisen ja hänen huoltajansa tai muun laillisen edustajansa kanssa selvittää palveluiden ja tukitoimien tarve sekä ohjata oppivelvollista hakemaan tarvittavia palveluita ja tukitoimia. Opetus- ja kulttuuriministeriö julkaisi 1.10.2021 [oppivelvollisuuden laajentamisen toimeenpanon seurantasuunnitelman 2021 – 2024](#) (Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2021:45).

Oppivelvollisuuden laajentamisen seurantasuunnitelman mukaan opetus- ja kulttuuriministeriö käynnistää yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön kanssa selvityksen vammaisille opiskelijoille tarkoitettujen palveluiden ja tukitoimien saatavuudesta. Selvityksen valmistelu on käynnistetty vuoden 2021 aikana yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön kanssa. Selvityksen aikana on tarkoitus tehdä tiivistä yhteistyötä keskeisten sidosryhmien, kuten Kuntaliiton, Kelan ja Terveystieteiden tutkimuskeskuksen kanssa. Selvitystyö tulee jakaantumaan kolmeen osavaiheeseen: 1) nykytilan kuvaus, muun muassa voimassa oleva lainsäädäntö ja sen toimivuus ottaen huomioon kytkennät opiskeluhuoltoon, 2) palveluiden ja tukitoimien saatavuuden nykytilan selvittäminen koulutuksen järjestäjille ja opiskelijoille suunnatuilla kyselyillä ja 3) ehdotukset tarvittavista toimenpiteistä mukaan lukien mahdolliset lainsäädännön muutostarpeet. Vaihe 1) on käynnistetty syksyllä 2021, vaihe 2) on toteutettu keväällä 2022 ja vaihe 3) on puolestaan käynnistetty syksyn 2022 aikana. Selvitys valmistuu keväällä 2023.

Anne Ekroth, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

4. Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa sivistysvaliokunnalle selvityksen toimenpiteineen siitä, miten vammaisten ja erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden tarvitsemien tukipalveluiden saatavuus toteutetaan eri organisaatioiden välisellä yhteistyöllä niin, että se selkeyttää ja parantaa tukipalveluiden saatavuutta ja oikea-aikaisuutta.

4. Oppivelvollisuuden laajentamisen seurantasuunnitelman mukaan opetus- ja kulttuuriministeriö käynnistää yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön kanssa selvityksen vammaisille opiskelijoille tarkoitettujen palveluiden ja tukitoimien saatavuudesta. Selvityksen valmistelu on käynnistetty vuoden 2021 aikana yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön kanssa. Selvityksen aikana on tarkoitus tehdä tiivistä yhteistyötä keskeisten sidosryhmien, kuten Kuntaliiton, Kelan ja Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen kanssa. Selvitystyö tulee jakaantumaan kolmeen osavaiheeseen: 1) nykytilan kuvaus, muun muassa voimassa oleva lainsäädäntö ja sen toimivuus ottaen huomioon kytkennät opiskeluhuoltoon, 2) palveluiden ja tukitoimien saatavuuden nykytilan selvittäminen koulutuksen järjestäjille ja opiskelijoille suunnatuilla kyselyillä ja 3) ehdotukset tarvittavista toimenpiteistä mukaan lukien mahdolliset lainsäädännön muutostarpeet. Vaihe 1) on käynnistetty syksyllä 2021, vaihe 2) on toteutettu keväällä 2022 ja vaihe 3) on puolestaan käynnistetty syksyn 2022 aikana. Selvitys valmistuu keväällä 2023.

Anne Ekroth, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

5. Eduskunta edellyttää, että erityistä tukea tarvitsevien ja vammaisten nuorten riittävä toisen asteen koulutuspaikkojen alueellinen saatavuus ja määrä turvataan ja sitä seurataan.

5. Oppivelvollisuuden laajentamisen seurantasuunnitelman mukaan oppivelvollisten koulutukseen hakeutumista ja pääsyä seurataan vuosittain ottaen huomioon koulutukseen pääsyn ja oppivelvollisten ohjauksen kannalta kriittiset ajankohdat pitkin vuotta. Esimerkiksi hakeutumista, opiskelupaikan saamista ja opiskelupaikan vastaanottamista on tarkoitus seurata vuosittain opiskelijavalintarekisteristä ilmenevien yhteishaun hakijamäärien ja valintatulosten perusteella. Opetuksen ja koulutuksen valtakunnallisesta tietovarannosta (KOSKI) saadaan tarvittaessa milloin tahansa tietoja oppivelvollisten opiskelijoiden opintojen aloittamisesta, keskeyttämisestä ja tutkinnon suorittamisesta.

Erityistä tukea tarjotaan kaikissa ammatillisissa oppilaitoksissa sekä uudessa tutkintokoulutukseen valmentavassa koulutuksessa. Tehtävä järjestää koulutusta vaativaan erityiseen tukeen oikeutetuille opiskelijoille on annettu yhteensä 11 koulutuksen järjestäjälle, ja kyseiselle kohderyhmälle suunnattua koulutusta on tarjolla jokaisessa maakunnassa. Vaativan erityisen tuen koulutuspaikkojen alueellista saatavuutta ja riittävyyttä seurataan vuosittain erikseen osana oppivelvollisten hakeutumisen ja koulutukseen pääsyn seuranta. Oppivelvollisuuden laajentamisen seurantasuunnitelmassa todetaan,

että mikäli kaikki erityistä tukea tarvitsevat ja vammaiset oppivelvolliset eivät saa kaikilla alueilla opiskelupaikkaa, selvitetään syyt poikkeamiin ja haetaan ratkaisut mahdollisiin esiin nouseviin ongelmiin.

Vaativaan erityiseen tukeen oikeutettujen oppivelvollisten ja erityisesti TELMA-koulutuksen opiskelupaikkojen riittävydessä on ollut ongelmia kevään 2021 yhteishaussa. Opetus- ja kulttuuriministeriö on kesän ja syksyn 2021 aikana selvittänyt tilannetta yhteistyössä ammatillisten erityisoppilaitosten kanssa sekä ohjeistanut asiassa oppivelvollisuuslain mukaisessa ohjaus- ja valvontavastuussa olevia asuinkuntia. Koulutuksen järjestäjät ovat kesän ja syksyn 2021 aikana lisänneet vaativan erityisen tuen opiskelija-paikkoja. Opetus- ja kulttuuriministeriö on 2.12.2021 päivätyllä lisäsuoritepäätöksellä kohdennanut 137 opiskelijavuotta vaativan erityisen tuen järjestämiseen tarkoitettujen koulutuspaikkojen lisäämiseen oppivelvollisille. Tarvittaessa ministeriö voi ohjata koulutustarjonnan määrää myös järjestämislupien kautta. Ammatillisten erityisoppilaitosten lisäksi vaativaan erityiseen tukeen oikeutetuille tarkoitettua koulutusta järjestävät ne koulutuksen järjestäjät, joille on järjestämisluvassa myönnetty rajattu vaativan erityisen tuen järjestämistehtävä. Vuonna 2021 ministeriö on järjestämisluvan muutoksella lisännyt yhden rajatun tehtävän saaneen koulutuksen järjestäjän vaativan erityisen tuen opiskelijavuosien määrää oppivelvollisten koulutustarpeen perusteella.

Kevään 2022 osalta opetus- ja kulttuuriministeriö on ohjeistanut, että koulutuksen järjestäjien tulee yhteistyössä alueen perusopetuksen järjestäjien kanssa ennakoida vaativan erityisen tuen opiskelijapaikkojen tarvetta ja varata yhteishaussa riittävä määrä aloituspaikkoja alueen vaativaan erityiseen tukeen oikeutettujen oppivelvollisten opiskelumahdollisuuksien varmistamiseksi. Vuoden 2022 yhteishaun vaativan erityisen tuen hakijamäärä kasvoi merkittävästi, mutta siitä huolimatta opiskelijat saivat aiempaa paremmin opiskelupaikan. Tähän vaikutti myös oppivelvollisuuslain muutos säännökseen, jolla täsmennettiin opiskelupaikan osoittamista koskevaa säätelyä siten, että vaativaan erityiseen tukeen oikeutetuille oppivelvollisille voidaan oppivelvollisen tai hänen huoltajansa suostumuksella osoittaa opiskelupaikka jo ennen laissa säädetyn kahden kuukauden määräajan päättymistä ja opiskelupaikan osoittamisen jälkeen oppivelvollisella tulee olla mahdollisuus aloittaa osoitetussa opiskelupaikassa mahdollisemman pian. Lisäksi opetus- ja kulttuuriministeriö on 30.11.2022 päivätyllä lisäsuoritepäätöksellä kohdennanut yhteensä 337 tavoitteellista opiskelijavuotta vaativan erityisen tuen järjestämiseen tarkoitettujen koulutuspaikkojen lisäämiseen oppivelvollisille.

Opiskelupaikkojen riittävyyttä on tarkoitus seurata myös jatkossa ja mahdollisiin ongelmiin puututaan tarvittaessa ohjeistuksen tai lainmuutosten kautta. Opetus- ja kulttuuriministeriö on käynnistänyt vuonna 2022 myös yhteishakuasetuksen muutoksen valmistelun, jonka mukaan koulutuksen aloituspaikkoja voidaan oppivelvollisten TELMA-koulutukseen hakijoiden osalta muuttaa tarvittaessa vielä koulutuspaikkojen varasijojen voimassa oloon saakka. Muutos on perusteltu siksi, että TELMA-hakijoiden

koulutusvaihtoehtoja on vaativan erityisen tuen tarpeen vuoksi merkittävästi vähemmän kuin muilla hakijoilla. Tämä mahdollistaa oppivelvollisten TELMA-koulutukseen hakijoiden aiempaa nopeamman ja joustavamman valinnan koulutukseen tilanteissa, joissa hakijoiden määrää eri alueilla on vaikea ennakoida.

Anne Ekroth, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

6. Eduskunta edellyttää, että opinto-ohjauksen riittävät resurssit turvataan ja niiden saatavuutta seurataan.

6. Perusopetuslain 11 a pykälän mukaisesti oppilaalla on oikeus saada opetussuunnitelman mukaista oppilaanohjausta. Sellaisella perusopetuksen oppimäärää suorittavalla oppilaalla, joka tarvitsee perusopetuksen jälkeisiin jatko-opintoihin hakeutumiseen liittyvää tukea, on oikeus saada opetussuunnitelman mukaisen oppilaanohjauksen lisäksi tarpeidensa mukaista henkilökohtaista oppilaanohjausta (tehostettu henkilökohtainen oppilaanohjaus). Tehostetussa henkilökohtaisessa oppilaanohjauksessa oppilaalle annetaan henkilökohtaista ja muuta oppilaanohjausta sekä laaditaan henkilökohtainen jatko-opintosuunnitelma. Tehostettua henkilökohtaista oppilaanohjausta annetaan 8. ja 9. vuosiluokalla.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on myöntänyt valtionavustuksia perusopetuksen oppilaanohjauksen kehittämiseksi vuosille 2021–2022 yhteensä 3 miljoonaa euroa. Valtionavustus on tarkoitettu perusopetuksen oppilaanohjauksen toimintatapojen kehittämiseen ja uudistamiseen sekä alueellisen koordinaation ja vaikuttavuuden vahvistamiseen. Avustuksen tavoitteena on kannustaa kuntia yhteistyöhön perusopetuksen oppilaanohjauksen kehittämisessä. Avustusta on käytetty myös oppivelvollisuuden laajentumisen yhteydessä 1.8.2021 alkaen käyttöön otettavan tehostetun henkilökohtaisen oppilaanohjauksen paikallisten käytänteiden ja toteutuksen suunnitteluun.

Avustuksella on rahoitettu 22 paikallista kehittämisverkostoa, joihin on osallistunut 96 opetuksen järjestäjää. Opetus- ja kulttuuriministeriö on tukenut kehittämisverkostoja Itä-Suomen yliopiston ohjauksen koulutuksen toteuttamalla koulutus- ja koordinaatio-ohjelmalla. Opinto-ohjausta kehitetään myös mm. päivittämällä hyvän ohjauksen kriteerit Opetushallituksen vetämänä yhteistyössä sidosryhmien kanssa sekä selvittämällä perusopetuksen työelämään tutustumisjaksojen toteutumiseen liittyviä tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuskysymyksiä.

Itä-Suomen yliopiston Ohjauksen koulutus toteuttaa vuosina 2023–2024 tutkimuksen tehostetun henkilökohtaisen oppilaanohjauksen käytäntöjen perusteellisesta kuvaamisesta erilaisina seuraamuksineen. Tutkimuksessa tuotetaan perustavaa tietoa tehostetun henkilökohtaisen ohjauksen käytännön toteutumisesta erilaisissa kouluissa. Tavoitteena on kehittää tehostettua henkilökohtaista oppilaanohjausta niin, että oppilaanohjaus olisi

tuloksellista ja yhdenvertaista, yhteisöllistä ja koko kouluyhteisön jaetun ohjaustietoisuuden ja -toiminnan kannattelemaa.

Ammatillisen koulutuksen opinto-ohjauksen kehittäminen on toteutettu osana Oikeus osata -ohjelmaa, opinto-ohjauksen kehittämisen ja ohjauksen laadun parantamisen osakokonaisuudessa. Ohjelmassa on kehitetty hakeutumisvaiheen ohjausta, erityisesti nivelvaiheissa, opintojen aikaista ohjausta sekä jatko-ohjausta, ml. opintojen aikainen urasuunnittelu. Lisäksi on luotu vaativan erityisen tuen valtakunnalliset ohjausmallit sekä laadittu hyvän ohjauksen kriteerit. Opetushallitus on myöntänyt valtionavustusta yhteensä 5,6 miljoonaa euroa ohjelmassa toteutettaville hankkeille.

Lukiokoulutuksessa ohjauksen kehittämishanke on toteutettu osana lukiokoulutuksen laatu- ja saavutettavuusohjelmaa. Lukiokoulutuksen järjestäjille myönnettiin 3,8 miljoonaa euroa avustuksina opinto-ohjauksen kehittämiseen vuonna 2022. Opetushallituksen ylläpitämän Lukioden kehittämisverkoston (LUKE-verkoston) yhteyteen on perustettu syksyllä 2022 opinto-ohjaajien verkosto, jonka tavoitteena on tukea lukioden opinto-ohjaajia lukiokoulutuksen toimintakulttuurin muutoksissa sekä pedagogiikan ja oppimisympäristöjen kehittämisessä. Verkostossa levitetään lukioden laatutyöhön, opinto-ohjaukseen, korkeakoulu- ja työelämäyhteistyöhön sekä kansainvälisyyteen liittyviä käytäntöjä ja toimintamalleja. LUKE-verkoston kautta on mahdollisuus myös ohjauksen materiaalien jakamiseen, osaamisen kehittämiseen ja tapahtumien järjestämiseen.

Heli Nederström, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö
Ulla-Jill Karlsson, neuvotteleva virkamies, opetus- ja kulttuuriministeriö
Heikki Blom, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

7. Eduskunta edellyttää, että oppilaalle tai opiskelijalle, jolla on oppimisvaikeuksia, neuropsykologisia ongelmia tai mielenterveyden haasteita, tulee järjestää riittävä ja tarvittava tuki koko koulutuspolulla mukaan lukien nivelvaiheen koulutus ja että tuen saatavuutta seurataan.

7. Oppivelvollisuuden laajentuessa voimassa olevan lainsäädännön mukaiset tukitoimet ovat nykytilaa vastaavasti oppivelvollisten käytössä. Oppivelvollisuusuudistuksen yhteydessä myös laajennetaan ja yhtenäistetään nivelvaiheen eli uuden tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen opiskelijoiden oikeutta erityiseen tukeen ja vaativaan erityiseen tukeen. Lukiolain mukaan opiskelijalla, jolla on kielellisten erityisvaikeuksien tai muiden oppimisvaikeuksien vuoksi vaikeuksia suoriutua opinnoistaan, on oikeus saada erityisopetusta ja muuta oppimisen tukea yksilöllisten tarpeidensa mukaisesti. Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain mukaan opiskelijalla on oikeus erityiseen tukeen, jos hän oppimisvaikeuksien, vamman, sairauden tai muun syyn vuoksi tarvitsee pitkäaikaista tai säännöllistä erityistä oppimisen ja opiskelun tukea tutkinnon tai koulutuksen perusteiden mukaisten ammattitaitovaatimusten tai osaamistavoitteiden saavuttamiseksi. Erityisellä

tuella tarkoitetaan opiskelijan tavoitteisiin ja valmiuksiin perustuvaa suunnitelmallista pedagogista tukea sekä erityisiä opetus- ja opiskelujärjestelyitä. Oikeus vaativaan erityiseen tukeen on opiskelijalla, joilla on vaikeita oppimisvaikeuksia taikka vaikea vamma tai sairaus, joiden vuoksi hän tarvitsee yksilöllistä, laaja-alaista ja monipuolista erityistä tukea.

Ammatillisen koulutuksen lainsäädäntöä vastaavat oikeudet saada erityistä tukea ja vaativaa erityistä tukea sisältyvät uuteen lakiin tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta. Lakiin sisältyy myös uudenlainen säännös, jonka mukaan koulutuksen järjestäjän on selvitettävä ja arvioitava opiskelijan erityisen tuen tarve oppivelvolliselle perusopetuksen aikana tehdyn erityisen tuen päätöksen pohjalta.

Opiskelijan tarvitsemat tukitoimet arvioidaan opintojen alkaessa ja niitä päivitetään opintojen aikana. Tukitoimien tarvetta arvioidaan ja selvitetään myös opintojen aikana. Uudessa oppivelvollisuuslaissa on myös nimenomainen säännös, jonka mukaan koulutuksen järjestäjän tulee arvioida opiskelijan saamien tukitoimien tarve ja riittävyys, jos oppivelvollisen opinnoissa edistyminen on puutteellista tai oppivelvollinen on aikeissa keskeyttää opintonsa. Kaikissa koulutusmuodoissa oppivelvolliselle laaditaan henkilökohmainen suunnitelma, jonka laadinnan yhteydessä selvitetään ja johon kirjataan opiskelijan tarvitsemat tukitoimet. Lukiolain mukaan tukitoimet kirjataan henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaan vain opiskelijan pyynnöstä.

Oppivelvollisuuden laajentamisen seurantasuunnitelmassa on todettu, että lausuman johdosta tehdään selvityksiä, jonka jälkeen päätetään tarvittavista toimenpiteistä.

Anne Ekroth, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

8. Eduskunta edellyttää, että sekä yksilöllisen että yhteisöllisen opiskeluhoollon riittävä määrä ja alueellinen saatavuus turvataan ja sitä seurataan.

8. Opiskeluhoollosta säädetään oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa (1287/2013), perusopetuslaissa (628/1998), lukiolaissa (714/2018) ja laissa ammatillisesta koulutuksesta (531/2017). Opiskeluhooltoon sisältyvästä opiskeluterveydenhuollosta säädetään lisäksi Terveystenhuoltolaissa (1326/2019, 17 pykälä) ja valtioneuvoston asetuksessa 338/2011. Oppilashuollon tavoitteena on oppilaiden oppimisen, terveyden, hyvinvoinnin ja osallisuuden edistäminen sekä varhaisen tuen turvaaminen. Oppilashuolto edistää oppilaitosyhteisön ja -ympäristön hyvinvointia, terveellisyttä ja turvallisuutta, kodin ja oppilaitoksen välistä yhteistyötä monialaisena yhteistyönä. Oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaan oppilaiden ja opiskelijoiden tarvitsemien opiskeluhooldopalvelujen yhdenvertainen saatavuus ja laatu on turvattava. Opiskeluhooldotyö sisältää yhteisöllistä ja yksilökohtaista työtä. Opiskeluhooldopalvelujen henkilöstö toteuttaa näitä molempia, yhteisöllistä työtä yhteistyössä oppilaitoksen henkilökunnan kanssa.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolakia muutettiin vuoden 2022 alusta lukien siten, että lakiin sisällytettiin psykologeja ja kuraattoreita koskevat mitoituset. Yhtä kuraattoria kohti saa olla enintään 670 oppilasta ja yhtä psykologia kohti enintään 780 oppilasta. Psykologien osalta mitoitus tulee voimaan 1.8.2023. Opiskeluhoitopalvelut siirtyivät sote-uudistuksen myötä järjestettäväksi hyvinvointialueille ja ne toteutetaan edelleen niin, että palvelut ovat lähipalveluina kouluissa ja oppilaitoksissa opiskelijoiden helposti saavutettavissa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö jakoi vuosille 2021–2022 yhteensä 9,94 miljoonaa euroa valtionavustusta oppilas- ja opiskelijahuollon henkilöstömitoituksen laajentamisen vaatimiin toimenpiteisiin, erityisesti yhteisöllisen opiskeluhoollon vahvistamiseen esi- ja perusopetuksessa sekä lukioissa ja ammatillisissa oppilaitoksissa sekä vuodelle 2023 11,6 miljoonaa euroa yhteisöllisen opiskeluhoollon kehittämiseen esi- ja perusopetuksen, lukiokoulutuksen- ja ammatillisen koulutuksen järjestäjille sekä oppivelvollisten koulutusta järjestäville vapaan sivistystyön oppilaitosten ylläpitäjille.

Anne-Marie Brisson, hallitusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö
Anne Ekroth, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

9. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy tarvittaviin toimenpiteisiin, jotta turvataan tukiovetus myös oppivelvollisille, jotka opiskelevat valmentavassa koulutuksessa, ammatillisessa ja lukiokoulutuksessa.

9. Oppivelvollisuuden laajentuessa voimassa olevan lainsäädännön mukaiset tukitoimet ovat nykytilaa vastaavasti oppivelvollisten käytössä. Oppivelvollisuusudistuksen yhteydessä myös laajennetaan ja yhtenäistetään nivelvaiheen eli uuden tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen opiskelijoiden oikeutta erityiseen tukeen ja vaatimaan erityiseen tukeen.

Lukiolain mukaan opiskelijalla, jolla on kielellisten erityisvaikeuksien tai muiden oppimisvaikeuksien vuoksi vaikeuksia suoriutua opinnoistaan, on oikeus saada erityisopetusta ja muuta oppimisen tukea yksilöllisten tarpeidensa mukaisesti. Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain mukaan opiskelijalla on oikeus erityiseen tukeen, jos hän oppimisvaikeuksien, vamman, sairauden tai muun syyn vuoksi tarvitsee pitkäaikaista tai säännöllistä erityistä oppimisen ja opiskelun tukea tutkinnon tai koulutuksen perusteiden mukaisten ammattitaitovaatimusten tai osaamistavoitteiden saavuttamiseksi. Erityisellä tuella tarkoitetaan opiskelijan tavoitteisiin ja valmiuksiin perustuvaa suunnitelmallista pedagogista tukea sekä erityisiä opetus- ja opiskelujärjestelyitä. Oikeus vaatimaan erityiseen tukeen on opiskelijalla, joilla on vaikeita oppimisvaikeuksia taikka vaikea vamma tai sairaus, joiden vuoksi hän tarvitsee yksilöllistä, laaja-alaista ja monipuolista erityistä tukea.

Ammatillisen koulutuksen lainsäädäntöä vastaavat oikeudet saada erityistä tukea ja vaatimaa erityistä tukea sisältyvät uuteen lakiin tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta. Lakiin sisältyy myös uudenlainen säännös, jonka mukaan koulutuksen

järjestäjän on selvitettävä ja arvioitava opiskelijan erityisen tuen tarve oppivelvolliselle perusopetuksen aikana tehdyn erityisen tuen päätöksen pohjalta. Myös ammatillisesta koulutuksesta annettuun lakiin on lisätty säännös opintonsa aloittavan oppivelvollisen erityisen tuen tarpeen arvioinnista perusopetuksessa tehdyn erityisen tuen päätöksen pohjalta. Lisäksi on laajennettu oppivelvollisuuslain mukaisessa ohjaus- ja valvontavastuussa olevan asuinkunnan tiedonsaantioikeuksia oppivelvollisen erityisen tuen tarpeesta. Kyseiset ammatillisesta koulutuksesta annetun lain ja oppivelvollisuuslain muutokset ovat tulleet voimaan 1.8.2022 alkaen.

Opiskelijan tarvitsemat tukitoimet arvioidaan opintojen alkaessa ja niitä päivitetään opintojen aikana. Tukitoimien tarvetta arvioidaan ja selvitetään myös opintojen aikana. Uudessa oppivelvollisuuslaissa on myös nimenomainen säännös, jonka mukaan koulutuksen järjestäjän tulee arvioida opiskelijan saamien tukitoimien tarve ja riittävyys, jos oppivelvollisen opinnoissa edistyminen on puutteellista tai oppivelvollinen on aikeissa keskeyttää opintonsa. Kaikissa koulutusmuodoissa oppivelvolliselle laaditaan henkilökohtainen suunnitelma, jonka laadinnan yhteydessä selvitetään ja johon kirjataan opiskelijan tarvitsemat tukitoimet. Lukiolain mukaan tukitoimet kirjataan henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaan vain opiskelijan pyynnöstä.

Ammatillisesta koulutuksesta on tehty useita selvityksiä, joiden avulla on saatu tilannekuvaa ammatillisen koulutuksen reformin mukaisen erityisen tuen järjestämisestä ja toteutumisesta sekä opiskelijoiden hyvinvoinnista. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus (Karvi) toteutti vuosina 2020–2021 [ammatillisen koulutuksen erityisen tuen arvioinnin Erityinen tuki voimavaraksi – Arviointi ammatillisen koulutuksen erityisestä tuesta](#) (Julkaisut 17:2021). Arviointi tuotti tietoa erityisen tuen järjestelyistä ja niiden toimivuudesta: tuen tarpeiden tunnistamisesta, tuen suunnittelusta, tuen ja ohjauksen muodoista, tuen saatavuudesta ja saavutettavuudesta sekä osaamisen arvioinnin mukautamisen ja ammattitaitovaatimuksista tai osaamistavoitteista poikkeamisen käytännöistä. Karvin arviointitutkimus sisältää kymmenen kehittämissuosituksen, joiden toimeenpanoa opetus- ja kulttuuriministeriö tukee yhteistyössä eri toimijoiden kanssa.

Anne Ekroth, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

10. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy tarvittaviin toimenpiteisiin, jotta turvataan ammatillisen koulutuksen sekä valmentavan koulutuksen oppivelvollisille oikeus erityisopetukseen.
10. Oppivelvollisuuden laajentuessa voimassa olevan lainsäädännön mukaiset tukitoimet ovat nykytilaa vastaavasti oppivelvollisten käytössä. Oppivelvollisuusudistuksen yhteydessä myös laajennetaan ja yhtenäistetään nivelvaiheen eli uuden tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen opiskelijoiden oikeutta erityiseen tukeen ja vaatimaan erityiseen tukeen.

Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain mukaan opiskelijalla on oikeus erityiseen tukeen, jos hän oppimisvaikeuksien, vamman, sairauden tai muun syyn vuoksi tarvitsee pitkäaikaista tai säännöllistä erityistä oppimisen ja opiskelun tukea tutkinnon tai koulutuksen perusteiden mukaisten ammattitaitovaatimusten tai osaamistavoitteiden saavuttamiseksi. Erityisellä tuella tarkoitetaan opiskelijan tavoitteisiin ja valmiuksiin perustuvaa suunnitelmallista pedagogista tukea sekä erityisiä opetus- ja opiskelujärjestelyitä. Oikeus vaativaan erityiseen tukeen on opiskelijalla, joilla on vaikeita oppimisvaikeuksia taikka vaikea vamma tai sairaus, joiden vuoksi hän tarvitsee yksilöllistä, laaja-alaista ja monipuolista erityistä tukea.

Ammatillisen koulutuksen lainsäädäntöä vastaavat oikeudet saada erityistä tukea ja vaativaa erityistä tukea sisältyvät uuteen lakiin tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta. Lakiin sisältyy myös uudenlainen säännös, jonka mukaan koulutuksen järjestäjän on selvitettävä ja arvioitava opiskelijan erityisen tuen tarve oppivelvolliselle perusopetuksen aikana tehdyn erityisen tuen päätöksen pohjalta. Myös ammatillisesta koulutuksesta annettuun lakiin on lisätty säännös opintonsa aloittavan oppivelvollisen erityisen tuen tarpeen arvioinnista perusopetuksessa tehdyn erityisen tuen päätöksen pohjalta. Lisäksi on laajennettu oppivelvollisuuslain mukaisessa ohjaus- ja valvontavastuussa olevan asuinkunnan tiedonsaantioikeuksia oppivelvollisen erityisen tuen tarpeesta. Kyseiset ammatillisesta koulutuksesta annetun lain ja oppivelvollisuuslain muutokset ovat tulleet voimaan 1.8.2022 alkaen.

Opiskelijan tarvitsemat tukitoimet arvioidaan opintojen alkaessa ja niitä päivitetään opintojen aikana. Tukitoimien tarvetta arvioidaan ja selvitetään. Myös oppivelvollisuuslaissa on nimenomainen säännös, jonka mukaan koulutuksen järjestäjän tulee arvioida opiskelijan saamien tukitoimien tarve ja riittävyys, jos oppivelvollisen opinnoissa edistyminen on puutteellista tai oppivelvollinen on aikeissa keskeyttää opintonsa. Kaikissa koulutusmuodoissa oppivelvolliselle laaditaan henkilökohtainen suunnitelma, jonka laadinnan yhteydessä selvitetään ja johon kirjataan opiskelijan tarvitsemat tukitoimet.

Ammatillisesta koulutuksesta on tehty useita selvityksiä, joiden avulla on saatu tilannekuvaa ammatillisen koulutuksen reformin mukaisen erityisen tuen järjestämisestä ja toteutumisesta sekä opiskelijoiden hyvinvoinnista. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus (Karvi) toteutti vuosina 2020–2021 [ammattillisen koulutuksen erityisen tuen arvioinnin Erityinen tuki voimavaraksi – Arviointi ammatillisen koulutuksen erityisestä tuesta](#) (Julkaisut 17:2021). Arviointi tuotti tietoa erityisen tuen järjestelyistä ja niiden toimivuudesta: tuen tarpeiden tunnistamisesta, tuen suunnittelusta, tuen ja ohjauksen muodoista, tuen saatavuudesta ja saavutettavuudesta sekä osaamisen arvioinnin mukautamisen ja ammattitaitovaatimuksista tai osaamistavoitteista poikkeamisen käytännöistä. Karvin arviointitutkimus sisältää kymmenen kehittämissuosituksen, joiden toimeenpanoa opetus- ja kulttuuriministeriö tukee yhteistyössä eri toimijoiden kanssa.

Anne Ekroth, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

11. Eduskunta edellyttää, että ammatillisessa koulutuksessa tulee vahvistaa opiskelijan oikeutta saada lähiopetusta. Valtioneuvoston asetuksella on säädettävä tarkemmin opetuksen ja ohjauksen määrän arvioinnissa käytettävistä periaatteista. Toteutuneen lähiopetuksen määrää on seurattava.

11. Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 48 pykälän 2 momenttiin on oppivelvollisuusudistuksen yhteydessä lisätty säännös, jonka mukaan perustutkintokoulutuksessa koulutuksen järjestäjän tehtävänä on arvioida oppilaitoksessa ja muissa oppimis-ympäristöissä toteutettavan opetuksen ja ohjauksen tarve sekä määrä. Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin opetuksen ja ohjauksen määrän arvioinnista. Ammatillisen koulutuksen opetuksen ja ohjauksen määrää koskeva valtioneuvoston asetus (583/2021) annettiin 23.6.2021, ja se tuli voimaan 1.8.2022. Säännöksen mukaan ammatillisessa perustutkintokoulutuksessa tutkinnon osan tai yhteisen tutkinnon osan osa-alueen suorittamiseksi tarvittavan opetuksen ja ohjauksen määrä on vähintään 12 tuntia osaamispistettä kohti. Tuntimäärä voi kuitenkin olla säädettyä suurempi tai pienempi opiskelijan oppimisvalmiuksien tai yksilöllisten valintojen perusteella.

Ammatillisen koulutuksen opetuksen ja ohjauksen määrän seuranta kehitetään hyödyntämällä erilaisia tietolähteitä ja rekistereitä. Opetustuntien määrän seuranta on otettu mukaan ammatillisen koulutuksen kustannustiedon seurantaan vuodesta 2022 alkaen. Kustannustiedon seurannan yhteydessä saadaan tietoa koulutuksen järjestäjän opetushenkilökunnan opetustuntien määrästä, mutta ei opiskelijakohtaisesta opetuksen ja ohjauksen määrästä. Tämän tiedon keräämiseksi on valtakunnallisista opinto- ja tutkinto-rekistereistä annetun lain 9 pykälän 3 momenttiin lisätty säännös, jonka mukaan perustutkintokoulutuksessa olevan opiskelijan eHOKS:iin tallennetaan lisäksi oppilaitoksessa ja muissa oppimisympäristöissä toteutettavan opetuksen ja ohjauksen määrä tutkinnon osittain tai yhteisten tutkinnon osien osa-alueittain.

Karvi toteuttaman ammatillisen koulutuksen yksilöllisten opintopolkujen toteutumisen arvioinnin loppuraportti julkaistiin lokakuussa 2022. Arvioinnin yhteydessä Karvi tuotti tietoa henkilökohtaistamiseen, osaamisen tunnistamiseen ja tunnustamiseen sekä ohjaukseen liittyvien käytäntöjen toimivuudesta sekä opiskelijoiden valinnanmahdollisuuksien toteutumisesta. Karvi keräsi arvioinnin yhteydessä tietoa myös opetuksen ja ohjauksen riittävydestä sekä määrästä. Tulosten mukaan perustutkintokoulutuksessa ammatillisissa tutkinnon osissa opetuksen ja ohjauksen määrä oli koulutuksen järjestäjien mukaan keskimäärin 14 tuntia osaamispistettä kohti lähiopetuksessa ja työpaikalla tapahtuvassa oppimisessa keskimäärin 10 tuntia osaamispistettä kohti. Yhteisissä tutkinnon osissa opetuksen ja ohjauksen määrä oli lähiopetuksessa keskimäärin 15 tuntia osaamispistettä kohti ja muissa ympäristöissä, kuten verkossa, keskimäärin 10 tuntia osaamispistettä kohti.

Tietotarve on huomioitu arvioinnin hankesuunnitelmassa ja tiedonkeruuta koskeissa suunnitelmissa. Lisäksi Karvi kerää vuodesta 2022 lähtien tutkintokohtaista tietoa

opetuksen ja ohjauksen määrästä ja riittävyydestä ammatillisen koulutuksen oppimistulosten arviointien yhteydessä. Opetuksen riittävyyttä tarkastellaan opiskelijoiden, koulutuksen järjestäjien ja opettajien arvioimana. Opiskelijoiden kokemuksia selvitetessä on mahdollista hyödyntää muun muassa Arvo-opiskelijapalautetta ja Amisbarometriä.

Tiina Silander, johtaja, opetus- ja kulttuuriministeriö

12. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa uudistuksen vaikutuksia oppilaitosverkostoon ja opiskelupaikkojen saatavuuteen alueellisen tasa-arvon näkökulmasta sekä suurilla kaupunkiseuduilla että harvempaan asutuilla seuduilla.

12. Opetus- ja kulttuuriministeriö on toteuttanut laajan toisen asteen kehittämistä koskevan hankkeen. Osana hanketta laadittiin seikkaperäinen analyysi ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen saavutettavuudesta maan eri osissa sekä koulutuksen vetovoimasta. Samassa yhteydessä arvioitiin tulevien väestömuutosten vaikutusta oppivelvollisuuskoulutuksen saavutettavuuteen 2030-luvulla. Johtopäätöksenä todettiin, että ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen laadukkaan tarjonnan edellytykset maan kaikissa osissa tulevat kymmenen vuoden kuluessa huonontumaan oleellisesti. Osassa seutukuntia tilanne on jo nyt hankala

Ville Heinonen, neuvotteleva virkamies, opetus- ja kulttuuriministeriö

13. Eduskunta edellyttää, että lukiokoulutukseen tulee laatia laatukriteerit, jotta oppivelvollisten oikeus laadukkaaseen lukiokoulutukseen voidaan taata yhdenvertaisesti koko maassa.

13. Opetus- ja kulttuuriministeriö käynnisti lukiokoulutuksen laatu- ja saavutettavuusohjelman keväällä 2021. Osana laatu- ja saavutettavuusohjelmaa on valmisteltu lukiokoulutuksen laatustrategia. Valmistelu on tapahtunut laajapohjaisena sidosryhmäyhteistyönä. Laatustrategia valmistui loppuvuodesta 2022. Lukiokoulutuksen laatustrategia 2030 määrittää lukiokoulutuksen laadunhallinnalle sekä sen johtamiselle valtakunnalliset ja yhdensuuntaiset periaatteet ja suuntaviivat. Tavoitteena on vahvistaa lukiokoulutuksen korkeaa laatua ja tasalaatuisuutta sekä ohjata koulutuksen järjestäjiä jatkuvaan laadunhallintaan ja toiminnan kehittämiseen. Laatustrategia on tarkoitettu pitkäjänteisen laadun kehittämisen työvälineeksi koulutuksen järjestäjille ja niiden henkilöstölle sekä lukiokoulutuksen sidosryhmäyhteistyölle.

Laatustrategian mukaisesti koulutuksen järjestäjillä on toimivalta soveltaa lainsäädäntöä, päättää opetuksellisista painotuksista ja koulutuksen resursoinnista. Laadun hallinnan ja kehittämisen välineenä voidaan käyttää sekä laadullisia että määrällisiä toimintaa kuvaavia kriteereitä. Lukiokoulutuksen paikallisesti laadittavien laatukriteereiden tavoitteena on

palvella koulutuksen ja siihen sisältyvän toiminnan paikallista kehittämistä. Näin voidaan ottaa parhaiten huomioon paikallisiin prosesseihin liittyviä tekijöitä koulutuksen järjestäjälle tarkoituksenmukaisilla tavoilla.

Heikki Blom, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

14. Eduskunta edellyttää, että S2/R2 -opetuksessa olevien tukea ja ohjausta kehitetään ja kielitietoinen opetus otetaan myös osaksi muuta opetusta. Oppilaitoksissa tulee myös seurata toteutuneita S2/R2 -opetustuntimääriä ja resursointia.

14. Opetus- ja kulttuuriministeriö toteutti selvityksen suomi/ruotsi toisena kielenä (S2) -opetuksen toteutumista ja kehittämistarpeita varhaiskasvatuksesta korkeakoulutukseen. Selvityksestä ilmenee, että S2-opetuksen kehittäminen edelleen edellyttää varhaiskasvatuksen, opetuksen ja koulutuksen järjestäjiltä yhteistyötä ja kansallista ohjausta. Keskeisiä kehittämishaasteita S2-opetuksessa ovat resurssien niukkuus ja täydennyskoulutuksen tarve sekä maahanmuuttotastaisten oppilaiden ohjaus koulutuspolkujen jatkuvuuden takaamiseksi. Koko koulutusjärjestelmän näkökulmasta on tarve tarkastella myöhään maahan muuttaneiden koulutuspolkuja siten, että koulutusjärjestelmä mahdollistaisi riittävän opetuskielen taidon kehittymisen. Opetus- ja kulttuuriministeriö tarkentaa toimenpiteitä selvityksen pohjalta.

Opetus- ja kulttuuriministeriö ja Opetushallitus ovat käynnistäneet perusopetuksessa opiskelevien maahanmuuttotastaisten oppilaiden oppimis- ja koulunkäyntivalmiuksia tukevan toimenpideohjelman vuosille 2022–2026. Toimenpideohjelmaan on varattu 13 miljoonaa euroa vuosille 2021–2024. Toimenpideohjelmalla varmistetaan maahanmuuttotastaisten oppilaiden perustaitojen pitkäjänteinen, tietoon perustuva kehittäminen.

Toimenpideohjelmalla vahvistetaan perusopetukseen opetusta, oman äidinkielen opetusta sekä suomi/ruotsi toisena kielenä (s2/r2) -opetusta sekä kehitetään toimenpiteitä, joilla voidaan vahvistaa erityisesti perusopetuksen vuosiluokkien 7–9 maahanmuuttotastaisten oppilaiden kielitaitoa, opiskelu- ja koulunkäyntivalmiuksia sekä perustaitoja sekä varmistetaan sujuvia siirtymiä toiselle asteelle, sekä valmistavasta opetuksesta perusopetukseen.

Anna Mikander, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö
Ulla-Jill Karlsson, neuvotteleva virkamies, opetus- ja kulttuuriministeriö

15. Eduskunta edellyttää, että oppivelvollisuus uudistuksessa huomioidaan kielelliset oikeudet ja että erityishuomiota kiinnitetään pätevien osaajien saamiseen molemmilla kansalliskielillä sekä joustavuuteen ruotsinkielisen tutkintoon valmistavan koulutuksen toteuttamisessa.

15. [Kansalliskielistrategiassa](#) todetaan, että ruotsinkielentaitoisen työvoiman saatavuus on tärkeää palvelujen yhdenvertaisen saatavuuden varmistamiseksi ruotsin ja suomen kielellä. Monilla aloilla on pula ruotsinkielentaitoisesta työvoimasta, mutta tilanteesta ei ole kattavaa kuvaa. Tästä johtuen strategia sisältää työ- ja elinkeinoministeriölle osoitetun toimenpiteen arvioida ruotsinkielisen työvoiman saatavuuskysymykset toteuttamalla säännöllisesti työnantajakysely, jossa huomioidaan ruotsinkielisen työvoiman saatavuus- ja rekrytointihaasteet, sekä kerätä myös muita ennakointitietoja. Opetus- ja kulttuuriministeriölle on strategiassa osoitettu vastuu käyttää näitä ennakointitietoja ruotsinkielisen koulutuksen suunnittelussa. Opetus- ja kulttuuriministeriön tulee lisäksi luoda tilannekuva ja tarkastella kaksikielisten alueiden korkeakoulujen koulutusvastuita ja varmistaa, että kielitaitoista henkilöstöä on niillä aloilla, joilla tarve on jo tunnistettu, ottaen huomioon aloittainen, alueellinen ja kielellinen saatavuus koulutuksen kohdentumisessa.

Vuonna 2021 julkaistun [ruotsinkielisen koulutuksen kokonaisselvityksen](#) mukaan ruotsinkielistä koulutusta tulee kehittää tavoitteellisesti tulevaisuuden vaatimusten mukaisesti ja yhtäaikaaisesti suomenkielisen koulutuksen kanssa. Lähtökohta on, että ruotsinkielisen koulutuksen tulee olla laadukasta ja yhdenvertaisesti saavutettavissa koko koulutuspolun ajan varhaiskasvatuksesta korkeakoulutukseen. Selvityksessä kiinnitetään huomiota myös koulutustarjontaan. Ruotsinkielistä koulutusta ei ole tarjolla riittävästi kaikilla aloilla, joilla on pulaa pätevän henkilöstön saatavuudesta.

Ruotsinkielisen koulutuksen kokonaisselvityksen johtopäätökset näkyvät myös [koulutuspoliittisessa selonteossa](#)), jossa todetaan muun muassa että korkeakoulutuksella ja toisen asteen koulutuksella varmistetaan, että ruotsinkielisiä asiantuntijoita ja ammattilaisia on riittävästi saatavilla yhteiskunnan keskeisimmissä tehtävissä. Korkeakouluissa tulee tarjota monipuolista koulutusta ja mahdollisuuksia tutkimuksen tekemiseen molemmilla kansalliskielillä. Koulutuspoliittisessa selonteossa esitetyt tavoitteet ja toimenpiteet koskevat koulutusta ja tutkimusta molemmilla kansalliskielillä. Ruotsinkielisten ammattilaisten saatavuuden ja joustavien opintopolkujen varmistamiseksi selonteossa mainitaan erityisinä toimenpiteinä laadukkaiden ja joustavien ruotsinkielisten opintopolkujen kehittäminen varhaiskasvatuksesta korkeakoulutukseen, sekä yhteistyömallien ja verkostomaisten rakenteiden luominen koulutuksen toteutukseen.

Opetus- ja kulttuuriministeriö ja Opetushallitus järjesti 17.5.2022 konferenssin, joka kokosi noin 150 ruotsinkielisen opetuksen ja koulutuksen parissa työskentelevää osallistujaa pohtimaan ruotsinkieliseen koulutuspolkuun liittyviä kysymyksiä. Konferenssin ohjelma rakentui ruotsinkielisen koulutuksen kokonaisselvityksen teemojen ympärille. Konferenssin viesti oli, että tarve kokoontua säännöllisesti keskustelemaan selvityksen seurannasta ja muista ajankohtaisista ruotsinkieliseen koulutuskokonaisuuteen liittyvistä kysymyksistä on ilmeinen. Opetus- ja kulttuuriministeriö ja Opetushallitus valmistelee parhaillaan uutta ruotsinkielisen koulutuksen konferenssia järjestettäväksi vuonna 2023.

Tärkeä toimenpide-ehdotus sekä koulutuspoliittisessa selonteossa, että ruotsinkielisen koulutuksen kokonaisselvityksessä on, että ruotsinkielisen koulutuksen kansallista koordinaatiota vahvistetaan. Tätä tehtävää varten opetus- ja kulttuuriministeriö on huhtikuussa 2022 nimennyt virkamiehen, jonka tehtäväkuvaan kuuluu mm. varmistaa, että ruotsinkielisen koulutuksen erityispiirteet tulevat otetuksi huomioon koulutusta kehitettäessä. Opetus- ja kulttuuriministeriöön on myös perustettu ruotsinkielisten palveluiden yhteistyöverkosto, jonka päätehtävänä on tukea ministeriötä ruotsinkielisten palveluiden kehittämisessä ja vahvistamisessa.

Anna Kiiskinen, neuvotteleva virkamies, opetus- ja kulttuuriministeriö

16. Eduskunta edellyttää, että kansanopistojen pitkien linjojen oppivelvollisuuden piiriin kuuluvien opiskelupaikkojen määrän riittävyys varmistetaan.

16. Hallituksen esityksessä todetun mukaisesti (s. 280) uudistuksen toimeenpanossa seurataan kansanopistojen järjestämän oppivelvollisuuskoulutuksen hakija- ja opiskelijamäärien kehitystä. Jos kansanopistojen oppivelvollisuuskoulutuksen tarve osoittautuu uudistuksen yhteydessä arvioitua suuremmaksi, opiskelijamäärää jatkossa nostetaan. Tarkastelu tehdään säännöllisesti, ensimmäisen kerran vuoden 2023 keväällä. Opetushallituksen keräämien tilastotietojen mukaan 20.9.2021 kansanopistojen oppivelvollisille suunnatussa koulutuksessa opiskeli 521 opiskelijaa, kun rahoitusta on tälle koulutukselle varattuna n. 650 opiskelijalle.

Opetushallituksen 20.9.2022 keräämien tilastotietojen mukaan kansanopistojen oppivelvollisille suunnatussa koulutuksessa opiskeli 705 opiskelijaa. Koska kevätlukukauden opiskelijamäärä oli pienempi, talousarviossa oleva määräraha riitti rahoittamaan kaikki rahoituksen perusteena olevat opiskelijaviikot vuonna 2022.

Annika Bussman, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

17. Eduskunta edellyttää, että oppivelvollisuusuudistuksessa turvataan jatkossakin soveltavien erikoiskurssien ja opintojaksojen sekä erityisen koulutustehtävän lukioiden ja erikoislinjojen toimintaedellytykset.

17. Lukiokoulutuksen lakisääteinen rahoitus turvataan eduskunnan lukiokoulutukseen osoittamien määrärahojen mukaisesti. Lukiokoulutuksen rahoitus on yleiskatteellista ja sen kohdentamisesta päättävät koulutuksen järjestäjät. Erikoiskurssien ja opintojaksojen rahoittamiseen ei ole erikseen kohdennettua lakisääteistä rahoitusta. Erityisten koulutustehtävien toteuttamiseen on vuosittain kohdennettavissa opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetussa laissa säädetyn suuruinen erillismääräraha. Oppivelvollisuuden laajentamisen seurantasuunnitelman mukaisesti oppivelvollisuuden laajentamisen

mahdollisia vaikutuksia lukiokoulutuksen opetustarjontaan selvitetään lukuvuoden 2023–2024 aikana.

Heikki Blom, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

18. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa oppivelvollisuusudistukseen varatun rahoituksen riittävyyttä ja ryhtyy toimiin, mikäli se havaitaan riittämättömäksi.

18. Opetus- ja kulttuuriministeriö seuraa systemaattisesti oppivelvollisuusudistuksen kustannusvaikutuksia oppivelvollisuuden laajentamisen toimeenpanon seurantasuunnitelman mukaisesti. Seurannan tavoitteena on varmistaa, että oppivelvollisuustehtävään liittyvien erilaisten koulutusmuotojen järjestäjille korvataan hallitusohjelman linjausten mukaisesti täysimääräisesti oppivelvollisuustehtävään liittyvät kustannukset. Kustannusvaikutusten seurannan avulla huolehditaan lisäksi siitä, että opetuksen ja koulutuksen järjestäjät pystyvät yhdessä kuntien kanssa turvaamaan sujuvat siirtymät perusopetuksesta toiselle asteelle, voivat toteuttaa oppivelvollisuuskoulutuksen laadukkaasti sekä pystyvät varmistamaan, että oppivelvolliset saavat tarvitsemat oppimateriaalit ja työvälineet sekä ohjaus- ja tukipalvelut. Seurantaa tehdään vuosittain hyödyntäen eri koulutusmuotojen kustannusseurannasta saatavia tietoja, joissa on otettu huomioon oppivelvollisuuden laajentamisesta johtuvat seurantakohteiden muutokset.

Ammatillisten koulutuksen ja yksityisen koulutuksen järjestäjien osalta kustannustiedot saadaan Opetushallituksen kustannustiedonkeruun yhteydessä. Tällä hetkellä käytössä on kustannustiedot oppivelvollisuusudistuksen ensimmäisen lukukauden osalta, jolloin oppivelvollisten määrä on ollut rajallinen ja oppivelvollisuuden toimeenpanoon, esimerkiksi oppimateriaalien ja -välineiden hankintaan, liittyvät prosessit ensikertaisia. Nykyisiä kustannustietoja voidaan pitää vain suuntaa-antavina eikä niiden perusteella voida tehdä pitkälle meneviä johtopäätöksiä.

Lukiokoulutuksen rahoitus perustuu opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetussa laissa säädetyllä tavalla toteutuneisiin kustannuksiin, joten esimerkiksi varainhoitovuoden 2022 toteutuneet kustannukset tulevat olemaan pohjana määritettäessä varainhoitovuoden 2025 lukiokoulutuksen keskimääräistä yksikköhintaa. Kuntataustaisten lukiokoulutuksen järjestäjien taloustiedot saadaan Valtiokonttorin toteuttaman tiedonkeruun kautta vuodesta 2022 alkaen vuonna 2023. Käytettävissä on yksityisten koulutuksen järjestäjien kustannustiedot ensimmäisen lukukauden osalta, joten lukio-koulutuksen tietopohja on myös tältä osin vielä vaillinainen.

Kansanopistojen oppivelvollisille suunnatun koulutuksen rahoituksessa otettiin käyttöön oppimateriaalilisä, jonka myöntämisestä säädettiin vapaasta sivistystyöstä annetussa laissa. Oppimateriaalilisä on kansanopiston ylläpitäjälle opiskelijaviikkoa kohti myönnettävä euromääräinen lisä, joka myönnetään yksikköhinnan lisäksi ja sillä katetaan

maksuttomista oppimateriaaleista aiheutuvat kustannukset. Oppimateriaalilisä myönnetään kansanopistojen oppivelvollisuuskoulutukseen oppivelvollisuuden laajentamisen yhteydessä arvioitujen lisämäärärahojen puitteissa. Muutos on tullut voimaan 1.8.2022.

Tiina Silander, johtaja, opetus- ja kulttuuriministeriö

19. Eduskunta edellyttää, että kuntia ja koulutuksen järjestäjiä tuetaan ja ohjataan riittävästi ja oikea-aikaisesti lainsäädännön toimeenpanossa. Näiden tehtävien toteuttamiseksi tulee Opetushallitukselle varata riittävät resurssit.

19. Opetus- ja kulttuuriministeriö on tukenut kuntia ja koulutuksen järjestäjiä oppivelvollisuus uudistuksen toimeenpanossa tiiviissä yhteistyössä Opetushallituksen ja muiden toimijoiden, kuten Kuntaliiton kanssa. Opetus- ja kulttuuriministeriön verkkosivuilla on ajantasaista tietoa (webinaarimateriaaleja ja -tallenteita) kaikkien tahojen käyttöön. Ministeriön verkkosivuille on koottu myös vastauksia laintulkintaa koskeviin usein kysyttyihin kysymyksiin. Lisäksi opetus- ja kulttuuriministeriö on jatkanut muuta laintulkintaan liittyvää ohjeistusta ja neuvontaa. Ministeriö on myös toteuttanut oppivelvollisuuden laajentamisen toimeenpanon seurantasuunnitelman (2020–2024) mukaisesti puolivuositain webinaarin.

Myös Opetushallitus on tuottanut verkkosivuilleen laajasti tukimateriaalia oppivelvollisuuden laajentamisen toimeenpanon tueksi sekä järjestänyt lukuisia webinaareja ja sidosryhmätapaamisia. Opetushallitus on järjestänyt käyttöönottokoulutuksia sekä sähköpostitukipalvelua oppivelvollisuuden valvonta- ja seurantajärjestelmän (VALPAS-palvelun) käyttöönoton tueksi. Opetushallituksella on käytössään yleinen kunnille ja koulutuksen järjestäjille suunnattu tutkintoon johtavan koulutuksen palvelusähköposti molemmilla kansalliskielillä.

Tiina Silander, johtaja, opetus- ja kulttuuriministeriö

20. Eduskunta edellyttää, että oppivelvollisuuden laajentamisen vaikutuksia ja toisen asteen maksuttomuuden toteutumista seurataan tieteellisen tutkimuksen avulla. Pitkäkestoisen seurannan päämääränä on oltava uudistuksen keskeisten tavoitteiden toteutumisen seuranta. Näitä ovat muun muassa koulutus- ja työllisyysasteen nouseminen sekä koulutuksellisen tasa-arvon kehittymiseen kiinteästi liittyvä lasten ja nuorten hyvinvoinnin lisääntyminen ja syrjäytymisen väheneminen.

20. Hallituksen esityksessä todetun mukaisesti uudistuksen vaikutuksista on tarpeen teettää myös riippumattomia ulkopuolisia arviointoja, ja uudistus olisi tarpeen ottaa huomioon myös Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen arviointisuunnitelmissa.

Oppivelvollisuus uudistuksen tavoitteiden toteutusta ja vaikuttavuutta seurataan ja arvioidaan oppivelvollisuuden laajentamisen toimeenpanon seurantasuunnitelman (2020–2024) mukaisesti kunkin seurattavan temaattisen kokonaisuuden osalta koko seurantakauden ajan seurantasuunnitelmassa tarkemmin kuvatulla tavalla.

Koko oppivelvollisuus uudistuksen tavoitteiden toteutumisen, toimeenpanon onnistumisen ja vaikuttavuuden arviointi tehdään laajana tieteellisenä tutkimuksena, esimerkiksi VN TEAS -hankkeena. Kokoavassa riippumattomassa tutkimuksessa tullaan hyödyntämään teemakohtaisista seurannoista, selvityksistä ja arvioinneista saatavaa tietoa. Kokonais selvityksen painopiste tulee olemaan uudistukselle asetettujen keskeisten tavoitteiden, erityisesti toisen asteen tutkinnon suorittamisasteen, koulutuksellisen tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden lisääntymisen, syrjäytymisen ehkäisyn, lasten ja nuorten hyvinvoinnin paranemisen sekä työelämään ja jatko-opintoihin siirtymisen, toteutumisen arvioinnissa. Koulutuksellista tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta tullaan tarkastelemaan myös kielellisten oikeuksien toteutumisen näkökulmasta. Toisen asteen tutkinnon suorittamisasteen sekä työelämään ja jatko-opintoihin siirtymisen osalta tutkimus tulemaa antamaan vasta alustavaa tietoa tavoitteiden toteutumisesta, sillä ensimmäiset oppivelvolliset valmistuvat yksittäisiä poikkeuksia lukuun ottamatta pääasiassa vasta vuonna 2024. Näiden tavoitteiden toteutumisen kattava arviointi edellyttää seuranta-aikaa pidempää tarkastelujaksoa. Työllisyysvaikutuksia pystytään seuraamaan käytännössä aikaisintaan vuodesta 2025 alkaen. Tämä aikataulu edellyttää, että Kansallinen tulorekisteri Katre on käytössä. Jos käytössä on vain Tilastokeskuksesta saatava työllistymistieto, niin tiedot saadaan myöhemmin.

Tiina Silander, johtaja, opetus- ja kulttuuriministeriö

21. Eduskunta edellyttää, että oppivelvollisuus uudistuksessa huolehditaan myös saamenkielisten mahdollisuudesta saada opetusta omalla äidinkielellään ja edistetään riittävän saamenkielisen opetushenkilöstön saatavuutta.

21. Opetus- ja kulttuuriministeriön 6.2.2020 asettaman saamen kielten ja saamenkielisen opetuksen kehittämistyöryhmän loppuraportti julkaistiin 4/2021. Kehittämistyöryhmän tehtävänä oli tarkastella saamenkielisen varhaiskasvatuksen, saamelaisopetuksen ja -koulutuksen tilaa sekä tehdä tarvittavia esityksiä. Lisäksi työryhmä selvitti saamenkielisen opetushenkilöstön ja saamenkielisen oppimateriaalin saatavuutta. Saamen kielten etäopetuspilottia on vuodesta 2018 alkaen johtanut Utsjoen kunta ja sen koordinoinnista on vastannut Saamelaiskäräjät. Hankkeessa tarjotulla etäopetuksella pyritään tavoittamaan saamelaisalueen kuntien ulkopuolella olevia saamenkielisiä lapsia ja nuoria. Hankkeen tavoitteena on saattaa yhä useampi saamelaistaustainen oppilas saamen opetuksen piiriin ja luoda saatujen tulosten ja kokemusten kautta edellytykset saamen kielten etäyhteyksiä hyödyntävän opetuksen valtakunnalliselle vakinaistamiselle. Etäopetuspilottihanke toteutetaan ajalla 1.8.2018–31.8.2023.

Opetus- ja kulttuuriministeriön asettaman saamen kielten ja saamenkielisen opetuksen kehittämistyöryhmän loppuraportissa (2021) esitettiin, että saamen kielten etäyhteyksiä hyödyntävää opetusta jatketaan katkeamatta hanketoimintana siihen asti, että toiminta vakinaistetaan opetuksen toiminnallisiin ja rahoitussäännöksiin tehtävillä muutoksilla. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus, Karvi, on toteuttanut [saamen kielten \(pohjois-saame, inarinsaame, koltansaame\) etäopetuspilotin arvioinnin](#) vuonna 2022. Arvioinnissa selvitettiin elokuussa 2018 alkaneen etäopetuspilotin toimivuutta opetuksen järjestäjän, koulujen, opettajien ja oppilaiden näkökulmasta. Etäopetuspilottia rahoittaa opetus ja kulttuuriministeriö ja sen koordinoinnista vastaa Saamelaiskäräjät. Arviointi julkistettiin 18.1.2023.

Opetus- ja kulttuuriministeriö myönsi vuonna 2021 harkinnanvaraista valtionavustusta Oulun yliopistolle saamenkieliseen varhaiskasvatuksen (kandidaatti) ja erityisvarhaiskasvatuksen (maisteri) opettajankoulutukseen vuosina 2022–2024. Ketterä korkeakoulu on ollut yksi opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittamista opettajankoulutuksen kehittämishankkeista. Hanke päättyi 31.12.2022. Hanke on tarjonnut opettajan kelpoisuuteen kuuluvia opintoja niille, jotka haluavat opettaa saamen kieliä tai saamen kielillä. Vuonna 2022 hanke keskittyi erityisesti saamen kielten ja saamenkielisten opettajien koulutamissuunnitelman laatimiseen sekä opettajaopiskelijoille ja opettajille suunnattujen täydennyskoulutuskurssien järjestämiseen.

Saamelaisopetuksen pohjoismaisen yhteistyön kehittämiseksi opetus- ja kulttuuriministeriö ja Saamelaiskäräjät järjestivät saamelaisopetuksen pohjoismaisen foorumin 2021.

Anna Mikander, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö
Marjo Vesalainen, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

22. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa ja arvioi oppivelvollisuus uudistuksen toimeenpanoa ja vaikutuksia laajasti ja ryhtyy tarvittaviin toimiin mahdollisten epäkohtien korjaamiseksi.

22. Oppivelvollisuuden laajentamisen toimeenpanoa ja vaikutuksia seurataan vuosille 2020–2024 ulottuvan sidosryhmäyhteistyössä laaditun seurantasuunnitelman mukaisesti. Seurannan suunnittelusta ja toteuttamisesta vastaavat opetus- ja kulttuuriministeriö ja Opetushallitus. Havaittuihin epäkohtiin tullaan puuttumaan ohjeistuksella, järjestämislupiin liittyvällä säätelyllä tai lainsäädäntömuutoksilla.

Oppivelvollisuuden laajentamisen seuranta jakautuu seuraaviin hallituksen esityksen mukaisiin temaattisiin kokonaisuuksiin:

1. Oppivelvollisten hakeutuminen koulutukseen ja koulutukseen pääsy

2. Opinto-ohjaus ja koulutukseen kiinnittyminen
3. Opetus ja ohjaus
4. Erityinen tuki ja muut tukimuodot
5. Oppilaiden ja opiskelijoiden hyvinvointi
6. Uudistuksen kustannusvaikutukset
7. Uudistuksen tavoitteiden toteutuminen ja vaikuttavuus

Seurantasuunnitelman mukainen oppivelvollisuusuudistuksen seuranta toteutetaan hyödyntämällä ensisijaisesti olemassa olevia rekistereitä ja muita tietolähteitä ja niihin sisältyvää pääosin määrällistä tietoa. Lisäksi tarvittaessa tehdään erillisiä kyselyjä, selvityksiä, tutkimuksia tai arviointoja. Seurannassa painottuu oppivelvollisuusuudistuksen käytännön toimijoiden eli opetuksen ja koulutuksen järjestäjien sekä kuntien toiminta ja toiminnan uudistuminen oppivelvollisuuden laajentamista koskeva hallituksen esityksen ja uudistuksen tavoitteiden mukaisesti. Seurantasuunnitelmaan sisältyvissä tutkimuksissa ja arvioinneissa tarkastellaan lisäksi opetus- ja kulttuuriministeriön ja Opetushallituksen toimintaa esimerkiksi uudistuksen valmistelussa, viestinnässä, ohjauksessa ja neuvonnassa. Seurantasuunnitelmassa esitettyjen seurantojen, selvitysten, tutkimusten ja arviointien lisäksi opetus- ja kulttuuriministeriö ja Opetushallitus kannustavat informaatio-ohjauksen ja mahdollisesti resurssien kohdentamisen kautta tutkimusryhmiä ja tutkijoita selvittämään oppivelvollisuuden laajentamisen toimeenpanoa ja vaikutuksia eri tieteenalojen näkökulmista.

Tiina Silander, johtaja, opetus- ja kulttuuriministeriö

Lapsen tuen toteutuminen varhaiskasvatuksessa

HE 148/2021 vp – EV 195/2021 vp

1. Eduskunta edellyttää, että lapsen tuen toteutumista ja resursointia varhaiskasvatuksessa seurataan ja sen pohjalta lapsen tukea koskevan sääntelyn muutostarpeista tehdään selvitys sivistysvaliokunnalle vuoden 2024 loppuun mennessä ja lapsen tuen säännösten kehittämistä jatketaan selvityksen esiintuomien muutostarpeiden pohjalta selkeyttäen mm. tuen portaiden määrittelyä ja kriteereitä sekä inklusion tarkempaa määrittelyä ja toteuttamista.

1. Opetus- ja kulttuuriministeriössä on tuen toteutumisen seurantaa koskien aloitettu kahden Itä-Suomen yliopistossa toteutettavan tutkimushankkeen osarahoitus vuonna 2022. Tuen säädösten jatkokehittämisestä on julkaistu [Oikeus oppia -ohjelman mukaisen oppimisen tuen, lapsen tuen ja inklusion edistämistoimia valmistelleen työryhmän loppuraportti](#) marraskuussa 2022. Tuen säädösten jatkokehittämis ehdotukset ja tuen

seurantaan liittyvien tutkimusten tulokset raportoidaan sivistysvaliokunnalle vuoden 2024 loppuun mennessä annettavassa selvityksessä.

Kirsi Alila, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus toteuttaa koko oppimisen tuen järjestelmän kokonaisuudistuksen koko koulutuspolulla varhaiskasvatuksesta korkea-asteelle, jotta jokainen oppimisvaikeuksia kokeva ja tukea opinnoissaan tarvitseva saa tarvitsemansa tuen jo mahdollisimman varhaisessa vaiheessa.

2. Oikeus oppia -ohjelmaan kuuluvassa oppimisen tuen, lapsen tuen ja inklusion edistämistoimia valmisteleavassa työryhmässä on toteutettu vuoden 2021 aikana kaksi laajaa valtakunnallista selvitystä varhaiskasvatuksen tuen (OKM 2021:13) sekä oppimisen ja koulunkäynnin tuen nykytilasta esi- ja perusopetuksessa. [Varhaiskasvatuksen selvitys](#) tuotti ajantasaista tietoa kehityksen ja oppimisen tuesta sekä inklusiivisuudesta kunnallisissa ja yksityisissä varhaiskasvatuspalveluissa. Lisäksi selvitys tuotti esityksen kehityksen ja oppimisen tuen mallista ja lainsäädännön kehittämisen tarpeista. [Esi- ja perusopetusta koskeva selvitys](#) on tuottanut ajantasaista tietoa oppimisen tuen tarjoamisen periaatteista, tuen toteuttamisen käytännöistä kunnissa sekä sääntelyä ja ohjausta koskevista selkiyttämistarpeista. Selvitys on julkaistu tammikuussa 2022 (OKM 2022:6).

Varhaiskasvatuslain (540/2018) lapsen saamaa tukea koskeva muutos 1183/2021 on tullut voimaan 1.8.2022. Uudistuksessa lakiin lisättiin uusi tukea koskeva 3 a luku.

Oikeus oppia -ohjelmaan kuuluvan [oppimisen tuen, lapsen tuen ja inklusion edistämistoimia valmisteleavan työryhmän loppuraportti](#) on valmistunut marraskuussa 2022. Loppuraporttiin sisältyvät ehdotukset varhaiskasvatusta koskevan lainsäädännön tuen jatkokehittämistä ja muuta tuen kehittämistä koskien sekä perusopetuslakia sekä esi- ja perusopetuksen tuen toteuttamista koskevista muutoksista ajatellen oppimisen ja koulunkäynnin tuen kokonaisuudistusta. Tukea koskevissa toimenpiteissä on huomioitu jatkumon muodostuminen varhaiskasvatuksesta esi- ja perusopetukseen. Opetus- ja kulttuuriministeriössä on tuen toteutumisen seuranta koskien aloitettu kahden Itä-Suomen yliopistossa toteutettavien tutkimushankkeiden osarahoitus vuonna 2022. Tuen säädösten jatkokehittämisestä on julkaistu [Oikeus oppia -ohjelman mukaisen oppimisen tuen, lapsen tuen ja inklusion edistämistoimia valmistelleen työryhmän loppuraportti](#) marraskuussa 2022. Tuen säädösten jatkokehittämis ehdotukset ja tuen seurantaan liittyvien tutkimusten tulokset raportoidaan sivistysvaliokunnalle vuoden 2024 loppuun mennessä annettavassa selvityksessä.

Vuonna 2021 julkaistu korkeakoulutuksen saavutettavuussuunnitelma sisälsi yhteensä 38 tavoitetta saavutettavuuden edistämiseksi. Tavoitteita asetettiin suunnitelmassa sekä korkeakouluille (koskien mm. opiskelijoiden ohjausta ja tukea) että opetus- ja

kulttuuriministeriölle. Esitettyjen tavoitteiden mukaisesti ministeriö päätti ottaa korkeakoulujen saavutettavuussuunnitelmat osaksi ministeriön ja korkeakoulujen välistä ohjausprosessia. Opetus- ja kulttuuriministeriö ohjeisti helmikuussa 2022 korkeakouluille toimitetussa ohjauskirjeessä korkeakouluja laatimaan omat saavutettavuussuunnitelmansa vuoden 2022 aikana korkeakoulutuksen saavutettavuussuunnitelman yleisten linjausten pohjalta laajasti korkeakouluyhteisöä osallistaen. Erityistä huomiota suunnitelmassa pyydettiin kiinnittämään opiskelijavalintoihin ja opetuksen järjestämiseen (ml. kohtuulliset mukautukset, yksilölliset opiskelujärjestelyt ja esteettömyys), opinto- ja uraohjaukseen (ml. tarveharkintainen tuki) ja kaikenlaisen häirinnän ja syrjinnän ehkäisemiseen ja poistamiseen korkeakouluyhteisössä. Jatkossa korkeakoulut raportoivat ministeriölle saavutettavuussuunnitelmiansa tavoitteiden toteutumisesta ja niitä seurataan osana korkeakoulujen ja opetus- ja kulttuuriministeriön välistä ohjausprosessia.

Kirsi Alila, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö
Katri Tervaspalo, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

Valtioneuvoston koulutuspoliittinen selonteko

VNS 1/2021 vp – EK 15/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että:

1. hallitus antaa kevätistuntokauden 2022 loppuun mennessä sivistysvaliokunnalle selvityksen selonteon toimeenpanosuunnitelmasta, jonka valmistelussa huomioidaan sivistysvaliokunnan mietinnössään esittämät kannanotot ja muut huomiot;
 1. Opetus- ja kulttuuriministeriö antoi 17.6.2022 eduskunnalle selvityksen koulutuspoliittisen selonteon toimeenpanosuunnitelmasta (VN/1972/2020-OKM-359). Selvityksessä todetaan, että opetus- ja kulttuuriministeriössä on arvioitu, että eduskunnan vastauksessaan edellyttämät politiikkatoimet eivät ole valmisteltavissa ja toteuttavissa kuluvan hallituskauden aikana.
- Aleksi Kalenius, neuvotteleva virkamies, opetus- ja kulttuuriministeriö**
2. koulutuspoliittisen selonteon toimeenpanosuunnitelman osana arvioidaan sen kustannusvaikutukset ja että nämä rahoitustarpeet otetaan huomioon julkisen talouden suunnitelmissa ja valtion talousarvioesityksissä;
 2. Eduskunnalle 17.6.2022 toimeenpanosuunnitelmasta annetun selvityksen mukaisesti selonteon toimeenpanosuunnitelmaa laadittaessa toimenpidevaihtoehdot ja niiden

kustannusarviot valmistellaan siten, että päälinjaukset sen toimeenpanosta voidaan tehdä tulevaisuuden hallitusohjelmaneuvoissa.

Aleksi Kalenius, neuvotteleva virkamies, opetus- ja kulttuuriministeriö

3. toimeenpanosuunnitelmassa painopistealueina ovat perustaitojen parantaminen, tulevaisuusvalmiudet ja koulutus- ja osaamistason nostaminen sekä oppilaiden ja opiskelijoiden hyvinvointi, kiusaamisen ehkäisy, segregaaation vähentäminen sekä koulutuksen laatu ja tasa-arvo kaikilla koulutusasteilla, kansalliskielten ja kielivähemmistöjen erityistarpeet huomioiden;
3. Opetus- ja kulttuuriministeriö tukee korkeakoulutuksen ja oppimisen laadun kehittämistä tutkimustiedolla ja arvioinneilla.

Maarit Palonen, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

4. toimeenpanosuunnitelmassa kiinnitetään erityinen huomio elinikäiseen oppimiseen ja siihen kannustamiseen koko koulutusjärjestelmässä sekä kokonaiskuvan muodostamiseen tulevaisuudessa tarvittavasta koulutusjärjestelmästä;
4. Korkeakoulujen jatkuvan oppimisen strategia on valmistunut ja sisältää seuraavat osa-alueet:
 1. Selkeä asiantuntijana pätevoitymisen polku:
 - Toteutetaan kansallisiin tarpeisiin vastaavan pienten osaamiskokonaisuuksien määrittelyn ja käyttöönoton selvitys- ja kokeiluprosessi yhteistyössä korkeakoulujen ja sidosryhmien kanssa.
 - Kehitetään erikoistumiskoulutusten valmistelua ja koordinaatiota.
 - Valmistellaan maahanmuuttajien valmentavaa koulutusta koskevat säännökset yliopistolakiin ja tarkennetaan sitä koskevia säännöksiä ammattikorkeakoululaissa.
 2. Korkeakoulutus lisää jatkuvan oppimisen saatavuutta:
 - Inklusiivinen, kaikki mukaan ottava jatkuva oppiminen edellyttää, että korkeakoulut tarjoavat nykyistä enemmän oppimisvalmiuksien kehittämistä ja oppimisen tukea sekä korkeakouluopintoihin valmentavaa koulutusta niille, joilla valmiuksien puutteellisuus muodostaa esteen tai merkittävän haitan tutkinto-opintoihin tai jatkuvaan oppimiseen osallistumiselle.
 - Korkeakoulut tukevat jatkuvan oppimisen saavutettavuutta viestinnällä ja ohjauksella, opetusjärjestelyillä sekä avoimilla oppimisresursseilla ja -ympäristöillä. Näillä edistetään henkilökohtaisilta ominaisuuksiltaan erilaisista, erilaisen koulutustaustan ja erilaisissa elämäntilanteissa elävien

ihmisten hakeutumista ja pääsyä korkeakouluopintojen pariin sekä niissä pärjäämistä.

- Väylää avoimesta korkeakouluopetuksesta tutkinto-opiskelijaksi kehitetään niin, että se on opiskelijalle selkeä, reilu ja yhdenvertaisuutta edistävä.

3. TKI-ratkaisuja oppivien työyhteisöjen uudistumiseen:

- Korkeakoulut kehittävät, markkinoivat ja toteuttavat jatkuvan oppimisen ja TKI-toiminnan yhdistäviä toteutuksia työpaikoille.
- Julkisten TKI-rahoittajien ohjelmarahoitus tunnistaa ja tukee konseptiltaan vahvoja jatkuvan oppimisen ja TKI-toiminnan yhdistäviä toteutuksia. Yrityksen/organisaation henkilöstön oppimista tukevat toimet katsottaisiin jatkossa TK-hankerahoituksessa hyväksyttäväksi kustannukseksi.
- TKI-toimintaa ja koulutusta integroivien työpaikkatoteutusten vaikuttavuuden vahvistamiseksi korkeakoulut hyödyntävät niissä syntynyttä osaamista ja tuottavat esimerkiksi koulutus- ja oppimateriaaleja täydennyskoulutuksen, tutkintokoulutuksen ja avoimen korkeakoulutuksen kehittämisen tueksi.
- Tavoitteena on, että huippututkimuksen yhteyteen on käynnistetty globaalisti kiinnostavaa koulutustarjontaa.
- Strategian toteuttamiseksi hallinnonalojen yhteistyönä kehitettävä digitaalinen palvelualusta tuo yhteen koulutuksen tarjonnan, koulutuksen kysynnän (yksilöt), osaamisen kysynnän (työnantajat) sekä koulutuksen rahoitusta koskevan tietopohjan. Tavoitteena on digitaalinen palveluympäristö yksilölle, työelämälle ja hallinnolle.

Maarit Palonen, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

5. toimeenpanosuunnitelmassa sitoudutaan konkreettisiin, pitkäjänteisiin ja yhdenvertaisuutta vahvistaviin toimiin oppimistulosten parantamiseksi, kuten varhaiskasvatuksen osallistumisasteen nostamiseen ja laadun kehittämiseen, perusopetuksen opetusmäärien nostamiseen, opettaja- ja esihenkilömitoituksen selvittämiseen sekä oppimisen tuen vahvistamiseen;

5. Valmistellaan maahanmuuttajien valmentavaa koulutusta koskevat säännökset yliopistolakiin ja tarkennetaan sitä koskevia säännöksiä ammattikorkeakoululaissa.

Kotoutumista edistetään maahanmuuton vastuukorkeakoulutoiminnalla (SIMHE), jonka kautta korkeakoulut tarjoavat tuki- ja neuvontapalveluja niitä tarvitseville.

Maarit Palonen, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

6. hallitus toteuttaa koko oppimisen tuen järjestelmän kokonaisuudistuksen koko koulutuspolulla varhaiskasvatuksesta korkea-asteelle, jotta jokainen oppimisvaikeuksia tai muita oppimisen haasteita kokeva ja tukea opinnoissaan

tarvitseva saa tarvitsemansa tuen jo varhaisessa vaiheessa, ja että oppimisvaikeuksien tuen tarpeen tunnistamisen sekä oikea-aikaisen ja vaikuttavan tuen saavutettavuuden parantamiseksi laaditaan kansallinen toimenpideohjelma;

6. Laaditaan esitys korkeakoulujen opiskelijoiden ohjauksen ja oppimisen tuen vahvistamiseksi seuraavalle hallituskaudelle.

Maarit Palonen, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

7. osana varhaiskasvatustalainsäädännön ja perusopetuslainsäädännön uudistusta tulee huomioida maksuton varhaiskasvatus, kaksivuotisen esiopetuksen vakinaistaminen, joustava siirtymä ja yhteistyö esi- ja alkuopetuksen välille sekä yhtenäinen tuen jatkumo varhaiskasvatuksesta toiselle asteelle; lisäksi lainsäädännön kehittämisessä tulee huomioida osa-aikaisen varhaiskasvatuksen suhdeluvun määrittelyn korjaaminen, varhaiskasvatuksen vuorohoidon saavutettavuus, laadun kehittäminen sekä pienten koululaisten vuorohoidon järjestäminen;
8. hallitus valmistelee kokonaisvaltaisen ja tavoitteellisen toimenpideohjelman, jolla varmistetaan jokaisen oppilaan perusopetuksen aikana vaadittavien perustaitojen (lukutaito, kirjoittaminen, laskeminen) oppiminen;
9. hallitus jatkaa toimia koulutuksen tasa-arvon parantamiseksi ja segregaaion vähentämiseksi sekä maahanmuuttajien koulutuspolkujen vahvistamiseksi; tomissa pyritään purkamaan sukupuolen mukaan vahvasti jakautuneita oppimistuloksia ja koulutusvalintoja sekä vähentämään lasten kotitaustan vaikutusta oppimistuloksiin;

7.–9. Eduskunnalle toimitetussa selvityksessä käydään läpi tällä hallituskaudella toteutettuja toimenpiteitä liittyen koulutuspoliittisen selonteon esityksiin. Toimenpiteitä on edistetty tällä hallituskaudella varhaiskasvatuksen sekä esi- ja perusopetuksen osalta pääosin Oikeus Oppia -kehittämishjelman puitteissa. Oikeus oppia -kokonaisuuteen on kuulunut kaksi laajaa työryhmää. Koulutuksellisen tasa-arvon ja positiivisen erityiskohtelun edistämistoimia varhaiskasvatuksessa sekä esi- ja perusopetuksessa valmistelevan työryhmän puitteissa toteutettiin tarveperusteisen rahoituksen vakiinnuttaminen varhaiskasvatukseen, esi- ja perusopetukseen, tehtiin ehdotuksia lähikoulu- ja lähipäiväkotiperiaatteiden vahvistamiseksi sekä koronapandemian tasa-arvovaikutusten lieventämiseksi. Oppimisen tuen, lapsen tuen ja inklusion edistämistoimia varhaiskasvatuksessa sekä esi- ja perusopetuksessa valmisteleva työryhmä teki esityksiä esimerkiksi lähikouluperiaatteen vahvistamiseksi sekä oppimisen tuen uudistamiseksi. Oikeus oppia -työryhmien loppuraportit on julkaistu syksyllä 2022.

Tommi Karjalainen, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

7.–9. Valmistellaan maahanmuuttajien valmentavaa koulutusta koskevat säännökset yliopistolakiin ja tarkennetaan sitä koskevia säännöksiä ammattikorkeakoululaissa.

Kotoutumista edistetään maahanmuuton vastuukorkeakoulutoiminnalla (SIMHE), jonka kautta korkeakoulut tarjoavat tuki- ja neuvontapalveluja niitä tarvitseville.

Maarit Palonen, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

10. lukiokoulutuksella ja ammatillisella koulutuksella on oltava tulevaisuudessakin erilliset rahoitus-, ohjaus- ja järjestämislainsäädäntönsä, jotka huomioivat koulutusmuotojen erilaiset tavoitteet ja tehtävät; lainsäädännön ja rahoituksen tulee mahdollistaa ja kannustaa koulutusmuotojen väliseen yhteistyöhön; koulutusmuotojen välillä yhteistyötä voidaan tehdä silloin kun se on tarkoituksenmukaista työelämän ja muihin osaamistarpeisiin vastaamiseksi ja parantaa opiskelijan valinnanmahdollisuuksia molemmilla kansalliskielillä;

10. Ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen lainsäädäntöjä, rahoitusta ja tavoitteita kehitetään omina kokonaisuuksinaan. Koulutusmuotojen välistä yhteistyötä toteutetaan mm. paikallisella tasolla koulutuksen järjestäjien välillä ottaen huomioon paikalliset tavoitteet ja olosuhteet.

Ville Heinonen, neuvotteleva virkamies, opetus- ja kulttuuriministeriö

11. hallitus valmistelee kiireellisesti toimenpiteet (ml. aloituspaikat, läpäisyasteen parantaminen, avoimen korkeakoulutuksen väylä, saavutettavuus), joilla varmistetaan, että vähintään puolet ikäluokasta suorittaa korkea-asteen tutkinnon;

11. Osana korkeakoulujen kestävä kasvun linjauksia on mallinnettu korkeakoulutuksen aloituspaikkalisäyksiä ja uusien ulkomaalaisten opiskelijoiden määrää sekä niiden edellyttämää lisärahoitustarvetta ammattikorkeakouluille ja yliopistoille. Opetus- ja kulttuuriministeriö arvioi, että 50 prosentin tavoitteen saavuttaminen vuoteen 2035 mennessä edellyttää korkeakoulutuksen ensi kertaa aloittavien määrän lisäämistä vuositasona noin 10 000 aloittajalla. Tavoitteena on nostaa uusien ulkomaalaisten tutkinto-opiskelijoiden määrä 15 000:n aloittajaan vuonna 2030.

Koulutustason nosto edellyttää toiminnan tehostamista. Eduskunnan kannanottojen mukaisesti koulutustason nosto on toiminnan tehostamisen rinnalla resursoitava riittävästi. Vuonna 2021 korkeakoulut käyttivät n. 302 000 opiskelijan koulutukseen n. 1,55 miljardia euroa, eli n. 5125 euroa/opiskelijavuosi. Jos oletetaan, että vuosittaisesta lisäaloittajatarpeesta 3000 aloittajaa voidaan kattaa ensikertalaiskiintiötä kasvattamalla jo vuonna 2023, olisi 2023 alkaen tarvittu aloittajalisäyksen kustannus ensimmäisenä vuonna n. 36–87 miljoonaa euroa, miltä tasolta kustannus nousisi 180–436 miljoonan euron tasolle vuonna 2027. Aloittajalisäyksissä kyse on alemman ja ylemmän korkeakoulututkinnon aloittajista.

Ulkomaalaisille opiskelijoille suunnatun koulutustarjonnan kokonaiskustannus riippuu perittyjen lukukausimaksujen tasosta ja sen ylärajana voidaan pitää n. 256 miljoonan euron vuosittaisia kustannuksia, jos laajennus toteutuisi puhtaasti julkisin resurssein. Tälle tasolle menotarve nousisi 2030-luvun alkuvuosina.

Maarit Palonen, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

12. hallitus huolehtii koulutuksen saavutettavuudesta ja siitä, että tarvittava määrä osaajia on saatavilla joka puolella Suomea kohtaanto-ongelman ratkaisemiseksi, huomioiden molemmat kansalliskielet;

12. Korkeakoulut ovat laatineet omat saavutettavuussuunnitelmansa vuoden 2022 aikana. Suunnitelmien tuli sisältää selvitys korkeakoulun saavutettavuuden tilanteesta sekä mitattavissa olevat tavoitteet ja toteuttavat toimenpiteet saavutettavuuden edistämiseksi vuosina 2022–2024. Erityistä huomiota suunnitelmissa tuli kiinnittää opiskelijavalintoihin ja opetuksen järjestämiseen (ml. kohtuulliset mukautukset, yksilölliset opiskelujärjestelyt ja esteettömyys), opinto- ja uraohjaukseen (ml. tarveharkintainen tuki) ja kaikenlaisen häirinnän ja syrjinnän ehkäisemiseen ja poistamiseen korkeakouluyhteisössä. Korkeakoulut raportoivat ministeriölle saavutettavuussuunnitelmiansa tavoitteiden toteutumisesta ja niitä seurataan osana korkeakoulujen ja opetus- ja kulttuuriministeriön välistä ohjausprosessia.

Ministeriö tukee korkeakoulujen digivisiota sen tavoitteiden saavuttamisessa varmistaen sen yhteen toimivuuden muiden julkisten digitaalisten palveluiden kehittämishankkeiden (mm. JOD) kanssa. Korkeakoulujen tarjontaa tuodaan jatkuvan oppimisen yhteiselle digitaaliseen alustalle.

Korkeakoulujen aloituspaikkoja on lisätty tällä hallituskaudella useaan otteeseen. Kaikkiaan aloituspaikkalisäykset ovat yli 12 000. Lisäksi korkeakoulut ovat lisänneet tutkintotavoitteiden kasvattamisen myötä sisäänottojaan. Opetus- ja kulttuuriministeriö on myöntänyt rahoitusta korkeakoulujen aloituspaikkojen lisäämiseksi ja korkeakoulutuksen saatavuuden turvaamiseksi eri puolella Suomea ja eri koulutusaloilla. Korkeakoulut ovat lisänneet rahoituksella paikkoja erityisesti työvoimapulasta kärsiville aloille. Yliopistojen lisäpaikoista huomattava osa on kohdentunut tekniikan alalle, tietojenkäsittely- ja tietoliikennealalle sekä kaupan ja hallinnon alalle. Ammattikorkeakoulujen lisäaloituspaikoista noin puolet on kohdentunut terveys- ja hyvinvointialalle ja noin viidennes tietojenkäsittelyyn ja tietoliikenteeseen sekä viidennes tekniikan alalle. Lisäaloituspaikat on suunnattu korkeakoulujen suomen- ja ruotsinkielisiin koulutuksiin. Korkeakoulut päättävät, millä valintatavalla paikat täytetään.

Maarit Palonen, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

12. Opetus- ja kulttuuriministeriö seuraa jatkuvasti sekä valtakunnallista että alueellista kohtaantoa. Koulutuksen järjestämisen edellytykset tulevat seuraavan kymmenen vuoden aikana muuttumaan oleellisesti, kun nuoret ikäluokat pienenevät ja osassa maakuntia pienenee myös työikäisen väestön osuus. Väestömuutos tapahtuu eritahtisesti ja määrällisesti eri tavoin maan eri osissa. Opetus- ja kulttuuriministeriö seuraa ammatilliseen koulutukseen ja lukiokoulutukseen hakeutumista. Järjestäjien laadukkaan toiminnan ja saavutettavuuden turvaamiseksi tehdään suunnitelma tulevalla hallituskaudella.

Ville Heinonen, neuvotteleva virkamies, opetus- ja kulttuuriministeriö

13. hallitus käynnistää opintotukilainsäädännön kokonaisuudistuksen, jonka tavoitteena on mahdollistaa opiskelijoille riittävä toimeentulo opiskeluaikana ja opintojen tavoitteellinen eteneminen; opintotukea tarkastellaan myös osana sosiaaliturvajärjestelmän kokonaisuutta;

13. Hallitus on parantanut opintotuen riittävyyttä koulutuspoliittisen selonteon ehdotusten mukaisesti tekemällä opintorahaan indeksikorotuksia sekä korottamalla kohdennetusti opintorahan huoltajakorotusta (10 e/kk) vuodeksi 1.1.2023 osana lapsiperheiden tukipakettia. Lisäksi opintotuessa käytettäviä opiskelijan omia tulorajoja korotettiin opiskelijoiden työssäkäynnin helpottamiseksi vuonna 2022 25 prosentilla ja vuoden 2023 alusta lukien pysyvästi 50 prosentilla verrattuna vuoden 2021 tasoon. Opintotuen kehittämistarpeita on käsitelty sosiaaliturvauudistuksen yhteydessä. Opintotukilainsäädännön kokonaisuudistuksen sisältöön on tarkoitus ottaa tarkemmin kantaa toimeenpanosuunnitelmassa ja mahdollisesti seuraavan hallituksen hallitusohjelmassa.

Virpi Hiltunen, neuvotteleva virkamies, opetus- ja kulttuuriministeriö

14. hallitus vahvistaa kasvatusta ja opetusalan vetovoimaa ja pitovoimaa, huolehtii perus- ja täydennyskoulutuksen kehittämisestä, kelpoisuusvaatimusten säilymisestä vähintään nykytasolla ja siitä, että alan henkilöstöllä on mahdollisuus osaamisen jatkuvaan kehittämiseen ja täydennyskoulutukseen kaikkialla Suomessa, huomioiden molemmat kansalliskielet;

14. Opettajankoulutuksen kehittämistä ja uudistamista jatketaan toimijoiden yhteistyönä Opettajankoulutusfoorumissa. Opettajankoulutusfoorumin toimikautta on päätetty jatkaa vuoden 2023 loppuun. Vuoden 2023 aikana mietitään/tehdään ratkaisu siitä, että millaisen rakenteen ja yhteistyöfoorumin kautta tuetaan kasvatusta ja opetusalan kehitysyhteistyön vahvistamista jatkossa.

Edistetään toukokuussa 2022 julkaistun Opettajankoulutuksen kehittämisohjelman toimeenpanoa opettajankoulutusfoorumin vuonna 2022 laatiman kehittämisohjelman toimeenpanosuunnitelman mukaisesti.

Opettajarekisterin perustamista koskeva selvityksen pohjalta on päätetty edetä opettajarekisterin valmistelussa. Ministeriössä on ryhdytty valmistelemaan opettajarekisterille asetettujen tavoitteiden tarkempaa määrittelyä ja sen mukaista arkkitehtuuriarviointia. Opettajarekisterin valmistelutyötä tehdään yhteistyössä Opetushallituksen kanssa. Lopullisen päätöksen opettajarekisterin perustamisesta tekee seuraava hallitus.

Opettajankoulutuksen ja varhaiskasvatuksen opettajien aloituspaikkalisäyksiä on jatkettu vuonna 2022. Lisäykset rahoitetaan EU:n elpymis- ja tukivälineestä saatavalla rahoituksella sekä korkeakoulujen valtionrahoituksella.

Maarit Palonen, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

15. hallitus toteuttaa parlamentaarisesti laadittavan suunnitelman, jolla varmistetaan tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminnan rahoitusosuuden nostaminen neljään prosenttiin bruttokansantuotteesta ja otetaan tämä huomioon julkisen talouden suunnitelmissa ja valtion talousarvioesityksissä;

15. Parlamentaarisen TKI-työryhmän loppuraportin mukaisesti opetus- ja kulttuuriministeriö toteuttaa T&K-rahoituksen tason nostamisen turvaavia prosesseja yhdessä muiden ministeriöiden kanssa. Valtion T&K-rahoituksen nostamiseksi ja turvaamiseksi on säädetty rahoituslaki, joka on tullut voimaan vuoden 2023 alussa. Lain rinnalla laaditaan lakisääteinen kehyskautta pidempi tutkimus- ja kehittämisrahoituksen suunnitelma. Parlamentaarisen TKI-työryhmän suositusten mukainen laki tutkimus- ja kehittämistoiminnan menoihin perustuvista lisävähennyksistä käsiteltiin eduskunnan lakialoitteena ja tuli voimaan vuoden 2023 alusta. Lisävähennyksellä kannustetaan yrityksiä ja muita yksityisiä elinkeinonharjoittajia lisäämään tutkimus- ja kehittämistoimintaa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö osallistuu suunnitelman laadintaan ja toimeenpanoon yhdessä valtioneuvoston ministeriöiden ja sidosryhmien kanssa. Opetus- ja kulttuuriministeriö tukee tehostuvan T&K-koordinaation ja -johtamisen menettelyiden rakentamista ja osallistuu toimeenpanoon sekä uudistaa korkeakoulujen ohjausta ja tiedelaitosten tulosohtausta huomioimaan TKI-rahoituslaista ja pitkäjänteisestä TKI-rahoituksen käytön suunnitelmasta aiheutuvat velvollisuudet ja mahdollisuudet. Suomalaisen tutkimus- ja innovaatiojärjestelmän täydeksi hyödyksi osallistutaan kansallisten, eurooppalaisten ja kansainvälisten verkostojen toimintaan.

Valtion rahoitustason kokonaisnousu on 260 miljoonaa euroa vuosittain kumuloituvasti. Opetus- ja kulttuuriministeriön sektorin osuus valtion t&k -rahoituksen kokonaisuudesta on ollut noin 60 prosenttia. Opetus- ja kulttuuriministeriö on ottanut rahoitusosuuden nostamisen huomioon julkisen talouden suunnitelman valmistelussa, jossa hallinnonalan osuus rahoituslisäyksestä on 151 miljoonaa euroa kumuloituen vuosittain.

Maarit Palonen, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

16. koulutuspolitiikan rahoituksessa pyritään pitkäjänteisyyteen ja riittävään perusrahoitukseen hankerahoituksen sijasta ja että tarveperusteisesti koulutuksen perusrahoitusta ohjataan segregaaion vähentämiseksi ja koulutuksellisen tasa-arvon lisäämiseksi kaikkialla Suomessa;

16. Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen tavoitteet ovat vahvasti sidoksissa toisiinsa. Tavoitteiden saavuttaminen edellyttää korkeakoulutuksen ja tutkimuksen resurssien kasvattamista. Tarpeen vaatiessa on pohdittava myös koulutussektorilla käytettävissä olevien resurssien priorisoimista ja sen edellyttämiä koulutusjärjestelmän sisäisiä resurssisiirtoja suomalaisten koulutustason nostamiseksi.

Tavoitteiden saavuttaminen edellyttää resurssien kasvattamisen lisäksi koulutusjärjestelmän toiminnallisen tehokkuuden ja kustannustehokkuuden parantamista.

Riittävän perusrahoituksen rinnalla on säilytettävä riittävä kehittämis- ja ylläpitorahoitus esim. digitalisaation pitkäjänteiseen hyödyntämiseen.

Maarit Palonen, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

17. hallitus varmistaa koulutuksen ja sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistoiminnan oppilas- ja opiskeluhuollon oikea-aikaisen saatavuuden turvaamiseksi.

17. Opiskeluhoollasta huollosta säädetään oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa (1287/2013), perusopetuslaissa (628/1998), lukiolaissa (714/2018) ja laissa ammatillisesta koulutuksesta (531/2017). Opiskeluhooltoon sisältyvästä opiskeluterveydenhuollosta säädetään lisäksi Terveysluoltolaissa (1326/2019, 17 pykälä) ja valtioneuvoston asetuksessa 338/2011.

Oppilashuollon tavoitteena on oppilaiden oppimisen, terveyden, hyvinvoinnin ja osallisuuden edistäminen sekä varhaisen tuen turvaaminen. Oppilashuolto edistää oppilaitosyhteisön ja -ympäristön hyvinvointia, terveellisyttä ja turvallisuutta, kodin ja oppilaitoksen välistä yhteistyötä monialaisena yhteistyönä. Oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaan oppilaiden ja opiskelijoiden tarvitsemien opiskeluhoitolpalvelujen yhdenvertainen saatavuus ja laatu on turvattava. Opiskeluhooltotyö sisältää yhteisöllistä ja yksilökohtaista työtä. Opiskeluhoitolpalvelujen henkilöstö toteuttaa näitä molempia.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolakeja muutettiin vuoden 2022 alusta lukien siten, että lakiin sisällytettiin psykologeja ja kuraattoreita koskevat mitoituset. Yhtä kuraattoria kohti saa olla enintään 670 oppilasta ja yhtä psykologia kohti enintään 780 oppilasta. Psykologien osalta mitoitus tulee voimaan 1.8.2023. Psykologi- ja kuraattoreiden mitoituksella voidaan turvata palvelut kaikille oppilailla yhdenvertaisesti eri puolilla maata. Opiskeluhoito- ja palvelut siirtyivät sote-uudistuksen myötä järjestettäväksi hyvinvointialueille siten, että ne toteutetaan edelleen niin, että palvelut ovat lähipalveluina kouluissa ja oppilaitoksissa opiskelijoiden helposti saavutettavissa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö jakoi vuodelle 2023 11,6 miljoonaa euroa yhteisöllisen opiskeluhoitoon kehittämiseen esi- ja perusopetuksen, lukiokoulutuksen- ja ammatillisen koulutuksen järjestäjille sekä oppivelvollisten koulutusta järjestäville vapaan sivistystyön oppilaitosten ylläpitäjille. Avustuksen tavoitteena on, että yhteisöllisen opiskeluhoitoon ennaltaehkäisevä tuki sekä yksilökohtaisen opiskeluhoitoon varhainen tuki ovat kaikkien oppilaiden ja opiskelijoiden saatavilla yksilöllisten tarpeiden mukaisesti ja yhdenvertaisesti. Vuoden 2023 talousarviossa on varattu samaan käyttötarkoitukseen 12 miljoonaa euroa.

Anne-Marie Brisson, hallitusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö
Anne Ekroth, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

Psykoaterapian puolesta – Kansalaisaloite psykoaterapiakoulutuksen muuttamisesta maksuttomaksi

KAA 3/2021 vp – EK 19/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto jatkaa psykoaterapeuttikoulutuksen järjestämistä ja rahoitusta koskevien vaihtoehtojen selvittämistä ja ryhtyy selvitysten pohjalta pikaisesti tarvittaviin toimenpiteisiin, jotta psykoaterapeuttien ja muiden mielenterveystyössä toimivien henkilöiden riittävä saatavuus sekä palveluiden saatavuus molemmilla kansalliskielillä voidaan turvata.

Sosiaali- ja terveysministeriö on teettänyt selvityksen psykoaterapeuttikoulutuksen keskeisistä haasteista vuoden 2022 aikana. Psykoaterapiakoulutusta on selvityksen pohjalta käsitelty myös sosiaali- ja terveysministeriön ja opetus- ja kulttuuriministeriön yhteisessä sosiaali- ja terveysalan korkeakoulutuksen kehittämishankkeessa.

Selvitys nosti esiin jatkokehittämistoimenpiteitä, joita jatkossa tarkastellaan osana mielenterveyspalvelujen kokonaisuutta. Keskeistä on kehittää psykoaterapiakoulutusta siten, että sen kustannuksia voidaan alentaa ja siten, että koulutus vastaa paremmin palvelujärjestelmän tarpeisiin.

Sosiaali- ja terveysministeriö on myös toteuttanut virkatyönä laajemman mielenterveyspalvelujen arviointityön, jonka mukaan keskeistä palvelujen riittävyyden näkökulmasta on perusterveydenhuollon ensisijainen vastuu ehkäisevästä terveydenhuollosta sekä niiden mielenterveyden häiriöiden hoidosta, joiden hoitoon ei vaikeusasteen tai komplisoivien tekijöiden vuoksi tarvita erikoissairaanhoidoa. Henkilöstön saatavuuden osalta sosiaali- ja terveysministeriö on myös arvioinut henkilöstön lisäkoulutustarpeita kaikkien sosiaali- ja terveysalan ammattiryhmien osalta osana sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön riittävyyden ja saatavuuden ohjelmaa.

Juha Luomala, sosiaalineuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

Kurinpitosääntelyn muutosten vaikutukset opetuksen ja koulutuksen järjestäjien toimintaan ja oppilashuollon palvelujen toimintaan

HE 127/2021 vp – EV 9/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa kurinpitosääntelyn muutosten vaikutuksia opetuksen ja koulutuksen järjestäjien toimintaan sekä oppilashuollon palvelujen toimivuuteen tilanteessa, jossa oppilaalta tai opiskelijalta on eväty oikeus opetukseen, ja antaa siitä selvityksen sivistysvaliokunnalle vuoden 2022 loppuun mennessä.

Eduskunta hyväksyi 23.2.2022 hallituksen esityksen HE 127/2021 vp laeiksi perusopetuslain, ammatillisesta koulutuksesta annetun lain, lukiolain ja tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta. Lakimuutosten tavoitteena oli osaltaan ehkäistä kiusaamista, häirintää ja väkivaltaa kouluissa ja oppilaitoksissa sekä turvata turvallinen opiskeluympäristö. Muutoksilla täsmennettiin muun muassa opetuksen ja koulutuksen epäämistä koskevaa sääntelyä. Lakimuutokset 163–166/2022 tulivat voimaan 1.8.2022.

Opetus- ja kulttuuriministeriö toteutti edellä mainittujen muutosten vaikutusten arvioimiseksi verkkokyselyn perusopetuksen, lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen järjestäjille. Kyselyn vastausaika oli 27.10.–25.11.2022. Kyselyssä pyydettiin arvioimaan, kuinka yhteistyö opetuksen ja koulutuksen järjestäjien ja oppilas- ja opiskelijahuollon palveluiden välillä on toiminut epäämistilanteissa. Kyselyn perusteella opetus- ja kulttuuriministeriö laati asiasta selvityksen (VN/28492/2022) sivistysvaliokunnalle.

Kyselyn vastauksista käy ilmi, että lakimuutosten vaikutukset tai niiden laajuus eivät ole vielä vastaushetkellä olleet täysin todennettavissa. Lakimuutosten voimaantulon jälkeen epäämistilanteita oli opetuksen ja koulutuksen järjestäjillä ollut vain yksittäisiä. Kyselyn

johtopäätöksenä voidaan kuitenkin todeta, että edellytykset toimenpiteisiin ja yhteistyöhön epäamistilanteissa ovat olemassa, vaikka toisaalta oppilas- ja opiskelijahuollon resurssien riittävyys herätti huolta osassa toimijoista. Haasteeksi koettiin oppilas- ja opiskelijahuollon palveluiden saatavuus, sillä kaikilla oppilaitoksilla ei ole päivittäin käytävissä kuraattori- tai psykologipalveluita.

Jenni Nuutinen, hallitussihteeri, opetus- ja kulttuuriministeriö

Akseli Holm, asiantuntija, opetus- ja kulttuuriministeriö

Oppivelvollisuuslain muuttaminen

HE 54/2022 vp – EV 95/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että 17 vuotta täyttäneillä tulee olla mahdollisuus jäädä lasten perusopetuksen puolelle 18-vuotiaaksi saakka, jos se nähdään lapsen kannalta parhaana ratkaisuna, ja että ehdotetun sääntelyn vaikutuksia 17 vuotta täyttäneiden oppivelvollisten asemaan seurataan tarkasti ja ryhdytään mahdollisesti tarvittaviin lisätoimenpiteisiin lapsen edun ensisijaisuuden toteutumisen varmistamiseksi.

Eduskunnan vastauksen 95/2022 vp myötä oppivelvollisuuslakiin on tullut 1.8.2022 voimaan 5 pykälän muutos (laki 715/2022), jonka mukaan oppivelvollinen, joka ei ole suorittanut perusopetuksen oppimäärää lukuvuoden päättyessä sinä kalenterivuonna, jona hän täyttää 17 vuotta, voi suorittaa oppivelvollisuutta osallistumalla perusopetukseen tai muuhun 4 pykälässä tarkoitettuun koulutukseen. Opiskelijaksi ottamisessa sovelletaan, mitä asianomaista koulutusta koskevissa laeissa säädetään opiskelijaksi ottamisen perusteista.

Kyseisellä oppivelvollisuuslain muutoksella laajennettiin 17 vuotta täyttäneiden oppivelvollisten mahdollisuuksia suorittaa oppivelvollisuutta lasten perusopetuksessa. Lasten perusopetuksen järjestäminen 17-vuotiaille on kunnille vapaaehtoista eikä siitä saa valtionosuusrahoitusta, minkä vuoksi opetus ei ministeriön käsityksen mukaan ole ollut kuntia kannustavaa. Mikäli tämä haluttaisiin säätää oikeudeksi, kyse olisi pysyvästä menolisäyksestä, johon tulisi varata rahoitus.

Opetus- ja kulttuuriministeriö seuraa oppivelvollisuuden laajentamisen toimeenpanoa vuosina 2021–2024. Seuranta kohdistuu mm. oppivelvollisten hakeutumiseen koulutukseen ja koulutukseen pääsyyn. Seurannan toteutuksesta vastaavat opetus- ja kulttuuriministeriö ja Opetushallitus yhdessä.

Kyseinen oppivelvollisuuslain muutos on tullut voimaan 1.8.2022 alkaen. Tilastotietoja asiasta ei vielä ole, mutta sääntelyn vaikutuksia 17 vuotta täyttäneiden oppivelvollisten asemaan seurataan tarkasti. Opetushallinnon tilastopalvelu Vipusesta saatujen tietojen mukaan 17-vuotiaiden lasten määrä perusopetuksen 9. vuosiluokalla on ollut yhteensä 285 oppilasta vuonna 2022 (Vipunen, 20.9.2022).

Marjaana Larpa, hallitusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö
Maria Soininen, hallitussihteeri, opetus- ja kulttuuriministeriö

Nuorisolain muuttaminen

HE 107/2022 vp – EV 109/2022 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus arvioi tutkittuun tietoon perustuen Harrastamisen Suomen mallin toimivuutta sekä nuorten että harrastusta järjestävien toimijoiden kannalta ja ryhtyy tarvittaviin toimenpiteisiin tarvittavien lainmuutosten valmistelemiseksi.

1. Ryhtyessään valmistelemaan lakia nuorisolain muuttamisesta vuoden 2020 alussa, opetus- ja kulttuuriministeriö arvioi osana säädösvalmisteluprosessia, että laki oli osoittautunut kokonaisuutena katsoen selkeäksi ja käytännössä toimivaksi, lukuun ottamatta eräitä laissa olevia yhteisöjen valtionapukelpoisuutta ja avustusprosessia koskevia säännöksiä, joita olisi tarpeen tarkistaa. Lisäksi lakiin katsottiin tarpeelliseksi valmistella uutena asiana säännökset Harrastamisen Suomen mallista. Nuorisolain muutetut ja lisätyt säännökset ovat tulleet voimaan vuoden 2023 alussa. Kuitenkin esimerkiksi valtakunnallisten nuorisolan järjestöjen sekä nuorisokeskusten valtionavustus vuodelle 2023 myönnetään vielä lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten mukaisesti. Uusien säännösten toimivuutta on mahdollista ja tarkoituksenmukaista arvioida, kun säännösten soveltamisesta on kertynyt kokemuksia riittävältä ajalta, käytännössä joidenkin vuosien ajalta.

Henni Axelin, johtaja, opetus- ja kulttuuriministeriö

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus arvioi mahdollisimman pian nuorisolain toimivuutta ja antaa siitä sivistysvaliokunnalle selvityksen.

2. Harrastamisen Suomen mallin toimeenpano lakisäateisenä toimintana on alkanut 1.1.2023, kun asiaa koskevat säännökset lisättiin nuorisolakiin. Ensimmäiset muutetun nuorisolain mukaiset valtionavustukset Harrastamisen Suomen mallin toteuttamiseen myönnetään huhtikuussa 2023 ja avustuksilla tuetut harrastukset alkavat elokuussa 2023. Arviointitutkimus Harrastamisen Suomen mallin toiminnasta on meneillään. Malliin liittyvien mahdollisten lakimuutosten tarpeellisuuden arvioiminen edellyttää, että Harrastamisen Suomen mallin toiminnasta lakisäateisenä tehtävänä kertyy kokemuksia riittävältä ajalta, arviolta noin kahden vuoden kaudelta.

Henni Axelin, johtaja, opetus- ja kulttuuriministeriö

Perusopetuslain 26 pykälän muuttaminen

HE 162/2022 vp – EV 128/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa ja arvioi oppilas- ja opiskeluhuollon palveluiden toimivuutta etenkin monialaisen yhteistyön näkökulmasta hyvinvointialueille siirron jälkeen.

Perusopetuslain 26 pykälän muutos liittyy sitouttavan kouluyhteisötyön kehittämis-toimintaan, joka on osa Oikeus Oppia -ohjelmaa. Ko. lainsäädännön muutos on vahvistettu 25.11.2022 ja se tulee voimaan 1.8.2023 alkaen. Koska opiskeluhuoltopalveluiden siirto hyvinvointialueille tapahtuu vasta 1.1.2023 alkaen, ei palveluiden toimivuutta monialaisen yhteistyön näkökulmasta ole voitu seurata vuoden 2022 aikana.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on antanut erityisavustuksen Helsingin yliopiston ja Jyväskylän yliopiston toteuttamalle tutkimushankkeelle perusopetuksen poissaoloista ja niihin annetun tuen vaikutuksista koulunkäyntiin. Tutkimuksessa selvitetään mm. moniammatillisten käytänteiden ja pedagogisten toimenpiteiden toimivuutta sekä niiden vaikutusta oppilaiden poissaoloihin. Hankkeen tutkimusraportti ilmestyy vuoden 2023 lopussa.

Marja Penttilä, hallitusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

Tekijänoikeuslain muutostarpeet

HE 313/2022 vp – EV 312/2022 vp

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto arvioi tekijänoikeuslain toimivuutta ja vaikutuksia eri tahojen ja toimijoiden näkökulmista. Arvioinnissa tulee lisäksi huomioida perusoikeusvaikutusten punninta suhteessa sääntelyn tulkinta- ja soveltamiskäytäntöihin ja määrittelytarpeet erityisesti alkuperäisen ja edelleen lähettämisen suhteen. Arvioinnissa mahdollisesti havaittuihin epäkohtiin tulee puuttua valmistelemalla tarvittavat lainsäädäntömuutokset EU-oikeuden ja kansallisen liikkumavaran mahdollistamissa puitteissa.
2. Eduskunta edellyttää, että opetus- ja kulttuuriministeriö seuraa ja arvioi ehdotetun sääntelyn toimivuutta opetus- ja tutkimuskäytännössä oikeudenhaltijoiden, opettajien ja oppilaitosten näkökulmista ja sen perusteella valmistelee tarvittavat säädösmuutosesitykset.
3. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto arvioi tekijänoikeuslainsäädännön kokonaisuudistuksen tarpeen tekijänoikeusjärjestelmän läpinäkyvyyden sekä lainsäädännön selkeyden ja ymmärrettävyyden vahvistamiseksi kansallinen liikkumavara huomioon ottaen.

1.–3. Valtioneuvosto päätti 2.3.2023 ryhtyä eduskunnan vastaukseen sisältyvästä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Jorma Waldén, johtaja, opetus- ja kulttuuriministeri

12 Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Lääkkeiden annosjakelun korvaaminen

HE 134/2008 vp – EV 106/2008 vp

Eduskunta edellytti 4.11.2008, että lääkkeiden annosjakelutoiminnan sääntelyyn liittyvän selvitystyön yhteydessä annosjakelun korvattavuuden rajoitusten, kuten kuuden korvattavan lääkkeen rajan, tarkoituksenmukaisuus ja kokonaistaloudellisuus arvioidaan ja tehdään tarvittavat esitykset lainsäädännön muutoksiksi.

Annosjakelua koskevia kysymyksiä on tarkoituksenmukaista arvioida sosiaali- ja terveydenhuoltojärjestelmän uudistamisen yhteydessä ja osana lääkehuollon sosiaali- ja terveysministeriön raporttiin (2019:5) sisältyvän tiekartan suuntaviivojen mukaista lääketoimien kehittämisen kokonaisuutta. Pääministeri Marinin hallitusohjelman mukaisesti lääkehuollon kokonaisuutta uudistetaan pitkäjänteisesti sosiaali- ja terveysministeriön raporttiin (2019:5) sisältyvän tiekartan suuntaviivojen pohjalta. Tavoitteena on parantaa lääkehuollon kustannustehokkuutta varmistaen lääketurvallisuus ja neuvonta sekä palveluiden sujuvuus, saatavuus ja saavutettavuus. ”Sosiaali- ja terveysministeriö on 21.9.2020 asettanut lääketoimien tiekartan valmistelua varten koordinaatioryhmän toimikaudeksi 1.10.2020–30.4.2023. Poikkihallinnollinen koordinaatioryhmä seuraa ja tukee lääketoimien tiekartan toimeenpanoa ja kehittämistoimenpiteiden kansallista valmistelua.

Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus Fimea on selvittänyt lääkkeiden koneellisen annosjakelun nykytilaa ja kehittämistarpeita raportissaan Lääkkeiden koneellisen annosjakelun nykytila ja kehittämistarpeet (Fimea kehittää, arvioi ja informoi -julkaisusarja 7/2022; www.julkari.fi). Läketoimien tiekartan poikkihallinnollisen koordinaatioryhmän alainen apteekkijaos on valmistellut apteekkijärjestelmän kehittämistä koskevaa selvitystä osana lääketoimien uudistuksen toimeenpanoa. Selvityksessä arvioidaan myös lääkkeiden annosjakelua ja tehdään kehittämis ehdotuksia seuraavalle hallituskaudelle, missä yhteydessä on mahdollista ottaa tarkasteluun ja arvioitaviksi myös annosjakelun korvattavuuden rajoitusten tarkoituksenmukaisuus ja kokonaistaloudellisuus.

Kirsi Päivänsalo, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

Palveluseteli

HE 20/2009 vp – EV 67/2009 vp

- Eduskunta edellytti, että maksukattojärjestelmää uudistettaessa selvitetään, millä tavoin palvelusetelin omavastuuosuus huomioidaan maksukaton kertymisessä.

2. Asiakasmaksulakia (734/1992) on osittain uudistettu kuluvalle hallituskaudella. Maksukattoa koskevat muutokset tulivat voimaan 1.1.2022 lukien. Toteutettu osittainen lakimuutos ei sisältänyt muutoksia liittyen palvelusetelin omavastuuosuuden huomioimiseen maksukaton kertymisessä. Lähtökohtana on edelleen, että vain asiakasmaksulaissa säädetty asiakasmaksut kerryttävät maksukattoa. Palvelusetelistä säädetään palvelusetelilaissa, eivätkä palvelusetelin omavastuuosuudet kerrytä asiakasmaksulaissa säädettyä asiakasmaksukattoa. Mahdollista muutosta ei ole tarkoituksenmukaista toteuttaa nyky-muotoisessa järjestelmässä, vaan se edellyttäisi asiakasmaksu- ja palvelusetelisääntelyn laajempaa uudistamista sekä tämän osana omavastuuosuuksien ja maksukaton perusteiden ja tason uudelleenmäärittelyä. Uudistettaessa jatkossa asiakasmaksu- ja palvelusetelilakia voidaan samalla arvioida sitä, onko maksukaton kertymisessä mahdollista ja tarkoituksenmukaista huomioida myös palvelusetelin omavastuuosuudet.

Marjo Kekki, erityisasiantuntija, sosiaali- ja terveysministeriö
Pirjo Kainulainen, hallitusneuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

Biopankkilainsäädännön kokonaisuudistus

HE 86/2011 vp – EV 78/2012 vp

Eduskunta edellytti 2.10.2012, että hallitus seuraa ja arvioi biopankkilainsäädännön toimivuutta ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin lainsäädännön tarkistamiseksi.

Hallitusohjelmassa todetaan biopankkilain säätäminen. Virkатыönä tehdyn lainvalmistelun tukena lukuisina peräkkäisinä toimikausina toimineen biopankkilain ohjausryhmän viimeisin kausi päättyi 31.12.2022. Lakiehdotuksesta järjestetyiltä lausuntokierroksilta saadun lausuntopalautteen perusteella kokonaisuudistuksen valmistelusta luovuttiin. Kokonaisuudistuksen sijaan lakiesityksessä päädyttiin tekemään yleisen tietosuojasetuksen vaatimat muutokset sekä henkilötietolain (523/1999) kumoamisesta sekä sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain (612/2021) ja sen liitännäisten säännösmuutosten voimaantulosta aiheutuvat teknisluonteiset muutokset.

Lakiehdotus on parhaillaan eduskuntakäsittelyssä. Muutosten on ehdotettu tulevan voimaan 1.1.2024.

Sini Tervo, hallitussihteeri, sosiaali- ja terveysministeriö

Laki kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain muuttamisesta

HE 96/2015 vp – EV 57/2016 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa tarkoin lainsäädännön vaikutuksia kehitysvammaisten oikeuksien toteutumiseen ja jatkaa itsemääräämisoikeutta koskevan sääntelyn kehittämistä.

Hallitusohjelmaan on kirjattu, että lainsäädännöllä vahvistetaan sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen käyttäjien itsemääräämisoikeutta. Valmistelua ei ole ollut mahdollista aktiivisesti edistää vuosien 2020–2021 aikana koronavirukseen liittyvästä säädösvalmisteluruuhkasta johtuen. Sosiaali- ja terveysministeriö asetti kuitenkin 7.10.2021 asiakkaan ja potilaan itsemääräämisoikeuden vahvistamisen seurantaryhmän. Laajapohjaisen ryhmän tehtävänä on tukea asiakkaan ja potilaan oikeuksia koskevan lainsäädännön valmistelua, tuottaa asiantuntijatietoa sekä osallistua vaihtoehtojen ja ehdotusten sekä niiden vaikutusten arviointiin. Seurantaryhmä on kokoontunut yhteensä seitsemän kertaa vuosien 2021 ja 2022 aikana. Seurantaryhmän ensimmäinen toimikausi päättyy 31.12.2023. Itsemääräämisoikeushankkeessa on valmisteltu oikeudellista taustaa aineistoa välttämättömän säädösvalmistelun käynnistämiseksi (rajoitustoimia koskeva puuttuva sääntely).

Esitys uudeksi vammaispalvelulain on annettu eduskunnalle syksyllä 2022. Eduskunta jatkaa esityksen käsittelyä vuoden 2023 alussa. Palveluja koskevat kehitysvammalain säännökset ehdotetaan pääosin siirrettäviksi uuteen vammaispalvelulakiin. Tarvittavat muutokset tahdosta riippumatonta erityishuoltoa sekä erityishuollossa toteutettavista rajoitustoimenpiteistä koskeviin säännöksiin on valmisteltu samassa yhteydessä, mutta ne jäävät tässä vaiheessa kehitysvammalakiin. Niiden olisi tarkoitus tulla voimaan yhtä aikaa uuden vammaispalvelulain kanssa. Vammaispalvelulakiesityksen käsittelyn viivästymisen takia on valmisteltu erityishuollon toteuttamisen jatkumiseksi tarvittavat säännösmuutokset kehitysvammalakiin ja ne ovat tulleet voimaan 1.1.2023.

Maija Miettinen, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö
Sirkka Sivula, lakimies, sosiaali- ja terveysministeriö

EU- ja ETA-maiden ammattihenkilöiden kielitaidon osoittamisvelvollisuus

HE 107/2015 vp – EV 103/2015 vp

Eduskunta edellyttää, että kielitaitovaatimuksen toteutumista lain toimeenpanossa seurataan ja tarkastellaan tarvetta laajentaa EU- ja ETA-maiden ammattihenkilöiden kielitaidon osoittamisvelvollisuutta. Seurannan yhteydessä tulee selvittää direktiivin toimeenpanoa muissa jäsenmaissa.

Asiassa ei ole eduskunnalle uutta ilmoitettavaa.

Henna Vidén, hallitussihteeri, sosiaali- ja terveysministeriö

Maatalousyrittäjien ja turkistuottajien lomituspalvelut

HE 112/2015 vp – EV 108/2015 vp

2. Eduskunta edellyttää, että nyt säädettyä varallaolon maksullisuuden vaikutuksia lomituspalveluiden käyttöön ja käytänteisiin seurataan ja lomituksen kokonaisuudistuksen yhteydessä tarkastellaan sen muutostarpeita.
3. Eduskunta edellyttää, että tuetun maksullisen lomituksen enimmäistuntimäärän riittävyttä ja rajauksen vaikutuksia maatalousyrittäjien jaksamiseen seurataan ja tuntimäärän muutostarpeita tarkastellaan kokonaisuudistuksen yhteydessä.

2.–3. Vuonna 2022 sosiaali- ja terveysministeriössä valmisteltiin lomituslainsäädännön kokonaisuudistusta, joka oli tarkoitus toteuttaa kahdella hallituksen esityksellä. Jälkimmäisessä hallituksen esityksessä oli tarkoitus käsitellä muun muassa varallaoloa ja tuettua maksullista lomitusta. Hallitusten esitysten valmistelu kuitenkin keskeytettiin syksyllä 2022 ja asiassa ei ole eduskunnalle uutta ilmoitettavaa.

Mikko Rissanen, erityisasiantuntija, sosiaali- ja terveysministeriö

Tartuntatautilain vaikutukset hoitoon hakeutumiseen

HE 13/2016 vp – EV 168/2016 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää viimeistään vuoden 2018 aikana lain vaikutuksia ulkomaalaisten hakeutumiseen Suomeen tartuntatautien hoitoon, tästä aiheutuvia kustannuksia sekä tartuntatautien hoidon alueellisen yhdenmukaisuuden toteutumista. Hallituksen tulee seurannan perusteella tarvittaessa antaa viipymättä esitys eduskunnalle lainsäädännön muuttamiseksi.

1. Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.
2. Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää viimeistään vuoden 2018 aikana tartuntatautien hoitoa saaneiden ulkomaalaisten henkilöiden nykyistä kattavamman rekisteröinnin tarpeen.
2. Henkilötunnuksen uudistamishankkeen tavoitteita toteuttava HE 132/2022 vp väestötietojärjestelmästä ja Digi- ja väestötietoviraston varmennepalveluista annetun lain sekä siihen liittyvien lakien muuttamiseksi esiteltiin valtioneuvoston yleisistunnossa 15.9.2022. Hallituksen esitys on tällä hetkellä hallintovaliokunnan käsiteltävänä ja sen kuulemiset alkavat 27.1.2023. Hallituksen esitys odottaa lisäksi perustuslakivaliokunnan lausuntoa, jonka on määrä valmistua tammikuun loppuun mennessä. Tavoitteena on edelleen, että nykyinen eduskunta ehtisi käsittelemään hallituksen esityksen valmiiksi. Lakien ehdotettu ja tavoiteltu pääasiallinen voimaantuloajankohta on edelleen 1.9.2023.

Liisa Katajamäki, hallitusneuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

Diabeteslääkkeiden erityiskorvausluokan muutoksen vaikutukset

HE 184/2016 vp – EV 187/2016 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa välittömästi lainsäädännön voimaantultua diabeteslääkkeiden erityiskorvausluokan muutoksen vaikutuksia diabeteslääkkeiden ja toimeentulotuen käyttöön ja ryhtyy seurannan perusteella mahdollisesti tarvittaviin toimenpiteisiin.

Asiassa ei ole eduskunnalle uutta ilmoitettavaa.

Kirsi Päivänsalo, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

Alkoholijuomien nauttimisen yleisillä paikoilla ja alkoholin etämyynnin rajoittaminen

HE 100/2017 vp – EV 186/2017 vp

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää etämyyntiä koskevat säännökset ottaen huomioon unionin oikeuden vaatimukset sekä KKO:n tuleva ratkaisu Visnapuu-tapauksessa. Sosiaali- ja terveysministeriön vastuulla olevassa valmistelussa tulee EU-oikeudellisten reunaehtojen ohella ottaa huomioon erityisesti se, että

etämyyntiä koskevat ratkaisut eivät saa vaarantaa laissa säädetyn vahvuusrajan ylittävien alkoholijuomien vähittäismyynnin yksinoikeuden säilyttämistä eivätkä suomalaisen elinkeinoelämän yhdenvertaisuutta ulkomaisiin kilpailijoihin nähden. Valmistelussa tulee ottaa huomioon myös valmisteverojen sujuvalle perinnälle asetettavat vaatimukset.

2. Korkein oikeus on lausuman hyväksymisen jälkeen antanut ennakkopäätöksen KKO:2018:49, joka käsittelee alkoholijuomien rajat ylittävän internetmyynnin ja kotiin-kuljetuksen rangaistavuutta alkoholilain ja rikoslain säännösten valossa.

Suomen viranomaiset ovat viimeksi marraskuussa 2022 neuvotelleet Euroopan komission kanssa Pilot-menettelyssä siitä, miten eduskunnan lausuma toteutettaisiin ottaen huomioon unionin oikeuden vaatimukset. Tämä vuoropuhelu jatkuu keväällä 2023.

Oikeuskäytännön ja asiassa esitettyjen näkökohtien perusteella unionin oikeus ei ole esteenä sille, että laissa säädetyn vahvuusrajan ylittävien alkoholijuomien vähittäismyynnin yksinoikeus säilytetään ja suomalaisen elinkeinoelämän yhdenvertaisuus ulkomaisiin kilpailijoihin nähden turvataan. Eduskunnan lausuman toteuttamista koskevat etämyyntiä selvittävät säännösehdotukset voitaneen antaa eduskunnalle jo kuluvan vuoden aikana.

Ismo Tuominen, hallitusneuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

Kansalaisaloite; Eutanasia – aloite hyvän kuoleman puolesta

KAA 2/2017 vp – EK 9/2018 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto asettaa laajapohjaisen asiantuntijatyöryhmän selvittämään elämän loppuvaiheen hyvää hoitoa, itsemääräämisoikeutta sekä saattohoitoa ja eutanasiaa koskevia sääntelytarpeita ja tarvittaessa antaa selvitystyön pohjalta eduskunnalle ehdotukset lainsäädännön muutoksiksi.

Asiassa ei ole eduskunnalle uutta ilmoitettavaa.

Maija Miettinen, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

Vakuutuslääkärijärjestelmän epäkohtien korjaaminen Tapaturmavakuutuslain 41 d pykälän muuttaminen siten, että tuo mielivaltaisuus poistuu

KAA 4/2018 vp – EK 39/2018 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto valmistelee esityksen vakuutuslääkärijärjestelmän epäkohtien korjaamiseksi ja antaa eduskunnalle ehdotukset lainsäädännön muutoksiksi vuoden 2020 kevätistuntokaudella. Tässä yhteydessä on selvitettävä vakuutuslääkäreiden lausuntojen muotovaatimusten kirjaamista lainsäädäntöön.

Asiassa ei ole eduskunnalle uutta ilmoitettavaa.

Kirsi Terhemaa, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

Laki ihmisen elimien, kudoksien ja solujen lääketieteellisestä käytöstä, lain kokonaisuudistus

HE 54/2018 vp – EV 201/2018 vp

Eduskunta hyväksyi 15.1.2019 lausuman, jonka mukaan eduskunta edellyttää, että hallitus käynnistää valmistelutyön ihmisen elimien, kudoksien ja solujen lääketieteellisestä käytöstä annetun lain kokonaisuudistukseksi.

Euroopan komissio antoi 14.7.2022 ehdotuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi ihmisessä käytettäväksi tarkoitettujen ihmisperäisten aineiden laatu- ja turvallisuusvaatimuksista ja direktiivien 2002/98/EY ja 2004/23/EY kumoamisesta (COM(2022) 338 final). Asetusehdotusta koskeva valtioneuvoston U-kirjelmä U 93/2022 vp on parhaillaan eduskuntakäsittelyssä.

Hyväksytyksi tullessaan asetuksella on merkittäviä vaikutuksia ihmisen elimien, kudoksien ja solujen lääketieteellisestä käytöstä annettuun lakiin. Euroopan komission säädösvalmistelu on ollut sosiaali- ja terveysministeriön tiedossa jo ennen asetusehdotuksen antamista, joten kansallisen lain kokonaisuudistuksen edistäminen on viivästynyt asetusehdotusta odottaessa ja viivästyy edelleen asetusehdotusta käsittelyn ajan.

Sini Tervo, hallitussihteeri, sosiaali- ja terveysministeriö

Lastensuojelulainsäädännön uudistaminen

HE 237/2018 vp – EV 317/2018 vp

Eduskunta edellyttää, että sijaishuollossa olevien lasten oikeutta tasapainoiseen kehitykseen ja hyvinvointiin sekä lastensuojelulakiin sisältyvien rajoitusten käyttöä arvioidaan ja selkeytetään osana asiakkaan ja potilaan itsemääräämistä koskevan lainsäädännön valmistelua.

Lastensuojelun vaativan sijaishuollon uudistamistyöryhmän loppuraportin ehdotus hallituksen esitykseksi lastensuojelun vaativaa sijaishuoltoa koskevaksi lainsäädännöksi (sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2020:28) sisältää ehdotuksia, joilla lastensuojelulain 11 luvun rajoitusten suhdetta lain 4 a pykälän mukaisiin tavoitteisiin pyritään selventämään. Lain 4 a pykälän säännös koskee lapsen oikeutta tasapainoiseen kehitykseen ja hyvinvointiin. Sosiaali- ja terveysministeriössä valmisteltiin työryhmän ehdotuksiin perustuvaa hallituksen esitystä, jossa muun ohella rajoitusten käyttöä ja suhdetta lapsen oikeuteen tasapainoiseen kehitykseen ja hyvinvointiin arviotiin. Hallituksen esitys lastensuojelulain muuttamiseksi ja siihen liittyviksi laeiksi oli tarkoitettu antaa eduskunnalle syyskuussa 2022. Esitystä ei kuitenkaan annettu, vaan sen sijaan sosiaali- ja terveysministeriö päätti keväällä 2022 käynnistää lastensuojelulainsäädännön kokonaisuudistukseen tulevalle hallituskaudella tähtäävän valmistelutyön. Asia tullaan arvioimaan osana mahdollista kokonaisuudistusta tai lastensuojelua koskevaa muuta säädösvalmistelua tulevalle hallituskaudella.

Hallitusohjelmaan on kirjattu, että lainsäädännöllä vahvistetaan sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen käyttäjien itsemääräämisoikeutta. Valmistelua ei ole ollut mahdollista aktiivisesti edistää vuosien 2020–2021 aikana koronavirukseen liittyvästä säädösvalmisteluruuhkasta johtuen. Sosiaali- ja terveysministeriö on kuitenkin 7.10.2021 asettanut asiakkaan ja potilaan itsemääräämisoikeuden vahvistamisen seurantaryhmän. Laaja-pohjaisen ryhmän tehtävänä on tukea asiakkaan ja potilaan oikeuksia koskevan lainsäädännön valmistelua, tuottaa asiantuntijatietoa sekä osallistua vaihtoehtojen ja ehdotusten sekä niiden vaikutusten arviointiin. Seurantaryhmä on kokoontunut yhteensä seitsemän kertaa vuosien 2021 ja 2022 aikana. Seurantaryhmän ensimmäinen toimikausi päättyi 31.12.2023. Itsemääräämisoikeushankkeessa on valmisteltu oikeudellista tausta-aineistoa välttämättömän säädösvalmistelun käynnistämiseksi (rajoitustoimia koskeva puuttuva sääntely). Vuoden 2022 aikana osana itsemääräämisoikeushanketta on valmisteltu lapsioikeudellista selvitystyötä, jossa tarkastellaan lasten osallisuutta ja itsemääräämisoikeutta koskevaa sosiaali- ja terveydenhuollon sääntelyä. Selvitys julkaistaan vuoden 2023 alkupuolella.

Tiina Muinonen, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

Lastensuojelun päätöksenteko- ja muutoksenhakujärjestelmän uudistamistarpeen arviointi

HE 71/2019 vp – EV 80/2019 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus käynnistää lastensuojelun päätöksenteko- ja muutoksenhakujärjestelmän uudistamistarpeen arvioinnin sekä ryhtyy tarvittaviin lainsäädäntötoimiin.

Mikäli lastensuojelulainsäädännön kokonaisuudistus käynnistyy ensi hallituskaudella, tullaan lastensuojelun päätöksenteko- ja muutoksenhakujärjestelmä arvioimaan osana tätä työtä. Jos kokonaisuudistusta ei käynnistetä, lastensuojelun päätöksenteko- ja muutoksenhakujärjestelmän uudistamistarve tullaan arvioimaan erillisenä kokonaisuutena.

Tiina Muinonen, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

Sosiaaliturva- ja vakuutuslainsäädännön muuttaminen EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen johdosta

HE 87/2019 vp – EV 12/2020 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee automaattisen päätöksenteon vaatimat yleislainsäädännön muutokset viivytyksettä, jotta hallinnonalakohtaiset automaattista päätöksentekoa koskevat säädösmuutokset voidaan tehdä perustuslakivaliokunnan edellyttämällä tavalla.

Hallituksen esitys eduskunnalle julkisen hallinnon automaattista päätöksentekoa koskevaksi lainsäädännöksi (HE 145/2022 vp) on annettu eduskunnan käsiteltäväksi syyskuussa 2022. Asian käsittely on eduskunnassa käynnissä. Eduskunnassa asia lähetettiin hallintovaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava lausunto. Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Kirsi Päivänsalo, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain, sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusetelistä annetun lain 3 pykälän ja tuomioistuinmaksulain 5 pykälän muuttaminen

HE 129/2020 vp – EV 197/2020 vp

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto ryhtyy selvittämään asiakasmaksujen maksukaton seurantavastuun siirtämistä asiakkaalta viranomaiselle.

1. Eduskunnan lausuman jälkeen sosiaali- ja terveysministeriö käynnisti asiakasmaksujen maksukaton seurantavastuun siirtämistä koskevan selvityksen, jonka lähtökohtana oli eduskunnan lausuman mukaisen tavoitetilan toteuttaminen. Selvitys toteutettiin syksyllä 2021 – keväällä 2022, ja siinä keskityttiin erityisesti seurantavastuun siirtämiseen liittyviin tietojärjestelmien kehittämistarpeisiin ja -mahdollisuuksiin. Asiakasmaksukaton seurantavastuun siirtämiseen ja maksukaton seurannan hallinnointiin liittyvät keskeisesti juuri tietojärjestelmäkysymykset, koska asiakasmaksujen tai maksukaton hallintaan ei nykyisin ole yhteentoimivia tiedonhallinnan malleja tai tietojärjestelmiä.

Tehdyn selvityksen tuloksia voidaan hyödyntää maksukattoa koskevan sääntelyn uudistamisessa sekä tietojärjestelmien kehittämisen jatkotyössä. Selvityksen perusteella yhteinen kansallinen tietovaranto ja keskitetty tiedonhallinta olisi tarkoituksenmukaisin toteutusvaihtoehto maksukaton hallintaan. Mallissa hyvinvointialueiden asiakasmaksuja hallinnoivat järjestelmät integroitaisiin yhteiseen kansallisen tason tietovarantoon. Osana tätä toteutusvaihtoehtoa tunnistettiin mahdollisuus tehdä tekninen toteutus myös osaksi Kanta-palveluita. Yhteisen tietovarannon avulla maksukaton ajantasainen tilanne seuraisi asiakasta riippumatta siitä, missä hän asioi. Selvityksen seurauksena muutosta tukeva tietojärjestelmäkehitystyö on huomioitu sote-tiedonhallinnan kehittämistarpeiden priorisoinnissa. Muutoksen toteuttaminen edellyttäisi myös säädösmuutoksia.

Marjo Kekki, erityisasiantuntija, sosiaali- ja terveysministeriö

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköinen käsittely

HE 212/2020 vp – EV 71/2021 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus kiirehtii sosiaali- ja terveydenhuollon tiedonhallintaa koskevan sääntelyn kokonaisuudistuksen valmistelua.

Lausuman perusteella valmistelua on kiirehditty ja valtioneuvosto antoi 27.10.2022 asiakokonaisuutta koskevan hallituksen esityksen eduskunnalle laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä sekä siihen liittyviksi laeiksi.

Joni Komulainen, hallitusneuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

Hyvinvointialueiden perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen uudistusta koskeva lainsäädäntö sekä Euroopan paikallisen itsehallinnon peruskirjan 12 ja 13 artiklan mukaisen ilmoituksen antaminen

HE 241/2020 vp – EV 111/2021 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa ja arvioi huolellisesti uudistuksen toimeenpanoa ja sen vaikutuksia kuntien rahoitukseen ja kuntien talouden tasapainoon sekä alueelliseen kehitykseen ja hyvinvointierojen tasaamiseen.

1. Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen uudistuksen toimeenpanoa on tehty yhdessä keskeisten ministeriöiden ja muodostuvien hyvinvointialueiden kanssa. Työ on organisoitu eri valmisteluryhmien kautta ja työn taustana toimii yhdessä alueiden kanssa laadittu toimeenpanon tiekartta. Osana toimeenpanoa on toteutettu kuukausittainen tilannekuva. Tilannekuva kertoo alueellisen toimeenpanon tiekartan mukaisesta etenemisestä alueella sekä alueen sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen tilanteesta yleisemmin. Tilannekuva rakennetaan yhteistyössä alueiden, sosiaali- ja terveysministeriön, valtiovarainministeriön, sisäministeriön sekä muiden yhteistyö-kumppaneiden (mm. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Kuntaliitto, Kunta- ja hyvinvointialueuudistuksen antajat) kanssa.

Tilannekuva on osa uudistuksen toimeenpanon kokonaisarviointia ja sen tehtävä on tukea toimeenpanoon liittyvien riskien hallinnassa ja ennakoinnissa. Lisäksi tilannekuvan yksi keskeinen tehtävä on myös alueiden saama hyöty ja tuki toimeenpanon tehtävien

toteuttamisessa ja haasteiden tunnistamisessa. Työn keskeisin tavoite on varmistaa, että jokainen hyvinvointialue pystyy järjestämään sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen palvelut alueella 1.1.2023 alkaen.

Antti Kuopila, erityisasiantuntija, sosiaali- ja terveysministeriö

1. Kuntien valtionosuusjärjestelmään tehtiin uudistuksen yhteydessä vain välttämättömät muutokset. Uudistuksen jälkeen valtionosuusjärjestelmän kehittämistarpeita arvioidaan suhteessa kuntien jäljelle jääviin tehtäviin ja toimintaympäristön muutoksiin. Hallitus sopi syksyn 2020 budjettiriihessä virkatyönä tehtävästä kuntien rahoituksen kokonaistarkastelusta mukaan lukien kuntien valtionosuusjärjestelmä, tehtävät, kuntien välinen yhteistyö ja rakenne sekä erikokoisten kuntien rooli tulevaisuudessa. Tavoitteena on kehittää rahoitusjärjestelmää siten, että edistetään kuntatalouden kestävyyttä ja vakautta sekä turvataan muun muassa kasvavien kuntien investointikykyä.

Järjestelmämuutoksen tasauksessa muutoksen rajaaminen +/- 60 euroon asukasta kohti merkitsee, ettei uudistus aiheuta yhdellekään kunnalle yli 0,6 tuloveroprosenttiyksikön muutospainetta viiden vuoden aikana. Kunnan veroprosentin tuotto pysyy jatkossa ennallaan tai jopa hieman vahvistuu, kun kunnallisveron vähennyksiä siirretään valtionverotukseen. Kuntien suhteellinen velkaantuneisuus kasvaa. Toisaalta kunnan tulorahoitus (vuosikate), jolla vieraan pääoman kustannuksia hoidetaan, ei käytännössä muutu.

Uudistuksen tavoitteena ei ole kunnan taloudessa mahdollisesti vallitsevan epätasapainotilan korjaaminen, vaan uudistusta edeltävän kunnan tulorahoitusaseman säilyttäminen mahdollisimman ennallaan. Uudistuksella ei siten yllämainitun rajauksen puitteissa paranneta tai heikennetä kunnan rahoitusasemaa. Kunnan talouden kehitystä ja elinvoimaa määrittävät tulevaisuudessakin eniten talouskasvu, työllisyys- ja työttömyyskehitys, ikärakenteen muutokset sekä muuttoliike.

Sote-uudistuksen yhteydessä tehdään laskelmia, joissa arvioidaan kuntien talouden tasapainotilanteen muutosta sote- ja pelastustoimen tehtävien siirtyessä kunnista hyvinvointialueille. Lopulliset laskelmat vuoden 2022 tilinpäätösten perusteella valmistuvat vuoden 2023 aikana. Pysyvästi kuntien talouden muutoksia arvioidaan julkisen talouden suunnitelmassa ja kuntatalousohjelmassa kehys- ja talousarviovalmistelun yhteydessä. Näiden lisäksi valiokuntakäsittelyn aikana on esitetty toiveita arvioida kuntien talouden kehitystä pitemmällä aikavälillä. Näitä laskelmia on päivitetty valmistelun aikana. Jatkossa vastaavia laskelmia on tarkoitus päivittää säännöllisesti, erityisesti kun kuntien taloudesta saadaan ensimmäisiä toteumatietoja vuodesta 2023 lähtien.

Valtiovarainministeriön asettaman tulevaisuuden kunta politiikan toimenpidevaihtoehtoja valmistelleen työryhmän loppuraportti [Kuntapolitiikka käännekohdassa? : Kuntien toimintaedellytysten vahvistaminen ja kunta politiikan tulevaisuuden skenaariot](#) julkaistiin helmikuun alussa 2022. Työn tavoitteena on ollut tuottaa poliittiseen päätöksentekoon

kuntapolitiikan kokonaisuutta koskevia toimenpide-ehdotuksia. Kokonaisuudessaan raportissa käydään läpi kuntien rahoituspohjan ja tehtävien tasapainoa ja kestävyyttä, kuntien roolia ja itsehallintoa, kuntien toimintatapoja, yhteistyötä ja kuntarakennetta sekä valtion kuntiin kohdistamaa ohjausta eri muodoissaan.

Markku Nissinen, finanssineuvos, valtiovarainministeriö

2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto turvaa kasvukaupunkien investointikyvyn seuraamalla uudistuksen vaikutuksia kaupunkien kykyyn investoida kestäväan kasvuun ja MAL-velvoitteiden hoitamiseen sekä ryhtymällä toimiin, mikäli jonkin kasvukaupungin toiminta- ja investointikyky heikkenisi uudistuksen seurauksena.

2. Sote-uudistuksen myötä kunnilta siirtyy sote- ja pelastustoimen tehtävien kustannuksia vastaavasti yhtä paljon tuloja, toisin sanoen kustannusten ja tulojen siirto on koko maan tasolla kustannusneutraali. Lähtökohtaisesti suuret kuntakohtaiset muutokset kustannusten ja tulojen siirrossa rajataan valtiosuusjärjestelmään sisällytettävällä tasauselementillä pysyvästi enintään +/- 60 euroon asukasta kohden. Edellä mainittu enimmäismuutos on voimassa viiden vuoden siirtymäajan jälkeen eli vuodesta 2027 lähtien. Uudistuksen voimaantulovuonna muutokset rajataan nolnaan ja siitä eteenpäin porrastetusti muuttuen vuosittain enintään +/- 15 euroa per asukas pysyvään +/-60 euroon per asukas. Tässä tulee kuitenkin huomioida se oleellinen asia, että vain tasauselementti kiinnitetään pysyväksi uudistusta edeltävän vuoden poikkileikkaustilanteen perusteella ja muut tulot ja kustannukset (eli pääosa) kehittyvät ja muuttuvat normaaliin tapaan.

Edellä mainitut muutokset ja niiden rajaukset koskevat siis kaikkia kuntia, myös kasvukaupunkeja. Kunnat rahoittavat investointinsa lopulta aina tulorahoituksellaan, joka tiivistyy vuosittaisen käyttötulojen ja -kustannusten erotusta kuvaavaan vuosikatteeseen. Kunnat kattavat vuosikatteellaan sekä suorat investointimenot että lainat, joita on otettu investointimenoihin. Kuten edellä on todettu, sote-uudistuksessa tulojen ja kustannusten nettomuutos eli vuosikate poistojen jälkeen rajataan kohtuulliseksi, joten myös välittömät muutokset investointikykyyn ovat kohtuulliset.

Valtiovarainministeriö käy aika ajoin tilannekeskusteluja erilaisten kuntien kanssa. Esimerkiksi kuuden suurimman kaupungin (C6-kaupunkien) kanssa käytyjen keskustelujen mukaan uudistuksen vaikutukset niiden investointikykyyn ovat edellä kuvatun mukaisesti poikkileikkaustilanteessa melko maltilliset. Haasteeksi ja mahdolliseksi riskiksi koetaan kuitenkin tulorahoituksen painopisteen siirtyminen enemmän verotuloista valtiosuuksiin ja siten tulojen euromääräisen kasvun kehittyminen pidemmällä aikavälillä. Epävarmaa on, kasvavatko valtiosuudet siinä määrin, missä siirtyneet verotulot olisivat kasvaneet. Tulopohjan mahdollinen heikkeneminen vaikuttaa taas heikentävästi lainanhoito- ja investointikykyyn.

Sote-uudistus siirtää sairaanhoitopiirien varsin merkittävät investointipaineet kaupungeil-takin hyvinvointialueiden vastattavaksi, mutta muutoin uudistus ei juuri vähennä suurten kaupunkien investointitarpeita ja -suunnitelmia. Investointitarpeita syntyy sekä perus-parannus- ja korjaushankkeista että uudisrakentamisesta. Vaikka tulorahoituksen taso pysyisi C6-kaupungeilla lähes ennallaan ja vahvana suhteessa pienempiin kuntiin, suuret kaupungit myös velkaantuvat lähivuosina merkittävästi. Tämä taas johtuu pääosin siitä, että investointitaso on huomattavan korkea ja ylittää selvästi poistojen määrän. Toisaalta uudishankkeita voidaan rahoittaa taloudellisesti kestävästi myös lainoilla tai muilla vastaa-villa pitkäaikaisilla sopimuksilla, kunhan vuosikate kattaa keskimäärin poistotason pitkällä aikavälillä tarkasteltuna. Uudishankkeet tuovat oletettavasti lisätuloja kaupunkien talo-uteen (muun muassa maan arvonnousu ja verotulot) sekä lisäävät kaupunkien elin- ja vetovoimaa, joskin korkean investointitason ja siitä ajatuksellisesti juontuvien tulevien tuottojen havaitseminen ja erottelu tilinpäätöksistä ei ole helppoa.

Kuten kaikkien kuntien, myös kasvukaupunkien taloudellisten riskien sietokyvyn kan-nalta on tärkeää, että investointiohjelmat laaditaan ja suunnitellaan kestävyys ja todelliset tarpeet huomioon ottaen. Investointeja koskevaan päätöksentekoon tulisi sisältyä myös laadukkaat pitkän aikavälin kustannus-hyötylaskelmat ja riskikartoitukset. Kuntien talouden kehittymistä tullaan seuraamaan muun muassa julkisen talouden suunnitelmaan sisältyvässä kuntatalousohjelmassa sekä valtiovarainministeriön normaalina virkатыönä ja tarvittaessa ryhdytään korjaaviin toimenpiteisiin tilanteen niin vaatiessa. Valtiovarain-ministeriössä pohditaan myös yleensä kuntapolitiikan, kuntien tehtävien ja rahoituksen, kehittämistä sote-uudistuksen jälkeisessä toimintaympäristössä. Tähän kehittämistarkaste-luun liittyy osaltaan myös hyvinvointialueiden tehtävät ja rahoitus näkökulmat.

Ville Salonen, finanssineuvos, valtiovarainministeriö

3. Eduskunta edellyttää, että hallitus arvioi alihankintaa koskevaa sääntelyä suhteessa sosiaali- ja terveydenhuollon yritystoiminnan erilaisiin organisoitumisen muotoihin.

3. Sosiaali- ja terveysministeriö asetti työryhmän selvittämään alihankintaa koskevaa sääntelyä eduskunnan lausuman mukaisesti, ja hankkeen toimikausi oli 3.1.2022–31.8.2022. Työryhmätyöskentelyssä havaittiin tarve väljentää nykyistä sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain (612/2021) 17 pykälän mukaista alihan-kintasäännöstä sekä säätää uusi 17 a pykälä, alihankinnan ketjutuksen tietyissä tilanteissa salliva säännös. Työryhmä laati alustavat muutosehdotukset näistä säännöksistä.

Työryhmän laatimassa ehdotetussa 17 pykälässä tai sen perusteluissa ei sidottaisi ali-hankintaa täydentävään toimintaan tai prosenttirajoihin, vaan edellytettäisiin, että alihankinta koskisi vain osaa ostopalvelusopimuksen mukaisista velvoitteista. Lisäksi osto-palvelutuottajalla tulisi olla riittävästi omaa osaamista ja henkilöstöä sekä muut riittävät toimintaedellytykset ja sen tulisi kyetä ohjaamaan ja valvomaan alihankintatoimintaa

kuten omaa tuotantoansa. Säännöksessä korostettaisiin palveluntuottajan tosiasiallista kykyä ja mahdollisuutta ohjata ja valvoa toimintaa sen sijaan, että alihankintaa rajattaisiin prosenttiosuuksilla.

Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi säännös yksityisen palveluntuottajan alihankinnan ketjutuksesta. Voimassa olevassa lainsäädännössä ei mahdollisteta sitä, että alihankkija voisi hankkia ostopalveluntuottajalle tuottamia palveluja edelleen seuraavalta alihankkijalta. Alihankinnan ketjutuksen kielto johtaa kuitenkin siihen, että varsinkin pienten yritysten ja yksittäisten ammatinharjoittajien edellytykset tarjota palveluja ovat heikot. Tämän vuoksi ehdotetaan, että ostopalveluntuottajan alihankkija voisi hankkia palveluja alihankintana tilapäisesti sairauden tai vanhempainvapaan tai muun vastaavan syyn perusteella.

Minnamari Pigg, lakimies, sosiaali- ja terveysministeriö

4. Eduskunta edellyttää, että hallitus turvaa Kemin ja Savonlinnan sairaaloiden riittävän palvelutason ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin sen varmistamiseksi.

4. Hallitus antoi eduskunnalle 20.12.2022 esityksen HE 319/2022 vp, jossa ehdotetaan säädettäväksi toistaiseksi voimassa olevana mahdollisuutena, että Lapin ja Etelä-Savon hyvinvointialueet voisivat ylläpitää kahta ympärivuorokautisesti päivystävää yhteispäivystyksikköä sairaaloidensa yhteydessä. Lisäksi lausuntokierroksella oli alkuvuonna 2023 luonnos täydentäväksi hallituksen esitykseksi, jossa ehdotetaan, että Lapin ja Etelä-Savon hyvinvointialueille voidaan korvata kahden ympärivuorokautisen yhteispäivystyksikön ylläpidosta aiheutuvia ylimääräisiä kustannuksia.

Merituuli Mähkä, hallitusneuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

5. Eduskunta edellyttää, että Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen tarvekertoimia tarkennetaan jatkotyössä ottaen huomioon todelliset kustannustekijät, kuten sosiaalihuollon kustannukset ja alueelliset kustannustekijät.

5. Hyvinvointialueiden rahoitus määräytyy pääosin palvelutarpeen perusteella. Palvelutarve perustuu THL:n yksilötason aineistolla vuonna 2020 tehtyyn laajaan tutkimukseen sote-rahoituksen tarvevakioinnista, missä on selvitetty palvelujen käyttöä ja kustannuksia selittäviä tekijöitä. THL:n tutkimuksessa on muodostettu tilastollinen

malli koko maan sosiaali- ja terveyspalveluiden yksikkökustannuksista, joita selitetään alueellisilla palvelutarvetekijöillä. Keskeisiä tekijöitä mallissa ovat erilaiset sairaudet, kuten syövät, muistisairaudet ja mielenterveys. Toisaalta mallissa huomioidaan myös ikärakenne ja erilaisia sosioekonomisia tekijöitä sekä vammoja ja vammaisuutta kuvaavia tekijöitä, jotka selittävät sosiaalihuollon tarvetta. Tarvemallinnus on jaettu kolmeen osaan:

terveydenhuollon tarvetekijöihin, vanhustenhuollon tarvetekijöihin ja sosiaalihuollon tarvetekijöihin. Sosiaalihuollon palveluryhmään kuuluvat muun muassa lastensuojelu, vammaispalvelut ja päihdehuolto. Sosiaalihuolto on siis jo mukana tarvemallissa niiltä osin kuin tutkimusaineistot ovat mahdollistaneet tarkastelun.

Palvelutarvearvion pohjalla olevia kertoimia on tarkistettu uusimman aineiston perusteella kesällä 2022. Uusista palvelutarvetta kuvaavista kertoimista on säädetty hyvinvointialueiden rahoituksesta annetussa laissa (617/2021), lakimuutos vahvistettiin heinäkuussa 2022. Hyvinvointialueiden varainhoitovuoden 2023 rahoitus perustuu siten THL:n uusimmista aineistoista laskettuihin alueellisiin painokertoimiin ja niistä johdettuihin palvelutarvekertoimiin. Vuonna 2023 sovelletaan vuosien 2019 ja 2020 keskiarvoja palvelutarvetekijöiden osalta koronan vaikutuksen huomioimisen vuoksi (rahoituslain 38 pykälä).

Palvelutarvetutkimus on jatkuvaa kehittämistyötä. Aineistojen parantuessa on mahdollista päästä parempiin ja tarkempiin malleihin ja kehittää myös sosiaalihuollon mallinnusta. Esimerkiksi sosiaalihuollon avopalveluista ei ole ollut käytettävissä koko väestön kattavia käyttötietoja. Tämä osaltaan vaikuttaa THL:n tutkimusasetelmaan. Rahoituslain 14 pykälän mukaisesti palvelutarvetta kuvaavista tekijöistä ja niiden painokertoimista säädetään jatkossa THL:n tutkimukseen perustuen vähintään neljän vuoden välein. Pidemmällä aikavälillä voitaisiin myös mahdollisesti harkita uudempien tilastollisten menetelmien hyödyntämistä alueellisen palvelutarpeen arvioinnissa. Nykyinen malli perustuu tavalliseen lineaariseen malliin, jossa on noin 200 palvelutarvetta selittävää tekijää. Tilastolliseen mallinnukseen liittyy aina epävarmuutta ja nykyisen mallin heikkoina puolina voidaan pitää esimerkiksi mallin selityksasteen melko alhaista tasoa.

THL tuotti keväällä 2022 yhdessä Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen kanssa yllä kuvattua palvelututkimusta tukevan jatkotutkimuksen alueellisista olosuhde- ja kustannustekijöistä. Tutkimuksessa pyrittiin huomioimaan aiempaa kattavammin, miten esimerkiksi palkkaerot, kiinteistökustannukset ja muut tuotantopanosten hinnat vaihtelevat alueellisesti. Tutkimuksen perusteella valtioneuvosto esitti eduskunnalle uutta, yliopistosairaalaastatukseen perustuvaa määrytymistekijää rahoitusmalliin. Hallituksen esitys rahoituslain muuttamisesta annettiin eduskunnalle tammikuussa 2023.

Jussi Lindgren, johtava erityisasiantuntija, valtiovarainministeriö

6. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa ja arvioi oppilas- ja opiskelijahuollon palveluiden laatua sekä sitä, kuinka kuraattori- ja psykologipalveluiden toteuttaminen lähipalveluina koulujen ja oppilaitosten tiloissa on toteutunut. Hallituksen on ryhdyttävä pikaisesti tarvittaviin toimenpiteisiin, jos eduskunnan hyväksymät laille asetetut tavoitteet eivät toteudu.

6. Terveiden ja hyvinvoinninlaitos sekä Opetushallitus seuraavat opiskeluhoitopalvelujen toteutumista ja laatua säännöllisin seuranta tutkimuksin. Asiassa ei ole muutoin eduskunnalle uutta ilmoitettavaa.

Arja Ruponen, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

6. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos vastaa yhteistyössä Opetushallituksen kanssa opiskeluhoitopalveluiden valtakunnallisesta ohjaamisesta ja kehittämisestä. Tietoa opiskeluhoitopalveluista kerätään palvelujen ammattilaisilta, lapsilta ja nuorilta sekä kouluilta ja oppilaitoksista.

Joka toinen vuosi toteutettavalla Opiskeluhoitopalvelujen seuranta -kyselyllä (OPA) kootaan tietoa sekä yhteisöllisen että yksilökohtaisen opiskeluhoiton järjestämisestä ja työn toteuttamisesta. Kouluterveyskyselystä saadaan tietoa muun muassa 4. ja 5. sekä 8. ja 9. luokan oppilaiden avun saamisesta ja palvelujen vastaamisesta opiskelijoiden tarpeisiin, opiskeluhoitopalvelujen käytöstä sekä niissä saadusta avusta ja tuesta. TEA-tiedonkeruulla THL kerää tietoa peruskouluilta ja toisen asteen oppilaitosten toimipisteiltä yhteistyössä Opetushallituksen kanssa kahden vuoden välein syksyisin. Tiedot mm. opiskeluhoitopalvelujen saatavuudesta ja resursseista raportoidaan TEAviisarissa.

Opiskeluhoitopalvelut siirtyivät sote-uudistuksen myötä järjestettäväksi hyvinvointialueille vuoden 2023 alusta ja ne toteutetaan edelleen siten, että palvelut ovat lähipalveluina kouluissa ja oppilaitoksissa opiskelijoiden helposti saavutettavissa. Koulutuksen järjestäjä arvioi opiskeluhoiton toteutumista ja vaikuttavuutta sekä tekee opiskeluhoiton kokonaisuuden omavalvontaa yhteistyössä kunnan opetustoimen ja hyvinvointialueen kanssa. Opiskeluhoitopalveluiden järjestämisvastuun siirtymistä hyvinvointialueilla ja sen vaikutuksia opiskeluhoiton palveluiden laatuun sekä kuraattori- ja psykologipalveluiden toteutumiseen lähipalveluina koulujen ja oppilaitosten tiloissa ei voida vielä tässä vaiheessa arvioida.

Anne-Marie Brisson, hallitusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

7. Eduskunta edellyttää, että osana työpajojen seuranta hallitus arvioi työpajatoiminnan lainsäädännön uudistamisen tarvetta huomioiden eri hallinnonalojen lainsäädännön yhteensovittamisen siten, että työpajatoimintaa voidaan toteuttaa ja kehittää poikkihallinnollisesti joustavasti ja asiakaslähtöisesti.

7. Opetus- ja kulttuuriministeriö asetti työpajatyöryhmän selvittämään lainsäädännössä tehtyjen ja tehtävien muutosten vaikutuksia työpajatoimintaan. Työryhmän toimikausi oli 1.8.–31.12.2022. Työryhmän tehtävänä oli selvittää, millaisia muutoksia ja vaikutuksia sote-lainsäädännöllä, tulevalle TEPA2024-uudistuksella sekä koulutuksen lakiuudistuksilla on työpajatoimintaan, ja tehdä suosituksia toimiin, joilla vähennetään lakimuutosten kielteisiä vaikutuksia. Työryhmän työn keskittyi erityisesti nuorten työpajatoiminnan järjestämiseen.

Työryhmä ei päätenyt esittämään yhtä ratkaisumallia, vaan keskittyi hakemaan erilaisia mahdollisia vaihtoehtoja, joiden pohjalta voitaisiin edetä. Työpajojen toimintaympäristössä on tapahtumassa useita muutoksia niin sosiaali- ja terveyspalveluihin kuin työvoimapalveluihin liittyen ja ne tulee ottaa jatkovalmistelussa huomioon. Myös työpajojen asema koulutustoiminnan kokonaisuudessa kaipaa jatkoselvitystä.

Työryhmä esitti, että työpajatoiminnan järjestämisestä ja rahoituksesta säädettäisiin monialaisena palveluna järjestäjätahojen moninaisuus säilyttäen; nuorisolain säädökset eivät ole riittäviä. Jotta voitaisiin paremmin vastata pitkään työttömänä olleiden tai monialaista tukea tarvitsevien nuorten ja aikuistenkin ohjauksen ja tuen tarpeisiin, tarvitaan uusi toimenpide, joka voitaisiin sisällyttää työpajatoimintaan lähettävien tahojen toimenpiteisiin ja se olisi työpajoilla toteutettavaa; jonka tarkoitus olisi sosiaalinen vahvistaminen eli itsetuntemuksen, arjenhallinnan, sosiaalisten taitojen, elämänhallinnan sekä opiskelu- ja työelämävalmiuksien vahvistaminen ja se sisältäisi valmennusta, kokonaisvaltaista arjenhallinnan tukea ja sosiaalista vahvistamista, joiden avulla parannetaan osallistujan valmiuksia päästä koulutukseen, suorittaa koulutus loppuun ja päästä avoimille työmarkkinoille tai muuhun tarvitsemaansa palveluun; jonka kesto olisi joustava, yksilölähtöinen ja riittävän pitkä ja se soveltuisi sekä ilman ammatillista tutkintoa oleville kuin tutkinnon suorittaneille, sekä nuorille että aikuisille; johon osallistumisesta saisi etuuden.

Työpajatoiminnan rahoituksen monikanavaisuutta tulisi kehitetään niin, että työpajan on mahdollista saada korvaus tekemästään valmennustyöstä. Lisäksi osana sosiaaliturvan kokonaisuudistusta pitäisi selvittää työpajavalmennusta palveluna ja etuutena.

Työpajatoiminnan kehittäminen monialaisena palveluna edellyttäisi yhteistyön perusteiden selkeyttämistä esimerkiksi ohjeistuksella ja työpajalla tapahtuvan osaamisen tunnistamisen ja todentamisen menetelmien ja välineiden rahoituksen selvittämistä ja laajempaa ministeriöiden, kuntien, työpajatoiminnan järjestäjien ja oppilaitosten yhteisen opinnollistamisen käytäntöjen osaamis- ja kehittämisverkoston perustamista.

Työpajatyöryhmä tarkasteli kunnallisten työpajojen mahdollisuuksia tuottaa kuntouttavaa työtoimintaa.

1. Mikäli kunnallinen työpaja tuottaisi kuntouttavaa työtoimintaa työpajavalmennuspalveluna maksua vastaan hyvinvointialueelle, on kyse taloudellisesta toiminnasta ja toiminta yhtiöitettävä ja työpajan osallistuttava palvelujen kilpailutukseen; mahdollisuudet yhtiöittämisvelvollisuuden poikkeamiin tulee arvioida aina tapauskohtaisesti.
2. Mikäli on kyse kunnan työpajan ja hyvinvointialueen välisestä horisontaalisesta yhteistyöstä ja yhteistyö on todellista niin, että sekä kunnallinen työpaja että hyvinvointialue toteuttavat yhteistyön piiriin

kuuluvaa kuntouttavaa työtoimintaa (työpaja työpajavalmennuksena) myös ilman yhteistyötä, niin kunnan työpajan ja hyvinvointialueen yhteistoiminta liittyy yleiseen etuun ja sopimus kohdistuu pääosin sen osapuolille, ei sovellettaisi hankintalakia ja on mahdollista sopia kuntouttavan työtoiminnan järjestämisestä työpajavalmennuksena.

Asian lopullinen ratkaisu voitaisiin tehdä vuonna 2025 toteutuvan työvoimapalveluja koskevan uudistuksen yhteydessä siten, että kunnilla on käytössä riittävä valikoima erilaisia toimenpiteitä ja siihen asti mentäisiin jonkinlaisen siirtymävaiheen lainsäädännön turvin. Työpajojen toimintaympäristössä on tapahtumassa useita muutoksia niin sosiaali- ja terveyspalveluihin kuin työvoimapalveluihin liittyen ja ne tulee ottaa jatkovalmistelussa huomioon. Myös työpajojen asema koulutustoiminnan kokonaisuudessa kaipaavat jatkoselvitystä

Merja Hilpinen, erityisasiantuntija, opetus- ja kulttuuriministeriö
Elina Palola, johtaja, sosiaali- ja terveysministeriö

7. Opetus- ja kulttuuriministeriö (OKM) asetti työpajatyöryhmä selvittämään lainsäädännössä tehtyjen ja tehtävien muutosten vaikutuksia työpajatoimintaan. Työryhmä koostui ministeriöiden (OKM, STM ja TEM), Kuntaliiton ja Inton edustajista. Työryhmän työskentelyssä kuultiin valtionvarainministeriötä, Kilpailu- ja kuluttajavirastoa ja työpajatoimijoita.

Työpajatoimintaa on toteutettu monialaisena tukipalveluna kunnan, kuntayhtymien ja työhallinnon sosiaali-, työllisyys- ja koulutuspalveluille, siksi työpajatoimintaan vaikuttavat useat eri lait. Työryhmän tehtävänä oli selvittää, millaisia muutoksia ja vaikutuksia sote-lainsäädännöllä, tulevalla TE2024 -uudistuksella sekä koulutuksen lakiuudistuksilla on työpajatoimintaan, ja tehdä suosituksia toimiin, joilla vähennettäisiin lakimuutosten kielteisiä vaikutuksia.

Työryhmän selvitystyö keskittyi erityisesti nuorten työpajatoiminnan järjestämiseen, koska nuorisolaissa säädetään nuorten työpajatoiminnasta eikä yleensä työpajatoiminnan järjestämisestä sen lisäksi ole säädöstä. Näiden säädösten puuttuessa ei työpajavalmennukselle ole olemassa omaa toimenpidettä eikä siihen kuuluvaa etuutta. Muutokset palveluiden ja koulutuksen järjestämisen, työvoimapolitiittisten toimenpiteiden, kuten palkkatuki, työkokeilu ja työvoimakoulutus, ja kuntouttavan työtoiminnan säädöksissä muuttavat heikossa työmarkkina-asemassa ihmisten, aikuisten ja nuorten, mahdollisuuksia osallistua työpajatoimintaan. Nämä tehdyt tai valmisteilla olevat säädösmuutokset voivat koskea esimerkiksi toiminnan järjestämistä, tarkoitusta tai tavoitetta, työpajalla toteutettavan toimenpiteen sisältöä tai kestoa tai työpajatoimintaan osallistuvan henkilön koulustaustaa tai ikää. Säädösmuutokset voivat asettaa toiminnalle sellaisia reunaehtoja, että toiminnan järjestäminen hankaloituu.

Työryhmä ei ole päättänyt esittämään mitään yhtä ratkaisumallia, vaan on työssään keskittynyt hakemaan erilaisia mahdollisia vaihtoehtoja, joiden pohjalta voitaisiin edetä.

8. Eduskunta edellyttää, että sosiaali- ja terveydenhuollon koulutus-, tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminta ja niiden rahoitusta koskeva erillislainsäädäntö saatetaan eduskunnan käsittelyyn siten, että se tulee voimaan viimeistään ennen sosiaali- ja terveyspalveluiden uudistuksen toimeenpanoa. Hallituksen on turvattava yliopistollisten sairaaloiden mahdollisuus tehdä edelleen tieteellistä tutkimusta ja tuottaa alan perus- ja erikoistumiskoulutusta.

8. Sosiaali- ja terveysministeriö on osittain vastannut eduskunnan lausumaan antamalla hallituksen esityksen eduskunnalle laeiksi sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain ja terveydenhuoltolain 60 pykälän muuttamisesta sekä erikoissairaanhoidon lain 28 ja 29 pykälän kumoamisesta. Ehdotetut lait tulivat voimaan 1.1.2023. Esityksellä lisättiin sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annettuun lakiin säännökset yliopistollisen sairaalan pääasiallisista tehtävistä, joilla täsmennettiin ja vahvistettiin yliopistollisen sairaalan nykyisiä tehtäviä ja vastuuta erikoissairaanhoidon palveluissa sekä koulutus-, tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaan liittyvissä tehtävissä. Lakiin lisättiin erikoissairaanhoidolaissa olevat säännökset sivuviroista ja -toimista yliopistollisessa sairaalassa, minkä johdosta vastaavat erikoissairaanhoidon lain säännökset kumottiin. Hyväksytyillä säädösmuutoksilla varmistettiin yliopistollisten sairaaloiden mahdollisuus tehdä edelleen tieteellistä tutkimusta ja tuottaa alan perus- ja erikoistumiskoulutusta sekä vahvistettiin terveydenhuollon koulutus-, tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaa.

Henna Vidén, hallitussihteeri, sosiaali- ja terveysministeriö

9. Eduskunta edellyttää, että sosiaalihuollon tutkimusrahoituksen taso turvataan ja sosiaalihuoltoon luodaan yliopistosairaloita vastaavan kaltaiset, palvelujen kehittämistä, tutkimusta ja koulutusta tukevat toimintarakenteet.

9. Sosiaali- ja terveysministeriö on lausumaan liittyvässä valmistelussa keskittynyt varmistamaan hyvinvointialueiden mahdollisuuksia vastata järjestämislain velvoitteisiin, ja valmistellut niiden pohjalta sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnalliset strategiset tavoitteet koulutus-, tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan osalta. Yhtenä valtakunnallisen strategian tavoitteena hyvinvointialueille on palvelujärjestelmään sekä perusterveyden ja sosiaalihuollon palveluihin liittyvän tutkimus- ja kehittämis-toiminnan vahvistuminen ja sitä kautta lausuman mukainen sosiaalihuollon rakenteen muodostuminen.

Sosiaalialan osaamiskeskukset ovat jo pitkään olleet keskeisimpiä toimijoita sosiaalihuollon TKKI-toiminnassa. Tämän vahvan sisällöllisen osaamisen ja alustan turvaamiseksi

ministeriö teetti 2022 selvityksen sosiaalialan osaamiskeskusten tilanteesta hyvinvointialueiden aloittaessa toimintansa. Ns. SOTE100 lakipaketin yhteydessä muutettiin lakia sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta siten, että hyvinvointialueet tulivat vastuutahoiksi sosiaalialan osaamiskeskusten toiminnan organisoinnissa ja ohjauksessa. Hyvinvointialueiden vastuurooli mahdollistaa sosiaalihuollon tutkimus- ja kehittämissaamisen integroitumisen myös tuleviin yhteistyöaluetasoihin kehittämisrakenteisiin. Tämän varmistamiseksi ministeriössä on valmisteltu järjestämislain 36 pykälään perustuva yta-sopimusasetus, joka tulee osaltaan tarkemmin velvoittamaan sosiaalialan osaamiskeskusten toiminnan ja sisällöllisen osaamisen turvaamista osaltaan alustaksi hyvinvointialueiden ja yhteistoiminta-alueitasoisten sosiaalihuollon kehittämisrakenteiden luomiselle yhtäpitävin tavoittein ja periaattein. Sääntelyllä tavoitellaan luotavaksi sosiaali- ja terveydenhuoltoon palvelutoiminnan tarpeisiin vastaavat käytäntöjä, kehittämistä, koulutusta ja tutkimusta yhdistävät rakenteet sekä järjestelmät tutkittujen työmenetelmien tuottamiseksi.

Sosiaalityön tutkimusrahoitus on kyetty turvaamaan hyvin ja rahoitukseen saatiin vuodelle 2023 lisärahoitusta rahoituksen olleessa 5 miljoonaa euroa.

Juha Luomala, sosiaalineuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

10. Eduskunta edellyttää, että hallitus varmistaa kuntien mahdollisuudet ja kantokyvyn järjestää sivistyksellisiä perusoikeuksia turvaavat palvelut ja ryhtyy tähän tarvittaviin toimenpiteisiin.

10. Sote-uudistuksella on merkittäviä vaikutuksia kuntien toimintaan ja talouteen. Kunnista hyvinvointialueille siirrettiin sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen tehtävät.

Kuntien lakisääteiset eli niin sanotut valtionosuustehtävät koskevat opetus- ja kulttuuritoimea (varhaiskasvatus, esi- ja perusopetus, kirjastot, yleinen kulttuuritoimi ja taiteen perusopetus). Lisäksi kunnilla on muita tehtäviä entiseen tapaan.

Sote-uudistus toteutettiin takaamalla kunnalle laskennallisesti sama tasapaino kuin ennen uudistusta ja rajaamalla kokonaismuutos +/- 60 euroon asukasta kohti. Näin toteutettuna uudistus ei aiheuta yhdellekään kunnalle yli 0,6 tuloveroprosenttiyksiön muutospainetta viiden vuoden aikana. Tämä korostaa kunnan uudistusta edeltävän taloustilanteen merkitystä. Uudistuksella ei siten lähtökohtaisesti paranneta tai heikennetä kunnan rahoitusasemaa. Hyvinvointialueille siirtyneiden ja kunnille jääneiden kustannusten ja tulojen suhde saattaa jossain määrin muuttaa kunnan lähivuosien talouden liikkumavaraa verrattuna sote-uudistusta edeltävään aikaan. Korkean veroasteen ja velkaisen kunnan talouden tervehdyttäminen on haastavaa uudistuksen voimaantumisen jälkeenkin. Talouden liikkumavara riippuu paljon myös siitä, minkälaiset rakenteelliset

sopeutumismahdollisuudet kunnalla jäljelle jääneissä tehtävissä ja niiden kustannuksissa tulee olemaan.

Kunnan veroprosentin tuotto pysyy jatkossa ennallaan tai jopa hieman vahvistuu, kun kunnallisveron vähennyksiä siirrettiin valtionverotukseen. Tämä tarkoittaa sitä, että uudistuksen jälkeen nykyisellä veroprosentin tuotolla kunnan tarvitsee rahoittaa yli puolet pienempää budjettia. Toisin sanoen mahdollinen veronkorotus tuo suhteessa budjetin kokoon enemmän tuloja kuin aikaisemmin. Tämä antaa pelivaraa kunnan taloudenhoitoon. Lisäksi kuntien vastuulta poistuivat eniten kasvaneet sote- ja erityisesti vaikeimmin ennakoitavat ja eniten kasvavat erikoissairaanhoidon kustannukset.

Tulorakenteen muutos aiheuttaa tulevina vuosina sopeutumispaineita yksittäisille kunnille. Kuntien tuloja siirretään kustannuksia vastaavasti hyvinvointialueiden rahoitukseen. Kuntien kunnallis- ja yhteisöveroja leikataan noin 14 miljardia euroa vuoden 2022 tasolla, minkä lisäksi esimerkiksi kuntien peruspalvelujen valtionosuuteen kohdistuu koko maan tasolla 70 prosentin leikkausosuus. Yksittäisessä kunnassa tulorakenne voi muuttua olennaisesti sote-uudistusta edeltävään tilanteeseen verrattuna. Vaikeuksia voi tulla erityisesti kunnissa, joiden tulot ovat olleet riippuvaisia valtionosuuksista, mutta valtionosuuksien vähenemisen myötä tällaisten kuntien tulisi pärjätä enemmän omilla verotuloilla. Näissä kunnissa verotulojen kasvu voi jäädä vähäiseksi, mikä saattaa aiheuttaa mm. paineita veroprosenttien korottamiselle.

Yleisesti muutoksen suhteellisen tiukka rajaaminen merkitsee, että kunnan talouden kehitystä ja elinvoimaa määrittävät tulevaisuudessakin eniten talouskasvu, työllisyys- ja työttömyyskehitys, ikärakenteen muutokset sekä muuttoliike. Sopeutuminen näihin toimintaympäristön muutostekijöihin olisi joka tapauksessa edessä ilman uudistustakin.

Kuntien valtionosuusjärjestelmään tehtiin uudistuksen yhteydessä vain välttämättömät muutokset. Uudistuksen jälkeen valtionosuusjärjestelmän kehittämistarpeita arvioidaan suhteessa kuntien jäljelle jääviin tehtäviin ja toimintaympäristön muutoksiin. Hallitus sopi syksyn 2020 budjettiriihessä virkatyönä tehtävästä kuntien rahoituksen kokonaistarkastelusta mukaan lukien kuntien valtionosuusjärjestelmä ja sitä kehitetään siten, että edistetään kuntatalouden kestävyyttä ja vakautta sekä turvataan muun muassa kasvavien kuntien investointikykyä.

Valtiovarainministeriön asettaman tulevaisuuden kunta politiikan toimenpidevaihtoehtoja valmistelevan työryhmän loppuraportti Kuntapolitiikka käännekohdassa? [Kuntien toimintaedellytysten vahvistaminen ja kuntapolitiikan tulevaisuuden skenaariot](#) julkaistiin helmikuun alussa. Työn tavoitteena on ollut tuottaa poliittiseen päätöksentekoon kunta politiikan kokonaisuutta koskevia toimenpide-ehdotuksia. Kokonaisuudessaan raportissa käydään läpi kuntien rahoitus pohjan ja tehtävien tasapainoa ja kestävyyttä, kuntien roolia

ja itsehallintoa, kuntien toimintatapoja, yhteistyötä ja kuntarakennetta sekä valtion kuntiin kohdistamaa ohjausta eri muodoissaan.

Markku Nissinen, finanssineuvos, valtiovarainministeriö

11. Eduskunta edellyttää, että hallitus käynnistää välittömästi rikoslain 40 luvun virkarikossäännösten ja rikoslain ulkopuolisten virkavastuusäännösten kokonaisarvioinnin sekä arvioinnin pohjalta valmistelee tarvittavat lainsäädäntömuutokset.

11. Oikeusministeriö on käynnistänyt hankkeen, jossa arvioidaan rikosoikeudellista virkavastuuta koskevien säännösten ajantasaisuutta. Asiasta laaditaan virkatyönä arviomuistio, jonka on tarkoitus valmistua keväällä 2023. Arviomuistion valmistuttua päätetään jatkotoimista.

Sampo Brander, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

12. Eduskunta edellyttää, että hallitus käynnistää välittömästi varainsiirtoveron vapauttamista koskevan uudistamisen arvioinnin ja tuo tarvittavat muutosesitykset eduskunnan hyväksyttäväksi niin, että muutokset voidaan saattaa voimaan siirtymäkaudella. Muutosesitysten valmistelussa tulee huomioida EU:n valtiontukisäännöt.

12. Valmistelu on käynnistetty vuoden 2022 aikana yhteistyössä Kuntaliiton kanssa tavoitteena antaa asiaa koskeva hallituksen esitys vuonna 2023. Valmistelun yhteydessä tarkentuu, millaisiin järjestelyihin on erityistä tarvetta ja millaisiin poikkeuksiin varainsiirto-verotuksesta EU:n valtiontukisäännökset tarjoaisivat edellytyksiä.

Jukka Vanhanen, lainsäädäntöneuvos, valtiovarainministeriö

13. Eduskunta edellyttää, että hallitus kehittää lapsibudjetointia ja lapsivaikutusten arviointia siten, että se voidaan ottaa käyttöön hyvinvointialueilla vuosittaisessa talousarviossa mahdollisimman pian hyvinvointialueiden toiminnan käynnistyttyä.

13. Kansallisessa lapsistrategiassa on edistetty lapsivaikutusten arviointia ja lapsibudjetointia niin valtionhallinnon tasolla kuin kunta- ja hyvinvointialuetasolla. Lapsistrategiassa on tuotettu lapsivaikutusten arvioinnista ohjeistus sekä kunnille että hyvinvointialueille. Lisäksi lapsistrategian Lapsen oikeuksien -verkkokoulutuskokonaisuus eOppivassa sisältää moduulin lapsivaikutusten arvioinnista ja lapsibudjetoinnista. Koulutusta on kehitetty yhteistyössä kuntatoimijoiden kanssa huomioiden myös hyvinvointialueiden tarpeita. Kansallisen lapsistrategian toimeenpanosuunnitelman valtiovarainministeriön toteuttamassa toimenpiteessä (nro 25) toteutettiin selvityshanke kuntien ja hyvinvointialueiden

toteumatietojen seurannan ja raportoinnin kehittämiseksi sekä niiden oman lapsibudjetointityön vahvistamiseksi.

Kansalliselle lapsistrategialle on osoitettu lapsibudjetoinnin edistämiseksi hyvinvointialueilla 340 000 euroa eduskunnan nk. joululahjarahoja. Hyvinvointialueen ja sen kuntien lapsibudjetoinnin pilotti käynnistyy vähintään kolmella hyvinvointialueella. Pilotin tavoitteena on laatia vuonna 2023 ”lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin tilinpäätös” osana kuntien hyvinvointikertomusta. Lisäksi käynnistyy ilmiöpohjaisen budjetoinnin valmistelu lasten ja nuorten syrjäytymisen ehkäisyn teemalla. Hyvinvointialueille ja kunnille tarjotaan koulutusta ja muuta tukea lapsibudjetoinnin käyttöönottoon. Lapsistrategiayksikön yksi keskeinen tehtävä on edistää lapsivaikutusten arviointia ja lapsibudjetointia hallinnon eri tasoilla.

Kirsi Pollari, erityisasiantuntija, Kansallinen lapsistrategia
Johanna Laisaari, Kansallisen lapsistrategian pääsihteeri

13. Pääministeri Marinin hallitusohjelman mukaan hallitus sitoutuu arvioimaan päätösten lapsivaikutuksia, edistämään lapsibudjetointia, lasten hyvinvoinnin tietopohjan vahvistamista sekä lasten ja nuorten osallisuutta. [Valtioneuvoston periaatepäätös kansallisen lapsistrategian toimeenpanosuunnitelmaksi](#) hyväksyttiin 7.10.2021. Valtiovarainministeriö tilasi asiantuntijaselvityksen kuntien ja hyvinvointialueiden lapsibudjetoinnista ja toteumatietojen seurannasta sekä raportoinnista.

Selvityshenkilöt ehdottavat raportissaan kuntiin ja hyvinvointialueille yhteistä liikennevaloluokitteluun pohjautuvaa lapsibudjetoinnin mallia, jonka toimeenpano ja jatkokehittäminen lähtisi liikkeelle piloteista. Lapsibudjetointi koskisi pääsääntöisesti alle 18-vuotiaita muutamien poikkeuksin. Liikennevaloluokittelun vihreät palvelut ovat universaaleita ennaltaehkäiseviä palveluita (esimerkiksi kouluterveydenhuolto), keltaiset palvelut tilapäistä tukea vaativia palveluita (esimerkiksi lastensuojelun avohuolto) ja punaiset kokoaikaista tukea vaativia palveluita (esimerkiksi vammaisten laitospalvelu).

Eduskunta osoitti joulukuussa 2022 Kansallinen lapsistrategia -toiminnoille 340 000 euron rahoituksen lapsibudjetoinnin pilotoinnin käynnistämiseen muutamilla hyvinvointialueilla (momentti 33.60.01). Pilotin toteuttaminen edellyttää kokeiltavan mallin konkreettista kehittämistä verkostomaisella työotteella osallistaen myös taloushallinnon substanssihallinnon rinnalla. Pilotointi vaatii myös monien rajausten, linjausten ja tarkennusten pohtimista sekä pilotoinnin aikataulun harkinnan ottaen huomioon sote-uudistuksen jälkeisen toteumatiedon saatavuuden aikataulun. Hyvinvointialueiden lapsibudjetoinnin pilotointi jatkuu kansallisen lapsistrategian johdolla.

Heidi Järvenpää, erityisasiantuntija, valtiovarainministeriö

14. Eduskunta edellyttää, että ruotsinkielisen erityishuollon tilaa seurataan, jotta ruotsinkielinen asiantuntemus ja palvelut kehitysvammaisille henkilöille turvataan myös uudessa toimintaympäristössä ja että toiminnan resurssit ovat riittävät.

14. Asiassa ei ole vielä ryhdytty toimenpiteisiin, koska sote-uudistuksen toimeenpano ja mm. Kärkullan toiminnan siirtäminen osaksi hyvinvointialueiden toimintaa on vuonna 2022 ollut vasta käynnissä.

Erkki Papunen, hallitusneuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

15. Eduskunta edellyttää, että hallitus kiirehtii julkisomisteisia yhtiöitä koskevaa selvitystä.

15. Julkisomisteisten yhtiöiden toimintaedellytyksiä koskeva selvitys julkaistiin 7.6.2022. Valtiovarainministeriön, sosiaali- ja terveysministeriön, työ- ja elinkeinoministeriön sekä oikeusministeriön yhteishankkeessa selvitettiin, millaisia julkisesti omistettuja yhtiöitä Suomessa toimii, edellyttääkö niiden toiminnan jatkuminen muutoksia nykyiseen lainsäädäntöön ja voidaanko julkisomisteisten yhtiöiden tuotanto lukea mukaan hyvinvointialueiden omaan tuotantoon. Lisäksi selvitettiin, tulisiko julkisomisteisten yhtiöiden asemasta ja toiminnasta säännellä erikseen. Hankkeen aikana kuultiin laajasti selvityksen kannalta keskeisiä sidosryhmiä. Selvityksessä ei noussut esiin perusteita, jotka puoltaisivat vain julkisomisteisia yhtiöitä koskevaa, osakeyhtiölain kanssa päällekkäistä tai rinnakkaista sääntelyä. Julkisomisteisia yhtiöitä koskevan yleis- tai puitelain sijaan tarpeellisiksi katsottavat säännökset voidaan lisätä kunkin alan erityislainsäädäntöön. Asiassa on otettava huomioon myös ne rajoitukset ja reunaehdot, joita perustuslaista sekä EU- ja kilpailuoikeudesta aiheutuu viranomaistehtävien yhtiöittämiselle ja julkisomisteisten yhtiöiden toiminnalle. Julkisten hallintotehtävien antamista yhtiön hoidettavaksi tulee aina arvioida tapauskohtaisesti, samoin yhtiön toiminnan luonteen määrittelemistä EU-oikeuden kannalta. Tällaisesta tapauskohtaisesta arvioinnista olisi vaikea säätää yleis- tai puitelaissa.

Hyvinvointialueita koskevalla oman tuotannon rajoituksilla pyritään varmistamaan palvelujen saatavuus kaikissa tilanteissa. Riittävän oman tuotannon arviointi edellyttää tapauskohtaista tarkastelua, jossa on otettava huomioon myös hyvinvointialueiden itsehallinto. Vahvalla omistajaohjauksella voidaan varmistaa, että yhtiöiden toiminta on niiden julkisten omistajien päätösten mukaista.

Minna-Marja Jokinen, hallitusneuvos, valtiovarainministeriö

Lastensuojelun henkilömitoituksen vaikutukset

HE 170/2021 vp – EV 200/2021 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa ja arvioi lastensuojelun henkilöstömitoituksen vaikutuksia lastensuojelupalvelujen ja muiden sosiaalihuollon palvelujen saatavuuteen ja toteuttamiseen sekä lapsen edun toteutumiseen ja ryhtyy arvioinnin pohjalta tarvittaessa toimenpiteisiin lainsäädännön muuttamiseksi.

Sosiaali- ja terveysministeriö on osoittanut Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) tehtäväksi lastensuojelun henkilöstömitoituksen vaikutusten laadullisen ja määrällisen seurannan ja arvioinnin (erillisrahoitus vuosiksi 2022–2023). THL on jo julkaissut ensimmäisen kuntakyselyn ja tilastoraportin henkilöstömitoituksen toteutumisesta.

THL:n uusi Sosiaalihuollon seurantarekisteri käynnistyy 2023 aikana ja se tulee mahdollistamaan lastensuojelun asiakkaiden ja lapsiperheiden palveluiden asiakasmäärien seurannan neljä kertaa vuodessa. Uusi seurantarekisteri tulee täydentämään ja taustoitamaan merkittävästi lastensuojelun sosiaalityön henkilömitoitustilastoa. Sosiaalihuollon seurantarekisteri tulee 2023–2025 täydentymään myös tiedolla asiakkaan sosiaalityöntekijästä, kun asiakastietojärjestelmät liittyvät käyttämään Kanta-palveluita.

Susanna Hoikkala, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

Maahantulon yhteydessä myönnettävä koronapassiin rinnastuva todistus

HE 226/2021 vp – EV 229/2021 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto valmistelee kiireellisesti ja antaa eduskunnalle hallituksen esityksen säännöksi, joiden nojalla maahantulon yhteydessä myönnetään koronapassiin rinnastuva todistus tartuntatautilain 16 a pykälän 1 momentin 1 ja 3 kohdan mukaisilla todistuksilla Suomeen saapuville.

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto valmistelee kiireellisesti ja antaa eduskunnalle hallituksen esityksen säännöksi, joiden nojalla maahantulon yhteydessä myönnetään koronapassiin rinnastuva todistus tartuntatautilain 16 a pykälän 1 momentin 1 ja 3 kohdan mukaisilla todistuksilla Suomeen saapuville.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Liisa Katajamäki, hallitusneuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

Välttämättömän terveydenhuollon ja kotihoidon turvaaminen työtaistelun aikana

HE 130/2022 vp – EV 105/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto selvittää suojelutyötä koskevat kehittämistarpeet ja valmistelee tarvittaessa lainsäädäntöehdotukset, joilla suojelutyön järjestäminen turvataan ristiriitatilanteissa.

Työ- ja elinkeinoministeriö tulee käynnistämään selvityksen, jolla selvitetään tarve lainsäädännöllä turvata sellaisen suojelutyön toteutuminen työtaisteluiden aikana, joka on välttämätöntä ihmisten hengen ja terveyden suojelemiseksi taikka omaisuuden tai ympäristön vakavan vaarantumisen estämiseksi. Selvityksessä tullaan ottamaan huomioon työntekijöiden työtaisteluoikeuden käyttöä tasapainoisella tavalla turvaavat seikat.

Tarja Kröger, hallitusneuvos, työ- ja elinkeinoministeriö
Pirjo Kainulainen, hallitusneuvos, sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö

Lapsiperheiden kotipalvelun toteutuminen ja ikäihmisten kotihoidon ja ympärivuorokautisen hoivan saatavuus

HE 231/2021 vp – EV 96/2022 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa lapsiperheiden kotipalvelun toteutumista hyvinvointialueilla ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin palvelun saannin turvaamiseksi.

1. Terveiden ja hyvinvoinninlaitos kerää tietoa lapsiperheiden kotipalvelun määrästä vuodesta 2023 alkaen kahdella tavalla. Kunnat ovat ilmoittaneet lapsiperheiden kotipalvelua saaneiden asiakasperheiden määrän sosiaalipalveluiden toimintatilastoon vuodesta 2015. Koko maa tasolla kotipalveluita saaneiden perheiden osuus on pysynyt samalla tasolla sosiaalihuoltolain uudistuksesta 2015 asti. Hyvinvointialueiden edellyttään antavan tiedot kotikunnittain eroteltuna myös jatkossa.

Lisäksi terveyden ja hyvinvoinnin laitos käynnistää uuden Sosiaalihuollon seurantarakisteen vuonna 2023, joka hyödyntää hyvinvointialueiden toimittamaan rekisteritietoa ja Kanta-palveluihin kirjattuja tietoja. Rekisteri käynnistyy vaiheittain ja alkuvaiheessa rekisteriin on toimitettavat tiedot palvelutehtävien asiakkuuksista. Sosiaalipalveluita (kuten lapsiperheiden kotipalvelun) koskevaa tietoa toivotaan ilmoitettavan rekisteriin mahdollisimman paljon. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos julkaisee ensimmäisiä alueita koskevat tarkemmat tiedot lapsiperheiden kotipalveluista loppuvuonna 2023.

Julia Rosberg, erityisasiantuntija, sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa lakiesityksen vaikutuksia ikäihmisten kotihoidon ja ympärivuorokautisen hoivan saatavuuteen ja laatuun.

2. Iäkkäiden palvelujen seurantarjestelmää on kehitetty vuodesta 2013 lähtien, jolloin vanhuspalvelulaki tuli voimaan. 1.1.2023 voimaan tulleisiin vanhuspalvelulain muutoksiin sisältyy myös säännös palvelujen seurannasta, jolla THL veloitetaan seuraamaan iäkkäiden palvelujen saatavuutta ja laatua. Myös viimeistään 1.4.2023 kaikissa toimintayksiköissä käytettäväksi tuleva RAI-arviointimittaristo vahvistaa palvelujen yhdenvertaista saatavuutta ja sen myötä asiakkaiden palvelutarpeista ja toimintakyvystä saadaan kansallista vertailukelpoista tietoa palvelujen laadun seurantaan.

Satu Karppanen, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

3. Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää hyviä toimintatapoja ikääntyneen väestön terveyden ja hyvinvoinnin vahvistamiseksi ja parhaiden käytäntöjen vakiinnuttamiseksi koko maahan esimerkiksi ikäihmisten neuvolatoimintana.

3. Iäkkäiden palvelujen laatusuosituksilla on vuodesta 2001 lähtien ohjattu palvelujen järjestämisvastuisia tahoja kansallisesti linjattujen hyvien toimintakäytänteiden toteuttamiseen. Terveyden, hyvinvoinnin ja toimintakyvyn tukeminen on ollut keskeinen osa kaikkien laatusuositusten sisältöä. Seuraavien, vuosiin 2024–2027 kohdistuvien, laatusuositusten valmistelu on parhaillaan käynnissä. Valmistelu toteutetaan monialaisena ja poikkihallinnollisena työskentelynä, jolloin eri teemakokonaisuuksien hyviä käytäntöjä saadaan koottua laajasti. Hyvinvoinnin, terveyden ja toimintakyvyn edistämiseen liittyvien hyvien toimintamallien suosittelu ja vakiinnuttaminen pysyviksi toimintakäytänteiksi on yksi valmistelussa olevan laatusuosituksen keskeisistä teema-alueista.

Satu Karppanen, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

55 vuotta täyttäneiden työllisyyden kehittäminen

HE 62/2022 vp – EV 97/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa tarkasti lisäpäiväoikeuden asteittaisen poistamisen ja alaikärajan nostamisen sekä muutosturvaan tehtyjen muutosten vaikutuksia 55 vuotta täyttäneiden työllisyyden kehittymiseen sekä antaa työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle edellä mainituista seikoista selvityksen vuoden 2024 loppuun mennessä.

Työttömyysturvalakia, lakia julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta ja eräitä muita lakeja muutettiin 8.7.2022 vahvistetuilla laeilla 669–673/2022, jotka tulivat voimaan pääsääntöisesti 1.1.2023. Muutosten tarkoituksena on edistää 55 vuotta täyttäneiden työllisyydestä sekä parantaa heidän työmarkkina-asemaansa ja työssä jaksamistaan. Tässä tarkoituksessa

vuosina 1963 ja 1964 syntyneiden kohdalla työttömyysturvan niin kutsutun lisäpäiväoikeuden ikärajaa korotettiin, ja vuonna 1965 tai sen jälkeen syntyneillä ei enää ole oikeutta työttömyyspäivärahan lisäpäiviin. Kokonaisuuteen sisältyvä uusi muutosturvamalli, joka koskee vähintään viisi vuotta saman työnantajan palveluksessa olleita, tuotannollisilla tai taloudellisilla syillä irtisanottuja 55 vuotta täyttäneitä palkansaajia, on tarkoitettu tukemaan 55 vuotta täyttäneiden työllisyyttä ja edistämään työttömyysjaksojen lyhentämistä muutosturvakoulutuksen, muutosturvarahan ja niiden rahoittamiseksi kerättävän irtisanovan työnantajan muutosturvamaksun kautta. Samalla uuteen muutosturvakokonaisuuteen oikeutettujen oikeutta työllistymisvapaaseen pidennettiin.

Hallitus seuraa ensivaiheessa muutosten vaikutusta tilastotietojen avulla. Vuonna 2023 seurattavia tietoja ovat esimerkiksi vuonna 1963 syntyneiden työttömyyspäivärahan enimmäismaksuajan alkavuus, sillä kyseisenä vuonna syntyneelle olisi ennen muutosta voimassa olleiden säännösten perusteella voinut syntyä lisäpäiväoikeus vuonna 2023 alkavan työttömyyspäivärahan enimmäisajan, joka tässä ikäryhmässä usein on 500 päivää, perusteella. Samoin vuonna 2023 seurataan tilastotietojen perusteella muutosturvarahan maksamista koskevia päätöksiä ja muutosturvakoulutusta koskevia ratkaisuja. Myös irtisanovalle työnantajalle maksettavaksi määrättäviä muutosturvamaksuja seurataan. Vuonna 2023 kertyvän tiedon perusteella ratkaistaan, miten työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle vuoden 2024 loppuun mennessä annettavaa selvitystä koskeva hanke toteutetaan.

Marjaana Maisonlahti, hallitusneuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

Oppilas- ja opiskelijahuoltolain muuttaminen

HE 19/2022 vp – EV 46/2022 vp

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto ryhtyy tarvittaviin toimenpiteisiin laatiakseen käytännön soveltamisohjeet, joilla varmistetaan tiedonkulun toimivuus sekä henkilötietojen asianmukainen käsittely oppilas- ja opiskelijahuollossa, sekä varmistaakseen, että henkilöstö saa tarvittavan koulutuksen henkilötietojen asianmukaisesta käsittelystä.
1. Koulu- ja opiskeluterveydenhuollossa sekä opiskeluhuollon psykologipalveluissa potilastietoja käsitellään potilastietojen käsittelyä koskevien säännösten mukaisesti, ja vastaavasti kuraattorin asiakastietoja käsitellään sosiaalihuollon asiakastietojen käsittelyä koskevien säännösten mukaisesti. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos vastaa sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastiedon sähköisen käsittelyn ja siihen liittyvän tiedonhallinnan ohjauksesta ja seurannasta. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos mm. tuottaa määrittelyt ja tietorakenteet, joiden mukaisesti asiakas- ja potilasasiakirjat laaditaan

sekä toimintamalleja, oppaita ja ohjeita kirjaamisen ja asiakas- ja potilastietojen käsittelyn tueksi. Esimerkiksi sosiaalihuollossa on Kansa-kouluhankkeessa tuotettu digitaalinen oppimisympäristö. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos on työstänyt syksystä 2021 alkaen opiskeluhuollon kuraattori- ja psykologipalvelujen kirjaamiseen ja Kanta-liittymiseen liittyviä tiedonhallinnan rakenteita. Aiheesta on valmisteilla koulutuksia opiskeluhuollon henkilöstölle keväälle 2023.

Opetus- ja kulttuuriministeriö vastaa opetustoimen tiedonhallinnan ohjeistuksesta. Sosiaali- ja terveysministeriö on yhdessä Opetushallituksen sekä Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen kanssa osallistunut opetus- ja kulttuuriministeriön aloittamaan opiskeluhuollon tietoarkkitehtuurityöhön. Työn tavoitteena on määritellä opiskeluhuollon ammattiryhmien yli rekisterirajojen ulottuvat tietotarpeet ja tiedon käsittelyperusteet käytännön soveltamisohjeiden ja koulutuksen järjestämisen perusteeksi. Sosiaali- ja terveysministeriö ja Opetushallitus ovat lisäksi valmistelleet ja julkaisseet ohjeistuksia opiskeluhuollon tiedonhallintaan liittyen loppuvuonna 2022. Ohjeet on julkaistu soteuudistus.fi-sivustolla sekä Opetushallituksen sivustolla.

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Riina-Maria Leskelä, erityisasiantuntija, sosiaali- ja terveysministeriö
Arja Ruponen, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

1. Käytännön soveltamisohjeiden laatiminen ja tarvittavan koulutuksen järjestäminen edellyttävät sen kartoituksen, mitä tietotarpeita eri ammattiryhmillä on muun muassa toistensa tietoihin yli rekisterirajojen. Samalla voidaan tunnistaa mm. se, mikä tiedon luovutustapa palvelee opiskeluhuollon järjestämistä sekä moniammatillista yhteistyötä oppilas- ja opiskelijahuollossa parhaiten. Henkilötietojen asianmukainen käsittely oppilas- ja opiskelijahuollossa edellyttää myös tietotarpeiden käsittelyperusteen tunnistamisen, jonka pohjalta kukin opetuksen järjestäjä voi päättää mm. käyttöoikeuksien myöntämisestä ja katselunäkymien toteuttamisesta.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on aloittanut arkkitehtuurityön yhteistyössä Opetushallituksen, sosiaali- ja terveysministeriön sekä Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen kanssa. Tämä arkkitehtuurityö on välttämätön, jotta edellä mainitut tavoitteet ovat mahdollista saavuttaa.

Marja Penttilä, hallitusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto ryhtyy toimenpiteisiin varmistaakseen oppilas- ja opiskelijahuollon riittävät resurssit kiinnittäen erityisesti huomiota siihen, että oppilaille ja opiskelijoille on tarjolla riittävät mielenterveyspalvelut oikea-aikaisesti ja että ennaltaehkäiseviä, matalan kynnyksen palveluita on saatavilla koko maassa.

2. Hallitus on myöntänyt lisärahoitusta ja säätänyt kuraattori- ja psykologipalveluille sitovat mitoitukset, jotka ovat kuraattorien osalta tulleet voimaan vuonna 2022 ja psykologien osalta vuonna 2023. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen valmistelemat kouluterveydenhuollon henkilöstömitoitussuositukset valmistuvat alkuvuodesta 2023. Henkilöstömitoitusten tarkoituksena on huolehtia oppilaiden ja opiskelijoiden riittävästä ja yhdenvertaisesta tuesta varhaisessa vaiheessa omassa arkiympäristössä.

Lasten ja nuorten mielenterveyspalveluja kehitetään muun muassa osana kansallisen lapsistrategian toimeenpanoa. Sen toimenpiteessä 13 lisätään lasten ja nuorten mielen-terveystyön vaikuttavuutta kehittämistarpeiden kartoittamisella ja hyvien käytäntöjen ja osaamisen tukemisella. Tavoitteena on selkiyttää mielen-terveystyön kokonaisuutta ja tunnistaa sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädäntöön, toimenkuviin, toimintatapoihin ja resursointiin liittyviä kehittämistarpeita ja tarjota niihin ratkaisuja. Osana kansallisen mielenterveysstrategian sekä lapsi- ja perhepalvelujen muutosohjelman toimeenpanoa opiskeluhuollon osaamista on vahvistettu psykososiaalisten menetelmien saatavuuden parantamisella ja opiskeluhuollon palvelujen ja muiden lapsiperheiden sote-palvelujen yhteistyön parantamisella.

Riina-Maria Leskelä, erityisasiantuntija, sosiaali- ja terveysministeriö
Arja Ruponen, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

2. Oppilas- ja opiskelijahuoltolakia muutettiin vuoden 2022 alusta lukien siten, että siihen lisättiin psykologien ja kuraattoreiden vähimmäismitoitukset. Yhtä kuraattorin kohden saa olla enintään 670 opiskelijaa ja yhtä psykologia kohden saa olla enintään 780 opiskelijaa. Psykologimitoitus tulee voimaan 1.8.2023. Mitoituksilla voidaan turvata oppilashuollon palvelujen saatavuus ja laatu yhdenvertaisesti eri puolilla maata.

Opetus- ja kulttuuriministeriö jakoi vuodelle 2023 11,6 miljoonaa euroa yhteisöllisen opiskeluhuollon kehittämiseen esi- ja perusopetuksen, lukiokoulutuksen- ja ammatillisen koulutuksen järjestäjille sekä oppivelvollisten koulutusta järjestäville vapaan sivistystyön oppilaitosten ylläpitäjille. Erityisavustus on tarkoitettu yhteisöllisen opiskeluhuollon ja ennaltaehkäisevän työn kehittämiseen, oppilaiden ja opiskelijoiden mielen-terveyden tukemiseen sekä yhteisöllisen opiskeluhuollon toimintamallien ja menetelmien kehittämiseen.

Anne-Marie Brisson, hallitusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

OmaTahto2020 – Päivitetään Suomen aborttilaki 2020-luvulle!

KAA 8/2020 vp – EK 46/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto käynnistää välittömästi valmistelun raskauden keskeyttämisestä annetun lain laajemmasta kokonaisuudistuksesta tavalla, joka edelleen vahvistaa raskaana olevan itsemääräämisoikeutta.

Asiassa ei ole tehty vielä konkreettisia toimia, mutta sosiaali- ja terveysministeriössä arvioidaan, voidaanko kokonaisuudistuksen käynnistämisen valmistelua edistää vielä tällä hallituskaudella. Kokonaisuudistuksen käynnistäminen jää kuitenkin seuraavan hallituksen päätettäväksi.

Merituuli Mähkä, hallitusneuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

Omalääkäri- ja omahoitajamalli avosairaanhoidossa sekä psykososiaaliset menetelmät hoitomuotoina

HE 74/2022 vp – EV 150/2022 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin, joilla vahvistetaan perusterveydenhuollon avosairaanhoidossa hoitosuhteen jatkuvuutta ottamalla käyttöön omalääkäri- ja omahoitajamalli tai perhelääkärimalli taikka laajentamalla niiden käyttöä.

1. Sosiaali- ja terveysministeriön tilaama ja elokuussa 2022 julkaistu selvitys (Hoidon jatkuvuusmalli: Omalääkäri 2.0 -selvityksen loppuraportti) tarjoaa hyvän pohjan hyvinvointialueille niiden kehittäessä perusterveydenhuollon avosairaanhoidon toimintaansa. Raportissa kuvataan, miten omalääkäri- ja omahoitajamallia voidaan toteuttaa yhdessä perusterveydenhuollon hoitotakuun tiukentumisen kanssa sekä edistää näin hoidon saatavuutta ja jatkuvuutta. Seuraavalla hallituskaudella voidaan arvioida sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmän sisältölainsäädännön mahdollisen uudistamisen yhteydessä, tarvitaanko potilaan henkilökohtaisen hoidon jatkuvuuden vahvistamiseksi lainsäädäntömuutoksia, kuten selvityksessä ehdotetaan.

Valtakunnallisten sosiaali- ja terveydenhuollon strategisten tavoitteiden mukaan erityisesti perustason palvelujen toimintavarmuus vahvistuu ja integraatio lisääntyy. Sosiaali- ja terveyspalvelujen integroimisella tavoitellaan myös palvelujen jatkuvuuden lisäämistä. Valtakunnallisia tavoitteita edistetään hyvinvointialueiden kanssa vuorovaikutteisessa ohjaus- ja neuvottelumenettelyssä. Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus -ohjelman

ja Suomen kestävän kasvun ohjelman kehittämishankkeissa vahvistetaan hoitosuhteen jatkuvuutta.

Tapani Hämäläinen, lääkintöneuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää erilaisten psykososiaalisten menetelmien ja lyhytpsykoterapian määritelmien täsmentämistarpeet, arvioi näiden hoitomuotojen käyttöä ja toteutusta sekä tarvittaessa ryhtyy toimenpiteisiin näiden hoitomuotojen saatavuuden turvaamiseksi.

2. Sosiaali- ja terveysministeriö on käynnistänyt selvitystyön psykososiaalisten menetelmien käsitteiden täsmentämistarpeista, niihin kuuluvien hoitomuotojen käytöstä ja toteutuksesta sekä toimenpiteistä niiden saatavuuden turvaamiseksi. Selvityksen on tarkoitus valmistua alkuvuodesta 2023.

Helena Vormo, lääkintöneuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

Yrittäjän eläke- ja sosiaaliturvajärjestelmän muutostarpeet

HE 102/2022 vp – EV 212/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto selvittää yrittäjän eläke- ja sosiaaliturvajärjestelmän laajemmat muutostarpeet ja että järjestelmän kehittämistä jatketaan.

Valtioneuvosto päätti 20.12.2022 ryhtyä eduskunnan vastaukseen sisältyvästä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Sosiaali- ja terveysministeriön asettama työryhmä selvitti yrittäjän työeläketurvan kehittämistarpeita vuosina 2017–2019 (Työryhmän raportti, sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2019:23). Työryhmän tavoitteena oli selvittää, miten vakuuttaminen olisi nykyistä helpompaa ja joustavampaa itsensä työllistäjille ja muille pienimuotoista tai satunnaista yritystoimintaa harjoittaville. Lisäksi tavoitteena oli alivakuuttamisen ja työtulon määrittämiseen liittyvien kehittämistarpeiden selvittäminen. HE 102/2022 muutosehdotukset keskittyivät kahteen jälkimmäiseen tavoitteeseen. Sosiaali- ja terveysministeriössä arvioidaan parhaillaan tarkoituksenmukaisinta tapaa jatkaa yrittäjän työeläketurvan ja yrittäjän muun sosiaaliturvan kehittämistä.

Kirsi Terhemaa, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

Toimeentulotukilain uudistuksen arviointi

HE 127/2022 vp – EV 179/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että toimeentulotuen alentamisesta luopumista ja alentamisen perusteiden mahdollisia muutostarpeita arvioidaan osana sosiaaliturvan kokonaisuudistusta.

Toimeentulotukilain uudistuksessa (HE 127/2022 vp; 1023/2022) säädettiin tarkemmin sosiaalihuollon ja Kelan välisestä yhteistyöstä. Yhteistyösäännöksiä tarkennettiin myös koken perusosan alentamistilanteita. Toimeentulotuen viimesijaiseen luonteeseen kuuluu, että asiakkaan tulee huolehtia omasta toimeentulostaan. Tämän vuoksi laissa edellytetään, että asiakkaan tulee edistää omaa työllistymistään. Perusosan alentamisesta kokonaan luopuminen muuttaisivat tuen perusteita viimesijaisena tukimuotona. Sosiaali- ja terveysministeriö arvioi mahdollisia muutostarpeita sosiaaliturvan kokonaisuudistuksen edetessä.

Susanna Rahkonen, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysvaliokunta

Monikanavarahoituksen jatkokehittäminen

HE 237/2022 vp – EV 214/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto ottaa monikanavarahoituksen jatkokehittämisessä esimerkiksi korvauksia kohdentamalla huomioon, miten sairaanhoitovakuutuksen varat mahdollisimman tarkoituksenmukaisella tavalla tukisivat sosiaali- ja terveystoliittisia tavoitteita.

Sote-ministerityöryhmä päätti monikanavarahoitukseen vaikuttavista linjauksista keväällä 2022 yksityisen sairaanhoidon korvausten, matkakorvausten, kuntoutuksen ja lääkekorvausten osalta. Monikanavarahoitukseen liittyvä jatkokehittäminen ja säädösvalmistelu jäävät tehtäväksi seuraavalla hallituskaudella uuden hallituksen päätösten mukaisesti. Sosiaali- ja terveysministeriössä jatketaan sairaanhoitovakuutuksen korvausten kehittämistä ottaen huomioon kulloisetkin sosiaali- ja terveystoliittiset tavoitteet.

Emmi Vettenranta, asiantuntija, sosiaali- ja terveysministeriö

Lääkehuollon kustannustehokkuuden parantaminen

HE 245/2022 vp – EV 213/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa uudistuksen vaikutuksia apteekkiverkkoon sekä lääkevaihdon vaikutuksia hoidon onnistumiseen ja potilasturvallisuuteen.

Valtioneuvosto hyväksyi 20.12.2022 yleistunnossa esityksen, jonka mukaan eduskunnan lausuma merkitään pöytäkirjaan ja ryhdytään lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin. Sosiaali- ja terveysministeriö selvittää alkuvuoden 2023 aikana, miten seuranta tul-
laan toteuttamaan, mitä tietoja ja mittareita seurannan tueksi tarvitaan ja voidaanko seurannassa hyödyntää olemassa olevia toimintatapoja. Tavoitteena on käynnistää seurantatoimenpiteet vuoden 2023 aikana.

Tuija Metsävainio, hallitussihteeri, sosiaali- ja terveysministeriö

Terveydenhuoltolain, sosiaalihuoltolain ja sosiaalihuoltolain 52 pykälän muuttaminen

HE 178/2022 vp – EV 144/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa korvaukseen oikeutettujen organisaatioiden kattavuutta ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin lainsäädännön kehittämiseksi.

Hallitus seuraa osana vuoden 2023 alusta voimaan tulleiden lakimuutosten toimeenpanoa korvaukseen oikeutettujen organisaatioiden kattavuutta sekä ryhtyy tarvittaessa toimen-
piteisiin lainsäädännön kehittämiseksi.

Päivi Nygren, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

Sukupuolen vahvistaminen ja siihen liittyvät säädosmuutokset

HE 189/2022 vp – EV 259/2022 vp

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto arvioi ja valmistelee tarvittavat säädosmuutokset transsukupuolisten lasten ja nuorten itsemääräämisoikeuden edistämiseksi sukupuolen vahvistamisessa.
2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto arvioi sukupuolen vahvistamista koskevan lain vaikutuksia urheiluun ja ryhtyy tarvittaessa toimiin urheilujärjestöjen toiminnan tukemiseksi muutoksessa sekä tarvittaessa lainsäädäntötoimiin.

1.–2. Valtioneuvosto päätti 2.3.2023 ryhtyä eduskunnan vastaukseen sisältyvästä lausu-
masta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Sonja Jantunen, hallitussihteeri, sosiaali- ja terveysministeriö

Lääkelain ja sairausvakuutuslain muutokset

HE 314/2022 vp – EV 289/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin, joilla pitkäaikaissairaiden lääkevaihdon ohjeistusta ja neuvontaa vahvistetaan erityisesti antolaitteiden ja pistosvälineiden käytössä, jotta hoitovastetta ja potilasturvallisuutta ei vaaranneta.

Hallituksen esitykseen (HE 314/2022 vp) perustuvat lääkelain ja sairausvakuutuslain muutokset (339/2023 ja 340/2023) tulevat voimaan 1.1.2024.

Sosiaali- ja terveysministeriö selvittää vuoden 2023 aikana, miten pitkäaikaissairaiden lääkevaihdon ohjeistuksen ja neuvonnan vahvistamisen tarpeet tullaan tunnistamaan ja millaisiin eduskunnan lausuman mukaisiin toimenpiteisiin tarvittaessa ryhdytään.

Tuija Metsävainio, hallitussihteeri, sosiaali- ja terveysministeriö

13 Talousvaliokunta

Hankintamenettelyä koskeva lainsäädäntö

HE 108/2016 vp – EV 239/2016 vp

3. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto ryhtyy tarvittaessa toimialakohtaisiin lainsäädäntöä täsmentäviin toimiin, pitäen erityisesti silmällä jätetoimialan ja sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden toimintaedellytyksiä.

3. Ensimmäiseen lausumaan annetussa vastauksessa viitatuissa toimialakohtaisissa lainsäädäntöhankkeissa huomioidaan myös ostettavien palveluiden laatu ja muita hankintojen sisältöön liittyviä seikkoja. Jätelain osalta vastuuministeriö on ympäristöministeriö. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetussa laissa (612/2021) on säädetty kattavasti ja voimassa olevaa hankintalakia velvoittavammin palvelujen hankkimisesta yksityiseltä palvelun tuottajalta. Hyvinvointialueesta annettavan lain osalta vastuuministeriö on ollut valtiovarainministeriö ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislain osalta sosiaali- ja terveysministeriö. 1.7.2021 voimaan tulleen julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain muutoksen myötä puitejärjestelyä koskeva muutos tulee osaltaan helpottamaan laajoina yhteishankintoina toteutettavien palvelujen hankintaa.

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Riikka Hietanen, johtava asiantuntija, työ- ja elinkeinoministeriö

3. Vuoden 2023 alusta voimaan tulleen sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain (612/2021) mukaan sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä vastaavat hyvinvointialueet. Kuntia suurempina järjestäjätahoina hyvinvointialueilla on paremmat mahdollisuudet huolehtia asiakkaiden riittävästä ja yhdenvertaisista palveluista. Kuntien tapaan hyvinvointialue voi tuottaa järjestämisvastuulleen kuuluvat palvelut itse tai yhteistoiminnassa muiden hyvinvointialueiden kanssa tai hankkia ne sopimukseen perustuen muilta palvelujen tuottajilta. Lisäksi hyvinvointialue voi ottaa käyttöön palvelusetelin päättämässään palveluissa sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusetelistä annetun lain (569/2009) mukaisesti. Hyvinvointialueiden vastuulle ovat siirtyneet vuoden 2023 alusta alkaen kuntien voimassa olleet ostopalvelusopimukset ja palveluseteleitä koskevat sitoumukset. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislaki sisältää säännökset sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen hankkimisesta yksityisiltä palveluntuottajilta. Järjestämislain säännöksiä sovelletaan hankintalain säännösten lisäksi. Järjestämislaissa säädetään sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen ja työvoiman hankkimisen edellytyksistä sekä ostopalveluntuottajille asetettavista vaatimuksista niiden tuottaessa palveluja hyvinvointialueille.

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Pirjo Kainulainen, hallitusneuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

3. Hallitus antoi Eduskunnalle lokakuussa 2022 lakiesityksen (HE 209/2022 vp), jossa esitettiin jätelain 145 a pykälää muutettavaksi Sanna Marinin hallitusohjelmaan sisältyvän kirjauksen mukaisesti siten, että kunnallisen jätehuollon toimijan ulosmyyntiraja pidetään 10 prosentissa myös 1.1.2030 jälkeen. Ilman lakimuutosta ulosmyyntiraja olisi tiukentunut 5 prosenttiin 2030 alkaen. Eduskunta hyväksyi lakiesityksen muuttamattomana (EV 215/2022 vp) ja lakimuutos (1148/2022) tuli voimaan 1.1.2023.

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Sirkku Jaakkola, hallitussihteeri, ympäristöministeriö

4. Eduskunta edellyttää, että hallitus huomioi sosiaali- ja terveyspalvelujen lainsäädännössä vammaisten ja vanhusten asumispalvelujen järjestämisen inhimillisellä ja asiakaslähtöisellä tavalla.

4. Sosiaali- ja terveyspalvelujen laadun varmistamiseen liittyvää sääntelyä on arvioitu vammaispalveluiden kokonaisuudistuksessa sekä iäkkäiden palveluiden uudistamisessa. Uuden vammaispalveluja koskevan lain keskeisenä tavoitteena olisi turvata vammaisten henkilöiden tarpeen mukaiset ja laadukkaat palvelut. Vastuuministeriönä asiassa on ollut sosiaali- ja terveysministeriö. Hallituksen esitys uudeksi vammaispalvelulaiksi annettiin eduskunnalle syksyllä 2022. Sosiaali- ja terveysvaliokunta jatkaa sen käsittelyä alkuvuodesta 2023.

Riikka Hietanen, johtava asiantuntija, työ- ja elinkeinoministeriö

4. Sosiaalihuollon lainsäädäntö sisältää useita säännöksiä, jotka korostavat asiakkaan yksilölliset tarpeet huomioon ottavaa palveluprosessia eli palvelutarpeen asianmukaista selvittämistä ja arviointia, palvelusuunnitelman tekemistä tämän arvioinnin pohjalta sekä palvelujen järjestämistä ja tosiasiallista toteuttamista palvelutarpeen arviointiin perustuvan päätöksen mukaisesti. Myös palvelun pysyvyys on otettava huomioon palvelukokonaisuuksia muodostettaessa. Tämä velvoite koskee myös vammaisten ja iäkkäiden henkilöiden asumispalvelujen hankintaa koskevia päätöksiä ja ratkaisuja, mukaan lukien hankintasopimusten kestosta päättäminen. Hankintalain 108 pykälän mukaan sosiaali- ja terveyspalvelujen hankinnoissa hankintayksikön on otettava huomioon kyseistä palvelua koskeva lainsäädäntö. Sosiaali- ja terveyspalvelujen laadun varmistamiseen liittyvää sääntelyä on arvioitu vammaispalveluiden kokonaisuudistuksessa sekä iäkkäiden palveluiden uudistamisessa. Uuden vammaispalveluja koskevan lain keskeisenä tavoitteena olisi ollut turvata vammaisten henkilöiden tarpeen mukaiset ja laadukkaat palvelut. Esitys uudeksi vammaispalvelulaiksi annettiin eduskunnalle alkusyksyllä 2022 ja sosiaali- ja terveysvaliokunta jatkaa sen käsittelyä alkuvuodesta 2023. Terveysten ja hyvinvoinnin laitos on henkilökohtaisen budjetoinnin hankkeen loppuraportissa tehnyt ehdotukset henkilökohtaisen budjetoinnin käytännön toteuttamisesta etenkin vammaisten palvelujen järjestämisessä. Henkilökohtaisella budjetoinnilla tarkoitetaan vammaisen henkilön

sosiaalipalvelujen järjestämistapaa, jossa henkilö valitsee ja hankkii palveluja hänelle myönnetyllä henkilökohtaisella budjetilla. Mallin tavoitteena on edistää vammaisen henkilön sosiaalipalvelujen järjestämistä yksilöllisellä ja erilaiset elämäntilanteet huomioivalla tavalla. läkkäiden henkilöiden palvelujen uudistamista sekä palvelujen laadun vahvistamisesta koskevat sosiaalihuoltolain ja vanhuspalvelulain muutokset tulivat voimaan 1.1.2023.

Jaana Huhta, hallitusneuvos, sosiaali- ja terveysministeriö
Sirkka Sivula, lakimies, sosiaali- ja terveysministeriö

Ylivelkaantumisen ja siitä aiheutuvien ongelmien vähentäminen

HE 230/2018 vp – EV 284/2018 vp

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa tarkoin kuluttajaluottojen hintasääntelyn vaikutuksia kustannuksiltaan kohtuuttomien kuluttajaluottojen tarjontaan ja hintoihin sekä ryhtyy tarvittaessa välittömästi lisätoimiin.
1. Kuluttajaluottojen hintasääntelyä koskeva hallituksen esitys on annettu eduskunnalle syksyllä 2022 (HE 218/2022 vp). Esityksessä ehdotetaan, että korkokatto laskettaisiin nykyisestä 20 prosentista 15 prosenttiin, minkä lisäksi se sidottaisiin korkolain (633/1982) 12 pykälässä tarkoitettuun viitekorkoon. Luoton korko ei kuitenkaan saisi ylittää 20 prosenttia siinäkään tapauksessa, että viitekorko nousisi yli 5 prosentin. Eduskunta hyväksyi 17.2.2023 hallituksen esitykseen sisältyvät lakiehdotukset muuttumattomina (TaVM 42/2022 vp; eduskunnan vastaus ei ole vielä käytettävissä). Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.
- Marja Luukkonen Yli-Rahnasto, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö**
2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto arvioi pikaisesti ulosoton suojaosuusjärjestelmän ja yksityishenkilön velkajärjestelyssä velallisen maksukyvyyn arvioinnissa huomioon otettavien velallisen välttämättömien elinkustannusten tason kehittämistarpeet ja valmistelee tarvittavat säädösmuutokset.
2. Hallitusohjelman mukainen selvitys ulosoton suojaosuuden korottamisesta ja vaihtoehtoisista keinoista pienituloisten ulosottovelallisten aseman parantamiseksi tehtiin valtioneuvoston tutkimus- ja selvitystoiminnan hankkeena. Selvityksestä julkaistiin 26.5.2021 tutkimusraportti [Ulosottovelka, sosiaaliturva ja työn tarjonta](#). Selvityksen pohjalta valmisteltiin hallituksen esitys, jonka perusteella velalliselle annettavia vapaa-kuukausia lisättiin 1.5.2023 voimaantulevalla lainmuutoksella. Lisäksi syysistuntokaudella 2022 annettiin eduskunnalle hallituksen esitys ulosoton suojaosuuden väliaikaisesta

korottamisesta takuueläkkeen tasolle. Suojaosuuden korottamista koskeva ulosottokaaren väliaikainen muutos on voimassa 1.1.–31.12.2023. Käynnissä on myös hanke ulosmittauksen laskentasääntöjen ja sosiaaliturvaetuuksien yhteensovittamisesta. Oikeusministeriö on asettanut hankkeen toteuttamiseksi työryhmän, jonka tehtävänä on kuvata sosiaaliturvaetuuksien ulosmittauksen nykytila ja esittää vaihtoehdot järjestelmän uudistamiseksi. Työryhmän toimikausi alkoi 1.5.2022 ja päättyi 28.2.2023. Selvityksellä luodaan tietopohjaa myöhemmin käynnistettävälle ulosmittausjärjestelmän laajemmalle uudistamiselle.

Yksityishenkilön velkajärjestelyssä huomioon otettaviin velallisen välttämättömiin elinkustannuksiin on tehty tasokorotus, joka tuli voimaan 1.7.2022.

Mari Aalto, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö
Terhi Salmela, hallitusneuvos, oikeusministeriö

3. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto ryhtyy pikaisesti tarvittaviin lainsäädännöllisiin ja muihin toimenpiteisiin kuluttajien velkaantumisongelmien ennaltaehkäisyyn ja vähentämisen tehostamiseksi muun muassa arvioimalla maksuhäiriötietojen säilytysaikojen tarkoituksenmukaisuutta ja selvittämällä korkeakorkoisten vakuudettomien kuluttajaluottojen mainonnan rajoittamista sekä selvittää mahdollisuuksia parantaa sosiaalisen luototuksen saatavuutta.

3. Alkuvuonna 2022 annettiin hallituksen esitys positiivisesta luottotietorekisteristä (HE 22/2022 vp), ja laki positiivisesta luottotietorekisteristä tuli voimaan 1.8.2022. Positiivinen luottotietorekisteri on viranomaisrekisteri, johon kerätään tietoja sekä luonnollisten henkilöiden luotoista, että tuloista, ja luodaan siten luotettava lähde henkilön todellisen maksukyvyn varmentamiseksi. Rekisterillä torjutaan ylivelkaantumista luomalla parempi tietopohja sekä luotonantotilanteisiin että rahoitusvakauden ja luottomarkkinoiden seurantaan ja valvontaan.

Maksuhäiriömerkintöjen säilytysaikojen osalta annettiin kesäkuussa 2021 eduskunnalle hallituksen esitys (HE 109/2021 vp), ja maksuhäiriömerkintöjen säilytysaikoja koskevat uudet säännökset ovat tulleet voimaan 1.12.2022. Uudistuksen myötä eräät yleisimmät maksuhäiriömerkinnät poistuvat yksityisistä luottotietorekistereistä kuukauden kuluessa siitä, kun luottotietoyritykset ovat saaneet tiedon maksun suorittamisesta.

Kuluttajaluottojen mainonnan osalta eduskunnalle on syksyllä 2022 annettu hallituksen esitys (HE 218/2022 vp), jossa ehdotetaan tiukennuksia luottojen markkinointia koskevaan sääntelyyn. Eduskunta hyväksyi 17.2.2023 hallituksen esitykseen sisältyvät lakiehdotukset muuttumattomina (TaVM 42/2022 vp; eduskunnan vastaus ei ole vielä käytettävissä).

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Virpi Koivu, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö
Marja Luukkonen Yli-Rahnasto, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

4. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto ryhtyy pikaisesti selvittämään ja valmistelemaan lainsäädäntöä, jolla mahdollistetaan Finanssivalvonnan riittävät ja tehokkaat valtuudet valvoa ja sanktoida korkeakorkoisten pienlainojen tarjoajien toimintaa.
5. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto laatii perusteellisen selvityksen siitä, onko pikavippijärjestelmä lainkaan tarpeellinen ja tarkoituksenmukainen, ja ryhtyy selvityksen pohjalta tarvittaviin lainsäädännöllisiin ja muihin asian vaatimiin toimenpiteisiin.

4. ja 5. Hallituksen esitys kotitalouksien velkaantumista rajoittavaksi lainsäädännöksi (HE 101/2022 vp) annettiin eduskunnalle kesällä 2022. Esitykseen sisältyvät lakiehdotukset hyväksyttiin talousvaliokunnan ehdottamin muutoksin alkuvuonna 2023. Hallituksen esitys pohjautui osittain valtiovarainministeriön asettaman työryhmän syyskuussa 2019 julkaistussa mietinnössä [Selvitys keinoista ehkäistä kotitalouksien liiallista velkaantumista](#) ehdotettuihin lainsäädäntötoimiin. Hallituksen esityksen pohjalta hyväksyttyyn lainsäädäntöön sisältyy kuluttajaluottoyritysten valvontatehtävien siirto Etelä-Suomen aluehallintovirastosta Finanssivalvontaan sekä kohtuuttoman korkean maksukyvyttömyysriskin omaaville kuluttajille keskittyvien luotonantoliiketoimintamallien kieltö. Valtiovarainministeriö yhteistyössä oikeusministeriön kanssa on lisäksi käynnistänyt valtioneuvoston tutkimus- ja selvitystoiminnan kautta hankkeen, jossa selvitetään pienyritysluotonannon sääntelyvaihtoehtoja. Hankkeen loppuraportin on määrä valmistua alkuvuonna 2023.

Jaakko Weuro, lainsäädäntöneuvos valtiovarainministeriö

Vammaisten henkilöiden välttämättömän avun ja tuen kilpailuttamisen lopettaminen

KAA 2/2018 vp – EK 46/2018 vp

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto nimittää asiantuntijaryhmän, jossa ovat mukana aloitteen tekijöiden ja vammaisjärjestöjen edustajat, arvioimaan ja valmistelemaan viipymättä tarvittavat säädösmuutokset, joiden avulla turvataan vammaisten henkilöiden osallisuus ja oikeussuojakeinot heitä koskevassa päätöksenteossa. Lisäksi asiantuntijaryhmän tulee selvittää sosiaali- ja terveystalouksien palveluja ja hankintalainsäädäntöä sekä niihin liittyvää neuvontaa ja ohjeistusta koskevat muutostarpeet sosiaali- ja terveystalouksien palvelujen, mukaan lukien Kansaneläkelaitoksen järjestämisvastuulle kuuluvien palvelujen, hankintojen kehittämiseksi. Tarvittavat säädösmuutokset on annettava eduskunnalle mahdollisimman pian.

1. Työ- ja elinkeinoministeriö vastaa hankintalainsäädännöstä ja sen muutostarpeista, ja linjaa siihen liittyvistä hallitusohjelmakirjauksista. Hallitusohjelmakirjauksen mukaisesti nykyisen hankintalain mahdollisia muutostarpeita on selvitetty sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen yhteydessä, ja työ- ja elinkeinoministeriö on osallistunut osaltaan sosiaali- ja terveydenhuollon kokonaisuudistuksen valmisteluun. Valtiovarainministeriö on asettanut julkisten hankintojen vaikuttavuuden edistämiseksi julkiset hankinnat -toimenpideohjelman (Hankinta-Suomi), jossa on ministeriöiden edustajat.

Hallituksen esitys uudeksi vammaispalvelulaiksi annettiin eduskunnalle syksyllä 2022. Esityksen valmistelussa on kuultu laajasti vammaisjärjestöjen näkemyksiä. Sote-uudistuksen osalta on 1.7.2021 tullut voimaan lainsäädäntö sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä sekä hyvinvointialueista, jossa on yksityiskohtaista säätelyä myös sote-palveluiden hankinnasta.

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Riikka Hietanen, johtava asiantuntija, työ- ja elinkeinoministeriö

2. Eduskunta edellyttää, että vammaisten henkilöiden itsemääräämisoikeutta ja osallisuutta vahvistetaan osana asiakkaan ja potilaan itsemääräämisoikeutta koskevan lainsäädännön valmistelua.

2. Hallitusohjelmaan on kirjattu, että lainsäädännöllä vahvistetaan sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen käyttäjien itsemääräämisoikeutta. Valmistelua ei ole ollut mahdollista aktiivisesti edistää vuosien 2020–2021 aikana koronavirukseen liittyvästä säädösvalmisteluruuhkasta johtuen. Sosiaali- ja terveysministeriö asetti kuitenkin 7.10.2021 asiakkaan ja potilaan itsemääräämisoikeuden vahvistamisen seurantaryhmän. Laajapohjaisen ryhmän tehtävänä on tukea asiakkaan ja potilaan oikeuksia koskevan lainsäädännön valmistelua, tuottaa asiantuntijatietoa sekä osallistua vaihtoehtojen ja ehdotusten sekä niiden vaikutusten arviointiin. Seurantaryhmä on kokoontunut yhteensä seitsemän kertaa vuosien 2021 ja 2022 aikana. Seurantaryhmän ensimmäinen toimikausi päättyy 31.12.2023. Itsemääräämisoikeushankkeessa on valmisteltu oikeudellista taustaa aineistoa välttämättömän säädösvalmistelun käynnistämiseksi (rajoitustoimia koskeva puuttuva säätely).

Maija Miettinen, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

3. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto selvittää ja varmistaa vammaispalvelujen tarjoamisen edellytyksiin, kuten toimitiloja koskeviin vaatimuksiin, liittyvän lainsäädännön tarkoituksenmukaisuuden ja siihen liittyvän ratkaisu- ja valvontakäytännön yhtenäisyyden palvelujen käyttäjien yhdenvertaisuuden ja palveluntarjoajien tasavertaisten kilpailuedellytysten turvaamiseksi.

3. Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelman mukaan Kansaneläkelaitoksen (Kelan) järjestämien palveluiden toimivuutta selvitetään ja Kela-taksien kilpailutuskäytännöt vaativat myös uudelleenarviointia. Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistukseen liittyen valmistellaan erillisenä asiana monikanavarahoituksen purkaminen. Kelan kuntoutuksen ja Kela-taksien osalta kehittämistarpeiden arviointiin vaikuttavat myös päätökset monikanavarahoituksen purkamisen aikataulusta ja sen valmistelussa tehtävät ratkaisut. Sote-ministerityöryhmä on linjannut monikanavarahoituksen purkamisen valmistelusta tiekartasta.

Vuosina 2021–2022 Kelassa oli käynnissä kokeilu, jossa tarjouskilpailu korvataan rekisteröitymismenettelyllä eräiltä osin kuntoutuksessa. Kokeilun tavoitteena on selvittää, miten rekisteröitymismenettely soveltuu kuntoutuspalveluiden järjestämistavaksi. Kokeiluun on valittu tässä vaiheessa kaksi kuntoutuspalvelua. Kokeilu tuottaa tietoja hankintojen kehittämistä varten. Kokeilun tuloksista ei ole vielä raportoitu.

Kaisu Harju-Kolkka, erityisasiantuntija, sosiaali- ja terveysministeriö

Kaivoslaki Nyt – Lakialoite kaivoslain muuttamiseksi

KAA 7/2019 vp – EK 40/2020 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus ottaa huomioon kaivoslainsäädännön uudistamisessa talousvaliokunnan mietinnössään aloitteesta esiintuomat näkökohdat ja hallitusohjelman tavoitteiden toteuttamisen.
 2. Eduskunta edellyttää, että hallitus huomioi kaivosmineraalien luonteen ainutkertaisina luonnonvaroina, joiden hyödyntämisestä yhteiskunnan tulee saada kohtuullinen korvaus ja edellyttää hallitusohjelman mukaisen kaivosveroselvityksen ripeää ja huolellista toteutusta niin, että eduskunnalle jää riittävästi aikaa toteuttaa kaivosverotusta koskevat lainsäädäntöuudistukset kuluvalle hallituskaudella.
2. Hallitus antoi marraskuussa 2022 hallituksen esityksen eduskunnalle kaivosmineraaliveroa koskevaksi lainsäädännöksi (HE 281/2022 vp). Kaivosmineraaliveron tavoitteena on ottaa huomioon kaivoslaissa tarkoitettujen kaivosmineraalien luonne uusiutumattomina luonnonvaroina ja ohjata yhteiskunnalle kohtuullinen korvaus niiden käytöstä veron muodossa. Verolla ei ole ympäristönsuojelullisia tavoitteita.

Kaivosmineraaliveroa koskevat lakiehdotukset hyväksyttiin valtiovarainvaliokunnan ehdotamin muutoksin alkuvuonna 2023. Uusi vero tulee voimaan 1.1.2024. Hallituksen vuosien 2022 ja 2023 talousarvioneuvotteluissa tekemien linjausten mukaisesti veron tuottotavoite on 25 miljoonaa euroa ja veron tuotosta 60 prosenttia ohjattaisiin kaivosten sijaintikunnille sekä 40 prosenttia valtiolle. Verotuotto kertyy ensimmäistä kertaa vuonna 2025.

Ella Luikku, veroasiantuntija, valtiovarainministeriö

3. Eduskunta edellyttää, että hallitus resursoi laadukkaan lupavalmistelun takaamiseksi kaivosten luvitusta käsittelevät viranomaiset riittävästi ja huolehtii valmisteluun liittyvän tiedon avoimuudesta.

3. Valtiovarainministeriön hallinnonalan virastoista aluehallintovirastot käsittelevät ympäristönsuojelulainsäädännön mukaisessa lupaprosessissa myös kaivostoimintaan liittyviä lupahakemuksia. Luvat käsitellään Etelä-Suomen, Itä-Suomen, Länsi- ja Sisä-Suomen sekä Pohjois-Suomen aluehallintovirastojen ympäristölupavastuualueilla. Erityisen paljon kaivostoimintaan liittyviä lupahakemuksia kohdistuu Pohjois-Suomen aluehallintovirastolle, jonka toimialueeseen kuuluvat Pohjois-Pohjanmaan, Kainuun ja Lapin maakunnat.

Aluehallintovirastojen ympäristölupavastuualueiden resurssit ovat kasvaneet ensimmäisen toimintavuoden (2010) 136 henkilötyövuodesta 147 henkilötyövuoteen vuonna 2022. Vireille tulleiden asioiden määrä vaihtelee ympäristöluvissa varsin voimakkaasti, mutta kahtena viime vuonna hakemuksia on tullut vuosittain vireille reilut 800 kappaletta. Kaivosalan ympäristölupahakemuksia on tullut vireille 55 kappaletta vuonna 2019, 15 vuonna 2020, 20 vuonna 2021 ja 43 vuonna 2022. Kaikista kaivosalan ympäristölupahakemuksista yli 80 prosenttia tuli vireille Pohjois-Suomen aluehallintovirastoon, jonka toimialueeseen kuuluvat Pohjois-Pohjanmaan, Kainuun ja Lapin maakunnat.

Valtiovarainministeriö vastaa osana aluehallintovirastojen tulosoajasta myös ympäristölupavastuualueiden voimavarojen ohjauksesta yhteistyössä ympäristöministeriön kanssa. Valtiovarainministeriön näkemyksen mukaan aluehallintovirastoissa ei ole nähtävissä erityisiä resurssiriskejä kaivosten luvitukseen liittyen sen paremmin toiminnan laatuun kuin lupakäsittelyn nopeuteenkaan liittyen, vaan tehtävät ja tavoitteet sekä niiden toteuttamiseksi osoitetut resurssit ovat nykytilassa tasapainossa. Valtiovarainministeriö seuraa jatkuvasti vireille tulevien asioiden määrää ja arvioi osana tulosoajasta virastojen toimintaa ja resursointia. Aluehallintovirastoille on kohdennettu viime vuosina merkittäviä lisämäärärahoja ympäristölupien käsittelyyn. Virastoille on osoitettu vuosiksi 2021–2024 yhteensä 4,5 miljoonaa euroa EU:n elpymis- ja palautumistukivälineen (RRF) rahoitusta lupaviranomaismenoihin. Lisäksi virastoille on osoitettu yhteensä 8,55 miljoonaa euroa vuosille 2022–2026 vihreän siirtymän investointien vauhdittamiseen liittyen niitä koskevien investointien määräaikaiseen etusijaan lupakäsittelyssä. Lisäresurssit vaikuttavat ympäristölupavastuualueiden resurssitilanteen paranemisen kautta positiivisesti myös kaivoksia koskevien lupien käsittelyyn.

Kaivoshankkeista on lisäksi perusteltua nostaa esiin, että ne eivät tule lupaprosessiin yllättäen. Käytännössä malminetsinnän aloittamisesta lainvoimaiseen ympäristölupaan kuluu useissa tapauksissa yli 10 vuotta, josta varsinainen luvan käsittelyaika aluehallintovirastossa on vain pieni osa, keskimäärin noin 12 kuukautta. Lisäksi kaivostoimintaa koskevien lupien erityispiirteenä ovat usein tarvittavat toiminnassa olevien kaivosten muutoshakemukset. Alalla on tyypillistä se, että kaivostoiminnan alkaessa malmi- ja

mineraalivarannot ovat vielä avoinna, eikä kaivoksen toiminta-aikaa tai yrityksen kannalta optimaalisinta tuotantokapasiteettia pystytty yleensä arvioimaan aivan toiminnan alkuaikana. Tämä johtaa usein lupamuutostarpeisiin. Lisäksi tuotantoprosessien ja kiviainesta koskevan tiedon lisääntyminen toiminnan aikana voi edellyttää lupien muuttamista. Tässä suhteessa kaivannaisala poikkeaa perinteisestä teollisuudesta, jossa tehtaan käyttöönoton jälkeen toiminta voi jatkua luvan mukaisena hyvinkin pitkään.

Pohjois-Suomen aluehallintovirastolla on hyvä tilannekuva vireille tulevista uusista kaivos-hankkeista ja olemassa oleviin hankkeisiin liittyvistä tulevista muutoshakemuksista. Kokemus on osoittanut, että kaivoshankkeiden lupakäsittely on paljon henkilöresursseja ja erityisasiantuntemusta vaativaa. Kaivoshankkeet onkin otettu ja otetaan keskeisesti huomioon viraston henkilöstösuunnittelussa ja rekrytoinneissa. Lisäksi aluehallinto-virastojen ja ELY-keskusten välinen yhteistyö on kaivosteollisuuden lupahankkeissa korkealla tasolla, joka varmistaa osaltaan laadukkaat lupapäätökset. Aktiivista yhteistyötä tehdään myös Turvallisuus- ja kemikaalivirasto TUKESin kanssa.

Aluehallintovirastojen ympäristölupien käsittelyssä valmisteluun liittyvän tiedon avoimuudesta on huolehdittu ensisijaisesti [Vesi- ja ympäristölupien tietopalvelun](#) avulla. Kyseinen sähköinen palvelu on kaikille avoin ja toimii ilman kirjautumista. Tietopalvelusta löytyvät sähköisessä muodossa aluehallintovirastossa vireillä olevat asiat, niihin liittyvät julkiset hakemusasiakirjat ja hakemusten kuulutukset sekä aluehallintoviraston antamat ympäristö- ja vesilupapäätökset vuodesta 2014 eteenpäin.

Ympäristönsuojelulain mukaan lupaviranomaisen on annettava ympäristölupaa koskeva hakemus tiedoksi julkisella kuulutuksella, ja kuulutus ja hakemusasiakirjojen on oltava nähtävillä vähintään 30 päivän ajan. Kuulemisvaiheessa asianosaisilla eli tahoilla, joihin päästöt voivat vaikuttaa, on mahdollista esittää kirjallisia muistutuksia ja kaikilla muilla asiasta kiinnostuneilla tahoilla mielipiteitä.

Suurten kaivoshankkeiden lupakäsittelyn yhteydessä pidetään tyypillisesti julkisia katselmuksia, joissa muistuttajat ja mielipiteen esittäjät voivat täsmentää kirjallisesti esittämiään näkemyksiään ja tutustua hankealueeseen. Usein lupakäsittelyn aikana tutustutaan myös paikan päällä lähimpiin hankkeesta mahdollisesti haittaa kärsiviin rakennettuihin kiinteistöihin. Lisäksi voidaan pitää tarkastuksia, joissa lupaviranomainen yhdessä muiden keskeisten viranomaisten kanssa selvittää tarkemmin asiaa kohteessa ja sen vaikutusalueella.

Aluehallintovirastot antavat koko lupa-asian vireilläoloajan niin lupien hakijoille kuin hankkeista mahdollisesti haittaa kärsiville neuvontaa ja tietoa hakemuksen sisällöstä ja lupaprosessista sekä sen etenemisestä.

Lupahakemuksen kuuluttamisesta lähetetään kirjeitse tieto kaikille asianosaisille ja päätöksen antamisesta lisäksi vielä muistuttaneille tahoille. Lisäksi ainakin päätöksen antamisesta tehdään lehdistötiedote. Näin tieto päätöksestä ja valitusajan alkamisesta saavuttaa tehokkaasti kaikki asiasta kiinnostuneet.

Mikko Saarinen, finanssineuvos, valtiovarainministeriö

4. Eduskunta edellyttää, että hallitus varmistaa kaivostoimintaa ohjaavalla lainsäädännöllä nykyistä selkeämmin muille elinkeinoille ja asumiselle tärkeiden tai luontoarvoiltaan korvaamattomien alueiden suojelun sekä varmistaa korvauskäytäntöjen oikeudenmukaisuuden haittojen kärsijöille.
5. Eduskunta edellyttää, että hallitus ottaa huomioon kaivoslain uudistuksen valmisteluajataulussa CETA-sopimuksen vaikutukset valmistelulle asetettuihin tavoitteisiin.

1., 4. ja 5. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kaivoslain muuttamisesta (HE 126/2022 vp) on eduskunnassa käsiteltävänä. Hallituksen esityksen valmistelussa on huomioitu hallitusohjelman kirjausten lisäksi selvityshenkilö Pekka Vihervuoren havainnot (Kaivostoimintaa ohjaavan lainsäädännön arviointi, 2019) ja eduskunnan kirjelmä kansalaisaloitteesta KAA7/2019.

Hallituksen esitykseen sisältyy esitys turvallisuus- ja kemikaalivirasto Tukesin kaivosviranomaisen lisäresurssien tarpeesta, sillä esitetyt muutokset lisäisivät viranomaisen tehtäviä.

Hallituksen esitys sisältää rajoituksia, jotka yhdessä HE 76/2022 vp:n eli esityksen luonnon-suojelulaiksi ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta kanssa muodostavat kokonaisuuden, jolla suojelualueilla tehtävää kaivoslain mukaista toimintaa rajoitettaisiin. Valmistelun aikana on käynyt ilmi, että sidosryhmillä ei ole riittävästi tietoa kaivoslain sisältämistä haittojen korvaamiseen liittyvistä menettelyistä. Asiasta tullaan tiedottamaan selkeämmin.

Hallituksen esitys sisältää ehdotuksia, joilla tiedonsaantia parannetaan. Lisäksi kaivoslain tiedottamispykälää on muutettu hallituskauden aikana yleislain muutosten seurauksena (HE 8/2020 vp).

Riikka Aaltonen, kaivosylitarkastaja, työ- ja elinkeinoministeriö

Valtion erityisrahoitusyhtiön luotto-, takaus- ja pääomasijoitustoiminnasta annetun lain 4 pykälän muuttaminen ja 8 pykälän väliaikainen muuttaminen

HE 57/ 2020 vp – EV 47/2020 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa aktiivisesti ja tarkoin valtion erityisrahoitusyhtiön vastuiden kehitysuraa ja laatii talousvaliokunnalle selvityksen sekä tarvittaessa valmistelee lainsäädäntöön muutokset, joilla varmistetaan valtuuksien tarkoituksenmukainen taso ja kehityssuunta viimeistään syysistuntokaudella 2022.

Valtion erityisrahoitusyhtiön luotto-, takaus- ja pääomasijoitustoiminnasta annetun lain 4 ja 8 pykälää muutettiin eduskunnan päätöksellä toukokuussa 2020. Lakimuutos tuli voimaan 1.6.2020. Laki sääntelee Finnvera Oyj:n (jäljempänä Finnvera) ns. kotimaan rahoitustoimintaa. Lakimuutoksella varauduttiin ja parannettiin Finnveran edellytyksiä vastata koronapandemian tuomiin yritysrahoituksen mahdollisiin haasteisiin. Lain 4 pykälän muutoksella tehostettiin suuryrityksille myönnettävien takausten käsittelyä poikkeusoloissa poistamalla laista vaatimus työ- ja elinkeinoministeriön suostumuksesta, kun taattavan lainan määrä ylittää 35 miljoonaa euroa. Lain 8 pykälän muutoksella korotettiin Finnvera Oyj:n kotimaan rahoituksen enimmäismäärää 4,2 miljardista eurosta 12 miljardiin euroon.

Työ- ja elinkeinoministeriö on seurannut aktiivisesti Finnveran vastuiden kehittymistä. Finnvera raportoi ministeriölle haetun rahoituksen määrää, tehtyjä rahoituspäätöksiä sekä voimassa oleviin rahoituksiin tehdyistä muutospäätöksistä. Voimakkainta rahoituksen kysyntä oli maaliskuussa 2020 (erityisesti lyhennysten lykkäykset), minkä jälkeen tilanne on tasoittunut. Finnvera julkaisee myös omilla nettisivuillaan ajantasaista tietoa rahoitustoiminnastaan (<https://www.finnvera.fi/finnvera/tietoa-finnverasta/rahoitustoiminta>).

Finnveran laina- ja takausvaltuuksien korotuksella varmistettiin yritysrahoituksen toimivuus Suomessa koronapandemian aikana. Korotuksilla oli myös vahva signaali vaikutus eli valtio omalta osaltaan pitää huolta yritysten rahoituksesta pandemian aikana. Suomen pankkijärjestelmä on toiminut hyvin pandemian aikana ja Finnveran valtuuksia ei ole tarvinnut käyttää täysimääräisesti. Kotimaan rahoituksen lainoja ja takauksia myönnettiin vuonna 2021 1,5 miljardia euroa, ja vuonna 2022 vastaavasti 1,0 miljardia euroa. Luotto- ja takaustappiositoumuksen piirissä oleva vastuukanta 31.12.2021 oli 2,7 miljardia euroa ja vastaavasti 31.12.2022 2,4 miljardia euroa.

Työ- ja elinkeinoministeriö on eduskunnan talousvaliokunnalle syksyllä 2022 antamassaan asiantuntijalausunnossaan todennut, että koronapandemiaa edeltäneen kotimaan

lainojen ja takausten enimmäisvastuumäärän 4,2 miljardia euroa arvioidaan riittävän ja se olisi siten tarkoituksenmukaista palauttaa aiemmalle 4,2 miljardin euron tasolle. Kuitenkin vallitsevista geopolittisista ja taloudellisista epävarmuustekijöistä johtuen työ- ja elinkeinoministeriö totesi lausunnossaan, että lainsäädäntöön ei vielä syksyllä 2022 aleta valmistella muutoksia Finnveran kotimaan rahoituksen valtuuden muuttamiseksi, vaan tarkoituksenmukaista tasoa tarkastellaan uudelleen syysistuntokauden 2023 aikana.

Jyrki Orpana, johtava asiantuntija, työ- ja elinkeinoministeriö

Kuluttajansuojalain 7 luvun väliaikainen muuttaminen

HE 234/2020 vp – EV 212/2020 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto arvioi huolellisesti kattavaan analyysiin ja kansainväliseen vertailuun pohjautuen, onko kuluttajaluottosääntelyä muutettava pysyvästi. Tässä arvioinnissa on erityisesti tarkasteltava tehokasta seuraamussääntelyä ja vanhojen, korkeakorkoisten luottojen saamista maltillisemman korkotason turvaavan sääntelyn piiriin.

Kuluttajaluottojen pysyvää hintasääntelyä koskeva hallituksen esitys on annettu eduskunnalle syksyllä 2022 (HE 218/2022 vp). Esityksessä ehdotetaan, että korkokatto laskettaisiin nykyisestä 20 prosentista 15 prosenttiin, minkä lisäksi se sidottaisiin korkolain (633/1982) 12 pykälässä tarkoitettuun viitekorkoon. Luoton korko ei kuitenkaan saisi ylittää 20 prosenttia siinäkään tapauksessa, että viitekorko nousisi yli 5 prosentin. Ehdotettu korkokatto koskisi lain voimaantulon jälkeen tehtävien luottosopimusten lisäksi ennen lain voimaantuloa tehtyjä jatkuvaa luottoa koskevia sopimuksia siltä osin kuin näiden sopimusten nojalla tehdään uusia nostoja ehdotetun lain voimaantulon jälkeen. Eduskunta hyväksyi 17.2.2023 hallituksen esitykseen sisältyvät lakiehdotukset muuttumattomina (TaVM 42/2022 vp; eduskunnan vastaus ei ole vielä käytettävissä). Asia ei enää anna aihetta toimenpiteisiin.

Marja Luukkonen Yli-Rahnasto, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

Sähkömarkkinalain ja sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain 14 pykälän muuttaminen

HE 265/2020 vp – EV 109/2021 vp

2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto selvittää vaalikauden loppuun mennessä laajapohjaiseen valmisteluun ja kattavaan vaikutusarviointiin perustuen erillisiä linjoja koskevan sääntelyn muutostarpeet energiayhteisöjen toiminnan mahdollistamiseksi tarkoituksenmukaisena osana energiajärjestelmää.
3. Eduskunta edellyttää, että työ- ja elinkeinoministeriö seuraa lainmuutosten täytäntöönpanoa ja niiden vaikuttavuutta ja toimittaa tästä eduskunnalle selvityksen seuraavalla vaalikaudella.

2.–3. Työ- ja elinkeinoministeriö on asettanut 14.9.2022 työryhmän selvittämään mahdolliset sääntelyn jatkokehitystarpeet energiayhteisöomäritelmän laajentamisen ja erillisten linjojen hyödyntämisen osalta. Työryhmän tehtävänä on muun muassa selvittää ja arvioida erillisten linjojen käyttökelpoisuutta kansalaisten energiayhteisöille nykyistä sääntelykehystä täydentäen. Työryhmän tulee luovuttaa loppuraporttinsa 28.2.2023 mennessä. Ministeriö on lisäksi tilannut työryhmätyön tueksi erillisen konsulttiselvityksen.

Työ- ja elinkeinoministeriö jatkaa lainmuutosten täytäntöönpanon ja niiden vaikuttavuuden seuraamista.

Arto Rajala, hallitusneuvos, työ- ja elinkeinoministeriö

Kirjallinen vahvistusmenettely muun muassa puhelinmyynissä ja sen vaikutukset

HE 14/2022 vp – EV 87/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee toimia, joilla varmistetaan riippumattoman, moniarvoisen mediakentän toimintaedellytykset ja kilpailukyky Suomessa sekä kansalaisten tasavertaiset mahdollisuudet saada luotettavaa tietoa ja sivistää itseään.

Ponsi annettiin käsiteltäessä hallituksen esitystä, jossa ehdotettiin kuluttajansuojalain muuttamista muun muassa siten, että puhelinmyynissä otetaan käyttöön kirjallinen vahvistusmenettely. Sääntely koskee muun ohella myös lehtien puhelinmyyntiä. Kyseinen sääntely on tullut voimaan 1.1.2023, eikä sen vaikutuksista median tai kansalaisten asemaan ole vielä saatavilla tietoa. Hallituksen esitykseen kirjatun mukaisesti vahvistusmenettelyn vaikutuksia erityisesti lehtialaan seurataan ja kahden vuoden kuluttua

säännösten voimaantulosta arvioidaan, miten kirjallinen vahvistusmenettely on vaikuttanut lehtien myyntiin ja lehtitarjonnan monimuotoisuuteen. Tällöin arvioidaan myös tarve mahdollisiin lainsäädäntömuutoksiin.

Marja Luukkonen Yli-Rahnasto, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

Kuljetusyritysten määräaikainen polttoainetuki

HE 92/2022 vp – EV 83/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto laatii pikaisesti hallituksen selvityksen ja tarvittaessa esityksen siitä, onko varatun määrärahan puitteissa mahdollista tukea niitä kevyttä polttoöljyä käyttäviä toimijoita, joille esityksen kuljetustuki ei tällä hetkellä kohdistu, ja tekee myös tarvittaessa notifikaation komissiolle.

Työ- ja elinkeinoministeriö valmisteli asiassa lakiesityksen HE 188/2022 (laki 869/2022), VN esittely 22.9.2022, jolla muutettiin polttoainetukilakia siten, että polttoöljyä käyttävät yritykset otettiin tuen piiriin. Kuten polttoainetuen osalta, valtiontukiviranomaisena toimi Valtiokonttori. Polttoainetukea on myönnetty yhteensä 31,5 miljoonaa euroa (tilanne 22.2.2023). Luku sisältää sekä dieselin, polttoöljyn että lisäksi lähinnä marginaalisesti eräitä muita polttoaineita. Esitys ei edellyttänyt erillistä notifikaatiota.

Mikko Huuskonen, teollisuusneuvos, työ- ja elinkeinoministeriö

Tilannehuoneen/ Datahuoneen toiminnan jatkuminen

HE 39/2022 vp – EV 56/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto toteuttaa pikaisesti vaadittavat toimet, joilla turvataan Tilannehuoneen/Datahuoneen toiminnan jatkuminen vielä eduskunnan kevätistuntokauden 2022 aikana

Kevään 2022 julkisen talouden suunnitelman neuvotteluiden yhteydessä päätettiin toteuttaa datahuonepilotti vuosina 2023–2025 ja pilottiin liittyvät määrärahatarpeet sisällytettiin julkisen talouden suunnitelmaan. Datahuonepilotin valmistelua tukee ja toimintaa koordinoi poikkihallinnollinen ohjausryhmä. Datahuonepilotin vastuuorganisaationa toimii Valtion taloudellinen tutkimuskeskuksen (VATT) yhteyteen perustettu organisaatioyksikkö, jonka lisäksi pilotti rakentuu Tilastokeskuksen ja Helsinki Graduate School of Economicsin (HGSE) osaamisen varaan. Vuonna 2022 Tilannehuoneen jatko turvattiin ja datahuonepilotin valmistelua tuettiin VATT:n, HGSE:n ja Tilastokeskuksen yhteistyössä toteuttamalla tutkimushankkeilla, joita datahuonepilotin ohjausryhmä koordinoi. Vuoden 2022 toisessa

lisätalousarvioesityksessä kohdennettiin rahoitusta VATT:lle, HGSE:lle ja Tilastokeskukselle tätä toimintaa varten.

Olli Kärkkäinen, johtava erityisasiantuntija, valtiovarainministeriö

Yritysten määräaikaisesta kustannustuesta annetun lain 5 d pykälän muuttaminen

HE 9/2022 vp – EV 12/2022 vp

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto ryhtyy pikaisesti toteuttamaan vaadittavat toimet, joilla turvataan Tilannehuoneen/Datahuoneen toiminnan jatkuminen välittömästi.

1. Kevään 2022 julkisen talouden suunnitelman neuvotteluiden yhteydessä päätettiin toteuttaa datahuonepilotti vuosina 2023–2025 ja pilottiin liittyvät määrärahatarpeet sisällytettiin julkisen talouden suunnitelmaan. Datahuonepilotin valmistelua tukee ja toimintaa koordinoi poikkihallinnollinen ohjausryhmä. Datahuonepilotin vastuuorganisaationa toimii Valtion taloudellinen tutkimuskeskuksen (VATT) yhteyteen perustettu organisaatioyksikkö, jonka lisäksi pilotti rakentuu Tilastokeskuksen ja Helsinki Graduate School of Economicsin (HGSE) osaamisen varaan. Vuonna 2022 Tilannehuoneen jatko turvattiin ja datahuonepilotin valmistelua tuettiin VATT:n, HGSE:n ja Tilastokeskuksen yhteistyössä toteuttamalla tutkimushankkeilla, joita datahuonepilotin ohjausryhmä koordinoi. Vuoden 2022 toisessa lisätalousarvioesityksessä kohdennettiin rahoitusta VATT:lle, HGSE:lle ja Tilastokeskukselle tätä toimintaa varten.

Olli Kärkkäinen, johtava erityisasiantuntija, valtiovarainministeriö

2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto toimittaa talousvaliokunnalle kaikki hallinnonalat kattavan sekä kansainvälisen toimialoittain jäsennettyä vertailua sisältävän selvityksen koronapandemian aikana myönnettyistä yritystuista maaliskuun 2022 loppuun mennessä.

2. Työ- ja elinkeinoministeriö on toimittanut talousvaliokunnan edellyttämän koronatukiselvityksen valiokunnan 6.5.2022 kokoukseen.

Mikko Huuskonen, teollisuusneuvos, työ- ja elinkeinoministeriö

Lakialoite F2 ja F3 luokkiin kuuluvien pyroteknisten tuotteiden käytön rajoittamiseksi

KAA 11/2019 vp – EK 45/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että työ- ja elinkeinoministeriö selvittää kattavasti eri vaihtoehtoja ilotuliteturvallisuuden parantamiseksi ja ilotulitehaittojen vähentämiseksi sekä ryhtyy selvitysten johdosta tarvittaviin toimenpiteisiin ja antaa talousvaliokunnalle selvityksen tarkastelun tuloksista.

Työ- ja elinkeinoministeriö on aloittanut alkuvuonna 2023 eduskunnan lausumassa edellytetyn selvityksen tekemisen. Selvitys tehdään virkatyönä. Työ- ja elinkeinoministeriö on pyytänyt pyroteknisten tuotteiden markkinavalvonnasta vastaavaa Turvallisuus- ja kemikaalivirastoa (Tukes) tekemään selvityksen ilotuliteturvallisuudesta ja ilotulitteiden käytöstä aiheutuvista haitoista, ilotulitteiden käytön rajoittamisen vaikutuksista pyroteknisten tuotteiden luvattomaan maahantuontiin ja käyttöön sekä kokonaisturvallisuuden parantamisesta kuluttajakäytössä olevien ilotulitteiden osalta talousvaliokunnan mietinnössä mainittujen seikkojen selvittämiseksi. Tukesia on pyydetty selvittämään tarkempia tietoja ilotulitteista aiheutuneista onnettomuuksista, onnettomuustyypeistä ja tapaturmista, pelastuslaitosten paikallisten yleisten määräysten antamisesta ja vaikutuksista, valvonnan kustannuksista, laittomien ilotulitteiden maahantuonnista, muissa EU-jäsenmaissa olevista rajoituksista ilotulitteiden kuluttajakäytössä sekä antamaan Tukesin arvion mahdollisten pätevyysvaatimusten asettamisen vaikutuksista ilotulitteita käytettäessä, ilotulitteiden kuluttajakäytön kokonaisturvallisuuden parantamisesta ja muissa maissa käytettävien sääntelymallien tehokkuudesta ja toimivuudesta Suomessa. Lisäksi työ- ja elinkeinoministeriö järjestää yleisen ja sidosryhmien kuulemisen ilotulitteiden turvallisuudesta ja niistä aiheutuvista haitoista.

Saadun selvityksen perusteella asiaa käsitellään asianomaisten viranomaisten kanssa loppukevällä 2023 ilotulitteiden turvallisuutta parantavien ja haittojen vähentämistä koskevien toimenpide-ehdotusten laatimiseksi. Selvityksen arvioitu valmistuminen on syksyllä 2023. Riippuen selvityksen aikana esiin tulleista seikoista, selvityksessä arvioidaan mahdollisten lainsäädännön muutosehdotusten vaikutuksia suhteessa EU:n sisämarkkina-säännöksiin ja tarvittaessa konsultoidaan Euroopan komissiota.

Euroopan komissio on ilmoittanut alustavasti, että pyroteknisten tuotteiden markkinoilla saattamista koskevan Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2013/29/EU toimivuutta koskeva selvitys olisi valmiina vuoden 2024 toisella neljänneksellä. Näin ollen selvityksessä ei vielä pystytä arvioimaan mahdollisia EU-lainsäädännön kehityksen vaikutuksia.

Tarja Virkkunen, johtava asiantuntija, työ- ja elinkeinoministeriö

Sähköhyvityksen ja muiden tukimuotojen toimivuus

HE 324/2022 vp – EV 313/2022 vp

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa ja arvioi sähköhyvityksen ja muiden tukimuotojen toimivuutta sekä ryhtyy kiireellisesti tarvittaviin toimenpiteisiin määräaikaisten sähkösopimusten piirissä olevien kuluttajien aseman kohtuullistamiseksi.
2. Eduskunta edellyttää sellaisten lainsäädännöllisten välineiden valmistelua, joilla kyetään vastaamaan kohtuuttomaan energian hintojen nousuun kuluttajille ja pk-yrityksille nyt laadittuja tukikeinoja paremmin kohdentuen poikkeuksellisessa markkinatilanteessa. Valmistelua on edistettävä työ- ja elinkeinoministeriön johdolla välittömästi.

1.–2. Valtioneuvosto päätti 2.3.2023 ryhtyä eduskunnan vastaukseen sisältyvästä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Arto Rajala, hallitusneuvos, työ- ja elinkeinoministeriö

Kaivoslain muuttaminen

HE 126/2022 vp – EV 295/2022 vp

1. Eduskunta edellyttää, että kaivoslupan ja ympäristölupan yhteensovittamista edistetään. Lupaprosessien yhteensovittamisessa tulee turvata prosessin nopeus, sujuvuus ja ennakoitavuus ympäristötavoitteita vaarantamatta.

1. Työ- ja elinkeinoministeriö ja ympäristöministeriö jatkavat toimia, joiden tavoitteena on edistää ympäristöllisten lupien, mukaan lukien kaivoslain mukaisten lupien ja ympäristölupan yhteensovittamista. Sähköisen yhden luukun asiointin jatkokehittäminen tähtää menettelyjen sujuvoittamiseen.

Riikka Aaltonen, kaivosylitarkastaja, työ- ja elinkeinoministeriö
Tia Laine-Ylijoki-Laakso, lainsäädäntöneuvos, ympäristöministeriö

2. Eduskunta edellyttää, että työ- ja elinkeinoministeriö ja ympäristöministeriö yhteistyössä selvittävät, tulevatko kaivannaisjäteasetuksen mukaiseen jätehuoltosuunnitelmaan sisältyvät toimet riittävästi huomioiduksi jätevakuudessa ja miten jätehuoltosuunnitelma voidaan paremmin huomioida kaivoslupaprosessissa.

2. Työ- ja elinkeinoministeriö ja ympäristöministeriö ovat päättäneet ryhtyä eduskunnan kirjelmään sisältyvästä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin. Ympäristöministeriössä on aloitettu helmikuussa 2023 säädösvalmisteluhanke kaivannaisjätesäätelyn ja kaivosten

ympäristönsuojelulain mukaisen vakuuden kehittämiseksi. Kaivostoimintaan kohdistuvien vakuuksien kehittäminen jatkuu työ- ja elinkeinoministeriön ja ympäristöministeriön yhteistyönä.

Riikka Aaltonen, kaivosylitarkastaja, työ- ja elinkeinoministeriö
Sini Pietilä, hallitussihteeri, ympäristöministeriö

3. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa ja arvioi kaivoslain ja muun lainsäädännön kansallista turvallisuutta ja huoltovarmuutta koskevan sääntelyn toimivuutta ja tarkoituksenmukaisuutta sekä valmistelee muutosehdotukset sääntelyn kattavuuden turvaamiseksi.
 4. Eduskunta edellyttää, että uudistuksen toimivuuden ja vaikutusten arviointia ympäristönsuojelun tason parantamiseen, kaivosten toimintaedellytyksiin sekä paikalliseen hyväksyttävyyteen ja vaikuttamismahdollisuuksiin.
- 3.–4. Kaivoslain muutosten toimivuutta ja vaikutuksia arvioidaan 3 vuoden kuluttua lain voimaantulosta.

Riikka Aaltonen, kaivosylitarkastaja, työ- ja elinkeinoministeriö

Kuluttajaluottoja koskeva sääntely

HE 218/2022 vp – EV 294/2022 vp

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa tiiviisti kuluttajaluottojen korkokattoa koskevan sääntelyn vaikutuksia luottojen saatavuuteen ja hintaan sekä ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin korkokaton laskemiseksi edelleen.
 2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto jatkaa sellaisten toimenpiteiden ja ratkaisuvaihtoehtojen kartoittamista, jotka mahdollistavat kuluttajaluottojen alhaisen korkokaton ja kuluttajien luotonsaantimahdollisuuksien yhteensovittamisen nykyistä paremmin.
 3. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa systemaattisesti kuluttajansuojalain hyvää luotonantotapaa koskevan sääntelyn toimivuutta ja ryhtyy viipymättä toimenpiteisiin kuluttajaluottojen markkinointia ja mainontaa koskevan sääntelyn ja valvonnan tehostamiseksi.
 4. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto lisää tiedotusta sosiaalisesta luototuksesta ja edistää hyvinvointialueiden mahdollisuuksia ottaa käyttöön sosiaalista luototusta.
- 1.–4. Valtioneuvosto päätti 23.3.2023 ryhtyä eduskunnan vastaukseen sisältyvästä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Marja Luukkonen Yli-Rahnasto, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

14 Tulevaisuusvaliokunta

Valtioneuvoston tulevaisuusselonteon 2. osa Ratkaisuja työn murroksessa

VNS 5/2018 vp – EK 48/2018 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto

9. kehittää tulevaisuusselonteon vaikuttavuutta siten, että tulevaisuusselonteon valmistelu kiinnitetään paremmin ministeriöiden yhteiseen ja jatkuvaan ennakointiin; Ministeriöiden yhteisen ja jatkuvan tulevaisuustyön yhteen keräävä julkaisu voi toimia tulevaisuusselonteon ensimmäisenä, yhteistä ymmärrystä rakentavana osana; Tulevaisuusselonteon toisessa osassa valtioneuvosto voi valintansa mukaan avata paremmin jonkin tai jotkut selvityksessä esille nousseista ilmiöistä; Selontekomenettely mahdollistaa samalla sen, että myös eduskunta voi ottaa kantaa sekä ministeriöiden tulevaisuustyöhön, että myös valtioneuvoston valitsemaan kärkiteemaan.

9. Tulevaisuusselonteon ensimmäinen osa on tehty ensimmäistä kertaa virkatyönä kaikkien ministeriöiden poikkihallinnollisessa yhteistyössä. Skenaariotyön valmistelussa on opittu analysoimaan laajasti koko toimintaympäristöä, siihen liittyvää epävarmuutta ja erilaisia mahdollisia skenaarioita sekä niiden vaikutuksia. Selonteossa on myös esitetty skenaarioista riippumattomia toimia, joiden kautta voimme rakentaa tulevaisuusvalmiutta. Selontekotyöllä on luotu perusta valtioneuvoston ennakoinnin toimintatavalle sekä ministeriöiden yhteiselle ja jatkuvalla ennakoinnille sekä toimintaympäristön seurannalle.

Tulevaisuusselontekoprosessilla on ollut huomattava vaikutus osaamisen ja yhtenäisten käytäntöjen juurruttamisessa ja myönteinen vaikutus ennakointikyvykkyyksien kehittymiseen hallinnon eri tasoilla. Valtion tarkastusviraston tarkastuskertomus toi esiin, että uudistettu tulevaisuusselontekovalmistelu on vahvistanut valtioneuvoston ennakointiosaamista, lisännyt valtioneuvoston yhteistyötä ja yhteisöllisyyttä, yhtenäistänyt valtioneuvostotasoisia käytäntöjä ja käynnistänyt ministeriöiden sisäisen kehittämissuunnan, tukenut ennakoinnin yhteisten käytäntöjen juurtumista ministeriöihin, kehittänyt ministeriöiden sisäistä yhteistyötä, osallistanut ministeriöiden valmisteluvastuussa olleita virkamiehiä melko laajasti, minkä myötä ennakointia on ryhdytty hyödyntämään yhä enemmän jokapäiväisessä työssä, hyvä esimerkki työtehtävissä tapahtuvasta ennakointiosaamisen kehittämisestä, lisännyt siinä mukana olleiden henkilöiden yksilötason oppimista. Ennakointikyvykkyyksien havaittiin rakentuvan organisaatioiden välisille, organisaation sisäisille ja yksilötason vahvuuksille. Samoin syventynyt yhteistyö ja

ennakointivalmiuksien kehittäminen ministeriöiden ennakointityöryhmässä on luonut valmiutta tuottaa tehokkaasti poikkihallinnollisia näkemyksiä esim. EU ennakointityöhön.

Uudistettu tulevaisuusselonteon valmistelu on syöttänyt hallituksen puoliväliriihi-tarkasteluun ja tukenut ministeriöiden omaa strategista suunnittelua ja strategiatyötä. Tulevaisuusselonteon vaikuttavuutta on vahvistettu myös muuhun poikkihallinnolliseen valmisteluun. Ministeriöiden tulevaisuuskatsauksien laadinnassa on hyödynnetty tulevaisuusselonteon analyysijä, erityisesti haasteiden tunnistamisessa ja niihin vastaamisessa. Selonteon ensimmäisen osan muutostekijätyöstä tehty tiivistelmä on toiminut ministeriöiden tulevaisuuskatsaustyön yhteisenä toimintaympäristökuvauksena. Selonteon valmistelu on vaikuttanut mm. vaikutusarviointiohjeisiin, jossa nyt korostetaan aiempaa vahvemmin ennakkoinnin ja pitkän aikavälin vaikutusten huomioimista vaikutusarvioinnissa. Selontekotyö on syöttänyt kriisivalmiuden kehittämistyöhön sekä tilannekuvatyöhön ja rakentanut perustaa kokonaisvaltaisen (360°) toimintaympäristön seurantaan.

Tulevaisuusselonteon ensimmäisessä osassa tunnistetaan keskeisiä kysymyksiä Suomen tulevaisuuteen liittyen sekä selonteossa esitetyistä skenaarioista riippumattomia toimia. Yksi kysymyksistä on, miten voidaan turvata tulevien sukupolvien mahdollisuudet sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestäväan elämään. Tulevaisuusvalmiuteen liittyvissä toiminna tunnistetaan muun muassa tarve tukea poliittisen päätöksenteon pitkäjänteisyyttä ja ylisukupolvisuutta sekä huomioidaan tasa-arvo ja yhdenvertaisuus sekä oikeudenmukaisuus hallinnossa. On myös huolehdittava siitä, että lainsäädäntö on yhteiskunnalliset muutokset ennakoivaa ja perustuu laadukkaisiin vaikutusarviointeihin. Tulevaisuusselonteon toisessa osassa selvitetään, miten lainvalmistelussa voidaan nykyistä paremmin hyödyntää ennakointia ja huomioida tulevia sukupolvia ja heidän oikeuksiaan. Tulevaisuusselonteon toinen osa vastaa osaltaan pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelmaan (VNT 2/2019 vp) kirjattuun lupaukseen politiikan uudistamisesta. Tällä tarkoitetaan pitkän aikavälin huomioon ottamista päätöksenteossa, tietopohjaisuutta ja sukupolvien välistä oikeudenmukaisuutta. Selonteolla on myös muita yhteyksiä hallitusohjelmaan. Hallitusohjelmaan sisältyy muun muassa lainvalmistelun kehittämistä ja lainvalmistelun laadun parantamista koskevia kirjauksia.

Jaana Tapanainen-Thiess, johtava asiantuntija, valtioneuvoston kanslia

Valtioneuvoston selonteko kestävän kehityksen globaalista toimintaohjelmasta Agenda2030:sta Kohti hiilineutraalia hyvinvointiyhteiskuntaa

VNS 3/2020 vp – EK 37/2021 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto:

1. kuvaa jatkossa Agenda2030-selonteossa yksityiskohtaisemmin, miten Suomen muu kestävän kehityksen politiikka kiinnittyy Agenda2030-toimenpideohjelmaan; varmistaa, että erilaisissa toimikunnissa, paneeleissa, raadeissa, pyöreissä pöydissä sekä tutkimus- ja työryhmissä tehtävä Agenda2030-toimenpideohjelmaan liittyvä työ muodostaa synergisen kokonaisuuden ja tulee aidosti huomioon otetuksi; varmistaa Agenda2030-toimenpideohjelmaan liittyvän monitoimijaisen ja poikkisektoraalisen työn koordinoinnin, tekemisen ja arvioinnin edellyttämät resurssit valtioneuvoston kansliassa ja ministeriöissä sekä myös muiden keskeisten sidosryhmien, kuten esimerkiksi kestävän kehityksen toimikunnan, kehityspoliittisen toimikunnan, tiedepaneelien ja kansalaisraatien osalta
1. Valtioneuvosto antoi selonteon Agenda2030 toimeenpanosta vuonna 2020. Selonteossa kuvataan hallituksen toimet Agenda2030n edistämiseksi sekä toimeenpanon organisointi ja seurannan sekä arvioinnin mekanismit. Valtioneuvoston kansliassa sijaitseva kestävän kehityksen koordinaatiosihteeristö koordinoi valtioneuvoston työtä Agenda2030 edistämiseksi sekä tukee kestävän kehityksen toimikunnan työtä toimien yhteistyössä Ilmastopolitiikan pyöreän pöydän, Kehityspoliittisen toimikunnan sekä Kestävyyspaneelin ja Nuorten Agenda2030 -ryhmän kanssa. Valtioneuvoston kanslian kestävän kehityksen pääsihteeristön henkilöstöresurssit ovat vähentyneet parin viimeisen vuoden aikana: vuoden 2021 alussa koordinaatioon oli varattu 3,5 henkilötyövuotta ja vuonna 2022 2 henkilötyövuotta. Valtioneuvoston kestävän kehityksen työn voimavaroja on kuitenkin kasvatettu vuoden 2023 alusta siirtämällä viisitoistahenkinen riippumaton tiedepaneeli Kestävyyspaneeli valtioneuvoston kanslian yhteyteen, resursoimalla paneelia ja sen tiedekoordinaatiota sekä perustamalla paneelin pääsihteerin virka valtioneuvoston kanslian strategiaosastolle. Vuoden 2023 alussa valtioneuvoston kansliaan on myös perustettu kestävyystarkastelun tiimi, jonka tehtävänä on tuottaa kestävyysarviointeja hallituksen politiikkavalmistelun ja valtiontalouden suunnittelun tueksi. Tähän tehtävään on allokoitu kolmen henkilön työaika.

Vuonna 2019 annettu valtioneuvoston asetus (2019/168) määrittää Kehityspoliittisen toimikunnan erillisen aseman ja tehtävät. Asetuksella säädetään toimikunnan tarkoituksesta, toimikunnan tehtävistä, toimikaudesta, toimikunnan jäsenistä, toimikunnan sihteeristöstä ja päätöksenteosta. Kehityspoliittisen toimikunnan menot katetaan UM:n toimintamäärärahoista.

2. painottaa kestävän kehityksen politiikassa etenkin Suomen ekologisen velan lyhentämistä sekä toimenpiteitä, jotka ratkaisevat julkisen talouden rakenteelliseen alijäämään, julkisen velan kasvuun, huoltosuhteen heikkenemiseen sekä väestön alueelliseen keskittymiseen ja eriytymiseen liittyviä ongelmia mukaan lukien yksinäisyyteen, mielenterveyteen ja liikkumattomuuteen liittyvät ongelmat

2. Hallitus julkaisi 29.4.2021 hallituksen [kestävyystiekartan](#). Kestävyystiekartan taloudellisen kestävyuden osalta hallitus tavoittelee 75 prosentin työllisyysastetta ja velkasuhteen kasvun taittumista vuosikymmenen puolivälissä. Kestävyystiekartassa julkisen talouden vahvistamisen potentiaalisia kokonaisuuksia olivat työllisyyden lisääminen, talouskasvun edellytysten vahvistaminen sekä julkisen hallinnon tuottavuuden kasvattaminen ja kustannustehokkuutta tukevat toimet. Lokakuussa 2022 kestävyystiekartta päivitettiin vastaamaan hallituksen viime vuoden kehys- ja budjettiriihen toimeksiantoihin kestävyystiekartan seurannan toteuttamisesta ja jatkovalmistelusta. Kestävyystiekartta sisältää analyysjä eri kestävyysulottuvuuksien yhdistämisestä.

Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelman mukainen vuoteen 2030 ulottuva mielen-terveysstrategia julkaistiin alkuvuonna 2020. Mielenterveysstrategian tavoitteiden mukaisia toimenpiteitä toteutetaan muun muassa osana Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus -ohjelmaa, jossa otetaan oppilas- ja opiskeluhuollossa käyttöön yleisimpien mielen-terveyshäiriöiden ennaltaehkäisyyn ja hoitoon soveltuvia menetelmiä. Mielenterveysstrategian toimeenpanoon liittyy myös työelämän mielen-terveysohjelma, jossa lisätään työpaikkojen valmiutta vahvistaa työntekijöiden mielen-terveyttä. Mielenterveyden edistämiseen on kiinnitetty huomiota mm. Hyvinvointia kaikille -toimintasuunnitelmassa, lapsistrategian toimeenpanosuunnitelmassa, hallituksen hoitotakuuta koskevassa esityksessä sekä lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelmassa.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen kuuluu myös huomion kiinnittäminen liikuntatottumuksiin ja ruokavalioon. Toimenpiteitä toteutetaan poikkihallinnollisesti eri ohjelmissa ja hankkeissa. Sosiaali- ja terveysministeriön alainen Kansanterveyden neuvottelukunta koordinoi Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistäminen 2030 -valtionneuvoston periaatepäätöksen toimeenpanoa. Tässä työssä merkittävässä roolissa on kansansairauksien ehkäisy mm. elintapaohjauksen ja liikuntaneuvonnan keinoin. Näillä toimilla lisätään poikkihallinnollisesti erityisesti heikommassa asemassa olevien ryhmien tukea terveellisiin elintapoihin ml. liikkumiseen. Asiantuntijatuen ohella tarvitaan matalan kynnyksen liikuntapalveluja

3. vahvistaa kuntien ja julkisten hankintojen roolia kestävän kehityksen toimeenpanon ajurina ja kehittää valtioneuvoston kanslian kestävän kehityksen työn ja valtiovarainministeriön kuntapolitiikkatyön yhteyttä

3. Valtion ja kuntien hankintaosaamista kehitetään valtioneuvoston periaatepäätöksensä annetun kansallisen [julkisten hankintojen strategian](#) mukaisesti. Strategia sisältää kahdeksan strategista kehittämisen teemaa, 25 niitä konkretisoivaa tavoitetta sekä mittarit etenemisen seuraamiseksi. Strategiassa kehittämisen kärkinä ovat strateginen johtaminen, tiedolla johtaminen sekä hankintataitojen edistäminen. Strategian tavoitteita edistään kahdeksassa kaikille avoimessa teemaryhmässä. Hankintataitojen teemaryhmässä kehitetään hankintoihin liittyviä kyvykkyyksiä. Ekologisen kestävyys ja sosiaalisen kestävyys teemaryhmissä suunnitellaan toimenpiteitä, jotka tukevat julkisen sektorin organisaatioiden hankintojen kestävä kehitystä. Strategisen johtamisen teemaryhmä tekee toimenpiteitä sen edistämiseksi, että hankintaorganisaatioiden johto ymmärtää julkisten hankintojen potentiaalin kestävä kehityksen edistämiseksi. Kokonaisuus kuuluu Hankinta-Suomi-toimenpideohjelmaan, jota valtiovarainministeriö johtaa yhdessä Kuntaliiton kanssa.

Kuntapolitiikan tulevaisuustyössä huomioitiin kestävä kehitys kuntien tulevaisuuden kannalta tärkeänä viitekehyksenä ja aiheena, joka vaatii myös valtioneuvostolta poikkihallinnollista valmistelua ja tukea kuntien kestävyyshaasteiden ratkomiseksi. Kuntapolitiikan tulevaisuustyössä huomio kiinnittyi erityisesti kuntien taloudelliseen kestävyys ja vastuullisuuteen, ilmastonmuutokseen sekä osallisuus- ja segregaatiosymyksiin. Valmistelussa on hyödynnetty valtioneuvoston kanslian tuottamia materiaaleja kestävästä kehityksestä.

4. edistää kestävä kehityksen politiikassa ilmiöpohjaista toimintamallia; tunnistaa ja ottaa huomioon Agenda2030 toimenpideohjelman tavoitteiden ja toimien sekä näihin kytkeytyvien teknologiaratkaisuiden keskinäisriippuvuudet sekä yhteis-, ristikkäis- ja ulkoisvaikutukset; kehittää suomalaisen kulutuksen rajat ylittävien vaikutusten mittausta- ja raportointitapaa; pyrkii Agenda2030-toimenpideohjelmassa kokonaiskestävyys edistämiseen; kehittää tavoitteita ja toimenpiteitä konkretisoivia ja arvioivia mittareita, joilla voidaan seurata kestävä kehityksen edistymistä pitkäjänteisesti yli budjetti- ja vaalikausien; hyödyntää näitä mittareita muun muassa Agenda2030-selonteossa sekä kestävä kehityksen budjetoinnissa julkisen talouden suunnitelmissa ja talousarvioissa; määrällisten mittareiden rinnalle tarvitaan myös laadullista edistymisen ja sen esteiden analyysiä;

4. Pääministeri Sanna Marin hallitusohjelma perustuu ilmiöpohjaiseen tarkasteluun. Kestävyyshaasteita ei voida ratkaista yksittäisiin ongelmiin keskittymällä tai tietyn hallinnonalan toimilla, vaan ratkaisut vaativat järjestelmätason ymmärrystä ja yli sektoreiden vaikuttavia toimia. Hallituksen tavoitteena on luoda Suomesta sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä kehityksen yhteiskunta vuoteen 2030 mennessä. Hallituksen kestävyystiekartta on väline, joka tukee ylivaalikautista työtä tämän tavoitteen saavuttamiseksi. Huhtikuussa 2021 hallituksen julkaiseman kestävyystiekartan päivitys

julkaistiin lokakuussa 2022. Päivitetty kestävyystiekartta sisältää muun muassa analyysijä eri kestävyysulottuvuuksien yhdistämisestä. Tähän sisältyy pilotointi politiikkajohdon mukaisuuden toteutumisen seurannasta ja arvioinnista. Päivitettyssä kestävyystiekartassa on myös kansainvälinen analyysi vaihtoehtoisista lähestymistavoista kestävyiden seurantaan.

Tiekartassa ehdotetun mukaisesti valtioneuvoston kanslia on vakiinnuttamassa vuoden 2023 alusta kestävyystarkastelua osaksi politiikkaohjelmien valmistelutyötä ja valtiontalouden suunnittelua, tukemaan tulevien hallitusten strategista päätöksentekoa. Yhteiskunnan avainilmiöitä tarkastellaan viiden kestävyystaseen kautta. Tarkasteluiden tuloksia tullaan esittelemään syksyllä 2023 alkaen kestavakehitys.fi sivustolla.

Valtioneuvoston politiikkajohdon mukaisuutta kestävä kehityksen osalta on vahvistettu alkuvuodesta 2023 kestävyysajattelun pyöreän pöydän keskusteluilla. Keskusteluihin on osallistunut asiantuntijoita kaikista ministeriöistä ja niitä on käyty myös yhteistyössä laajasti tiedeyhteisön kanssa. Tavoitteena on vahvistaa kestävyiden huomioimista politiikkasuunnittelussa, budjetoinnissa, lainsäädännön valmistelussa ja seurannassa.

Suomen kestävä kehityksen toimikunta uudisti strategiansa keväällä 2022, toimikunta-laisten vuoden 2021 aikana laatiman Agenda2030-tiekartan pohjalta. Strategia rakentuu kuudelle muutosalueella, joilla tarvitaan järjestelmätason muutoksia, jotta Suomi saavuttaa Agenda2030:n tavoitteet. Muutosalueet ovat: Hyvinvointia edistävä talous ja työ sekä kestävä kulutus; Sivistys, osaaminen ja kestävät elämäntavat; Hyvinvointi, terveys ja yhteiskunnallinen osallisuus; Kestävä energiajärjestelmä; Hyvinvointia edistävä ruoka-järjestelmä sekä Monimuotoisuutta ja hiilineutraaliutta vahvistava metsien, vesien ja maan käyttö. Lisäksi globaalivastuuta kuvaa muutosalue Tuki Agenda2030:n toteutumiselle globaalisti. Kullekin muutosalueelle on määritelty visio eli tavoiteltava tulevaisuuden kuva sekä tavoitteet vision saavuttamiseksi. Muutosalueissa kuvataan konkreettisia toimia, joita toteuttamalla edetään kohti tavoitteita. Muutosalueiden käytännön jalkauttamisen vauhdittamiseksi ja tutkimuspohjaisuuden lisäämiseksi toimikunnalle järjestettiin syksyllä 2022 kolme työpajaa.

Kestävä kehityksen tilan seurantarjestelmä uudistetaan vastaamaan uutta kestävä kehityksen strategiaa keväällä 2023. Uuden strategian mukaiset seurantatiedot kootaan vuoden 2023 ja kevään 2024 aikana avoimelle kestavakehitys.fi -sivustolle.

Kestävä kehityksen budjetointi koostuu tällä hetkellä kahdesta kokonaisuudesta: talousarvioesityksen pääluokkaperustelut sisältävät tietoa kunkin hallinnonalan näkökulmasta keskeisistä kestäväan kehitykseen vaikuttavista hankkeista ja määrärahoista. Nämä tekstit kattavat kaikki kestäväan kehityksen ulottuvuudet. Lisäksi talousarvioesityksen yleisperustelut sekä julkisen talouden suunnitelma sisältävät erillisen tarkastelun hiilineutraaliutta edistävästä määrärahoista ja hiilineutraaliuteen vaikuttavasta verotuksesta.

Hiilineutraaliuden osalta kyse on keskeisesti määrärahaseurannasta, joka ei suoraan kerro rahoituksen tai toimenpiteiden vaikuttavuudesta, mutta antaa kuitenkin kokonaiskuvan rahoituksesta ja ilmiöön kohdennettavista panostuksista. Edellä mainittujen ohella talousarvioesitys sisältää lukuisan määrän erilaisia kestävän kehityksen mukaisia indikaattoreita eri hallinnonalojen pääluokissa. Vaikuttavuuden arvioimiseksi on tunnistettu tarve lisätä tutkimustietoa, joka osaltaan mahdollistaisi pelkästään kvantitatiivisesta tarkastelusta siirtymisen kohti myös kvalitatiivista arviointia.

5. kehittää ja resursoi osana tietoon perustuvaa päätöksentekoa myös arviointia; arviointia on tehtävä sekä etukäteen että jälkikäteen ja arvioinnin tulokset on myös aidosti huomioitava lainvalmistelussa; tarvetta on erityisesti kestävän kehityksen arvioinnille, lapsivaikutusten arvioinnille, yritysvaikutusten arvioinnille, teknologian yhteiskunnallisten vaikutusten ja teknologian terveysvaikutusten arvioinnille sekä tiedolle kestävän kehityksen ja hiilineutraaliuden edistämistoimien kustannuksista ja taloudellisista vaikutuksista, vaihtoehtojen toteutustapojen kustannuksista ja toimimattomuuden hinnasta

5. Pääministeri Sanna Marinin hallitus on hallitusohjelmassaan sitoutunut tietoperustaiseen päätöksentekoon. Hallituksen [puoliväliarvio](#) kertoo monipuolisesta tutkitun tiedon hyödyntämisestä hallituskauden puoliväliin mennessä. COVID-19-pandemian aikana tutkittua tietoa, ml. monenlaiset arvioinnit, on hyödynnetty laaja-alaisesti ja jatkuvasti päätöksenteossa ja sen valmistelussa.

Hallituksen esitysten vaikutusarvioinneissa on hyödynnetty entistä systemaattisemmin laajoja tietoaaineistoja ja analyyseja. Lainvalmistelun vaikutusarviointiohjeen uudistamista valmistelee parhaillaan oikeusministeriön asettama [työryhmä](#). Uudessa vaikutusarviointiohjeessa huomioidaan mm. uusi Suomen ympäristökeskuksen ohjeistus ilmastovaikutusten arviointiin lainvalmistelussa. Oikeusministeriö on myös asettanut valtioneuvostotasaisen vaikutusarvioinnin [osaamisverkoston](#), jonka tarkoituksena on vahvistaa ministeriöiden rajat ylittävää yhteistyötä ja konkreettista tukea vaikutusarviointien valmistelussa.

Lainsäädännön jälkikäteistä vaikutusten arviointia on tehty entistä johdonmukaisemmin. Valtioneuvosto on teettänyt valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan (VN TEAS) [-tutkimushankkeen](#) lainsäädännön jälkiarviointien kehittämiseksi. Raportista on järjestetty lausuntokierros sidosryhmille ja asian jatkovalmistelu on [käynnissä](#). Lisäksi useissa ministeriöissä kehitetään vaikutusten arviointia mm. parantamalla arviointiin liittyvää osaamista, vahvistamalla lainsäädännön arviointineuvoston lausuntojen seurantaa sekä vuoropuhelua arviointineuvoston ja ministeriöiden välillä.

Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan piirissä tuotetaan jatkuvasti laaja-alaisesti arviointitietoa, jota hyödynnetään sekä lainvalmistelun tukena, että laajemmin

valmistelussa ja päätöksenteossa. Lausumassa mainittuihin arviointilottuvuuksiin liittyviä viimeaikaisia VN TEAS -hankkeita ovat mm. seuraavia aiheita tarkastelleet tutkimukset: [lapsilähtöinen budjetointi](#), kustannusarviointi ilmastomuutokseen liittyvästä [toimimattomuudesta](#), ilmastomuutoksen [kokonaistaloudelliset vaikutukset](#) julkiseen talouteen, [hiilitullijärjestelmän](#) vaikutukset Suomen talouteen, ilmastopolitiikan [tulonjakovaikutukset](#), ilmastopolitiikan [työllisyysvaikutukset](#) ja [tekoälyn](#) mahdolliset syrjivät vaikutukset. Lisäksi vuoden 2022 aikana toteutettiin VN TEAS -tutkimus, joka tarkasteli [tulevien sukupolvien oikeuksien](#) parempaa huomioimista lainvalmistelussa.

Helmikuussa 2023 julkaistiin myös Suomen kansallisen Agenda2030:n toimeenpanon ja ohjausjärjestelmän VN TEAS -hankkeena toteutettu arviointi.

6. nostaa tutkimus- ja kehityspanostukset 4 prosenttiin bkt:stä; oikein mitoitettulla ja kohdistetulla sekä riittävän kokoluokan julkisella kestävä kasvun vivutuksella voidaan nopeuttaa ja kasvattaa myös yksityisiä investointeja

6. Parlamentaarinen TKI-työryhmä julkaisi loppuraporttinsa 17.12.2021. Raportissa eduskuntaryhmät sitoutuvat valtion tutkimus- ja kehittämisrahoituksen kasvattamiseen tavalla, jota tutkimus- ja kehittämismenojen neljän prosentin bruttokansantuoteosuustavoitteen toteutuminen vuoteen 2030 mennessä vaatii. Työryhmä esitti loppuraportissaan, että neljän prosentin bruttokansantuoteosuustavoitetta vastaava julkisen T&K-rahoituksen nosto toteutetaan muun muassa säätämällä T&K-rahoituslaki. Laki määrittää vuotuisen valtion T&K-menojen tason tavalla, joka johtaa julkisen sektorin T&K-menojen 1,33 prosentin BKT-osuuteen ennustetun talouskehityksen vallitessa vuoteen 2030 mennessä. Lain rinnalla laaditaan työryhmän linjaamia TKI-politiikan periaatteita noudattava lakisääteinen kehyskautta pidempi T&K-rahoituksen suunnitelma, joka vahvistaa sitoutumista T&K-rahoituksen ja toiminnan kehittämiseen sekä täsmentää rahoituksen käyttöä ja sisältöä. Yksityisen sektorin saaminen mukaan T&K-investointien kasvattamiseen on välttämätöntä. Neljän prosentin tavoitteen saavuttamiseen vaadittavan vipuvaikutuksen aikaansaamiseen ja edelleen vahvistamiseen tulee kiinnittää suurta huomiota. Työryhmä esitti myös pysyvän ja nykyistä laaja-alaisemman tutkimus- ja kehittämistoiminnan verokannustimen käyttöönottoa. Verokannustin täydentää suoria tutkimus- ja kehittämistoiminnan tukia, ja verokannustimen on kansainvälisessä vertailussa arvioitu kannustavan erityisesti pk-yrityksiä tutkimus- ja kehittämistoiminnan lisäämiseen.

Valtioneuvosto asetti 7.4.2022 parlamentaarisen TKI-työryhmän 2022 jatkamaan vuonna 2021 toimineen parlamentaarisen TKI-työryhmän työtä. Työryhmän tehtävänä on ollut laatia kehyskautta pidempi T&K-rahoituksen suunnitelma, toimia T&K-rahoituslain valmistelun seurantaryhmänä sekä seurata kokonaisuudessaan vuonna 2021 toimineen työryhmän linjausten toimeenpanoa (mukaan lukien T&K-verokannustin, osaajien saatavuuden varmistaminen ja mahdolliset rahastomalliset ratkaisut osana T&K-rahoituksen

nostamista ja suuntaamista). Kehyskautta pidempää T&K-rahoituksen suunnitelmaa viimeistellään, ja se on tarkoitus julkistaa maaliskuussa 2023.

Hallitus antoi esityksen T&K-rahoituslaista 13.10.2022 (Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi valtion tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoituksesta vuosina 2024–2030, HE 211/2022 vp). Laki tuli voimaan 1.1.2023. Tutkimus- ja kehittämistoiminnan verokannustinta koskeva lakiesitys valmisteltiin vuoden 2022 aikana valtiovarainministeriössä. Hallitus ei kuitenkaan antanut lakiesitystä eduskunnalle. Parlamentaarinen työryhmä päätti kokouksessaan 23.11.2022 tehdä verokannustinta koskevan lakialoitteen. Lakialoitteen allekirjoitti 141 kansanedustajaa. Tasavallan presidentti vahvisti lain lakialoitteen pohjalta 29. joulukuuta 2022, ja laki tuli voimaan 1.1.2023.

7. huolehtii opettajien osaamisesta kestävyysmurroksessa ja ekososiaalisessa sivistyksessä; päivittää eri alojen koulutustarpeiden ennakointia ja koulutusjärjestelmien toimintaa kestävyysmurroksen edellyttämien osaamis- ja työvoimatarpeiden näkökulmasta; suuntaa jatkuvaa oppimista ja uudelleen kouluttautumista oikeudenmukaisen siirtymän näkökulmasta varsinkin niille toimialoille ja alueille, joita kestävyysmurros eniten muuttaa; turvaa vapaan sivistystyön resurssit ja lisää taiteen perusopetusta kaikilla opetusasteilla; lisää tulevaisuuskasvatusta opetukseen ja oppilaanohjaukseen, alkaen opettajien ja ohjaajien koulutuksesta sekä täydennyskoulutuksesta

7. Opetushallitus toteuttaa osana Oikeus oppia -hankekokonaisuutta kestävyyskasvatuksen kehittämishanketta (2021–2023). Kestävyyskasvatus on kasvatuksen osa-alue, joka tukee elinikäistä oppimisprosessia siten, että yksilöiden tai yhteisöjen arvot, tiedot, taidot ja toimintatavat muuttuvat kestävä kehityksen mukaisiksi. Kestävyyskasvatushankkeen perustana ovat varhaiskasvatussuunnitelman, opetussuunnitelmien ja tutkintojen perusteet ja tavoitteena antaa yhtenäisemmin tukea kasvatuksen, koulutuksen ja opetuksen järjestäjien työhön. Hanke keskittyy erityisesti ekologisen kestävyysmurroksen vahvistamiseen, minkä osana tuetaan peruskoulujen ja toisen asteen oppilaitosten toimintakulttuurin muutosta kohti ekologisesti kestävämpää elämäntapaa ja vahvistetaan osaamista ilmastonmuutoksen hillinnästä. Perusopetukseen on varattu valtionavustuksina neljä miljoonaa ja toiselle asteelle miljoona euroa.

Opettajankoulutusta kehitetään ja opettajien osaamista vahvistetaan opetus- ja kulttuuriministeriön asettaman Opettajankoulutusfoorumin johdolla, jonka toimikausi jatkuu vuoden 2023 loppuun. Opettajankoulutusfoorumi on uudistanut Opettajankoulutuksen kehittämisohjelman vastaamaan 2020-luvun tarpeita. Toukokuussa 2022 julkaistu kehittämisohjelma asettaa kolme tavoitetta opettajien perus- ja perehdytyskoulutukselle ja jatkuvalla oppimisella uran aikana: opettajien laaja-alainen perusosaaminen, uutta luova asiantuntijuus ja toimijuus sekä oman osaamisen ja oppilaitoksen kehittäminen. Laaja-alaisen perusosaamisen osana on opettajien kestävyysosaaminen.

Opetushallitus tukee opetustoimen ja varhaiskasvatuksen henkilöstökoulutushankkeita vuosittain noin 15 miljoonalla eurolla. Yksi vuosien 2020–2023 rahoitushakujen pääteemoja on kestävä elämäntavan vahvistaminen ja kestävyysosaaminen.

Opetus- ja kulttuuriministeriö laati vuonna 2021 kansallisen LUMA-strategian (luonnon-tieteet ja matematiikka sekä tekniikka ja teknologiat.) Vuonna 2022 strategialle valmisteltiin toimenpidesuunnitelma. Toimenpidesuunnitelmassa huomioidaan kestävyiden ja kestävä kehityksen näkökulma sekä opettajien kestävä kehitykseen liittyvä osaaminen.

2016–2019 käyttöön otettujen perusopetuksen opetussuunnitelmien perusteet tukevat nyky-yhteiskunnan ja tulevaisuuden tieto- ja taitovaatimuksiin, sisältäen arvopohjassaan kirjauksen ekososiaalisesta sivistyksestä.

Vuonna 2021 käyttöön otetuissa lukion opetussuunnitelman perusteissa yleistavoitteiden vahvana painopisteenä on kestävä kehitys, kattaen vastuun luonnonvarojen kestävässä käytössä, ilmastonmuutoksen hillinnästä ja luonnon monimuotoisuuden säilyttämisestä. Opetussuunnitelmaa on jalkautettu Opetushallituksen lukion opettajille suunnatuissa ”Lops-tuunamoissa”, joissa yhtenä teemana oli 2022 ”Eliökunnan rakenne muutoksessa – Opettaja muuttuvan tiedon asiantuntijana”.

Ammatillisen koulutuksen kestävä kehityksen ja vihreän siirtymän kehittämisohjelmalla 2022–2023 tuetaan globaalien Agenda2030-tavoitteiden toteutumista ammatillisessa koulutuksessa. Ammatillisessa koulutuksessa vihreä siirtymä tarkoittaa kokonaisvaltaista muutosta, jossa kestävä kehityksen toimet läpäisevät koulutuksen järjestäjän kaiken toiminnan.

Taiteen perusopetuksen opintotiedot tulivat uuden lainsäädännön (HE 160/2022 vp) myötä mahdolliseksi tallentaa kansalliseen Opetushallituksen ylläpitämään Koski-tietovarantoon. Muutos tukee jatkuvan oppimisen uudistusta. Vuoden 2022 aikana on viimeistelty taiteen perusopetuksen viitearkkitehtuuri koulutuksen järjestäjille, oppilaitoksille, ohjausryhmille ja rahoittajille toimialan tietopohjan vahvistamiseksi sekä tiedolla johtamisen ja yhteistyön tueksi. Dokumentissa taiteen perusopetukselle on määritelty strategisia indikaattoreita, joissa kestävä kehitys on mukana yhtenä indikaattorina oppilaitosten toiminnan osalta. Viitearkkitehtuurityön pohjalle rakentuvan taiteen perusopetuksen indikaattorityön kautta kehitetään parhaillaan keskeisiä indikaattoreita ja mittareita yhteistyössä opetus- ja kulttuuriministeriön ja Opetushallituksen kanssa. Tässä työssä taiteen perusopetus nähdään olennaisena osana kestävä kehitystä.

1.1.2022 tuli voimaan vapaan sivistystyön lain muutos, mikä mahdollisti maahanmuuttajien maksuttoman kotoutumissuunnitelmaan hyväksytyn koulutuksen tasavertaisen järjestämisen eri puolilla maata. Muutoksen mahdollisti julkisen talouden

suunnitelmaan lisätty 5 miljoonaa euroa vuodesta 2022 lukien. Vapaan sivistystyön maksuton maahanmuuttajakoulutus on myös vuoden 2022 aikana ollut keskeinen kielikoulutusväylä tilapäistä suojelua saaville. Tätä kohderyhmää varten valtion vuoden 2022 lisätalousarvioissa lisättiin vapaalle sivistystyölle yhteensä 5 miljoonaa euroa lisärahoitusta kotoutumissuunnitelmaan hyväksyttyyn maksuttomaan kielikoulutukseen, josta voitiin myöntää oppilaitoksille 3,3 miljoonaa euroa lisärahoitusta rahoitusperusteiden mukaisesti.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on laatinut hallinnonalansa osalta toimet Suomen kestävän kasvun ohjelmaan (RRP), jonka Euroopan komissio on hyväksynyt 29.10.2021. Toimenpiteitä ovat esimerkiksi jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksen perustaminen työ- ja koulutustarpeen ennakointijärjestelmän kehittäminen, osaamisen tunnistamisen ja menetelmien kehittäminen sekä jatkuvan oppimisen digitalisaatio-ohjelman käynnistäminen. Korkeakoulujen aloituspaikkoja on lisätty kansallisilla ja RRP-varoilla sekä korkeakoulujen omin päätöksin kestävyysmurros- ja osaajapula-aloille.

8. edistää taiteen osallistumista kiperien ongelmien ratkaisemiseen yhdessä tieteen, talouden ja julkishallinnon toimijoiden kanssa tekemällä Luovuuden tiekartan

8. Uudenmaan liitto koordinoi laajaa valtakunnallista Luoto-hanketta, jonka tavoitteena on laatia luovien alojen ekologisen kestävyysmurroksen toimenpideohjelma eli toimialatiekartta luoville aloille. Tavoitteena on sekä vauhdittaa alan kestävyttä, että tunnistaa taiteen yhteiskunnallinen muutosvoima. Hankkeen tavoitteena on nostaa alojen kestävyystietoa, -hankkeita ja -osaamista yhteiskäyttöön sekä luoda aktiivisia verkostoja edistämään yhteistä asiaa. Tätä kautta myös luovien alojen potentiaali vahvistaa laajempaa kulttuurin- ja elämäntapojen muutosta voitaisiin valjastaa koko yhteiskunnan voimavaraksi.

LuoTo-hankkeessa kerätään tietoa nykytilanteesta, kartoitetaan kestävyystavoitteiden edellyttämiä toimenpiteitä sekä laaditaan Luovien alojen ekologisen kestävyysmurroksen toimenpideohjelma yhteistyössä toimialojen kanssa. Kestävyysmurroksessa yhteiskunnan kaikki osa-alueet ripeästi sovittavat toimintansa ympäristön kantokyvyn rajoihin ilmastokriisin ja luontokadon hidastamiseksi. LuoTo-hanke välittää tilannekuvan kestävyystavoitteiden saavuttamiseksi tarvittavista toimenpiteistä ministeriöille sekä muille merkittävälle rahoittajille. Luovien alojen kestävyystyö saa vauhtia, kun varoja voidaan osoittaa koko kenttää eniten hyödyttäviin kohteisiin.

9. edistää talouden systeemistä kestävyysmurrosta kehittämällä pitkäjänteisesti keskeisiä keihäänkärkimurroksia kuten kestävää energiaa ja kiertotaloutta tukevaa sääntelyä ja kannusteita

9. Työ- ja elinkeinoministeriö selvitti vuonna 2021 energia-alalle parhaiten sopivia innovaatiomyönteisen sääntelyn käytäntöjä sekä reunaehtoja sääntelyn uusien toimintamallien kehittämiseen (Innovaatiomyönteisen sääntelyn käytännöt kasvualoilla. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisusarja 2022:1). Selvityksen pohjalta on valmisteltu ehdotus energia-alan sääntelykokeilujen toimintamalliksi sekä energia-alan sääntelyn hiekkalaatikon käsitteellinen toimintamalli. Lakikokeilujen ja muiden innovaatiomyönteisen sääntelyn keinoin voidaan kehittää erityisesti sellaisten uusien alojen sääntelyä, joilla sääntelyä ei vielä ole (esim. vetytalous ja P2X-ratkaisut). Lisäksi työ- ja elinkeinoministeriö valmisti vuoden 2022 aikana kansallisen ilmasto- ja energiastrategian.

Ilmastopäästöjen vähentäminen sekä luonnon monimuotoisuuden turvaaminen edellyttävät muutoksia tavoissamme tuottaa ja kuluttaa. Alkuvuodesta 2021 valmistui Kiertotalouden strateginen ohjelma, jonka pohjalta hallitus teki periaatepäätöksen huhtikuussa 2021. Hallitus asetti tavoitteita uusiutumattomien luonnonvarojen kulutuksen vähentämiselle sekä resurssituottavuuden ja kiertotalousasteen kaksinkertaistamiselle. Tavoitteisiin pääsemiseksi on mm. käynnistetty vähähiilisen kiertotaloussopimuksen prosessi, jossa valmisteilla olevien skenaarioiden pohjalta mukaan lähtevät toimialat, maakunnat ja alueet asettavat tavoitteita ja määrittelevät vaikuttavampia toimia tavoitteisiin pääsemiseksi. Vähähiiliseen kiertotaloussopimukseen liittyy keskeisesti vertaistuki, yhteiskehittäminen sekä hallinnollisten ja teknisten haasteiden ratkaiseminen. Osana Kiertotalouden strategista ohjelmaa perustettu [Kiertotalous-Suomi -verkosto](#) tukee yrityksiä, kuntia, oppilaitoksia, tutkimuslaitoksia ja kiertotalouden parissa toimivia oman kiertotalouspolun löytämisessä. Lisäksi ympäristöministeriö on valmistelemassa selvitystä jäteveron laajentamisesta ja korottamisesta sekä ohjauskeinoista, joilla kierrätysmateriaalien käyttöosuutta uusissa tuotteissa voidaan lisätä kestävästi.

10. tukee alueellisesta yhteistyötä esimerkiksi yritysten, järjestöjen ja yhdistysten sekä oppilaitosten (varhaiskasvatuksesta yliopistoihin ja korkeakouluihin) välillä niin, että sillä tuetaan alueellisia vahvuuksia; kehittää kestävä kasvun keihäänkärkien ympärille systeemitason suunnittelu-, kehitys-, tutkimus- ja liiketoimintaosaamista sekä talenttikeskittymiä uusine yhteistyön muotoineen; mahdollistaa kestävä kasvun liittyviä kokeiluja sekä demonstraatio- ja pilottilaitoksia ja vivuttaa suuria kestävä kasvun investointeja

10. Yliopisto- ja yliopistokeskuskaupunkien ja valtion väliset innovaatiotoiminnan ekosysteemisopimukset (1.2.2021–31.12.2027) muodostavat kestävä kaupunkikehityksen kokonaisuuden osana Suomen Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan ohjelmaa Uudistuva ja osaava Suomi 2021–2027. Sopimukset sisältävät keskeiset strategiset ja yhteisesti sovitut painopistealueet innovaatiovetoisen kasvun ja uudistumisen aikaansaamiseksi. Ekosysteemisopimuksilla vahvistetaan vetovoimaisten osaamiskeskittymien ja innovaatioympäristöjen rakentumista sekä suomalaisten toimijoiden kytkeytymistä kansainvälisiin tki-verkostoihin ja arvoketjuihin. Yritysten ja muiden TKI-toimijoiden

kumppanuuksia tukemalla korkeatasoiset tutkimusympäristöt, osaamiskärjet, verkostot ja ekosysteemit vahvistuvat.

Ekosysteemisopimuksilla sekä muilla alueellisilla rahoitusvälineillä vahvistetaan alueellista erikoistumista ja kaupunkien roolia innovaatioiden kehitysalustoina sekä kansainvälisesti verkottuneiden innovaatiokeskittymien rakentamista. Rahoittajat, maakuntien liitot, ELY-keskukset, muut alueelliset toimijat ja kaupungit tiivistävät vuoropuhelua ja yhteistyötä TKI-toimenpiteiden synergian lisäämiseksi. EU-rahoitusvälineillä tuetaan alueellisten toimijoiden välistä yhteistyötä ja alueiden verkottumista kansallisesti ja kansainvälisesti.

11. tekee innovatiivisen, rohkean, kansallisesta osaamisesta lähtevän ja kansainvälistä vaikuttavuutta korostavan Positiivisen kädenjäljen -ohjelman yhteistyössä elinkeinoelämän kanssa kestävien teknologioiden ja ratkaisuiden sekä paremman sääntelyn monialaiseksi kehittämiseksi ja kestävästä työllistävään kasvuun edistämiseksi

11. Työ- ja elinkeinoministeriö on Viennin ja kansainvälisen kasvun ohjelman yhtenä vähähiilisyys-toimenpiteenä käynnistänyt yhdessä keskeisten sidosryhmien kanssa Hiili-kädenjälki viennin työkaluna -selvitystyön. Työ edellyttää kädenjälki-käsitteen määrittelyä, koska maailmalla käsite tunnetaan vielä huonosti eikä sen laskemiseen ole olemassa yhtä yleisesti hyväksyttyä mallia. Työn tavoitteena on laskea suomalaisten yritysten tarjoamien teknologisten vähähiiliratkaisujen globaali päästövähennäpotentiaali ja hyödyntää tuloksia suomalaisyritysten vientityössä. Yksittäisen ratkaisun kädenjälkipotentiaalin lisäksi tavoitteena on kehittää malli, jolla on mahdollista laskea yksittäisten toimialojen kädenjälkivaikutus. Konkreettisiin tuloksiin tähtäävässä työssä on lähdetty liikkeelle hiili-kädenjäljen laskennasta, mutta Business Finland on lisäksi rahoittanut tutkimushanketta, jossa kehitetään mallia, jolla voidaan laskea myös laajempi ympäristökädenjälki.

12. arvioi suurvaltakilpailun vaikutukset kestävästä kehityksestä

12. Suurvaltakilpailun vaikutuksia seurataan Ulkoministeriössä säännöllisesti osana globaalin toimintaympäristön muutosta. Viime vuosina on tehty mm. useita VN TEAS- sekä muita selvityksiä liittyen suurvaltakilpailuun ja geopolitiittiseen tilanteeseen, vuodelta 2021 hankkeet 'Eurooppa suurvaltakamppailun myllerryksessä: Suomen vaihtoehtojen ja riskien kartoittaminen geotaloudellisessa kilpailussa' sekä 'Suurvaltakilpailun vaikutukset suomalaisyrityksille'. Suurvaltakilpailun vaikutukset monenkeskiseen yhteistyöhön on tunnistettu ja analysoitu 'Uuden yhteistyön aika – Ulkoministeriö monenkeskisen yhteistyön vahvistajana' -työssä, jossa on todettu tarve kansainvälisen järjestelmän uudistamiselle. Uudistamistarve koskee erityisesti järjestelmän keskiössä olevaa YK:ta, missä suurvaltojen, nousevien valtojen sekä kehitys- ja kehittyneiden maiden etujen yhteensovittaminen jarruttaa kestävästä muutosta. Valtioneuvostossa ei ole systemaattisesti analysoitu

suurvaltakilpailun vaikutuksia yksittäisiin kestävän kehityksen tavoitteisiin vaan pikemmin osana kehittyvien maiden toimintaympäristön seurantaa.

Maailman suurimpana kehitysavun antajana Euroopan unionin rooli on keskeinen globaalin kehitysagendan muokkaamisessa, mm. kehitysrahoitusarkkitehtuurin kunnianhimoisessa kehittämisessä ja aktiivisessa osallistumisessa kehittyvien maiden velkajärjestelyihin. Suomen vahvasti tukemat ja vuonna 2021 kasvaneet Team Europe -lähestymistapa ja Global Europe -rahoitusväline tarjoavat EU:n roolin edelleen vahvistamiseen hyviä mahdollisuuksia.

13. edistää kestävyysmurroksen hyväksyttävyyttä, oikeudenmukaisuutta ja tasa-arvoa sekä kansalaisten henkistä resilienssiä mahdollistamalla sidosryhmien ja kansalaisten osallistumisen ratkaisuiden suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin; varmistaa, että myös yhteiskunnan hiljaiset, kuten lapset, nuoret, maahanmuuttajat, vammaiset ja ikääntyneet otetaan aktiivisiksi toimijoiksi mukaan kestävyysmurroksen tekijöiksi

13. Kestävän kehityksen toimikunnan keväällä 2022 uudistettu strategia on väline valjastaa laajasti yhteiskuntaa kestävyysmurroksen toteuttamiseen. Strategia antaa aidon vaikuttamisen mahdollisuuden ja osoittaa konkreettisesti toimet, joihin eri tahot voivat kiinnittyä. Osallistuminen muutoksen tekemiseen antaa elämään merkityksellisyyttä. Strategia valmisteltiin erittäin laajassa yhteistyössä ja sen sisällöt koskettavat ja osallistavat yhteiskunnan hiljaisia. Kestävän kehityksen toimikunnassa on edustus suomalaisen yhteiskunnan eri toimijoista ja toimikunta ohjaa strategian toimeenpanoa.

Ilmastopolitiikan pyöreä pöytä edistää osaltaan ilmastoimien hyväksyttävyyttä ja oikeudenmukaista siirtymää kestävyysmurroksessa. Pyöreä pöytä tuo yhteen laajasti eri yhteiskunnan toimijoita ja tarjoaa sidosryhmille mahdollisuuden osallistua kiinteämmin ilmastotoimien kansalliseen valmisteluun. Pyöreässä pöydässä on käsitelty useita ilmastoon liittyviä aloitteita erityisesti oikeudenmukaisuuden eri näkökulmista. On tunnistettu, että siirtymää kohti kestävää, hiilineutraalia yhteiskuntaa tulisi katsoa kokonaisuutena (ei pelkästään tulonjakoa), ja huomioida ylisukupolvisuus, haavoittuvat ryhmät, alueelliset erot sekä haittojen kompensointi. Lisäksi ilmasto- ja luonnon monimuotoisuustoimet tulisi yhteen sovittaa.

Ilmastolain valmistelussa on kuultu erityisesti nuoria ja alkuperäiskansa saamelaisia. Keskipitkän aikavälin kansalaiskyselyyn osallistui yli 18 000 henkeä, jonka lisäksi Ilmastopolitiikan pyöreä pöytä ja ympäristöministeriö järjestivät yhteistyössä tutkijayhteisön kanssa kansalaisraadin ilmastotoimien oikeudenmukaisuudesta ja hyväksyttävyydestä. Keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelmassa on kuultu erikseen myös nuoria, vammaisneuvostoja, vanhusneuvostoja ja saamelaiskäräjiä sekä kolttien kyläkokousta.

14. sanoittaa Agenda2030-toimenpideohjelman ja muutkin vastaavat kestävän kehityksen politiikkaa ohjaavat ohjelmat ja etenkin kansalaisia ja sidosryhmiä päätösprosesseihin osallistavat työskentelymuodot toivon muotoon; päätöksenteon pohjaksi tarvitaan avointa tietoa ja arvokeskustelua niin kestävyysmurroksen mahdollisuuksista kuin uhkistakin, mutta parhaiten tarvittavaan muutokseen innostavat positiiviset esimerkit maailmalta ja kotimaasta läheltä ihmisen omaa arkea; kestävästä tulevaisuudesta on tehtävä ihmisen kokoinen ja näköinen.

14. Agenda2030 toimenpideohjelma on jo sinällään ”toivon agenda” – se viitoittaa yhteiskunnan tietä kohti parempaa huomista ja kohti tilannetta, jossa ihmisten hyvinvointi turvataan luonnon kantokyvyn rajoissa. Kestävän kehityksen toimikunnan strategia täydentää hallituksen suunnitelmia ja se on koko yhteiskunnan suunnitelma siitä, mitä meidän tulee tehdä ja miten toimia, jotta saavuttaisimme kaikki Agenda2030 tavoitteet vuosikymmenen loppuun mennessä. Strategiassa nostetaan vahvasti esiin, että positiivisen viitekehityksen ja tarinan luominen ei ole yksistään hallituksen tehtävä, vaan siinä tulee olla mukana kaikki: kansalaiset, yritykset, julkinen hallinto sekä järjestöt ja muut toimijat. Kaikille yhteiskunnastamme löytyy oma mielekäs kulma osallistua.

Strategiassa todetaan, että yhteiskunnan arvopohjan muutos, kestävä kehitys, ekososiaalinen sivistys ja sosiaalisesti oikeudenmukainen vihreä siirtymä viitoittavat tietä kohti tavoittelemisen arvoista ja toivoa ylläpitävää tulevaisuutta. Toivon sanoman tulisi läpäistä varsinkin ne toimialat, jotka ovat tekemisissä lasten ja nuorten kanssa. Varsinkin lasten ja nuorten huoli tulevaisuudesta on kuultava. Vastuun kantoa tuleville sukupolville on osoitettava teoin. Toivon sanoma ja konkreettiset teot auttavat myös aikuisväestöä uskomaan kestävään tulevaisuuteen ja ryhtymään toimiin sen aikaansaamiseksi.

Joulukuussa 2022 valtioneuvoston kanslian yhteyteen siirtynyt Kestävyyspaneeli on kesäkuussa 2022 tehnyt julkaisun [Suomen myönteisestä tulevaisuudesta](#).

Taru Savolainen, johtava asiantuntija, valtioneuvoston kanslia

Valtioneuvoston tulevaisuusselonteon 1. ja 2. osa

Näkymiä seuraavien sukupolvien Suomeen

VNS 16/2022 vp – EK 82/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto:

1. Kehittää päätöksentekoa tukevaa ennakointia, päätöksentekijöiden tulevaisuusvalmiuksia, tulevaisuusselonteon liittymäpintoja valtioneuvoston muuhun ennakointitoimintaan sekä lainsäädännön tulevaisuusvaikutusarviointia niin, että lainsäädännössä voidaan paremmin huomioida seuraavat sukupolvet sekä sukupolvien välinen oikeudenmukaisuus.
2. Tekee tulevaisuusselonteon jatkossakin kaksiosaisena niin, että ainakin selonteon ensimmäinen osa yhdistyy ministeriöiden yhteiseen ja jatkuvaan ennakointiin. Ennakoinnin luotettavuuden takaamiseksi ja päätöksentekijöiden tulevaisuusvalmiuksien lisäämiseksi tulevaisuusselonteon ensimmäinen osa on tehtävä virkатыönä ilman poliittista ohjausta tietoon perustuen ja osallistavasti niin, että se tuottaa jaetun ymmärryksen toimintaympäristön muutostekijöistä ja epävarmuuksista sekä skenaarioita vaihtoehtoisista kehityskuluista. Tulevaisuusselonteon toisessa osassa hallitus voi tehdä poliittisia linjauksia ja nostaa tärkeimpinä pitämänsä tulevaisuuskysymykset jatkokäsittelyyn.
3. Arvioi tulevaisuusselonteon ensimmäisessä osassa esitettyjen muutostekijöiden, epävarmuuksien ja skenaarioiden toteutumista seuraavan tulevaisuusselonteon toimintaympäristöanalyysissä.
4. Käyttää valtioneuvoston kanslian koordinoimaa Ennakointiluotsia nyt annetun tulevaisuusselonteon hyödyntämiseen ja jatkokehittelyyn yhteistyössä esimerkiksi Sitran kanssa.
5. Vahvistaa yhteiskunnallista luottamusta, suvaitsevaisuutta, tulevaisuuskokoa, demokratiaa ja omistajuutta yhteiseen tulevaisuuteen kehittämällä tulevaisuusselonteon dialogisuutta ja viestintää niin, että tulevaisuusselonteossa tunnistetuista suurista, ylivaalikautisista tulevaisuuskysymyksistä käydään avointa ja kansalaisyhteiskunnan toimijoita laajasti osallistavaa keskustelua sekä selontekojen valmisteltaessa, että myös selontekojen valmistuttua.
6. Kehittää toimintatapoja alle 18-vuotiaille lapsille ja nuorille ottaa kantaa tulevaisuusasioihin ja olla aktiivisia toimijoita suomalaisessa päätöksenteossa ja yhteisen kestäväen tulevaisuuden rakentamisessa.
7. Kehittää keinoja ottaa ikääntyneet paremmin mukaan yhteisen kestäväen tulevaisuuden rakentamiseen aktiivisina toimijoina esimerkiksi yhteistyössä kolmannen sektorin kanssa sekä erilaisilla kansalaispaneelilla.

8. Kehittää päätöksentekijöiden tulevaisuusvalmiuksia esimerkiksi OECD:n Suomelle antamien ehdotusten mukaisesti sekä lisää aktiivista henkilökohtaista tulevaisuussuhdetta tukevaa tulevaisuusohjausta, tulevaisuuskasvatusta ja tulevaisuuslukutaitoa koulujen opetussuunnitelmiin.
 9. Uudistaa tieto- ja teknologiapolitiikan poikkihallinnollista johtamista ja ilmiöpohjaistapolitiikkajohdonmukaisuutta niin että varmistetaan uuden teknologian mahdollisuuksienhyödyntäminen työn tuottavuuden kasvattamiseksi, vihreän siirtymän ja sen mahdollistaman kestävä kasvun edistämiseksi sekä ihmislähtöisten teknologiapalveluiden, kuten tukiällyn, kehittämiseksi.
 10. Ennaltaehkäisee terveysongelmia ja pitää yllä väestön fyysistä ja henkistä toimintakykyä ja kulttuurista kestävyyttä lapsiperheiden arkea, nuorison mielenterveyttä, ja kaikenikäisten hyviä elintapoja, kuten liikkumista ja harrastamista tukevalla hyvinvointi-investoinneilla ja yhdyskuntasuunnittelulla ja pitämällä huolta, että koko kasvatuksen ja koulutuksen ketju varhaiskasvatuksesta korkeakoulutukseen on kunnossa ja että jokainen oppilas saavuttaa perusopetuksen aikana riittävät perustaidot. Kestävä hyvinvoinnin ja hyvinvointitalouden edistymiseen seurantaan ja arviointiin tarvitaan myös luotettavia ylivaalikautisia määrällisiä ja laadullisia mittareita.
- 1.–10. Valtioneuvosto on päättänyt ryhtyä eduskunnan kirjelmään sisältyvästä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Jaana Tapanainen-Thiess, johtava asiantuntija, valtioneuvoston kanslia

15 Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

Tasa-arvolainsäädäntö, työelämä ja vanhemmuus

HE 195/2004 vp – EV 24/2005 vp

1. Eduskunta edellytti 5.4.2005, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin vanhemmuudesta työnantajalle aiheutuvien kustannusten jakamiseksi yhteisvastuullisesti kaikkien työnantajien kesken.

1. Työnantajille perhevapaista aiheutuvia kustannuksia korvataan eri tavoin. Työnantajan palkkakustannuksia korvataan maksamalla vanhempainpäiväraha työnantajalle palkallisen raskaus- ja vanhempainvapaan ajalta. Lisäksi vapaan ajalta kertyneen lakisääteisen vuosiloman vuosilomapalkka sivukuluineen korvataan työnantajalle täysimääräisesti. Eduskunnan lausuman (EV 24/2005 vp) jälkeen vanhempainpäivärahan tasoa on korotettu sekä vuosilomakustannuskorvauksen laskentaa on muutettu siten, että ne kompensoivat aiempaa paremmin työnantajan kustannuksia (HE 112/2006 vp). Lisäksi työnantajille perhevapaista aiheutuvia kustannuksia korvataan 2500 euron perhevapaakorvauksella, joka tuli käyttöön 1.4.2017 (HE 163/2016 vp). Korvaus on suunnattu raskausvapaalle jäävien työntekijöiden työnantajille. Välillisesti korvauksen tavoitteena on ollut parantaa naisten tasa-arvoista kohtelua työmarkkinoilla ja edistää työllistymistä.

1.8.2022 voimaantulleen perhevapaauudistuksen keskeisenä tavoitteena on, että perhevapaat jakautuisivat tasaisemmin molempien vanhempien kesken. Perhevapaiden jakautuminen nykyistä tasaisemmin molempien vanhempien kesken on nähty merkittävänä keinona paitsi edistää naisten työmarkkina-asemaa myös jakaa vapaista aiheutuvia kustannuksia tasaisemmin molempien vanhempien työnantajien kesken.

Vanhempainpäivärahat, vuosilomakustannuskorvaus sekä perhevapaakorvaus rahoitetaan sairausvakuutuksen työtulovakuutuksesta. Työtulovakuutus rahoitetaan valtion osuudella, työnantajien sairausvakuutusmaksuilla sekä palkansaajien ja yrittäjien päivärahamaksuilla. Työtulovakuutuksen rahoitukseen osallistuvat siis kaikki työnantajat ja työntekijät ja tätä kautta kaikki työnantajat osallistuvat järjestelmän kustannuksiin.

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Eva Ojala, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

Tasa-arvoselonteko

VNS 7/2010 vp – EK 51/2010 vp

1. eduskunta yhtyy hallituksen linjauksiin tasa-arvon edistämiseksi ja edellyttää, että
4. turvakotipaikkojen määrä ja alueellinen kattavuus nostetaan Euroopan neuvoston suositusten mukaiselle tasolle ja huolehditaan palvelujen saatavuudesta kaikille turvaa tarvitseville; rahoituksen jatkumisesta myös vuoden 2012 jälkeen

4. Istanbulin sopimuksen mukaan helposti saavutettavia turvakoteja tulee olla riittävässä määrin. Sopimuksen mukaan *osapuolet toteuttavat tarvittavat lainsäädäntö- tai muut toimet säätääkseen asianmukaisten, helposti saavutettavien turvakotien perustamisesta riittävässä määrin, jotta uhreille, erityisesti naisille ja heidän lapsilleen, voidaan tarjota turvallinen majoitus ja heitä voidaan auttaa ennakoivasti* (Istanbulin sopimus 2011; 23 artikla). Istanbulin sopimuksen selitysosassa viitataan myös Euroopan neuvoston raporttiin vuodelta 2008 (EG-TFV 2008), jonka mukaan tulisi olla yksi perhepaikka 10 000 asukasta kohden. Tämän laskutavan perusteella Suomeen tarvittaisiin yhteensä noin 550 turvakotien perhepaikkaa. Istanbulin sopimus ja sen selitysosaa kuitenkin esittävät, että turvakotien perhepaikkoja pitäisi olla riittävästi ja niiden määrän pitäisi perustua todelliseen tarpeeseen. THL:n vuonna 2020 tehdyn selvityksen mukaan turvakotien perhepaikkojen tarvittava arvioitu kokonaismäärä Suomessa vaihtelee 262–367 perhepaikan välillä. Turvakotipaikkoja on tärkeä lisätä hallitusti ja vaiheittain sekä seurata ja arvioida turvakotipalveluiden tarvetta paikkalisäysten jälkeen.

Laki valtion varoista maksettavasta korvauksesta turvakotipalvelun tuottajalle (1354/2014) tuli voimaan 1.1.2015. Turvakodeissa oli vuoden 2022 lopussa yhteensä 228 perhepaikkaa eli paikkaa aikuiselle ja hänen mukanaan oleville alaikäisille lapsille. Suomessa on vuoden jokaisena päivänä vapaana turvakotipaikkoja, mutta kaikilla alueilla ei aina välttämättä ole paikkoja vapaana. Mikäli yksittäisessä turvakodissa ei ole tilaa, henkilö ohjataan toiseen turvakotiin.

Vuodesta 2015 alkaen turvakotien määrä on kasvanut 19 turvakodista 29 turvakotiin ja turvakotien perhepaikkoja on lisätty 114 perhepaikasta nykyiseen 228 perhepaikkaan. Turvakotien rahoitusta on kasvatettu suunnitelmallisesti. Turvakotien rahoitus on nousut vuoden 2016 11,55 miljoonasta eurosta nykyiseen 24,55 miljoonaan euroon. Kattavan turvakotiverkoston ylläpitämiseksi ja kehittämiseksi riittävä rahoitus tulee turvata myös jatkossa.

Eduskunnan vuosina 2020 ja 2021 myöntämän ns. joululahjarahan turvin turvakotien esteettömyyteen on tehty merkittäviä parannuksia vuosien 2021–2022 aikana. Lisäksi on remontoitu ja avattu lisäpaikkoja jo olemassa oleviin turvakoteihin. Vuoden 2023 aikana lisäpaikkoja on edelleen tulossa Oulun ja Kuopion turvakoteihin sekä mahdollisesti

Varsinais-Suomeen. Suomessa on näiden paikkojen myötä 230–242 turvakotien perhepaikkaa vuoden 2024 alkuun mennessä. Lisäksi prioriteettina olisi saada saamelaisalueelle turvakotipaikkoja (esim. 2–3 paikkainen etäturvakoti jonkun toisen 24/7 sote-palvelun yhteyteen).

Minna Viuhko, erityisasiantuntija, sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö

Ihmiskaupan kaltainen pakkotyö

HE 69/2016 vp – EV 124/2016 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa, esiintyykö sellaista ihmiskaupan kaltaista pakkotyötä tai vastaavaa työperäistä hyväksikäyttöä, joiden uhrin ei voida suojata, koska rikokset eivät täytä ihmiskaupparikoksen tunnusmerkistöä rikosoikeudellisessa mielessä, ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin.

Kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annettua lakia (746/2011) muutettiin 1.1.2023 voimaantulleella lainmuutoksella 1294/2022. Lain uudessa 35 pykälässä säädetään auttamisjärjestelmään ottamisesta ja ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta. Säännöksen mukaan auttamisjärjestelmään esitetty henkilö otetaan auttamisjärjestelmään ja tunnistetaan ihmiskaupan uhriksi, jos olosuhteiden perusteella arvioidaan, että kyseessä voi olla ihmiskaupan uhri ja hän on auttamistoimien tarpeessa. Auttamisjärjestelmään voidaan ottaa myös ihmiskaupparikoksen tutkinnassa avustava henkilö, jos hän on erityisen avun tarpeessa. Lisäksi auttamisjärjestelmään voidaan ottaa myös mainittujen henkilöiden Suomessa oleva lapsi, jos hän on avun tarpeessa.

Auttamisjärjestelmään otetun henkilön oikeus auttamisjärjestelmän auttamistoimiin jatkuu, kunnes on tehty erillinen lain 38 f pykälän mukainen päätös auttamisjärjestelmästä poistamisesta. Lain 38 f pykälän nojalla ihmiskaupan uhri poistetaan auttamisjärjestelmästä, kun hän ei hänen henkilökohtaisesta tilanteestaan tehdyn kokonaisarvioinnin perusteella ole enää auttamistoimien tarpeessa, kun hän poistuu tai hänet poistetaan maasta tai kun hän ilmoittaa haluavansa pois auttamisjärjestelmästä tai hän on kadonnut. Näin ollen aiempi ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmän ja ihmiskaupparikoksen tunnusmerkistön täyttymisen välinen kytkentä on poistettu lainsäädännöstä.

Asia ei anna aiheutta enää toimenpiteisiin.

Liisa Heinonen, hallitusneuvos, työ- ja elinkeinoministeriö

Yhdenvertaisuusvaltuutetun kertomus eduskunnalle 2018

K 6/2018 vp – EK 45/2018 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto

1. arvioi lainsäädännön mahdollisia muutostarpeita yhdenvertaisuuslain toimivuutta koskevan tutkimushankkeen päätyttyä,

1. Yhdenvertaisuuslain muutostarpeita on arvioitu Yhdenvertaisuuslain osittaisuudistus – hankkeessa muun muassa tutkimushankkeen tulosten perusteella. Hallitus antoi syyskuussa 2022 eduskunnalle esityksen HE 148/2022, jolla esitettiin useita eri muutoksia yhdenvertaisuuslakiin. Eduskunta hyväksyi yhdenvertaisuuslain osittaisuudistusta koskevaan mietintöön sisältyvän lausumaehdotuksen, jonka mukaan ”Edus-kunta edellyttää, että valtioneuvosto selvittää yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan toimivallan työelämän asioissa yhdenvertaisuuslain soveltamisalalla vuoden 2024 loppuun mennessä.” Kyseisen lausuman osalta jatkovalmistelulle on tarvetta. Tasavallan presidentti vahvisti 20.12.2022 yhdenvertaisuuslain muutoksen ja muut eduskunnan hyväksymät lainmuutokset. Muutokset astuvat voimaan 1.6.2023.

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin alkuperäisen lausuman osalta.

Katri Leikas, erityisasiantuntija, oikeusministeriö

2. laatii tarvittavat lainsäädäntömuutokset sen mahdollistamiseksi, että pakolaisaseman ja toissijaisen suojeluaseman saaneiden perheen yhdistämishakemuksiin ei sovelleta toimeentuloedellytystä,

2. Hallitus asetti heinäkuussa 2020 hankkeen kansainvälistä suojelua saavien henkilöiden perheen yhdistämistä koskevan lainsäädännön arvioiminen perhe-elämän suojan ja lapsen edun toteutumisen edistämiseksi (SMDno-2020-1659). Hankkeessa arvioitiin toimeentuloedellytyksestä luopumista pakolaisaseman ja toissijaisen suojeluaseman saaneiden perheen yhdistämishakemusten osalta. Eduskunta hyväksyi joulussa 2022 ulkomaalaislain muutoksen, joka tulee voimaan 1.2.2023. Muutos koskee toimeentuloedellytyksen poistamista pakolaisaseman ja toissijaisen suojeluaseman saaneiden alaikäisten henkilöiden perheenjäseniltä. Muutoksen tavoitteena on, että kansainvälistä suojelua saava lapsi voi vielä nykyistä useammin elää vanhempiensa kanssa. Lisäksi sillä saatetaan lainsäädäntö vastaamaan vakiintunutta oikeuskäytäntöä: tähänkin asti alaikäisten henkilöiden perheenjäsenten toimeentuloedellytyksestä on poikettu, jos poikkeuksellisen painavat syyt tai lapsen etu ovat sitä vaatineet.

Tuuli Tuunanen, erityisasiantuntija, sisäministeriö

3. toteuttaa tarvittavat toimenpiteet, joilla yhdenmukaistetaan viranomaisten tulkinnat perustuslain edellyttämän välttämättömän toimeentulon ja huolenpidon sisällöstä,

3. Eduskunta hyväksyi toimeentulotukilain muutokset (HE 127/2022 vp; 1023/2022) jotka tulivat voimaan 1.1.2023. Uudistuksessa pyrittiin parantamaan erityisesti haavoittuvassa asemassa olevien asiakkaiden asemaa toimeentulotuen hakijoina. Laissa säädettiin tarkemmin muun muassa sosiaalihuollon ja Kelan välisestä yhteistyöstä ja laki sisältää nyt myös säädöksen henkilöllisestä soveltamisalasta. Tämä selkeyttää osaltaan välttämättömän toimeentulon ja huolenpidon vastuunjako.

Susanna Rahkonen, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

4. toteuttaa tarvittavat toimenpiteet, joilla turvataan ihmiskaupan uhrien yhdenvertaisuus avun saannissa,

4. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos valmistelee yhteistyössä Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmän kanssa sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisille koulutusta ihmiskaupasta. Verkkokouluna toteutettavan koulutuskokonaisuus valmistuu keväällä 2023.

Minna Viuhko, erityisasiantuntija, sosiaali- ja terveysministeriö

5. selvittää lainsäädännön mahdolliset muutostarpeet ihmiskaupan uhrien auttamisen ja rikosprosessin kytköksen heikentämisen, auttamisen uhrilähtöisyyden vahvistamisen sekä ihmiskaupan uhrin oleskeluluvan perusteiden osalta,

5. Sisäministeriö valmisteli vuoden 2022 aikana vastaanottolakiin lainsäädäntömuutokset, joilla heikennettiin hallitusohjelman edellyttämällä tavalla ihmiskaupan uhrien auttamisen ja rikosprosessin etenemisen välistä kytköstä. Muutoksilla edistettiin ihmiskaupan ilmituloa ja uhrien ohjautumista avun piiriin ohjautumista sekä vahvistettiin uhrilähtöisyyttä avun antamisen ja erityisesti sen jatkumisen osalta. Lakimuutokset tulivat voimaan 1.1.2023.

Sisäministeriö tilasi yhdessä työ- ja elinkeinoministeriön kanssa tutkimuksen koskien ihmiskaupan uhrin oleskelulupakäytäntöä. Selvityksen teki Yhdenvertaisuusvaltuutettu ja se julkaistiin syyskuussa 2021. Tutkimustulosten pohjalta arvioidaan mahdollisia jatko-toimenpiteitä sisäministeriössä alkuvuoden 2023 aikana.

Roope Jokinen, erityisasiantuntija, sisäministeriö

Tasa-arvovaltuutetun kertomus eduskunnalle 2018

K 22/2018 vp – EK 49/2018 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto

1. selvittää määräaikaisia työsuhteita ja vuokratyötä koskevan lainsäädännön mahdolliset muutostarpeet raskauteen ja vanhemmuuteen perustuvan syrjinnän torjumiseksi,

1. Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelman kirjauksen mukaan ehkäistään raskaus-syrjintää. Täsmennetään lainsäädäntöä niin, että raskaus ja perhevapaan käyttö eivät saa vaikuttaa määräaikaisen työsuhteen jatkumiseen. Työ- ja elinkeinoministeriö asetti syksyllä 2019 kolmikantaisen työryhmän, jossa käsiteltiin myös tätä asiaa. Työryhmä luovutti [selvi-tyksensä](#) työ- ja elinkeinoministeriölle 14.12.2021.

Työryhmässä käsiteltiin raskaus- ja perhevapaasyrjinnän täsmentämistä työsopimuslaissa. Työryhmä ei ehdottanut muutoksia lainsäädäntöön. Tasa-arvolain 8 pykälässä säädetään syrjinnän erityiskielloista, jotka koskevat niin työhön ottoa kuin palvelussuhteen ehtoja. Määräaikaisten työntekijöiden suoja sekä palvelussuhteen ehdot laajasti raskausyrjintää vastaan on turvattu lainsäädännön tasolla tasa-arvolain 8 pykälän työelämässä kiellettyä syrjintää koskevilla säännöksillä. Perhevapaauudistus, joka tuli voimaan 1.8.2022, rakenteellisena uudistuksena tulee vaikutusarvioiden mukaan osaltaan vähentämään raskaus- ja perhevapaasyrjintää, kun isien pidemmät perhevapaat lisääntyvät.

Syrjinnän torjuminen edellyttää työelämän asenteiden ja käytäntöjen muuttumista. Tasa-arvolain mahdollisten muutostarpeiden osalta asian selvittäminen kuuluu sosiaali- ja terveysministeriön toimialaan. Lisäksi valvontakysymykset kuuluvat sosiaali- ja terveysministeriölle.

Seija Jalkanen, johtava asiantuntija, työ- ja elinkeinoministeriö

3. pyrkii osana palkkatasa-arvon edistämistyötä kehittämään menetelmän, jolla töiden vaativuutta on mahdollista vertailla eri toimialojen välillä,

3. Sukupuolen mukaan jakautuneilla työmarkkinoilla sukupuolet työskentelevät eri aloilla ja tehtävissä sekä pitkälti eri työehtosopimusten ja palkkausjärjestelmien piirissä. Työelämässä esiintyy myös palkkasyrjintää erityisesti vaativuudeltaan samanarvoisissa tehtävissä. Hallitus vahvisti samasta ja samanarvoisesta työstä sama palkka-periaatteen toteutumista laajalla kaksivuotisella Samanarvoinen työ-tutkimus- ja kehittämishankkeella. Hanke toteutettiin sosiaali- ja terveysministeriön toimeksiannosta, päätoteuttajana oli Mandatum Life Palvelut Oy. Samanarvoinen työ -hanke tarkasteli työn vaativuuden arviointia ja samanarvoista työtä kansallisen tasa-arvolainsäädännön ja EU-oikeuden,

työ- ja virkaehtosopimusten sekä palkkausjärjestelmien näkökulmasta. Lisäksi tarkastelua ja kehittämistyötä tehtiin kolmessa pilottiorganisaatiossa. Hanke ei kehittänyt uutta vaativuuden arviointijärjestelmää, vaan arvioi käytössä olevia työn vaativuuden arviointivälineitä ja niiden toimivuutta palkkatasa-arvon ja samanarvoisen työn kannalta.

Monella työpaikalla noudatetaan useita eri työehtosopimuksia. Tällöin palkkaan liittyvät määräykset koskevat vain osaa henkilöstöstä tai määritykset ovat erilaiset eri henkilöstöryhmille. Tämä muodostaa jännitteen tasa-arvolain ja työehtosopimusten välille: miten turvata samapalkkaisuusperiaatteen toteutuminen.

Tutkimus perustuu monipuoliseen aineistoon. Hanke kävi lävitse kansallisten oikeusistuinten ja erityisesti Euroopan unionin tuomioistuimen samanarvoista työtä koskeva oikeuskäytännön. Tehtiin perusteellinen selvitys virkaehtosopimusten ja yleissitovien työehtosopimusten palkkausjärjestelmistä ja niiden perusteena käytetyistä työn vaativuuden arvioinneista. Tutkimuksen suosituksen mukaan samapalkkaisuusperiaatteen toteutuminen voisi edellyttää lain muutostarpeiden arviointia, muun muassa samanarvoisen työn määrittelyä ja työehtosopimusten roolin selkiyttämistä. Palkkatasa-arvon parantamiseksi tarvitaan myös työmarkkinajärjestöjen yhteistyötä. Tutkimus tarjoaa perusteita työpaikka- ja työehtosopimuskohtaisiin sekä lainsäädännöllisiin kehittämistoimiin.

Tutkimusryhmän suositusten mukaan samanarvoista työtä edistäisi myös koko organisaation kattavien palkkausjärjestelmien ja vaativuuden arviointijärjestelmien käyttö. Työehtosopimuksissa tulisi selkeästi mahdollistaa tämä. Työpaikoilla tulisi panostaa laadukkaisiin tasa-arvosuunnitelmiin ja palkkakartoituksiin sekä palkkausjärjestelmien ja palkkaperusteiden läpinäkyvyyteen.

Tutkimushankkeen suositukset otetaan huomioon tulevissa samapalkkaisuusohjelmissa, palkka-avoimuusdirektiivin (COM 2021 93 final) täytäntöönpanossa ja muissa samapalkkaisuustoimenpiteissä. [Samanarvoinen työ -hankkeen loppuraportti \(valtioneuvosto.fi\)](https://valtioneuvosto.fi)

Outi Viitamaa-Tervonen, projektipäällikkö, sosiaali- ja terveysministeriö

4. huolehtii siitä, että käytännön tasa-arvotyötä kehitetään kaikilla koulutustasoilla varhaiskasvatuksesta lähtien siten, että sukupuoli-, oppimis- ja muista eroista johtuviin koulu- ja opiskelijatyön haasteisiin voidaan löytää ratkaisuja,

4. Pääministeri Sanna Marinin hallituksen hallitusohjelmassa esitetään, että velvoittavista tasa-arvosuunnitelmista säädetään myös varhaiskasvatuksessa. Hallitusohjelmakirjauksen pohjalta naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetun lain (609/1986, jäljempänä tasa-arvolaki) muutos on valmisteltu virkatyönä sosiaali- ja terveysministeriössä. Laki-muutos (101/2023) tulee voimaan 1.6.2023. Se täydentää voimassa olevaa lainsäädäntöä siltä osin, että suunnitelmallinen tasa-arvotyö aloitettaisiin jo varhaiskasvatuksessa.

Tasa-arvoisempi varhaiskasvatus, johon kuuluu myös tasa-arvosuunnittelu, turvaa paremmin eri sukupuolille yhtäläisiä mahdollisuuksia jo varhaislapsuudessa, edistää osaltaan lasten turvallista kasvua ja kehitystä sekä ehkäisee kiusaamista ja syrjintää. Muutoksilla arvioidaan olevan myös pidempikantoisia myönteisiä vaikutuksia yksilöiden sekä yhteiskunnan tulevaisuuteen. Pitkällä aikavälillä tämä tasa-arvolain muutos saattaa osaltaan auttaa vähentämään sukupuoleen liittyvää eriytymistä koulutuksessa ja työmarkkinoilla.

Tasa-arvolain 3 pykälään lisättiin varhaiskasvatuksen järjestäjän määritelmä, yleisiä koulutusta ja opetusta koskevia tasa-arvon edistämissäännöksiä vastaavasti säädettiin varhaiskasvatuksen osalta (5 pykälä), lakiin lisättiin uusi 5 b pykälä (tasa-arvosuunnitelman laatimisvelvoite varhaiskasvatuksessa) ja sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun perustuvan syrjinnän ennaltaehkäisyä koskevat säännökset ulotettiin myös varhaiskasvatukseen (6 c pykälä). Lisäksi valvontaa koskevat 18 – 21 pykälät ulotettiin koskemaan myös varhaiskasvatusta.

Tanja Auvinen, johtaja, sosiaali- ja terveysministeriö

5. selvittää mahdollisuudet nimetä riippumaton toimielin Istanbulin sopimuksen velvoitteiden toimeenpanon seurantaan ja arviointiin sekä tarvittaessa valmistelee siihen liittyvät lainsäädäntömuutokset sekä antaa seuraavan nelivuotiskauden aikana selvityksen työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle Istanbulin sopimuksen velvoitteiden kansallisen toimeenpanon etenemisestä sekä yhteensovittamiselimen laatimien toimenpiteiden toteutumisesta ja niiden vaikuttavuudesta,

5. Itsenäisen ja riippumattoman naisiin kohdistuvan väkivallan raportioijan tehtävä on perustettu lailla, joka tuli voimaan 1.1.2022. Raportioijana toimii yhdenvertaisuusvaltuutettu. Raportioija seuraa naisiin kohdistuvaa väkivaltaa ja perheväkivaltaa, kansallisen lainsäädännön toimivuutta ja kansainvälisten velvoitteiden toteutumista. Tehtävän hoitamiseksi yhdenvertaisuusvaltuutettu voi tehdä aloitteita, antaa lausuntoja ja neuvoja ja voi laatia ja teettää selvityksiä. Oikeusministeriön näkemyksen mukaan asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Elina Vaara, neuvotteleva virkamies, oikeusministeriö

5 Naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan torjunnan toimikunta (NAPE) on sosiaali- ja terveysministeriön yhteydessä vuodesta 2017 alkaen toiminut poikkiallinnollinen toimikunta, joka toimii Istanbulin sopimuksen 10 artiklassa tarkoitettuna yhteensovittamiselimenä. NAPE mm. vastaa Istanbulin sopimuksen toimeenpanon edellyttämien toimenpiteiden yhteensovittamisesta, seurannasta ja arvioinnista sekä laatii Istanbulin sopimuksen toimeenpanosuunnitelman. Nykyinen toimeenpanosuunnitelma kattaa vuodet 2022–2025 (Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2022:7).

NAPEn toiminnasta raportoidaan vuosittain valtioneuvostolle. Istanbulin sopimuksen ensimmäisestä, vuosia 2018–2021 koskeneesta kansallisesta toimeenpanosuunnitelmasta tehtiin ulkopuolinen arviointi, joka julkaistiin vuonna 2022 (sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2022/7).

Lisäksi yhdenvertaisuusvaltuutettu seuraa ja arvioi, NAPEn ohella, Istanbulin sopimuksen 10 artiklassa tarkoitetulla tavalla sellaisia toimintaperiaatteita ja toimia, jotka on tarkoitettu kaikkien Istanbulin sopimuksen soveltamisalaan kuuluvien väkivallan muotojen ehkäisemiseksi ja torjumiseksi.

Minna Viuhko, erityisasiantuntija, sosiaali- ja terveysministeriö

6. huolehtii tasa-arvolainsäädännön toteuttamisen ja valvonnan edellyttämistä voimavaroista sekä turvaa tasa-arvotyötä tekevien kansalaisjärjestöjen mahdollisuudet tehdä pitkäjänteistä työtä tasa-arvon edistämiseksi.

6. Tasa-arvovaltuutetun määrärahaa on vuodesta 2018 lisätty 125 000 eurolla. Tästä määrärahasta 80 000 euroa on hallitusohjelman lisärahoitusta (ihmisoikeuksien raportointi ja ongelmiin puuttuminen) ja 45 000 euroa tasa-arvolain osittaisuudistuksesta johtuvaa lisäystä.

Elina Vaara, neuvotteleva virkamies, oikeusministeriö

6. Tasa-arvovaltuutettu valvoo naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetun lain (609/1986) noudattamista. Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelmassa on linjattu, että ihmisoikeusongelmien tunnistamisen ja raportoinnin ongelmiin puututaan määrätietoisesti turvaamalla muun muassa erillisvaltuutettujen toiminta. Vuonna 2022 lisämäärärahan turvin on ollut mahdollista perustaa uusi virka tasa-arvovaltuutetun toimistoon. Oikeusministeriö seuraa tasa-arvovaltuutetun toimiston resurssien riittävyyttä. Lausuma ei aiheuta jatkotoimia.

Sosiaali- ja terveysministeriöön sijoitettu tasa-arvoyksikkö valmistelee ja kehittää hallituksen tasa-arvopolitiikkaa, tasa-arvolainsäädäntöä ja edistää sukupuolten välistä tasa-arvoa. Yksikössä työskentelee noin 15 henkilöä. Lausuma ei aiheuta jatkotoimia.

Hallitus päätti kevään 2021 kehysriihessä pysyvästi korottaa eräiden naisjärjestöjen valtionavusta annetun lain (663/2007) mukaisten valtionavustusten määrärahaa valtiontalouden kehityksessä 268 000 eurosta 518 000 euroon (mom. 29.10.51. Valtionavustusjärjestöille). Korotus koski avustuspäämäärää vuoden 2022 talousarviosta alkaen. Asiasta ei ole uutta ilmoitettavaa.

Tanja Auvinen, johtaja, sosiaali- ja terveysministeriö

Työntekijöiden edustusjärjestelmät työaikalaissa

HE 158/2018 vp – EV 306/2018 vp

1. Eduskunta edellyttää, että työntekijöiden edustusjärjestelmiä ja heidän edustajiensa valtuuksia selkiytetään tavalla, joka varmistaa työntekijöiden oikeudet ja vaikutusmahdollisuudet omalla työpaikalla.

1. Työntekijöiden edustusjärjestelmät ja henkilöstön edustajien valtuudet liittyvät paikallisen sopimisen kysymyksiin. Tästä syystä asiaa on tarkasteltu kolmikantaisessa työryhmässä, jonka tehtävänä on edistää paikallista sopimista työ- ja virkaehtosopimusjärjestelmän kautta tavoitteen joustavuuden ja turvan tasapainoinen yhdistäminen sekä työllisyyden ja kilpailukyvyn kehittäminen. Työryhmän toimikausi on hallituskauden mittainen. Työryhmässä ei toistaiseksi ole kyetty löytämään keinoja edustusjärjestelmien kehittämiseksi.

Nico Steiner, hallitusneuvos, työ- ja elinkeinoministeriö

2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa työaikalain toimivuutta ja antaa asiasta selvityksen työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle seuraavan vaalikauden aikana.

2. Työ- ja elinkeinoministeriö seuraa työaikalain toimivuutta ja antaa asiasta selvityksen kuluvan vaalikauden aikana.

Nico Steiner, hallitusneuvos, työ- ja elinkeinoministeriö

Työsopimuslain 3 luvun 5 pykälän ja merityösopimuslain 4 luvun 5 pykälän muuttaminen

HE 222/2020 vp – EV 157/2021 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa selvityksen työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle lainsäädännön vaikutuksista vuoden 2023 loppuun mennessä.

Selvityshanke on käynnistetty keväällä 2022 yhteistyössä työmarkkinajärjestöjen kanssa. Selvitys valmistuu vasta huhtikuussa 2024 tietojen keruun vuoksi.

Seija Jalkanen, johtava asiantuntija, työ- ja elinkeinoministeriö

Ulkomaalaislakiin tehtyjen muutosten vaikutusten seuraaminen

HE 253/2020 vp – EV 89/2021 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa tarkasti ulkomaalaislakiin tehtyjen muutosten vaikuttavuutta ulkomaalaisten työntekijöiden hyväksikäytön ilmi tulemiseen ja uhrien oikeusasemaan ja antaa asiasta selvityksen työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle vuoden 2022 loppuun mennessä.

Selvitys annettiin työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle 20.12.2022.

Ulkomaalaislain muutoksella 554/2020 ulkomaalaislakiin lisättiin säännökset erityisestä oleskeluluvasta työperäisen hyväksikäytön uhrille. Muutoksen myötä ulkomaalaiselle, joka työskentelee oleskeluluvan nojalla, voitaisiin myöntää oikeus työntekoon ilman ammatti-alarajoitusta tai muuta rajoitusta tai yritystoimintaan, jos on perusteltua aihetta epäillä, että hänen työnantajansa on merkittäväällä tavalla laiminlyönyt velvollisuuksiaan työnantaja tai muulla tavalla hyväksikäyttänyt häntä.

Erityisesti selvitystä varten annetuissa lausunnoissa nostettiin huomioita liittyen ulkomaalaislain 54 b pykälän nojalla työnantajan moitittavan menettelyn takia myönnettävään jatkolupaan. Kyseisen lainkohdan mukaisia jatkolupia on myönnetty lain voimassaolon aikana vähän. Työnantajan moitittavan menettelyn takia myönnettäviä jatkolupia koskevia päätöksiä on vuonna 2022 tehty yhteensä 11 kappaletta. Vuonna 2021 päätöksiä oli kolme. Lupien myöntämisen vähäisyyden syiksi lausunnoissa arvioitiin muun muassa tiedonpuutetta, jatkoluvan suhdetta muihin myönnettäviin oleskelulupiin, jatkoluvan lyhyttä kestoa, sekä luvan hakemisen prosessiin liittyviä haasteita ja perheenjäsenien luvansaantiin liittyvä epävarmuus.

Lakimuutoksen myötä hyväksikäytön ja merkittävän laiminlyönnin hyväksikäytön uhrin voivat tietyin edellytyksin hakea todistusta laajennetusta työnteko-oikeudesta ja vaihtaa työnantajaa. Jatkolupa myönnetään työn hakemista tai yritystoimintaa varten yhdeksi vuodeksi. Todistus laajennetusta työnteko-oikeudesta mahdollistaa sen, että hakija voi helpommin irtautua aiemman työnantajansa palveluksesta ja aloittaa työt uuden työnantajan palveluksessa. Selvitystä varten saaduissa lausunnoissa ei ollut kertynyt kuin yksittäisiä kokemuksia työnteko-oikeuden laajentamisesta. Sen hyödyllisyys hyväksikäytön uhreille on vielä epäselvä.

Lisäksi lakimuutoksen myötä Maahanmuuttovirasto voi hylätä oleskelulupahakemuksen, jos työnantajan tai toimeksiantajan voidaan perustellusti epäillä kiertävän maahantuloa tai maassa oleskelua koskevia säännöksiä oleskelulupaa haettaessa (uusi ulkomaalaislaki 36 pykälän 4 momentti). Maahanmuuttovirasto on vuonna 2022 (30.9.2022 mennessä)

tehnyt ko. perusteella hylkääviä päätöksiä 16 kappaletta, minkä lisäksi virastossa arvioitiin, että vuoden 2022 loppuun mennessä niitä olisi ollut odotettavissa noin 10.

Muutoksella täsmennettiin lisäksi pidättäytymispäätöstä koskevaa sääntelyä, jonka mukaan työ- ja elinkeinotoimiston toimivaltaa pidättäytyä myöntämästä työntekijän oleskelulupia tietyn sopimussuhteeseen rajattiin enintään kuuden kuukauden määräajaksi. Pidättäytymispäätöksen osalta yhdessä lausunnossa nostettiin esiin pidättäytymispäätöksen keston riittämättömyys. Eduskunnassa tällä hetkellä käsiteltävänä olevassa hallituksen esityksessä eduskunnalle laiksi ulkomaalaislain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 114/2022 vp) on esitetty muutoksia pidättäytymispäätökseen. Esitettyjen ehdotuksien myötä pidättäytymispäätös voitaisiin tehdä enintään vuoden määräajaksi, mutta aina kuitenkin vähintään kolmeksi kuukaudeksi. Ehdotettu muutos koskisi sekä ulkomaalaislain että kausityölain nojalla tehtäviä pidättäytymispäätöksiä.

Ulkomaalaislain muutoksia liittyen erityisesti ulkomaalaisten työntekijöiden hyväksikäytön ilmi tulemiseen ja uhrien oikeusaseman parantamiseen on sovellettu toistaiseksi vasta lyhyen aikaa. Siksi lain vaikuttavuutta on vielä haastava arvioida luotettavasti, sillä tietoja ei ole vielä riittävästi saatavilla. Yleisesti saatujen lausuntojen perusteella tehdyt ulkomaalaislain muutokset ovat olleet tervetulleita ja perusteltuja työvoiman hyväksikäytön ehkäisemisen sekä työvoiman hyväksikäytön uhrin oikeusaseman parantamisen näkökulmasta. Annettujen lausuntojen perusteella ulkomaalaislain vaikuttavuuden lisäämiseksi ulkomaalaisten työntekijöiden hyväksikäytön ilmi tulemiseen ja uhrien oikeusasemaan olisi mahdollista harkita ainakin ulkomaalaislain 54 b pykälän osalta säädösmuutoksia.

Ariann Grandell, erityisasiantuntija, työ- ja elinkeinoministeriö

Lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä annetun lain uudistamistarpeet

HE 4/2021 vp – EV 78/2021 vp

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto ryhtyy pikaisesti selvittämään ja arvioimaan kokonaisvaltaisesti lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämiseen liittyvää lainsäädäntöä ja sen uudistamistarpeita, erityisesti mahdollisuuksia laajentaa rikostaustan selvittämisvelvollisuutta ja nopeuttaa rikosrekisteriotteen saamista, sekä tarvittaessa valmistelemaan asiaa koskevat lainsäädäntöehdotukset.

2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto kiinnittää asianmukaista huomiota lasten turvallisuuteen ja perusoikeuksien toteutumiseen silloin, kun kyse on henkilöiden soveltuvuudesta työskentelemään lasten kanssa, ja asiaa koskevissa tulevilla lainsäädäntöhankkeissa laatii lapsivaikutusten arvioinnin, joka sisällytetään osaksi hallituksen eduskunnalle antamia esityksiä.

1.–2. Työ- ja elinkeinoministeriö selvitti vuoden 2022 alussa tutkimusrahoituksen saamista tukemaan asian selvittämistä. Muiden kiireellisempien hankkeiden johdosta rahoitusta selvitykseen ei voitu tuolloin osoittaa. Vuoden 2023 alussa asialle saatiin turvattua tutkimusrahoitus. Lausuman edistäminen edellyttää työ- ja elinkeinoministeriön yhteistyötä oikeusministeriön ja sosiaali- ja terveysministeriön kanssa. Asian jatkoselvittäminen virkavalmisteluna on tarkoitus aloittaa keväällä 2023 ja tässä yhteydessä käynnistää asiasta virkatyötä tukevan tutkimuksen tekeminen.

Päivi Kantanen, neuvotteleva virkamies, työ- ja elinkeinoministeriö

Kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä kausityöntekijöinä työskentelyä varten annetun lain muuttaminen

HE 31/2021 vp – EV 29/2021 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa 20 pykälän 3 momentissa säädetyn pidättäytymispäätöksen vaikuttavuutta ja antaa asiasta selvityksen työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle vuoden 2022 loppuun mennessä.

Selvitys annettiin työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle 20.12.2022.

Kausityölain muutoksella 294/2021 laiminlyövään työnantajaan kohdistettuja seuraamuksia tarkennettiin. Lain 20 pykälään lisättiin säännökset kausityöhön oikeuttavien lupien myöntämisestä pidättäytymisen enimmäisajasta (kuusi kuukautta) sekä laiminlyönnin korjaamiskehotuksesta. Tarkennuksen tavoitteena on estää se, että kausityölain velvoitteita vakavasti laiminlyönyt henkilö voisi kiertää säännöksen jatkamalla kausityölain mukaisen kausityöntekijöiden käyttöä omistamansa tai hallitsemansa muun yrityksen kautta. Muutoksen tavoitteena on myös ulkomaisen työvoiman hyväksikäytön torjunta.

Selvityksessä todetaan, että kausityölain muutoksia koskien pidättäytymispäätöstä on sovellettu vasta lyhyen aikaa. Siksi lain vaikuttavuutta on vielä haastava arvioida luotettavasti, sillä tietoja ei ole vielä riittävästi saatavilla. Maahanmuuttovirasto toteaa lausunnossaan, ettei tähän mennessä pidättäytymispäätöksiä ole vielä tehty ja merkittävä

syy tälle on lain vaatimus laiminlyönnin vakavuudesta. Yleisesti lakimuutoksen ja sen sisältämän pidättäytymispäätöksen uskotaan kuitenkin vaikuttavan positiivisesti työvoiman hyväksikäytön torjuntaan ja toimivan tehokkaana sanktiona. Osassa lausunnoista todettiin, että pidättäytymispäätöksen enimmäiskesto kuusi kuukautta on liian lyhyt sen tehokkuuteen nähden sekä itse prosessia pidättäytymispäätöksen tekemiseen pidettiin raskaana toimivaltaisen viranomaisen näkökulmasta.

Työ- ja elinkeinoministeriön tarkoituksena on edelleen seurata lain toimivuutta. Eduskunnassa tällä hetkellä käsiteltävänä olevassa hallituksen esityksessä eduskunnalle laiksi ulkomaalaislain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 114/2022 vp) on esitetty muutoksia pidättäytymispäätökseen. Esitettyjen ehdotuksien myötä pidättäytymispäätös voitaisiin tehdä enintään vuoden määräajaksi, mutta aina kuitenkin vähintään kolmeksi kuukaudeksi. Ehdotettu muutos koskisi sekä ulkomaalaislain että kausityölain nojalla tehtäviä pidättäytymispäätöksiä. Selvityksen perusteella näyttää siltä, että myös kausityölain säännöksiin liittyviä kehitystarpeita on. Esiin on tullut, että pidättäytymispäätösprosessia tulisi selkiyttää erityisesti eri viranomaisten roolien osalta. Lisäksi pidättäytymispäätöksen teon ajankohtaa tulisi täsmentää suhteessa muiden viranomaisten tekemiin toimiin koskien työnantajan laiminlyöntiä.

Ariann Grandell, erityisasiantuntija, työ- ja elinkeinoministeriö

Luonnontuotteita keräävien ulkomaalaisten oikeudellisesta asemasta sekä Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 6 pykälän muuttaminen

HE 42/2021 vp – EV 70/2021 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa luonnontuotteita keräävien ulkomaalaisten oikeudellisesta asemasta annetun lain vaikuttavuutta ja antaa asiasta selvityksen työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle vuoden 2022 loppuun mennessä.

Selvitys annettiin työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle 20.12.2022.

Laki luonnontuotteita keräävien ulkomaalaisten oikeudellisesta asemasta (487/2021) tuli voimaan 14.6.2021. Lainmuutosten tavoitteena oli parantaa luonnontuotteita keräävien ulkomaalaisten oikeudellista asemaa, tukea harmaan talouden torjuntaa, lisätä ansiomahdollisuuksia ja pienentää hyväksikäytön riskiä sekä myös tasapuolistaa luonnontuotealan yritysten kilpailumahdollisuuksia.

Selvityksessä todetaan, että marjanpoimintalakia on sovellettu vasta kahden sato-kauden ajan, vuosina 2021 ja 2022. Siksi lain vaikuttavuutta on vielä haastava arvioida luotettavasti. Marjanpoimintalakia pidetään yleisesti parannuksena aiempaan aie-sopimusmenettelyyn nähden. Monet lausunnonantajien palautteista liittyvät siihen, että menettelytavat marjanpoimintalain soveltamisessa eivät ole vielä vakiintuneet tai että lain soveltamisessa on vielä parantamisen varaa. Laki ei ainakaan toistaiseksi ole riittänyt kaikkien epäkohtien poistumiseen alalta.

Syksyllä 2022 luonnontuotealalla ilmeni vakavia ihmiskauppaepäilyjä. Esitutkinnot ovat osoitus luonnontuotteiden keruuseen nykyjärjestelyillä liittyvistä vakavista riskeistä. Esitutkintojen valmistuttua on tarpeen tehdä perusteellinen analyysi siitä, miten luonnontuotteiden keruu on jatkossa järjestettävä siten, että menettelyt ovat kaikilta osin oikeudenmukaisia ja kerääjien joutumista hyväksikäytön tai ihmiskaupan kohteeksi voidaan tehokkaasti torjua.

Lisäksi hallitus valmistelee jo välittömiä toimenpiteitä seuraavan satokauden tarkoituksenmukaiseksi järjestämiseksi. Työ- ja elinkeinoministeriö on valmistellut luonnoksen kausityöasetuksen muuttamiseksi. Asetusmuutoksen myötä luonnontuotteiden kerääjät siirtyisivät kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä kausityöntekijöinä työskentelyä varten annetun lain eli niin sanotun kausityölain soveltamisalaan. Tämä tarkoittaisi, että jatkossa maahantuloa varten vaadittaisiin työsopimussuhdetta poimijan ja yrityksen välillä.

Ariann Grandell, erityisasiantuntija, työ- ja elinkeinoministeriö

Työnhakijan palveluprosessin ja eräiden työttömyysetuuden saamisen edellytysten uudistamista koskeva lainsäädäntö

HE 167/2021 vp – EV 212/2021 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa tarkasti uudistuksen vaikutuksia työllisyyden kehittymiseen, palvelun onnistumiseen ja kuntakokeilujen edistymiseen sekä resurssien riittävyyteen ja niiden kohdentamisen onnistumiseen kiinnittäen erityisesti huomiota yksityiskohtaisen sääntelyn toimivuuteen sekä antaa työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle edellä mainituista seikoista selvityksen vuoden 2023 loppuun mennessä. Eduskunta edellyttää, että tarvittaessa hallitus ryhtyy toimenpiteisiin lainsäädännön tarkistamiseksi.
1. Työ- ja elinkeinoministeriö tulee seuraamaan uudistuksen vaikutuksia mm. seuraavilla mittareilla: työttömyyden keskimääräinen kesto, työnhakuvelvoitteen täyttyminen, palveluohjauksen määrän kehittyminen/lisääntyminen (aktivointiaste) sekä haastattelujen

(alkuhaastattelut, työnhakukeskustelut, täydentävät työnhakukeskustelut) määrät ja toteumatiedot. Palvelun onnistumista arvioidaan neljä kertaa vuodessa tehtävillä asiakas-tyytyväisyystutkimuksilla. Tämän lisäksi suunnitteilla on käynnistää reaaliaikainen asiakaskokemusten seuranta.

Eero Janhonen, erityisasiantuntija, työ- ja elinkeinoministeriö

2. Eduskunta edellyttää, että TE-toimistojen ja kokeilukuntien määrärahan riittävyttä laadukkaiden palveluiden järjestämiseksi sekä niiden oikeasuhtaista jakautumista kuntien ja TE-toimistojen kesken seurataan tarkasti ja että tarvittaessa toimintaan ohjataan lisää määrärahoja valtion lisätalousarvioissa tai talousarviossa vuodelle 2023. Määrärahojen riittävyyden arvioinnissa on otettava huomioon asiakaspalvelun vaatimien henkilöstöresurssien lisäksi myös toimitilojen ja tietojärjestelmien kehittämisen vaatimat määrärahat.

2. Työ- ja elinkeinoministeriö tulee seuraamaan tarkasti määrärahojen riittävyttä sekä TE-toimistojen toimintamenojen, että momentin 32.30.51 Julkiset työvoima- ja yrityspalvelut (siirtomääräraha, 2 v) määrärahojen osalta. Resurssien riittävyttä ja oikeasuhtaista jakautumista arvioidaan erityisesti suhteessa haastattelujen toteumatietoihin ja työllistymissuunnitelmien haastatteluvelkaan. Työn kuormittavuutta arvioidaan asiakasmäärien, työnhakuvelvoitteen asettamisen ja palvelutarpeen arvioinnin suhteen. Uudistukseen osoitettuun 70 miljoonan euron vuosittaiseen määrärahaan sisältyy toimitilojen vaatimat määrärahat.

Ville Heinonen, erityisasiantuntija, työ- ja elinkeinoministeriö

3. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin työvoimapalveluita ja työttömyysturvaa koskevan sääntelyn ymmärrettävyyden ja ennakoitavuuden parantamiseksi sekä antaa asiassa selvityksen työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle vuoden 2023 loppuun mennessä.

3. Perustuslakivaliokunta ja työelämä- ja tasa-arvovaliokunta pitivät ns. pohjoismaista työvoimapalveluiden mallia koskevaa lainsäädäntöä monimutkaisena ja vaikeaselkoisena. Työ- ja elinkeinoministeriö pitää eduskunnan lausuman perusteella tarpeellisenä teettää selvitys lainsäädännön kehittämistarpeista. Kyse on oikeustieteellisen arvion teettämisestä, jossa keskeisiä ovat muun muassa säännösten systematiikkaa koskevat näkemykset. Selvitystyö ajoittuu siten, että selvitys voidaan antaa eduskunnalle sen asettaman määräajan kuluessa.

Timo Meling, hallitusneuvos, työ- ja elinkeinoministeriö

Tasa-arvovaltuutetun kertomus eduskunnalle 2022

K 1/2022 vp – EK 40/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto:

1. selvittää tasa-arvovaltuutetun toimivallan laajentamisen risteävän syrjinnän tilanteisiin,
1. Tasa-arvolaki on ollut voimassa jo varsin pitkään, ja sitä on täydennetty ja uudistettu useaan otteeseen. Kesäkuussa 2022 hyväksytyssä tasa-arvopoliittisessa selonteossa todetaan, että on syytä kattavasti selvittää ja arvioida tasa-arvolain kokonaisuuden toivuutta. Arvion perusteella tulisi valmistella tasa-arvolain kokonaisuudistus kattaa tasa-arvon edistämisen, syrjinnän, oikeussuojan ja valvonnan. Tasa-arvopoliittisen selonteon aikajänne ulottuu vuoteen 2030.
2. selvittää syrjinnän uhrien oikeussuojan vahvistamiseksi a) tasa-arvolain mukaisen hyvityksen soveltamisalan laajentamisen koskemaan syrjinnän viranomaistoiminnassa, työhönottopäätöstä edeltävän syrjinnän sekä sellaisen käyttäjäyrityksen syrjivän menettelyn, joka vaikuttaa työntekijän työn jatkumiseen b) itsenäisen kanneoikeuden antamisen tasa-arvovaltuutetulle tasa-arvolakiin perustuvissa syrjintäriidoissa c) yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan kehittämisen matalan kynnyksen oikeussuojaelimeksi, joka voi määrätä maksettavaksi hyvitystä,
2. Tasa-arvolaki on ollut voimassa jo varsin pitkään, ja sitä on täydennetty ja uudistettu useaan otteeseen. Kesäkuussa 2022 hyväksytyssä tasa-arvopoliittisessa selonteossa todetaan, että on syytä kattavasti selvittää ja arvioida tasa-arvolain kokonaisuuden toivuutta. Arvion perusteella tulisi valmistella tasa-arvolain kokonaisuudistus kattaa tasa-arvon edistämisen, syrjinnän, oikeussuojan ja valvonnan. Tasa-arvopoliittisen selonteon aikajänne ulottuu vuoteen 2030.
- Tanja Auvinen, johtaja, sosiaali- ja terveysministeriö**
3. laatii mahdollisimman pikaisesti tarvittavat täsmennykset ja lisäykset lainsäädäntöön vuokratyössä sekä määräaikaissa ja vaihtelevan työajan työsuhteissa työskentelevien raskaus- ja perhevapaasyrjinnän ehkäisemiseksi,
3. Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelman kirjauksen mukaan ehkäistään raskaus-syrjintää. Täsmennetään lainsäädäntöä niin, että raskaus ja perhevapaan käyttö eivät saa vaikuttaa määräaikaisen työsuhteen jatkumiseen. Työ- ja elinkeinoministeriö asetti syksyllä 2019 kolmikantaisen työryhmän, jossa käsiteltiin myös tätä asiaa. Työryhmä luovutti

[selvityksensä](#) työ- ja elinkeinoministeriölle 14.12.2021 (työ- ja elinkeinoministeriön julkaisu 2021:63).

Työryhmässä käsiteltiin raskaus- ja perhevapaasyrjinnän täsmentämistä työ sopimuslaissa. Työryhmä ei ehdottanut muutoksia lainsäädäntöön. Tasa-arvolain 8 pykälässä säädetään syrjinnän erityiskielloista, jotka koskevat niin työhön ottoa kuin palvelussuhteen ehtoja. Määräaikaisten työntekijöiden suoja sekä palvelussuhteen ehdot laajasti raskaus syrjintää vastaan on turvattu lainsäädännön tasolla tasa-arvolain 8 pykälän työelämässä kiellettyä syrjintää koskevilla säännöksillä. Perhevapaauudistus, joka tuli voimaan 1.8.2022, rakenteellisena uudistuksena tulee vaikutusarvioiden mukaan osaltaan vähentämään raskaus- ja perhevapaasyrjintää, kun isien pidemmät perhevapaat lisääntyvät.

Syrjinnän torjuminen edellyttää työelämän asenteiden ja käytäntöjen muuttumista. Tasa-arvolain mahdollisten muutostarpeiden osalta asian selvittäminen kuuluu sosiaali- ja terveysministeriön toimialaan. Lisäksi valvontakysymykset kuuluvat sosiaali- ja terveysministeriölle.

Seija Jalkanen, johtava asiantuntija, työ- ja elinkeinoministeriö

4. laatii samanarvoista työtä koskevan määritelmän tasa-arvolakiin lisättäväksi,

4. Komissio antoi 5.3.2021 ehdotuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi miesten ja naisten samapalkkaisuuden periaatteen soveltamisen lujittamisesta palkkauksen läpinäkyvyyden ja täytäntöönpanomekanismien avulla (palkka-avoimuusdirektiivi). Direktiiviehdotuksen tavoitteena on puuttua samapalkkaisuutta koskevan perusoikeuden riittämättömään täytäntöönpanoon ja varmistaa, että tätä oikeutta noudatetaan kaikkialla EU:ssa. Direktiivi sisältää myös kirjauksen samanarvoisen työn kriteereistä. Trilogeissa neuvoteltu direktiiviteksti hyväksyttiin Coreperissa 21.12.2022 ja se hyväksyttäneen neuvostossa ja parlamentissa keväällä 2023. Toimeenpano aika on kolme vuotta.

Hallitus vahvisti samasta ja samanarvoisesta työstä sama palkka-periaatteen toteutusta laajalla kaksivuotisella Samanarvoinen työ-tutkimus- ja kehittämishankkeella. Hanke tarkasteli työn vaativuuden arviointia ja samanarvoista työtä kansallisen tasa-arvolainsäädännön ja EU-oikeuden, työ- ja virkaehtosopimusten sekä palkkausjärjestelmien näkökulmasta. Lisäksi tarkastelua ja kehittämistyötä tehtiin kolmessa pilottiorganisaatiossa. Hanke ei kehittänyt uutta vaativuuden arviointijärjestelmää, vaan arvioi käytössä olevia työn vaativuuden arviointivälineitä ja niiden toimivuutta palkkatasa-arvon ja samanarvoisen työn kannalta. Tutkimushankkeen suositukset otetaan huomioon palkka-avoimuusdirektiivin (COM 2021 93 final) täytäntöönpanossa.

Tanja Auvinen, johtaja, sosiaali- ja terveysministeriö

5. laatii tasa-arvolain 6 pykälään lisättäväksi säännöksen, jonka mukaan työnantajan velvoite on ennaltaehkäistä seksuaalista ja sukupuoleen perustuvaa häirintää,

5. Tasa-arvolaki on ollut voimassa jo varsin pitkään, ja sitä on täydennetty ja uudistettu useaan otteeseen. Kesäkuussa 2022 hyväksytyssä tasa-arvopoliittisessa selonteossa todetaan, että on syytä kattavasti selvittää ja arvioida tasa-arvolain kokonaisuuden toimivuutta. Arvion perusteella tulisi valmistella tasa-arvolain kokonaisuudistus kattuen tasa-arvon edistämisen, syrjinnän, oikeussuojan ja valvonnan. Tasa-arvopoliittisen selonteon aikajänne ulottuu vuoteen 2030.

Tanja Auvinen, johtaja, sosiaali- ja terveysministeriö

6. huolehtii tasa-arvolainsäädännön toteuttamisen ja valvonnan edellyttämistä riittävistä voimavaroista.

6. Tasa-arvovaltuutetun määrärahaa on vuodesta 2018 lisätty 125 000 eurolla. Tästä määrärahasta 80 000 euroa on hallitusohjelman lisärahoitusta (ihmisoikeuksien raportointi ja ongelmiin puuttuminen) ja 45 000 euroa tasa-arvolain osittaisuudistuksesta johtuvaa lisäystä.

Oikeusministeriön näkemyksen mukaan asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Elina Vaara, neuvotteleva virkamies, oikeusministeriö

Yhdenvertaisuusvaltuutetun kertomus eduskunnalle 2022

K 7/2022 vp – EK 52/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto:

1. toteuttaa tarvittavat toimenpiteet, joilla yhdenvertaisuussuunnittelua ja yhdenvertaisuusvaikutusten arviointia parannetaan ja vahvistetaan julkisessa hallinnossa ja lainvalmistelussa,

1. Viranomaisen yhdenvertaisuuden edistämisvelvollisuutta koskevaa lain 5 pykälän 1 kohtaa on tarkennettu yhdenvertaisuuslain osittaisuudistuksen yhteydessä (HE 148/2022 vp) niin, että siihen on lisätty maininta velvollisuudesta arvioida, miten sen toiminta vaikuttaa eri väestöryhmiin. Tarkennuksella haluttiin konkretisoida velvoitteen sisältöä ja edistää sen toteutumista.

Yhdenvertaisuussuunnittelun tehostamista on edistetty EU-rahoitteisessa Yhdenvertaisuuden tekijät -hankkeessa kehittämällä ja uudistamalla verkkomateriaaleja sekä kouluttamalla suunnitteluvelvollisuudesta. Toimia on suunnattu julkishallintoon valtio- ja kuntatasolle.

Marraskuussa 2022 julkaistussa uudessa lainvalmistelun vaikutusarviointiohjeessa on vahvistettu perus- ja ihmisoikeusvaikutusten, ihmisryhmiin kohdistuvien vaikutusten sekä yhdenvertaisuusvaikutusten arviointia koskevaa ohjeistusta. Oikeusministeriö julkaisi myös erillisen oppaan perus- ja ihmisoikeusvaikutusten arvioinnista lainvalmistelussa [Perus- ja ihmisoikeusvaikutusten arviointi lainvalmistelussa](#), jossa korostetaan eri ihmisryhmiin kohdistuvien vaikutusten arvioinnin tärkeyttä. Lisäksi lainvalmistelun peruskurssilla on osio yhdenvertaisuusvaikutusten arvioinnista.

Mia Luhtasaari, erityisasiantuntija, oikeusministeriö

2. toteuttaa tarvittavat toimenpiteet syrjintää ja rasismia koskevan tiedon järjestelmällisen keruun mahdollistamiseksi ja turvaa työn vaatimat resurssit,

2. Oikeusministeriö koordinoi kansallista syrjinnän seurantajärjestelmää, jonka asian tuntijatyöryhmä koostuu tutkijoista ja muista tiedonkeruun asiantuntijoista. Asian tuntijatyöryhmä koordinoi ja kehittää syrjintään liittyvää tiedonkeruuta ja kansallista seurantaan. Toimintaan kuuluu määräraha raporttien tilaamiseen syrjintää koskevista aiheista sekä EU-tason syrjinnän seurannan kehittämistyön jalkauttaminen kansallisesti. Oikeusministeriö osallistuu jatkuvaan keskusteluun ja kehittämistyöhön tiedonkeruusta vastaavien instanssien (esim. Tilastokeskus ja THL) kanssa syrjintää ja rasismia koskevan tietopohjan vahvistamiseksi.

Tiedonkeruun kehittäminen sisältyy myös [Rasismin vastaisen ja hyvien väestösuhteiden toimintaohjelman](#) tavoitteeseen 8 ja siihen liittyviin toimienpiteisiin, joita toteutetaan toimintaohjelman ajan.

Mia Luhtasaari, erityisasiantuntija, oikeusministeriö

3. varmistaa, että viranomais- ja välttämättömyyspalveluita digitalisoitaessa turvataan palveluiden helppokäyttöisyys, saavutettavuus ja monikanavaisuus,

3. Osana valtiovarainministeriön Digitalisaation edistämisen ohjelmaa Digi- ja väestötietovirasto on toteuttanut maksuttomat [Suomi.fi-palvelulaatutyökalut](#), joilla organisaatiot voivat seurata digitaalisten palvelujensa laatua kriteeristön avulla. Ohjelman lainsäädäntötyöryhmä on seurannut digipalvelulain toimeenpanoa vuosittaisilla kyselyillä ja järjesti koulutusta yhdessä [Etelä-Suomen aluehallintoviraston saavutettavuusvalvonnan](#) kanssa

viranomaisille. Virasto vastaa saavutettavuusasioissa organisaatioiden yleisestä neuvonnasta ja myös saavutettavuusvalvonnasta.

Digitaalisten palvelujen rinnalla on oltava myös muu vaihtoehto, kuten puhelin- tai käyntiasiointi. Vaihtoehtoa digitaaliselle palvelukanavalle kehitetään [Valtion palvelu- ja toimitilaverkon uudistaminen 2020-luvulla](#) -hankkeessa. Valtion virastojen käyntiasiointia kootaan vaiheittain julkisen hallinnon yhteisiin asiakaspalvelupisteisiin, joista saa laajasti myös kuntien, Kelan sekä asiakaspalvelupisteissä annettavaksi soveltuvia hyvinvointialueiden palveluita.

Marjukka Saarijärvi, neuvotteleva virkamies, valtiovarainministeriö
Tiina Lokka-Lepistö, erityisasiantuntija, valtiovarainministeriö

4. toteuttaa tarvittavat toimenpiteet ihmiskaupan uhrien tunnistamiseksi ja avun pariin ohjaamiseksi hyvinvointialueilla,

4. Sosiaalihuoltolain 11 pykälään tehtiin 1.1.2023 alkaen muutos, jonka tarkoituksena on parantaa hyvinvointialueiden edellytyksiä auttaa ihmiskaupan uhreja. Tuen tarpeita koskevaan 11 pykälän 5 kohtaan lisättiin ”hyväksikäyttö” yhdeksi tuen tarpeen syyksi lähi-suhde- ja perheväkivallan sekä muun väkivallan ja kaltoinkohtelun rinnalle. Hyväksikäyttö pitää sisällään muun muassa ihmiskaupan.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos valmistelee yhteistyössä Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmän kanssa sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisille koulutusta ihmiskaupasta. Verkkokouluna toteutettavan koulutuskokonaisuuden on tarkoitus valmistua keväällä 2023.

Minna Viuhko, erityisasiantuntija, sosiaali- ja terveysministeriö

4. Poliisihallitus ja Poliisiammattikoulu ovat yhteistyössä aloittaneet ihmiskaupparikosten tunnistamisen ja esitutkinnan kehittämiseen tähtäävän hankkeen. Koulutuksen kohderyhmään kuuluvat rikostutkinnan ja valvonta- ja hälytystoiminnan tehtävissä työskentelevät poliisit. Koulutus tukee ihmiskaupan vastaisen toimintaohjelman toteuttamista. Annettavaan koulutukseen sisältyy kehitetyn moniviranomaisyhteistyömallin (MOVI) koulutus toimijoille sekä koulutus kehitetyn mobiiliapplikaatio Work Help Finland sisällöstä ja käyttömahdollisuuksista. Applikaation viestintähanke hyväksyttiin 2022. Lisäksi koulutus sisältää viranomaisten väliseen tietojenvaihtoon keskittyvän VN TEAS Virvotieto -hankkeen asioiden koulutuksen. Ihmiskaupan esitutkinnan mallintamishanke on aloitettu vuoden 2022 aikana Poliisiammattikorkeakoulussa. Mallintamisessa huomioidaan työperäinen hyväksikäyttö, seksuaalinen hyväksikäyttö ihmiskaupan muotona ja lapset hyväksikäytön erityisenä kohderyhmänä. Tehdyillä toimenpiteillä tuetaan rangaistusvastuun toteutumista, laaja-alaisen yhteistyön tekemistä ihmiskaupan torjunnassa ja parannetaan ihmiskaupan sekä sen uhrien tunnistamista ja heidän ohjaamistaan avun piiriin.

Arto Hietanen, poliisitarkastaja, sisäministeriö

5. selvittää ja toteuttaa lainsäädännön tai toiminnan muutokset, joilla turvataan ihmiskaupan uhrien turvallinen ja tuettu asuminen,

5. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos selvitti vuosien 2020–2021 aikana suomalaisen palvelujärjestelmän edellytyksiä vastata ihmiskaupparikoksen uhrien turvallisen ja tuetun asumisen tarpeisiin. Selvitys julkaistiin joulukuussa 2021 (THL:n Työpaperi 27/2021). Selvityksessä havaittiin asumispalveluita koskevia puutteita, mutta ne eivät koskeneet ainoastaan ihmiskaupan uhreja. Selvityksen perusteella ei nähty, että olisi tarkoituksenmukaista säätää nimenomaisesti ja ainoastaan ihmiskaupan uhreille suunnatusta asumispalvelusta. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos arvioi, että koska ihmiskaupan uhrin ovat moninainen joukko ihmisiä erilaisine palvelutarpeineen, tarpeisiin vastaamiseen tarvitaan koko palvelujärjestelmää. Selvityksen lopputuloksena annettiin useita suosituksia, joilla voidaan kehittää palvelujärjestelmää ja ihmiskaupan uhrien asemaa (asumis)palveluiden saajina. Selvityksessä suositeltiin mm. jatkoselvitettäväksi turvakotipalveluiden kohderyhmän laajentamisen tarkoituksenmukaisuutta koskemaan myös muita kuin lähi-suhdeväkivaltaa kokeneita sekä ohjeen laatimista turvallisuusseikkojen huomioimisesta majoitusta ja asumispalveluita järjestettäessä niin sosiaali- kuin vastaanottopalveluissa.

Minna Viuhko, erityisasiantuntija, sosiaali- ja terveysministeriö

6. selvittää lainsäädännön muutokset, joilla lapsen oikeuksien täysimääräinen toteutuminen turvataan silloin kun lapsi tai jompikumpi hänen vanhemmistaan on ulkomaalainen

6. Sisäministeriö asetti vuoden 2021 lopulla ulkomaalaislain kokonaisuudistuksen esiselvityshankkeen (SM024:00/2021), jossa selvitetään ulkomaalaislain muutostarpeita ja uudistuksen toteuttamistapaa. Tavoitteena on aloittaa varsinainen kokonaisuudistus erillisen hankkeen toimesta seuraavalla hallituskaudella. Osana esiselvityshanketta järjestettiin muun muassa perus- ja ihmisoikeuksiin keskittynyt työpaja, jossa nousi esiin lapsen edun esisijaisuuden ja perhe-elämän suojan tehokkaampi toteutuminen. Lapsen oikeuksien täysimääräistä toteutumista tullaan arvioimaan osana kokonaisuudistusta.

Tuuli Tuunanen, erityisasiantuntija, sisäministeri

Valtioneuvoston tasa-arvopoliittinen selonteko

VNS 5/2022 vp – EK 67/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto:

1. antaa eduskunnalle seuraavan tasa-arvopoliittisen selonteon vuoden 2031 loppuun mennessä ja väliraporttina selvityksen selonteon toteutumisen edistymisestä työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle vuoden 2027 loppuun mennessä
1. Sosiaali- ja terveysministeriö toimittaa väliraportin ja seuraavan tasa-arvopoliittisen selonteon eduskunnan edellyttämän aikataulun mukaisesti.

Tanja Auvinen, johtaja, sosiaali- ja terveysministeriö

2. toteuttaa tarvittavat toimenpiteet, joilla tasa-arvosuunnittelua ja tasa-arvovaikutusten arviointia parannetaan ja vahvistetaan julkisessa hallinnossa ja lainvalmistelussa
2. Tasa-arvolaissa, tasa-arvopoliittisessa selonteossa ja pääministeri Marinin hallitusohjelmassa sukupuolinäkökulman valtavirtaistamiselle on asetettu vaativia tavoitteita. Hallituskauden aikana saatiin aikaan myönteistä muutosta. Hallituksen esityksissä arvioidaan sukupuolivaikutuksia useammin kuin koskaan aiemmin (v. 2022 26 prosentissa). Ministeriöissä hallinnonalakohtaisia tasa-arvotavoitteita on täsmennetty ja niitä seurataan aiempaa useammin osana tulosohtausta. Vuosina 2018 ja 2023 toteutetut budjetin suku-puolivaikutusten arvioinnit antavat hyvän pohjan sukupuolitietoisien budjetoimien jatkokehittämiselle. Viranomaisten tasa-arvo-osaamista on vahvistettu mm. hallituskauden alussa julkaistun digitaalisen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuskoulutuksen myötä. Koulutuksen on suorittanut yli 5000 henkilöä eri viranomaisorganisaatioissa (01/2023). Ministeriöissä valtavirtaistamista koordinoivat toiminnalliset tasa-arvotyöryhmät ja toimenpiteet on koottu suunnitelmiksi, joita seurataan ja päivitetään. THL:ssä sijaitsevan Tasa-arvotiedon keskus tuottaa ja levittää tietoa tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen liittyen sekä verkottaa toimijoita.

Osittaisesta edistymisestä ja rakenteiden kehittämisestä huolimatta tasa-arvon edistäminen ei ole vakiintunut kaikkeen viranomaisten toimintaan. Kehittämistä jatketaan horisontaalisessa yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön koordinoimana. Tavoitteena on lisätä viranomaisten tasa-arvo-osaamista ja sitoutumista tasa-arvon edistämiseen, parantaa toimeenpanoa, menetelmiä, seurantaa ja vaikuttavuutta sekä kehittää sukupuolinäkökulman valtavirtaistamisen ohjausta. Hallituskaudella on laadittu valtavirtaistamisen tiekartta ja sen pohjalta on suunnitteilla kehittämisshanke. Toteutuessaan hanke tukee

tasa-arvopoliittisen selonteon tavoitteiden toimeenpanoa ja tulevan hallituskauden tasa-arvotyötä.

Annamari Asikainen, erityisasiantuntija, sosiaali- ja terveysministeriö

3. ryhtyy pikaisesti toimiin raskaudesta ja vanhemmuudesta johtuvan työsyrynnän ehkäisemiseksi ja

3. Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelmaan oli kirjattu tavoite ehkäistä raskaus-syrjintää ja täsmentää lainsäädäntöä niin, että raskaus ja perhevapaan käyttö eivät vaikuttaisi määräaikaisen työsuhteen jatkumiseen. Tavoitetta käsiteltiin kolmikantaisessa työ- ja elinkeinoministeriön vetämässä työryhmässä, joka ei ehdottanut muutoksia lainsäädäntöön.

Perhevapaaudistus, joka tuli voimaan 1.8.2022 tukee työelämän tasa-arvoa ja palkka-tasa-arvon edistymistä, ja se vähentää pitkällä aikavälillä erityisesti äitien työurakatkoksia, vanhemmuuteen ja perhevapaisiin liittyvää syrjintää ja pitkien vapaiden kielteisiä palkka-vaikutuksia. Perhevapaaudistusta seurataan kansallisella sekä EU-tasolla (uudistuksella täytäntöönpantiin samalla ns. työelämän tasapaino -direktiivi).

Jatkossa selvitetään, millaisia erilaisia mahdollisuuksia on ehkäistä raskaudesta ja vanhemmuudesta johtuvaa työsyryntää mahdollisimman vaikuttavalla tavalla.

Seija Jalkanen, johtava asiantuntija, työ- ja elinkeinoministeriö
Tanja Auvinen, johtaja, sosiaali- ja terveysministeriö

4. ryhtyy toimiin väkivallan vastaisen työn vakinaistamiseksi ja sen rakenteen selvittämiseksi.

4. Sosiaali- ja terveysministeriön yhteydessä toimii poikkihallinnollinen Naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan torjunnan toimikunta (NAPE), josta säädetään valtioneuvoston asetuksella (1008/2016). Toimikunnalla on vakinainen pääsihteerin tehtävä, joka on sijoitettu Terveiden ja hyvinvoinnin laitokselle. NAPE laatii Istanbulin sopimuksen toimeenpanosuunnitelman nelivuotiskausiksi (nykyinen suunnitelma koskee vuosia 2022–2025).

Sosiaali- ja terveysministeriö on esittänyt, että pitäisi arvioida, tulisiko väkivallan ehkäisyn ja väkivallan vastaisen työn rakenteita (mm. koordinaatio sekä poikkihallinnollinen ja moniammatillinen yhteistyö lähisuhdeväkivallan ennaltaehkäisemiseksi ja toimivien palveluketjujen luomiseksi) vahvistaa kuntia ja hyvinvointialueita velvoittavalla lainsäädännöllä.

Minna Viuhko, erityisasiantuntija, sosiaali- ja terveysministeriö

Yhdenvertaisuuslain noudattaminen työelämää koskevissa asioissa

HE 148/2022 vp – EV 189/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto selvittää yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan toimivallan työelämän asioissa yhdenvertaisuuslain soveltamisalalla vuoden 2024 loppuun mennessä.

Yhdenvertaisuusvaltuutetun toimivalta valvoa yhdenvertaisuuslain noudattamista laajenee työelämää koskeviin asioihin 1.6.2023. Oikeusministeriön tarkoituksena on seurata muutoksen vaikutuksia ja tämän perusteella selvittää yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan toimivallan laajentamista vastaavalla tavalla.

Corinna Tammenmaa, kieliasianneuvos, oikeusministeriö

16 Ympäristövaliokunta

Vesilainsäädännön tarkistaminen ja ympäristöhallinnon resurssit

HE 277/2009 vp – EV 355/2010 vp

3. Eduskunta edellytti, että hallitus pitää huolta ympäristöhallinnon toimivuudesta turvaamalla sille osoitettujen tehtävien hoitamiseksi riittävät resurssit ja ryhtyy toimenpiteisiin ympäristönsuojelun jälkivalvonnan tehostamiseksi selvittämällä valvontamaksun käyttöönottamista vesilain valvontatehtävissä.

3. Vesilain valvontatehtävän maksullisuutta koskeva selvitys on valmistunut tammi-kuussa 2022. Vesilain valvonnan maksullisuuden laajempi käyttöönotto edellyttää asian yksityiskohtaisempaa selvittämistä. Maa- ja metsätalousministeriö on toimialaohjauksessaan sopinut tulostavoitteeksi vuodelle 2023, että Etelä-Pohjanmaan ja Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskukset laativat yhteistyössä jatkoselvityksen vesilain mukaisien ilmoitusten maksullisuuden käytännön vaikutuksista ja mahdollisuuksista.

Jari Salila, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

Jätelain muuttaminen

HE 195/2017 vp – EV 42/2018 vp

2. Eduskunta edellyttää, että ympäristöministeriö seuraa lainmuutoksen täytäntöönpanoa ja toimittaa valiokunnalle vuoden 2027 loppuun mennessä arvion sen kokonaisvaikutuksista ja erityisesti vaikutuksista kotitalouksien jätemaksujen hintakehitykseen, kuntien valvontaviranomaisten työmäärään sekä mahdollisen jätteiden laittoman käsittelyn lisääntymiseen haja-asutusalueilla.

2. Yhdyskuntajätehuollon vastuunjakoja sekä kunnan jätehuollon alan sidos- ja hankintayksiköiden markkinaehtoisuuden ulosmyyntirajoja koskeneen jätelain muutoksen (445/2018) vaikutusten seurannassa on otettava huomioon myös muut seuranta-kautena jätelainsäädäntöön kohdistuvat muutokset ja niistä johtuvat vaikutukset jätehuollon toimintakenttään. Hallitus antoi eduskunnalle lokakuussa 2022 lakiesityksen (HE 209/2022 vp), jossa esitettiin jätelain 145 a pykälää muutettavaksi Sanna Marinin hallitusohjelmaan sisältyvän kirjauksen mukaisesti siten, että kunnallisen jätehuollon toimijan ulosmyyntiraja pidetään 10 prosentissa myös 1.1.2030 jälkeen. Ilman lakimuutosta ulosmyyntiraja olisi tiukentunut 5 prosenttiin 2030 alkaen. Lisäksi esitettiin säädettäväksi vuoden 2023 alussa voimaan tulleeseen sote-uudistukseen liittyvä kolmen vuoden

siirtymäaika, jonka kuluessa sosiaali- ja terveydenhuollossa ja pelastustoimessa syntyvän yhdyskuntajätteen jätehuollon järjestämisvastuu siirtyy kunnalta hyvinvointialueen vastuulle. Eduskunta hyväksyi lakiesityksen muuttamattomana (EV 215/2022 vp) ja lakimuutos (1148/2022) tuli voimaan 1.1.2023.

Mainitut lakimuutokset kytkeytyvät olennaisesti vuonna 2021 voimaan tulleeseen laajaan jätessäädöspakettiin (714/2021; HE 40/2021 vp – EV 112/2021 vp), ja eri lainsäädäntömuutosten vaikutuksia on käytännössä mahdotonta eritellä toisistaan luotettavasti. Ympäristöministeriö käynnisti vuonna 2022 jätelain jälkiarvioinnin (JÄTEJÄLKI), jonka yhteydessä on tarkoitus arvioida jätessäädöspaketin toimeenpanoa ja vaikutuksia kokonaisuutena siten, että raportti lakimuutosten vaikutuksista voidaan toimittaa valiokunnalle vuoden 2025 loppuun mennessä. Arviointiin sisältyy muun ohella jätteenkuljetuksen hintojen sekä pienten ja keskisuurten yritysten kilpailuaseman kehitys lyhyellä ja pitkällä aikavälillä. Tässä lausumassa tarkoitettu lakimuutoksen täytäntöönpanon seuranta ja vaikutusten arviointi – siltä osin kuin muutoksen vaikutukset voidaan erottaa sen jälkeen toteutettujen muutosten vaikutuksista – toteutetaan siten eduskunnan lausumassa EV 112/2021 vp edellytetyn arvioinnin yhteydessä.

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Riitta Levinen, ympäristöneuvos, ympäristöministeriö

Jätelain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttaminen

HE 40/2021 vp – EV 112/2021 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus toteuttaa järjestelmällisen arvioinnin lain toimivuudesta keskittyen erityisesti yhdyskuntajätteen kierrätysasteen, jätteenkuljetuksen hintojen sekä pienten ja keskisuurten yritysten kilpailuaseman kehittymiseen esittäen valiokunnalle arvioinnin tulokset vuoden 2025 loppuun mennessä.
1. Arviointi on (JÄTEJÄLKI) käynnistynyt vuonna 2022 ja jatkuu vuoteen 2025. Arvioinnin toteuttaa Suomen ympäristökeskus SYKE.
2. Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää mahdollisuudet säätää kevyempi, erityisesti jätteeksi luokittelun päättymiseen sovellettava uusi menettely, jossa toimivalta keskitetään yhdelle viranomaiselle.
2. Uutta menettelyä kehittävä laajapohjainen UTU-työryhmä (uusiomateriaalien tuotteistaminen) aloitti työnsä loppuvuodesta 2021 ja jätti väliraportin kesällä 2022. Väliraportissa esitetään menettelyn tavoitteet ja vaihtoehtoja sääntelyn toteuttamiseksi sekä ehdotetaan

jatkotyön pohjaksi valittavaa sääntelyvaihtoehtoa. Työryhmä on jatkanut työtä sääntelyvaihtoehtojen pohjalta, jossa päätös jätteen luokittelun päättymisestä tai sivutuotteesta tehdään uudessa, ympäristölupamenettelystä irrotetussa menettelyssä ja päätöksenteko keskitetään yhdelle viranomaiselle. Työryhmän ehdotus valmistuu syyskaudella 2023.

3. Eduskunta edellyttää, että hallitus varmistaa riittävän tuen hallituksen esityksessä mainitulle toimeenpanohankkeelle, jonka tarkoituksena on edistää kuljetusten kilpailuttamista jätelain 36 pykälän mukaisesti siten, että myös pienemmät kuljetusyritykset voivat osallistua kilpailutuksiin ja saada kuljetusurakoita. Toimeenpanohanke on toteutettava tiiviissä yhteistyössä ympäristöministeriön, työ- ja elinkeinoministeriön, kuljetusyritysten, kuntien ja niiden jätelaitosten välillä.
4. Eduskunta edellyttää, että hallitus tukee hankintaosaamisen kehittämistä ja parhaiden käytäntöjen tehokasta jakamista osana edellä mainittua toimeenpanohanketta tavoitteena varmistaa myös pienten ja keskisuurten yritysten kilpailuaseman turvaaminen.

3–4. Ympäristöministeriö valmisteli yhdessä alan toimijoiden ja työ- ja elinkeinoministeriön kanssa oppaan jätteenkuljetusten kilpailuttamisessa noudatettavista hyvistä käytännöistä. Opas julkaistiin joulukuussa 2022 (Ympäristöministeriön julkaisuja 2022:29). Oppaan valmistelun yhteydessä toteutettiin kuljetusyrityksille ja kuntien jätelaitoksille suunnattuja sidosryhmätilaisuuksia verkossa ja erällä paikkakunnilla (Rovaniemi, Oulu, Turku, Kuopio), joissa jaettiin tietoa lainsäädännöstä ja keskusteltiin hyvistä käytännöistä kuljetuksia kilpailutettaessa.

Jussi Kauppila, hallitussihteeri, ympäristöministeriö

Rauhoitettujen eläinten aiheuttamien vahinkojen ennalta ehkäiseminen ja korvaaminen

HE 154/2021 vp – EV 193/2021 vp

1. Eduskunta edellyttää, että lintudirektiivin mahdollistamia poikkeusmenettelyjä sovelletaan joustavasti merimetsokannan aiheuttamien vahinkojen ehkäisemiseksi.

1. Lupaviranomainen myöntää poikkeuslupan luonnonsuojelulain (1096/1996) lajeja koskevista rauhoitussäännöksistä laissa säädetyn edellytyksin. Poikkeuslupa voidaan myöntää ainoastaan lintudirektiivin 9 artiklan mukaisin perustein. Poikkeuslupia myönnetään lähinnä viljelmille tai kalavesille koituvan vakavan vahingon estämiseksi, lentoturvallisuuden sekä kansanterveyden ja yleisen turvallisuuden turvaamiseksi. Poikkeuslupan myöntämisen edellytyksenä on, ettei toimenpiteelle, johon lupaa haetaan,

ole muuta tyydyttävää ratkaisua ja poikkeus ei haittaa lajin suotuisan suojelutason säilyttämistä tai saavuttamista.

Merimetsoa koskevien poikkeuslupiamenettelyä on sujuvoitettu monin eri tavoin. Verkkosivujen (ymparisto.fi) sisältöä on kehitetty lisäämällä [ohjeet](#) poikkeuslupien hakemiseksi [Usein kysyttyä ympäristöstä -palvelu](#) johon on tuotettu noin 80 vastauskysymysparia lajisuojelun poikkeuslupia koskevista kysymyksistä, myös merimetsoa koskien. Merimetso-seurannasta on tehty erilliset verkkosivut (julkaistaan ymparisto.fi-sivujen uudistuksen yhteydessä). Lisäksi on lisätty yhteistyötä merimetsotyöryhmien kautta ja ennakkoneuvotteluja luvanhakijoiden kanssa.

Vuoden 2023 aikana poikkeuslupien hakemiseen ja käsittelyyn kehitetään sähköinen lupajärjestelmä, joka otetaan käyttöön alkuvuodesta 2024.

Hanne Lohilahti, erityisasiantuntija, ympäristöministeriö

2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto selvittää viipymättä merimetson aiheuttamia vahinkoja kaupalliselle kalastukselle ja valmistelee erillisen tukijärjestelmästä annettavan hallituksen esityksen, mikäli selvitys osoittaa, että merkittäviä vahinkoja aiheutuu. Valmistelun etenemisestä on esitettävä selvitys vuoden 2022 loppuun mennessä, mikäli hallituksen esitystä ei ole annettu eduskunnalle.

2. Ympäristöministeriö rahoittaa 2-vuotista ”Merimetson aiheuttamien suorien kalatalousvahinkojen määrän ja laadun arviointi Suomen merialueilla” -hanketta, jonka toteuttajana on Luonnonvarakeskus, Turun yliopisto ja Novia AMK. Hankkeen tavoitteena on selvittää merimetsoista aiheutuvien vahinkojen suuruutta pyydyksissä ja kalanviljelylaitoksilla. Hanke käynnistyi huhtikuussa 2022 ja kestää vuoden 2023 loppuun asti. Tutkimuksen tuloksia hyödynnetään arvioitaessa merimetson ja harmaahaikaran vaikutuksia kalastuselinkeinoon ja vesiviljelyyn sekä arvioitaessa tarvetta säätää vahinkojen korvaamisesta.

Hanne Lohilahti, erityisasiantuntija, ympäristöministeriö

Ilmastolain täydentäminen

HE 27/2022 vp – EV 60/2022 vp

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto antaa marraskuun 2022 loppuun mennessä hallituksen esityksen ilmastolain täydentämiseksi muutoksenhakua ja kuntien ilmastovelvoitteita koskevilla säännöksillä.

1. Loppuvuonna 2022 uutta ilmastolakia täydennettiin kuntien ilmastosuunnitelmia ja muutoksenhakua koskevalla sääntelyllä. Valtioneuvosto hyväksyi ilmastolakia täydentävän hallituksen esityksen 20.10.2022 ([HE 239/2022 vp](#)). Eduskunta hyväksyi lain 9.12.2022. Lain muuttamisen myötä ilmastolakiin sisällytetään velvoite kunnille laatia ilmastosuunnitelmat. Jatkossa laissa säädetään myös ilmastolain mukaisesta muutoksenhausta.

Kunnan ilmastosuunnitelma on uuden 14 a pykälän mukaan laadittava tai päivitettävä vähintään kerran valtuustokaudessa. Säännöksessä säädetään kunnan ilmastosuunnitelman sisällölle vähimmäisvaatimukset. Kunnan on suunnitelmassa asetettava päästövähennystavoite sekä toimet, joilla päästöjä vähennetään kunnassa. Suunnitelman hyväksyy valtuusto.

Muutoksenhaun osalta säädetään jatkossa ilmastolain 21 b pykälässä siitä, kenellä on valitusoikeus ilmastolain mukaisista ilmastopolitiikan suunnitelmista. Valitusoikeus on muun muassa sillä, jonka oikeutta, velvollisuutta tai etua ilmastomuutoksen tai sen hillitsemisen vaikutukset tai siihen sopeutuminen voivat erityisellä tavalla koskea. Muutosta ilmastopolitiikan suunnitelmia koskeviin valtioneuvoston päätöksiin haetaan korkeimmalta hallinto-oikeudelta.

Laki tuli voimaan 1.3.2023.

Karin Cederlöf, hallitussihteeri, ympäristöministeriö

2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto käynnistää vuoden 2022 aikana hallitusohjelman mukaisen pilottihankekokonaisuuden vapaaehtoisten hiilimarkkinoiden kehittämiseksi sekä luo selkeät pelisäännöt hiilimarkkinoille järjestelmän luotettavuuden ja läpinäkyvyyden takaamiseksi.

2. Valtioneuvosto on julkaissut 1.2.2023 ympäristöministeriön ja maa- ja metsätalousministeriön rahoittamana ns. ”pelisäännöt” vapaaehtoisille hiilimarkkinoille eli Opas vapaaehtoisen hiilimarkkinoiden hyviin käytäntöihin – Vapaaehtoisten ilmastotekojen edistäminen ilmastoyksiköillä. Pelisäännöt tuovat selkeyttä markkinoille ja auttavat yrityksiä määrittämään oman ilmastoväittämänsä ja sen, miten esimerkiksi yrityksen asettamaan ilmastotavoitteeseen voidaan päästä hyödyntämällä vapaaehtoisia ilmastoyksiköitä.

Ympäristöministeriö ja maa- ja metsätalousministeriö on myös rahoittanut hankkeen liittyen päästökompensaatioiden erityiskysymyksiin, kuten kaksoislaskennan välttämiseen. Hanke päättyi ja sen raportti julkaistiin syyskuussa 2022. Hiilestä kiinni -toimenpidekokonaisuuden osana kunnille ollaan luomassa omia pelisääntöjä hiilikompensaatioille KUNTANIELU hankkeen puitteissa, jossa myös pilotoidaan erilaisia vapaaehtoisia hillintätoimia (2022–2024). Hiilestä kiinni rahoituksella ollaan myös selvittämässä hiilimarkkinoiden toimintaympäristön kehityspolkuja 2023 aikana. Komissio on myös

julkaissut asetusehdotuksen hiilenpoistojen sertifiointiksi ja on julkaisemassa vihreiden väittämien aloitetta keväällä 2023.

Ville Laasonen, erityisasiantuntija, ympäristöministeriö

Laki yhteishallinnosta valtion tukemissa vuokrataloissa

HE 182/2022 vp – EV 152/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että ympäristöministeriö seuraa lain toimeenpanoa, vaikutuksia asukkaiden osallistumismahdollisuuksiin ja lain toimivuutta kokonaisuudessaan alusta asti huolellisesti arvioiden erityisesti hybridiosallistumisen toimivuutta sekä mahdollisuuksia kehittää uusia osallistumisen tapoja tietoteknisiä mahdollisuuksia hyödyntäen ja toimittaa tästä valiokunnalle selvityksen vuoden 2026 loppuun mennessä.

Laki yhteishallinnosta valtion tukemissa vuokrataloissa tulee voimaan vuoden 2024 alussa ja selvitys käynnistetään, kun lain toimeenpanosta ja soveltamisesta on riittävästi käytäntöä.

Anu Karjalainen, lainsäädäntöneuvos, ympäristöministeriö

Vesilain luontotyyppisuojelelun tarkistaminen

HE 76/2022 vp – EV 227/2022 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus huolehtii luonnontieteellisen keskusmuseon resurssien riittävydestä luonnonsuojelulaissa asetettujen tehtävien hoitamisen turvaamiseksi.

1. Luonnontieteellinen keskusmuseo on Helsingin yliopiston alainen laitos, ja sen myötä sen rahoitus tulee pääsääntöisesti opetus- ja kulttuuriministeriöltä.

Luonnonsuojelulain (1096/1996) 44 pykälän mukaan Helsingin yliopiston luonnontieteellinen keskusmuseo on luonnonvaraisten kasvien ja eläinten suojelemisesta niiden kauppaa sääntelemällä annetussa neuvoston asetuksessa (EY) Nro 338/97 (CITES-asetus) tarkoitettu tieteellinen viranomaisena. Ympäristöministeriö rahoittaa tehtävän hoitamista.

Uuden, 1.6.2023 voimaan tulevan luonnonsuojelulain (9/2023) 10 pykälän mukaan Luonnontieteellinen keskusmuseo toimii edelleen CITES-asetuksessa tarkoitettuna tieteellisenä viranomaisena. Lisäksi keskusmuseo vastaa osaltaan eliölajien suojeluun,

seurantaan ja tiedonhallintaan liittyvistä tehtävistä. Sen vastuulla on eräitä lajiston, erityisesti linnuston, pitkäaikaisseurantoja, joiden toteuttamista ympäristöministeriö osaltaan rahoittaa. Joiltakin osin resurssien riittävyydestä huolehtiminen edellyttää vielä jatkovalmistelua, liittyen muun muassa Luonnontieteellisen keskusmuseon ylläpitämään lajitietojärjestelmään, joka muodostaa osan lain 117 pykälässä tarkoitettua luonnonsuojelun tietojärjestelmää.

Esko Hyvärinen, ympäristöneuvos, ympäristöministeriö

2. Eduskunta edellyttää toistaen kirjelmän EK 42/2022 vp mukaisen lausuman, että poikkeusluvalla ammuttujen valkoposkikihanhien hyödyntäminen sallitaan ja että hallitus valmistelee välittömästi esityksen luonnonsuojelulain muuttamisesta siten, että lintudirektiivin 9 artiklan 1 kohdan c alakohdan mukaisen poikkeuksen perusteella mahdollistetaan poikkeusluvalla tapetun valkoposkikihanhien haltuunotto ja asiallinen hyötykäyttö.

2. Valkoposkikihani on Suomessa luonnonsuojelulailla rauhoitettu laji – ei riistalaji. Luonnonsuojelulailla rauhoitettujen lajien ravintokäyttö ei ole tähän mennessä ollut sallittua ilman luonnonsuojelulaista myönnettävää poikkeusta. Yksittäisen lajin vuoksi tehtävä merkittävä kansallisen lainsäädännön muutos rikkoisi nykyisen lainsäädännön johdonmukaisuutta ja loisi paineita kohdella samoin muitakin rauhoitettuja lajeja. Tästä syystä esitetyn eduskunnan edellyttämä muutos luonnonsuojelulakiin ja siitä mahdollisesti aiheutuvat vaikutukset tulee arvioida kattavasti. Ympäristöministeriö käynnistää vuoden 2023 kuluessa esityksen valmistelun pohjaksi tarvittavat taustaselvitykset. Lisäksi ympäristöministeriö on yhteydessä EU komissioon ja kartoittaa mahdollisen muutoksen suhdetta lintudirektiivin velvoitteisiin.

Nina Mikander, erityisasiantuntija, ympäristöministeriö

3. Eduskunta edellyttää, että hallitus edistää ekologisen kompensaation pilottihankkeiden kautta parhaiden käytäntöjen keräämistä järjestelmän vapaaehtoisen käyttöönoton ja luotettavuuden kehittämiseksi.

3. Suomen ympäristökeskus toteuttaa 2023–2024 ympäristöministeriön rahoittamaan pilotoinnin jatkohankkeen, jossa kehitetään kompensaatiossa tarvittavia hyviä, toimivia käytäntöjä.

Hankkeen neljässä työpaketissa (TP1–4) keskitytään pilotoimaan seuraavia kompensaatiomenettelyn osa-alueita:

- laskentamenetelmän toimivuus
- kannustavuus hyvitysten tuottamiseen

- kompensaaation eri osapuolten roolien ja tehtävien selkeyttäminen
- lisäohjeistuksen tarve ja kompensatioiden laadun varmistaminen.

Työpaketissa 1 testataan ekologisen kompensaaation projektiryhmän hyväksymää, asiantuntijatyöryhmän esittämää hyvityksen ja heikennyksen laskenta- tai arviointityökalua (Kujala ym. 2021) tapausesimerkkien avulla yhteistyössä STN -rahoitteisen BOOST-hankkeen kanssa. Jo aloitettua heikennys- ja hyvitysalueiden luonnonarvojen ekologisen tilan arvioinnin määrittelyä jatketaan vuonna 2023 luontotyyppiasiantuntijoille järjestettävissä työpajoissa.

Työpaketissa 2 käydään keskeisten toimijoiden kanssa läpi kompensatiomenettelyn eri vaiheita. Työhön osallistuu esimerkiksi kuntia, joiden kanssa mm. edistetään ekologisen kompensaaation pohtimista osana kaavoitus suunnittelua. Kompensatiomarkkinoita, hyvitysten tuottamista sekä heikennyksen ja hyvityksen kohtaannon parantamista käydään läpi sidosryhmäyhteistyössä, johon kutsutaan mukaan järjestöjä ja yrityksiä.

Työpaketissa 3 käydään omana kokonaisuutenaan läpi ELY-keskuksille ekologisista kompensatioista aiheutuvaa lisätyötä ja osaamistarpeita. Hankkeessa koostetaan tietoa ELY-keskusten osaamis- ja resurssitarpeista sekä kootaan materiaalia ELY-keskusten työn tueksi, jotta kompensatiomenettely sujuvoituu.

Työpaketissa 4 selvitetään kompensatioiden laadun varmistamisen eri vaihtoehtoja muun muassa kartoittamalla käytännön luontoselvitys-, suunnittelu- ja toteutustyötä tekevien tarvetta lisätiedolle ja lisäkoulutukselle. Samalla arvioidaan, mitkä menetelmät olisivat toimivimpia kompensaaation toimijoiden pätevyyden osoittamiseksi.

Leila Suvantola, lainsäädäntöneuvos, ympäristöministeriö

4. Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää luonnonsuojelulain rikkomiseen liittyvien rangaistussäännösten osalta syyksiluettavuutta koskevien säännösten johdonmukaisuuden ja valmistelee tarvittavat korjausehdotukset.

4. Euroopan komissio on joulukuussa 2021 antanut ehdotuksen uudeksi direktiiviksi, jolla tehostetaan ympäristörikosten tutkintaa ja niihin liittyvää rikosprosessia sekä rangaistusvastuuseen saattamista kaikkialla EU:ssa. Luonnonsuojelulain rikkomiseen liittyvien rangaistussäännösten syyksiluettavuutta tarkastellaan samassa yhteydessä, kun uusi ympäristörikosdirektiivi pannaan kansallisesti täytäntöön. Valmistelun päävastuu on oikeusministeriöllä, mutta ympäristöministeriö osallistuu lainsäädännön valmisteluun.

Leila Suvantola, lainsäädäntöneuvos, ympäristöministeriö

5. Eduskunta edellytti, että hallitus ryhtyy mahdollisimman pian valmistelemaan lainsäädäntömuutosta, jolla suojeltujen uhanalaisten vesiluontotyyppien soveltamisalaa laajennetaan kattamaan vesiluonnon monimuotoisuuden suojelutavoitteiden edellyttämät luontotyypit arvioiden myös tarvetta poikkeamismahdollisuuksiin yksittäistapauksissa sekä mahdollisten rajauspäätösten tekemiseen korvausmekanismeineen ja siihen tarvittavien resurssien turvaamiseen.

5. Lausuman taustalla ovat luonnonsuojelulakiesityksen eduskuntakäsittelyssä poistettut vesilain luontotyyppi-suojelun laajennusta koskeneet säännöshdotukset. Sääntelyllä on rajapinta luonnonsuojelulainsäädäntöön ja metsälainsäädäntöön, minkä vuoksi muutokset on valmisteltava yhdessä ympäristöministeriön ja maa- ja metsätalousministeriön kanssa. Valmistelutyön käynnistämisestä päätetään erikseen.

Jari Salila, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

Ympäristönsuojelu- ja vesiasioiden käsittelystä aluehallintovirastossa annetun lain muuttaminen

HE 128/2022 vp – EV 188/2022 vp

1. Eduskunta edellyttää, että ympäristöministeriö seuraa hallituksen esityksen mukaisen ei merkittävää haittaa (DNSH) -kriteerin soveltamiskäytännön joutuisuutta ja yhdenmukaisuutta varmistuen siitä, ettei vaatimus hidasta lupamenettelyä.

1. Ympäristöministeriön virkatyönä ja yhteistyössä aluehallinnon kanssa on valmisteltu ehdotukset hallituksen esitykseksi ympäristönsuojelu- ja vesiasioiden käsittelystä aluehallintovirastossa annetun lain muuttamiseksi ja hallituksen esitykseksi ympäristönsuojelulain muuttamisesta määrääjäksi. Lainsäädäntövalmistelun lisäksi on valmisteltu jakoehdotus voimavarojen osoittamisesta Aluehallintovirastojen ja ELY-keskusten tehtäviin vihreän siirtymän investointien ja muiden hankkeiden luvituksen vauhdittamiseksi. Lisäksi on valmisteltu myös ohjeistus vihreän siirtymän hankkeiden lupahakemusten etusijan soveltamisesta aluehallinnossa. Ohje on viranomaisten sekä toiminnanharjoittajien käytettävissä. Lainsäädäntö on astunut voimaan 1.1.2023. Etusijamenettelyn mukaisten prosessien kestoja ja määriä tullaan seuramaan tulevana vuosina osana aluehallintovirastojen ja ELY-keskusten tulossopimusseurantaa.

Hanna Eronen-Jarva, neuvotteleva virkamies, ympäristöministeriö

2. Eduskunta edellyttää, että ympäristöministeriö seuraa, että esitys ei hidasta muiden asioiden käsittelyä sekä muutoinkin arvioi lainsäädännön toimivuutta siitä saatavien kokemusten pohjalta.

2. Säännösten toteutumisen tueksi aluehallintovirastoille ja hallintotuomioistuimille on osoitettu kummallekin lisävoimavaroja, joiden avulla voidaan varmistaa etusijamenettelyyn kuuluvien prosessien riipeä käsittely ja, että muiden asioiden käsittely ei hidastu. Ministeriö seuraa lainsäädännön toimivuutta ja siitä saatavia kokemuksia yhdessä aluehallinnon virastojen kanssa ja tarvittaessa esim. kehittää etusijamenettelyä ja DNSH-periaatteen soveltamisesta annettua ohjeistusta. ELY-keskusten Ympäristö- ja luonnonvarat -vastuualueilla ja aluehallintovirastojen Ympäristölupa-vastuualueilla on käytössään vakiintuneet yhteistoiminta- ja yhteydenpitotavat. Niitä on tarkoitus hyödyntää myös vihreän siirtymän hankkeita koskevassa yleisessä viranomaisten välisessä tiedonvaihdoissa ja näin tukea etusijamenettelyprosesseja.

Hanna Eronen-Jarva, neuvotteleva virkamies, ympäristöministeriö

3. Eduskunta edellyttää, että ympäristöllisten menettelyjen kehittämistä jatketaan tavoitteena menettelyjen yhdentäminen kohti valtakunnallisen mallin kautta toteutettavaa yhden luukun lainsäädäntöä ja lupaa.

3. Eduskunnan lausumaan liittyen ympäristöministeriö on käynnistämässä EU rahoituksella hanketta (TSI-rahoitus), jossa tarkastellaan ympäristöllisten menettelyjen yhdentämistä kohti yhden luukun mallia ja valtakunnallista toimivaltaa. Komissio on alustavasti hyväksynyt hankkeen ja varannut siihen rahoitusta 450000e. Lisäksi ympäristöministeriö on esittänyt tulevaisuuskatsauksessaan (9/2022) perustettavaksi valtakunnallisen toimivallan omaavan lupa-, ohjaus- ja valvontaviranomaisen, johon yhdistettäisiin ELY-keskusten ja aluehallintovirastojen ympäristövastuualueen tehtävät.

Juho Korpi, kehittämisjohtaja, ympäristöministeriö

Laki ympäristövahinkorahastosta

HE 183/2022 vp – EV 199/2022 vp

1. Eduskunta edellyttää, että ympäristöministeriö lain toimivuusseurannassaan arvioi erityisesti sitä, toteutuuko maksukertymä ja maksurasituksen kohdistuminen eri toimialoihin ja erikokoisiin yrityksiin käytännössä siten kuin hallituksen esityksen vaikutusarvioinnissa on esitetty, raportoi seurannan ja arvioinnin tuloksista valiokunnalle ja ehdottaa tarvittaessa muutosta maksujärjestelmään vuoden 2026 loppuun mennessä.

1. Eduskunta hyväksyi uutta valtion talousarvion ulkopuolista ympäristövahinkorahastoa koskevan lain 7.12.2022. Laki ympäristövahinkorahastosta (1262/2022) tulee voimaan 1.1.2025. Korvausten maksamiseen tarkoitetut rahaston varat kerätään ympäristön pilaantumisen vaaraa aiheuttavan toiminnan harjoittajilta vuosittaisilla tai kertaluonteisilla ympäristövahinkomaksuilla. Hallituksen esityksessä eduskunnalle laiksi ympäristövahinkorahastosta ja siihen liittyviksi laeiksi esitetään arvio rahaston pääomankertymisestä ja maksurasituksen kohdistumisesta toimialoittain (HE 183/2022 vp, luku 4.2.2). Maksujen kantaminen aloitetaan lain tultua voimaan vuonna 2025.

Ympäristöministeriö on aloittanut ympäristövahinkorahastosta annetun lain toimeenpanon. Maksujen kantaminen ja muu maksumenettelyn toimeenpano edellyttävät ympäristönsuojelun valvonnan ja kuormituksen sähköisen järjestelmän (YLVA-tietojärjestelmän) kehittämistä ja järjestelmään nykyisellään sisältyvien, toiminnanharjoittajia koskevien tietojen päivittämistä. Ympäristöministeriö huolehtii lain toimeenpanon seurannasta lausuman mukaisesti.

Mari-Linda Harju-Oksanen, hallitussihteeri, ympäristöministeriö

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus varmistaa sen, että hyvän öljyntorjuntavalmiuden ylläpidosta huolehditaan.

2. Perustettava uusi ympäristövahinkorahasto ei korvaa öljysuojarahaston lakkauttamisesta aiheutuvan rahoitusvajeen paikkaamista ympäristövahinkojen torjuntaan käytettävän kaluston uudistamisessa. Ympäristövahinkorahasto ei korvaa torjuntakaluston hankintoja valtion viranomaisille. Myös pelastustoimen osalta ympäristövahinkorahaston tuki on määritetty harkinnanvaraiseksi ja sen taso on vielä päättämättä. Rahasto aloittaa toimintansa vasta vuonna 2025, joten lähivuodet toimitaan kokonaan ilman hankintatukea.

Lausuntoon tulisikin kirjata, ettei tämänhetkisillä järjestelyillä ole vielä ryhdytty riittäviin toimenpiteisiin merellisen ympäristövahinkojen torjunnan rahoituksen turvaamiseksi. Öljy- ja aluskemikaalivahinkojen valtakunnallinen neuvottelukunta on valmistellut sisäministeriön johdolla uuden kansallisen ympäristövahinkojen torjuntastrategian vuoteen 2035. Strategialuonnokseen on kirjattu ja saatettu ajan tasalle jatkuvasti muuttuvaa toimintaympäristöämme koskeva kuvaus ympäristövahinkojen torjunnan näkökulmasta. Toimintaympäristön lisäksi asiakirjassa on määritelty ympäristövahinkojen torjuntatoimien tavoitteet sekä se, miten nämä tavoitteet on tarkoitus saavuttaa. Strategialuonnoksessa ja lausuntokierroksella useiden eri tahojen toimesta annetuissa lausunnoissa pidettiin erittäin tärkeänä juuri merialuetta koskevaan ympäristövahinkojen torjuntaan varautumisen rahoituksen turvaamista.

Jaakko Olli, yksikön päällikkö, Rajavartiolaitoksen esikunta, sisäministeriö

Ilmastovuosikertomus 2022

K 24/2022 vp – EK 77/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto:

1. kiirehtii muuttuneen tilannekuvan johdosta ilmastopolitiikan perus- ja politiikkaskenaariotyön taustalaskelmien saattamista ajan tasalle sekä korostaa tarvetta varmistaa ilmastolain mukaisesti nielujen vahvistaminen ja kansallisen vuoden 2035 hiilineutraaliustavoitteen saavuttamisen edellytykset riittävillä lisätoimilla päästöjen vähentämiseksi ja/tai hiilinielujen vahvistamiseksi,
2. kannustaa vapaaehtoiisiin toimiin ilmaston kannalta hyvien kulutustottumusten omaksumiseksi ja markkinaehtoisten instrumenttien tehokkaampaan käyttöön hiilimarkkinoiden kehittämiseksi hiilensidonnän vahvistamiseksi,
3. selvittää edelleen ilmastovuosikertomuksen kehittämistä siten, että siihen liitettäisiin lakisääteisen pääasiallisen sisällön eli päästökehityksen ja tavoitteiden saavuttamisen tarkastelun lisäksi tietojen saatavuuden perusteella esimerkiksi joka toinen vuosi täydentäviä osia kuten esimerkiksi taloudellista ja sosiaalista arviointia, oikeudenmukaisuutta, kulutusperäisiä päästöjä, hiilijalanjälkeä ja hiilikädenjälkeä koskevia tarkasteluja.

1.–3. Valtioneuvosto on päättänyt ryhtyä eduskunnan kirjelmään sisältyvästä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Riikka Siljander, erityisasiantuntija, ympäristöministeriö

Korkotukimallin kehittämistarpeet

HE 248/2022 vp – EV 283/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus jatkaa korkotukimallin kehittämistä kannustavammaksi.

Pitkän korkotukimallin kehittämistarpeita ja toimivuutta seurataan ympäristöministeriössä ja Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksessa. Asuntorakentamisen pitkän korkotukimallin lainsäädännön ajantasaisuus ja mallin houkuttelevuus toimijoille varmistetaan, jotta edellytykset valtion tukemalle asuntotuotannolle pysyvät riittävällä tasolla. Ympäristöministeriö seuraa pitkään korkotukimalliin syksyllä 2023 voimaan tulevien säännösten vaikutuksia etenkin mallin kannustavuuteen ja jatkaa korkotukimallin kehittämistä.

Mikko Friipyöli, erityisasiantuntija, ympäristöministeriö

SNELLMANINKATU 1, HELSINKI
PL 23, 00023 VALTIONEUVOSTO
valtioneuvosto.fi
julkaisut.valtioneuvosto.fi

ISBN: 978-952-383-719-5 PDF
ISBN: 978-952-383-703-4 nid.
ISSN: 2490-0966 PDF
ISSN: 2490-0613 nid.